

VICTOR KERNBACH

**POVESTIRI
CIUDATE**

VICTOR KERNBACH
POVESTIRI CIUDATE

1967

Dacă totuși noaptea...

– Măcar să presupunem! am spus eu, cu toate că mă plictisiseam.

– De ce să presupunem? zise ea. N-are nici un rost să presupunem ce nu știm. Și uiți că noaptea trebuie să dorm.

Doctorul bea cafea, lăudând-o în tăcere. Se uita la cafea cu interes, după aceea se uita la noi. Totuși mai târziu interveni:

– Poți să presupui ce vrei. Presupunerile sânt un câștig.

Încurajat, am zis repede:

– Ia gândiți-vă că o minge (și am căutat stăruitor o metaforă sau ceva apropiat, dar n-am izbutit să găsesc nimic)... o minge! am adăugat, o minge rotundă de fotbal care, bine ținută de bocancul centrului înaintaș (așa am spus, necunoscând alt termen mai specific), în loc să intre în poartă, ar rămâne suspendată în aer. Ce s-ar întâmpla cu cele două echipe, cu arbitrul, cu o sută de mii de spectatori?... Telespectatorii pot crede că e un defect de transmisie, dar cei din tribune?

Râzând, doctorul spuse:

– Asta nu se poate presupune.

Ea nu râse, dar zise la fel:

– Cum s-ar putea presupune! și adăugă: Ești astenic.

– De ce? s-a auzit în odaie și nu sânt sigur nici azi dacă a întrebat-o doctorul sau ani întrebat-o eu.

– Pentru că fotbalul, zise ea, are legile lui. O minge nu poate să rămână în aer! apoi mă întrebă: Crezi că mi-ar sta bine o poșetă olive la rochia care-i gata vineri?

– Da, am zis. Cred că da... Dar – și am făcut o pauză – dacă cineva cu alt unghi de refracție a luminii, aflat întâmplător deasupra stadionului și, îți dai seama, invizibil, ar apuca mingea fie pentru că l-a deranjat, fie pentru că vrea să râdă?...

Ceea ce m-a mirat (și pot spune că din clipa aceea m-am împrietenit definitiv cu doctorul care până atunci nu știam dacă vine pentru mine sau pentru ea sau pentru că la anumite ore n-are ce face acasă), a fost glasul lui schimbat. El a ridicat o mână în sus, exclamând:

– Stai!

Ea s-a uitat indiferentă pe geam la un avion care semnaliza în aer apropiindu-se de aeroport, apoi a ieșit fără să spuie dacă se mai întoarce sau nu. Dar când s-a întors cu o batistă care-i trebuise nu știu pentru ce, fiindcă

n-a întrebuințat-o toată seara decât după întâmplarea pe care n-avea cum s-o prevadă, și cu atât mai puțin să prevadă că va avea nevoie tocmai atunci de batistă, a zis:

– Și ce dacă! apoi i-a comunicat doctorului: Nu știu ce are omul ăsta, că în ultimul timp m-am și gândit dacă n-o să înnebunească. I-a intrat în cap că am mai fost vizitați de niște marțieni sau știu eu de cine, care vor să mai vină... Ce zici de asta?!

Mi-am mușcat buzele.

– Ea nu vrea să înțeleagă! am strigat. Doctore, există dovezi materiale. (Mi se părea caraghios să conving pe alții de ceea ce ei nu aveau nevoie, și totuși am spus:) Uite, să-ți citesc un text vedic! și răscolind în sertar, am găsit o fișă pe care am citit-o. Ea o știa, doctorul nu. Era vorba de o evidentă astronavă, venita din spațiul cosmic și întoarsă în el. I se descria chiar modul de funcționare.

După aceea doctorul zise:

– Nu știu dacă textul e autentic. Câți fanțaști nu inventează texte găsite în sticle!

Am zis rece:

– Poți să controlezi. Caută-ți un sanscritolog.

Ei i se păru că l-am jignit pe doctor și vru să repare:

– Chiar dacă textul e autentic, tot nu văd nimic extraordinar! zise ea. Legende. Visurile oamenilor...

– Legende, da! am spus eu. Dar nu visuri, aici cel puțin nu visul este... Omul e un imitator, câteodată genial, da. Chiar el se laudă că fură secretele naturii. Le imita, uneori le perfecționează, dar modelul? Modelul era pasarea, și unde-i aici pasărea? Icar și-a făcut aripi, ei și?

– Chiar tu mi-ai spus că Etan a a zburat călare pe vultur! zise ea.

– Stai, lasă-l pe Etana... deși! mi-am adus eu aminte și am urmat cu încântare: Vultur – vultur! dar Etana vede la un moment dat Pământul ca discul Lunii... auziți, ca un disc!

– În definitiv, treaba ta! zise dânsa. Crede ce vrei.

– Nu! zise atunci doctorul. Nu crede el orice. Știu bine că nu crede orice.

– Cum o să cred orice! am zis. Sânt însă enigme care...

– Și ce folos dacă le dezlegăm? mă întrerupse ea.

– Greu de spus, zise doctorul.

– Vezi! îmi reproșă ea ; apoi, despre mine: Își consumă viața cu prostii în loc s-o trăiască. Într-un restaurant ferească sfântul să intre, o muzică de dans

nu-l atrage. Sânt sigură că nici mașină n-o să avem... Și știe el de ce a trăit?

– Nu vreau să te mâhnesc, dar știu! am zis în silă, însă ea nu încheiase:

– El moare să afle ce-i cu terasa din Baalbek, ce e cu tava aia din Salvador și cine mai știe ce... Stați, că sună!

Într-adevăr, suna. Ea se duse să deschidă.

– Ce-i cu terasa? întrebă doctorul.

Am scos din sertar niște fotografii. Lespezile din care e făcută păreau neverosimil de uriașe față de oamenii fotografiați alături.

– Vezi, doctore, am spus eu: unele blocuri au câte o mie cinci sute de tone. Cine le-a ridicat și cum?

– Nu cumva, zise doctorul nesigur, ca la piramide?

– Cu o greutate de o sută de ori mai mare la fiecare bloc?! și am început să zâmbesc, adăugând: Nu se poate realiza practic decât cel mult o tracțiune, dar te întreb cu ce? Și la urma urmei ce facem acum, prelegeri? Dovezi sânt sute. Ahuramazda pe stânca de la Behystun, când îl salută din zbor pe Darius, ține mâna stângă pe un fel de manșă...

– Manșă? zise doctorul mirat.

I-am arătat o reproducere a basoreliefului și a rămas cu privirea pierdută. S-a uitat la ceas, și n-aș fi vrut să plece tocmai acum. Printre fotografii aveam și tava din Salvador, pe care sânt înfățișați niște antrepoizi zburând în niște trabuce pe deasupra unor palmieri. Aveam și altele, dar nu mai îndrăzneam să-mi obosesc musafirul. Ușa însă se deschise și intră nevastă-mea, însoțindu-l pe funcționarul de la poștă, un foarte bun amic. Doctorul nu-l cunoștea decât vag.

– Știi ce discutam! zise ea. Ai să râzi de noi...

– N-am să râd, zise funcționarul de la poștă. Despre rochii și coafuri?

Dar sună altcineva și se duse să deschidă tot ea. Auzind vocile, am înțeles cine venise: erau vărul meu și nevastă-sa, acești doi oameni care-și consumă toate orele libere la rummy sau pocker, își fac slujba cu onestitate dar fără o secundă de pasiune, primele trimestriale și le cheltuiesc la restaurant, citesc un roman de dragoste pe semestru și de fiecare dată când ies duminică seara de la cinematograful își spun că s-a mai scurtat cu o săptămână timpul de economii pentru un autoturism. De fapt, vărul meu nu mai citea nici măcar o dată pe semestru, fiindcă avea autoturism de anul trecut.

Soția mea îi conduse prin hol, zicând:

– Bine că v-ați îndurat, că la noi e plină casa de marțieni!

„Vai!" mi-am zis, auzind aceasta duioasă ubicuitate a simbolului.

Vărul meu răspunse întrebând în ce vas se pot pune lalelele (bâlbâit cuvânt, care ar deranja și relele unui calculator electronic!), adică cele câteva lalele violacee pe care le adusese, apoi dădu mina cu noi și îmi întinse un ziar.

– Ți-am adus un ziar, zise el zâmbind cu ironie îngăduitoare. E ceva cu niște semnale radio dintr-o stea. Știu că faci colecție!

Funcționarul de la poștă, prietenul meu, își îngădui să suradă, prima dată de când îl știam. Zic asta, fiindcă era totdeauna un ins liniștit și retras, cu o inteligență pe care și-o manifesta delicat, neștiind să bârfească ori să ironizeze. Cineva, poate chiar doctorul, mi-a și spus că i se pare un om care parcă ascunde ceva, deși n-aș zice, fiindcă numai el nu putea fi omul planurilor secrete, sau... Știu eu, poate fi având ceva pe suflet. Dar nefiind nici infatuat, nici nehotărât, având o inimă bună de care se foloseau toți, ce ar fi avut de ascuns? Bineînțeles, medicii sânt mai sceptici. Eu însă țineam mult la el, și pentru că îmi devenise interlocutorul cel mai plăcut mai cu seamă în ce privește toate ipotezele astea ale mele. Nevastă-mea nu că nu-l agrea, deși se tot părea ciudată nepotrivirea între slujba lui mărunță și cultura întinsă. Dar omul, ca burlac fără obligații, nedoritor de lux, își trecea timpul citind. Poate că n-avea studii cu diplomă, ca să aibă funcții mai mari. Nu, nu puteam accepta ce mi-a spus nevastă-mea o dată într-o doară: anume că n-o fi având recomandări prea bune. „Știi tu cine-i el? Ce, el e ca doctorul pe care-l știi pe de rost?!" zicea ea, dar asta era o exagerare a ei. Deși, de dragul exactității, trebuie să adaug că omul vorbea cu un ușor accent străin, sau mai bine zis vorbea mult prea corect, și se știe că vorbitorii autentici ai unei limbi nu vorbesc nici o dată așa de corect gramatical și fonetic ca străinii care o învață bine din cărți.

Acum, fiindcă până și funcționarul de la poștă zâmbise (nu știu, pentru mine, pentru vărul meu...), am pus ziarul de o parte, prefăcându-mă neinteresat. Iar soția vărului meu spuse:

– Dacă poimâine nu plouă, mergem la munte.

Doctorul stătea rezemat de fereastră și privea lacul. Fără să părăsească priveliștea, care probabil îl odihnea, zise alene:

– S-ar putea să mai fi fost pe Pământ. La urma urmei de ce să nu umble prin spațiu și alții, dacă am început și noi...

Am vrut să mă bucur. Totdeauna când începi să dezlegi enigme, pentru că le dezlegi în chip dezinteresat în loc să te desfătezi ca râma la soare sau

ca filistinul pe ringul de dans, simți nevoia să te bucuri cu altul. Doctorul însă adăugă pasiv:

– Totuși, o revenire mi se pare mai puțin probabilă. Dacă au venit, puteau să rămână. Mi-ai arătat documente din care poate rezultă că au plecat, nu însă...

– Dar sânt promisiuni! am zis înfierbântat.

– Ei, știu, știu! nu m-a lăsat să închei. Știu. Simbolul ăsta mesianic al întoarcerii aparține mai tuturor credințelor... Și ai să zici că pot veni alții. Pot. Dar cu ce probabilitate? O dată la un milion de ani? Mulțumesc.

Aș fi vrut să am la îndemână într-un tabel sinoptic concentrat măcar toate dovezile pe care le știam eu. Numai așa, ca să i le arăt deodată, să calculăm, să-l conving. I-am și spus. A răspuns cam rece, poate plictisit:

– Și la urma urmei chiar dacă aș admite prin absurd ipoteza promisiunii, mă rog, și că ei ar veni peste un an sau peste un mileniu, cu ce ne-am alege? N-avem noi viața și treburile noastre, ca să nu mai fim nevoiți să ne gândim numai la venirea lor? Să zicem că ar fi să vină. Or să vină, or să vadă că Pământul e ocupat și poate or să se ducă. Presupunerea lui Wells mi se pare ridiculă... Chiar dumneata spui mereu că o civilizație cosmică superioară – iar una inferioară nici nu e capabilă de călătorii – n-ai zis așa? nu poate nutri intenții criminale. E limpede. Așa că sânt liniștit.

Am râs. M-a întrebat din ochi de ce râd. A trebuit să~i mărturisesc, deși voisem să tac. I-am spus:

– Când mergi pe stradă și calci o furnică, observi că ai călcat-o?

Doctorul mă privi atent, apoi zise:

– Înțeleg ce spui. Nu sânt chiar așa de nătărău ca să fiu idilic. Totuși nu uita că cine pleacă de pe planeta lui spre alta e pregătit să fie atent și la furnici...

– De multe ori așa este, zise funcționarul de la poștă.

Doctorul îl privi scurt, surise afabil și reluă, mai ales că între timp, în camera cealaltă, începuse între nevastă-mea, vărul meu și soția lui un pocker cu mână moartă, fiindcă dintre noi ceilalți nici chiar doctorul nu juca.

– Dacă am intuit, zise doctorul, poate că ai dreptate. Uneori mă faci și pe mine să mă opresc la niște confruntări, care altădată nu mi-ar fi dat prin minte nici în vis. O pacientă a mea a fost bătută săptămâna trecută aproape mortal, în lift, de o vecina.

– De ce? a întrebat funcționarul de la poștă.

Doctorul ridică din umeri:

– Pentru unii dintre noi e mai greu de înțeles. Soțul vecinei s-a culcat cu pacienta mea. Vecina i-a prins. El e în derută: nevastă-sa a cumpărat mașină, cealaltă îl iubea mi se pare și-i făcea tot felul de daruri, din banii soțului ei.

– Se întâmplă! zise funcționarul de la poștă. Eu tăceam.

– Am aflat și eu că se întâmplă, zise doctorul cu dezgust. I-am făcut pacientei mele reanimare. De când s-a făcut bine, se răzbună pe soț, bineînțeles, nu pe amant, care a spălat putina de pe câmpul de bătaie. Alții consumă ore fără număr în cârciumi sau își spun anecdote insipide sau se ciorovăiesc o săptămână ca să afirme sau să infirme genialitatea bocancului unui student care nu mai învață fizică din cauza antrenamentelor, dar pierde și jocul... Uite, totdeauna pățesc așa din cauza dumitale! îmi spuse doctorul cu umor. Mă faci să țin discursuri.

– Omul n-are un pic de orgoliu, e încă barbar! zise funcționarul de la poștă.

Nu eram convins, fiindcă știam că omul tinde să fie mai presus de semenii săi, tinzând de fapt să fie mai presus de sine. Căci omul în intimitate, când e filistin se dorește director, când e pasional se dorește erou, când e intelectual se dorește geniu și când e mistic se dorește zeu. Eu le-aș fi spus prietenilor mei asta, întrebându-mă față de ei dacă acest orgoliu nu trebuie căutat cumva în memoria genetică a ființei omenești, ca un reflex străvechi, dacă admitem că odinioară oamenii s-ar fi alimentat intelectual ori poate chiar s-au amestecat biologic prin fraternizare cu alte ființe. Dar cum era să-i întreb așa ceva!

– Și dacă totuși, am zis eu ca să zic ceva, dacă totuși în noaptea asta care vine, cum stăm noi la geam, o astronavă...

Doctorul m-a întrerupt:

– Știi, zise el, am vorbit deunăzi cu prietenul nostru, știi care... omul e totuși astronom. Mă lasă să mă uit prin telescoapele lui din amicitie, dar râde până și de cuvântul paleoastronautică.

Atunci am zâmbit acru, zicând:

– Pentru că asta e istorie, și el nu-i decât un contabil de stele, atâta tot.

– Ești răutăcios! zise doctorul. Vrei să mă faci să mai țin un discurs, dar uite, nu-l țin.

Nu mă miram deloc. Aproape toți oamenii gândesc confortabil. Intuind dificultatea înțelegerii unor fenomene insolite, ei se fereșc la timp. A zis și

poetul că ești nebun când le-nțelegi, așa că de ce să înnebunească lumea gândind?

Doctorul mi-a surprins gândul. Al naibii doctor! Mi-a spus cu liniște falsă:

– Uite ce frumos sună: *patru rândunici, două mari și două mici*. Și ce comod! Trăiești șaiszeci de ani până la pensie și te-ai ales cu ceva. Dumneata însă visezi marțieni până ai să vii la mine într-o zi să-ți dau carbaxin.

Seara a continuat să treacă, în vreme ce noi trei am stat de vorbă despre poezii pe care-i iubim. „Ar trebui un cântec încăpător precum foșnirea mătăsoasă a mărilor cu sare!” spunea doctorul cu beatitudine. Dar, ce sa-i faci, relele celor vreo cincisprezece miliarde de neuroni stăteau în priză funcționând. Mi-am adus aminte și am strigat numaidecât:

– „*Și căi de mii de ani treceau în tot atâtea clipe!*”

Doctorul zâmbi. Zise:

– Acum parcă văd că-mi spui că Eminescu a intuit racheta fonică. Nici așa !

Am aruncat o privire către funcționarul de la poștă, bunul meu prieten, care acum se uita liniștit la fotografiile de pe masă. I-am răspuns doctorului:

– Voiam să spun cu totul altceva, voiam să spun că știința fără intuiții e vax, e contabilitate de zarzavagiu... ca și știința fără știință. Doctore, nu sânt agnostic, însă...

– Am zis eu că ești agnostic?! se miră el.

– Nu. Dar uite, îți aduci aminte din liceu disputa asupra primului monument de limbă românească...

– Scrisoarea boierului Neacșu? Întrebă funcționarul de la poștă.

– Nu, am zis eu. Vestitul „torna, torna, fratre”.

– A! zise funcționarul de la poștă. Strigătul ostașului din armata lui Comentiolus.

Doctorul nu spuse nimic, doar zâmbi.

– Ani de zile, am zis eu, o mulțime de istorici și lingviști au catalogat propoziția drept comandă militară și toți au fost mereu de acord, până și-a adus aminte unul că în nici o armată nu se comandă cu „frate”. Probabil era singurul din ei care-și făcuse stagiul militar.

– Vrei să spui, zise doctorul, că filologii citesc textele ciudate și că discută în ele aoristul și sinecdoca... Poate!

– Interesele sânt diferite, zise funcționarul de la poștă. Și e normal.

Doctorul era acum bine dispus. Vru să ne spuie ceva, sau eu am vrut să le spun lor ceva, dar acum nu mai țin minte ce, fiindcă cei care jucau poker strigară ceva toți deodată. Am deschis repede ușa. Atunci vărul meu a mai strigat singur:

– Veniți la televizor, nu știu ce s-a întâmplat!

Ne-am dus toți trei. Televizorul mi s-a părut dereglat,

Însă prietenul meu, funcționarul de la poștă, zise după o clipă că nu i se pare să fie nimic anormal. Știind că se pricepe, nu l-am mai luat în seamă pe vărul meu care zicea:

– De când ți-am spus să-ți pui o antena ca lumea! Acum o să pierdem varietățile.

– Varietăți se găsesc oricând! glumi doctorul, în timp cc eu umblam la butoane. Dar televizorul nu se putea totuși regla și nici studioul nu anunța că s-ar fi defectat transmisia. Nu știu ce vuia în difuzor, sau nu în difuzor. Am vrut sa-l închid, însă doctorul m-a oprit cu un gest și mi-a arătat fereastra. Am înțeles (sau poate n-am înțeles) și am deschis fereastra, ca să ne dăm seama că vuietul venea de afară. Ne-am uitat jos, de la etajul al nouălea: intervalul dintre blocuri și stradă se umpluse de lume. Era larmă. Mulțimea venea spre lac. Am zis:

– Iese lumea de la vreun meci.

Dar vărul meu mă privi cu milă:

– Astăseară n-a fost nicăieri în oraș nici o competiție.

M-am uitat spre lac, apoi fără să vreau m-am uitat în sus. Undeva sub Ursa Mare se mișca încet o lumină verzuie. Am privit atent împreună cu ceilalți.

– Nu poate fi stea, am zis, fiindcă se mișcă!

– Probabil un satelit, zise funcționarul de la poștă.

Doctorul întrebă:

– Dar mulțimea?

– Nu știu î am zis eu. Totuși, parcă e prea mare pentru un satelit așa cum se văd ei cu ochiul liber... și se mișcă altfel! și iar m-am uitat la mulțimea de jos. Televizorul însă bâzâia și el, imaginea nu se arăta. N-am mai încercat să-l reglez.

Soția vărului meu își aduse aminte de ceva și spuse îngrijorată:

– Gigei, Fiatul nostru n-o să-l zgârie lumea?

Vărul meu zise:

– M-am uitat. Nu, iubito!

Tot atunci însă doctorul mă apucă de braț și spuse:

– Uitați-vă cum scapără!

Luminița crescuse cit o stea de mărimea întâia și scăpăra într-adevăr un fel de fulgere verzi. Vărul meu privi indiferent și zise:

– Iluzie optică.

Cele două femei se retraseră de la fereastră. După un minut, nevastă-mea rosti ca după o revelație:

– Acum înțeleg: s-a lansat în Lună o rachetă cu oameni. Asta e!

– S-ar putea! zise doctorul. Deși nu cred...

– Poate că nu, adăugă funcționarul de la poștă.

În aceeași clipă din televizor se auziră câteva grupuri de sunete neînțelese și lumina ecranului parcă se fixă, lăsând să treacă peste ea niște umbre. Dar trecură alte minute și nu se iviră nici crainicul, nici cortina. Jos se auzeau niște zgomote mecanice și un huruit metalic de diferite tonuri. Am încercat să mă uit. Nu vedeam prea bine și mi-am adus binoclul, un binoclu foarte bun, cu care privesc uneori luna. Abia atunci am putut desluși că se opriseră pe malul lacului niște camioane militare, ba chiar și macarale. Pe camioane erau instalate lunete astronomice și încă ceva, poate radar mobil. Luându-mi binoclul din mână și privind și el, doctorul zise emoționat:

– Un fel de sfârlează cu lumini împrejur. Argintie.

Pentru că vocea doctorului tremurase puțin, vărul meu spuse:

– Ce naiba, doctore? Tocmai dumitale ți-e frică!

Funcționarul de la poștă, prietenul meu, zise amabil:

– Emoția față de necunoscut nu e neapărat frică.

– Eu m-aș duce jos! am zis atunci.

Soția mea veni lângă mine, se lipi de mine și spuse cu mare mâhnire:

– Chiar acuma să mă lași singură?

Dar vărul meu preciza:

– Să coboare dacă vrea! Cu doamnele rămân eu.

Nu știam ce să fac, însă doctorul pornise spre ușă, iar după el și funcționarul de la poștă, așa că m-am hotărât. Lifturile se blocaseră, cum se întâmplă totdeauna în clădirea asta când ai nevoie de ele. Doctorul murmură:

– Vă gândiți la Wells?

N-am mai răspuns nimic. Toți trei alergam pe scară în jos.

De la etajul al treilea ieși un vecin gras, care mă salută și spuse nervos:

– Ce-i, mă nene, cu pacostea asta? Ori e bășcălie!

– Nu știu, am zis din fuga, iar doctorul tocmai atunci se opri, aducându-și aminte că are un transistor pe care-l scoase din buzunar și îl deschise. Auzi:

„...obiectul apărut deasupra orașului nu prezintă vreo primejdie. S-au mai semnalat obiecte similare și în alte puncte ale globului. Savanții consultați afirmă că poate fi vorba mai curând de o experiență masivă efectuată cu baloane meteorologice de către o țară care până în prezent s-a aflat în afara cercetărilor spațiale și ai cărei oameni de știință au pregătit experiența în secret...”

Un bruiaj atmosferic turbură câteva secunde claritatea emisiunii, apoi crainicul încheie făcând apel la stăpânirea de sine. Puțin mai târziu, când ajunsesem afară și căutam să ne facem loc spre parc, transistorul doctorului transmise:

„Știrile primite în acest moment informează asupra unor ipoteze de ultimă oră ; dacă le-am da crezare, ar trebui să le admitem relatarea, semănând atât de mult cu un roman de anticipație, că am asista totuși la vizita unei civilizații extraterestre. Așa sau altminteri, știrile sosite arată că toți savanții din lume sânt de acord că o civilizație care se deplasează de la o planetă la alta nu poate urmări, fără îndoială, decât scopuri pur științifice. Dar fiindcă nu este nimic de natură să îngrijoreze, recomandăm încă o dată tuturor cetățenilor calm și stăpânire de sine. Cetățeni, părăsiți locurile aglomerate, reluați-vă în liniște activitatea. Oamenii de știință și armata se află la posturile lor!”

După alte câteva minute, crainicul zise:

„Interpretarea făcută de alți oameni de știință, anume că aceste obiecte spațiale ar putea fi roboți teleghidați urmărind scopuri strict științifice pare cea mai aproape de adevăr. Trebuie menționat că opiniile asupra unei invazii cosmice, inspirate din romanele lui Wells, sânt niște simple fantezii. Oricum ar fi, viteza acestor obiecte este așa de mare încât, intrând în păturile dense ale atmosferei, ele riscă să se dezagrege. Cunoscutul savant specialist în domeniul..!”

Urmă însă alt bruiaj, apoi din transistor năvăliră câteva jeturi de sunete pe tonuri înalte. Izbutirăm să intrăm în mulțime.

– Fleacuri. Se fac experiențe! zise un bărbat cu o scurta de piele și, aruncându-și țigara, se strecură spre clădiri.

Am stat acolo în mulțime, cu doctorul și cu funcționarul de la poștă, nu știu cât, o oră sau trei sau mai multe ore. Nu mai vorbeam. Pe țărmul lacului nu erau decât instalații militare de radar și câțiva astronomi cu niște lunete, poate mai erau și alți specialiști, precum și câțiva reporteri țăcănindu-și aparatele fotografice și de filmat printre cele două autobuze ale radioteleviziunii. Am observat cu mirare că obișnuiții gură-cască ce pot fi văzuți oriunde se întâmplă câte ceva, aici lipseau cu desăvârșire. Oamenii stăteau neliniștiți și serioși. De pe aeroportul din apropiere decolară câteva avioane cu reacție, unul după altul. Militarii, astronomii și ceilalți specialiști erau apărați de costume de protecție speciale. Un glas de crainic rosti puternic dintr-un difuzor agățat undeva într-un copac:

„Sfătuim insistent pe cetățeni să se depărteze de lac!”

M-am uitat în sus: acum sfârleaza se vedea bine cu ochiul liber, i se zăreau chiar hublourile luminate albastrui și deodată câteva jeturi verzi țâșniră în jos de sub ea. Dar nu se auzea nici un zgomot.

– Frânează! zise încet cineva lângă mine.

N-am apucat să mă uit la omul care vorbise, fiindcă mulțimea de oameni se desfăcu, se clătină, izbucniră urlate înfiorate și fragmentele iregulare ale acestei mulțimi, văzute prin noapte ca niște trupuri informe, se loviră unele de altele și se retraseră spre oraș. Mulți oameni intrau grăbiți în clădiri. Am vrut să rămân cu cei doi prieteni acolo unde stătusem, dar cineva în costum de protecție ne făcu semn să părăsim locul, deși eram departe de mal. Doctorul parcă nu se dădea dus, dar fiindcă funcționarul de la poștă se îndepărtă docil și eu îl urmaș, veni după noi și doctorul. Eram acum între două clădiri înalte, la vreo sută de metri de lac. Lume mai rămăsese.

Corpul cosmic necunoscut sau mai bine zis astronava nepământeană era acum la înălțimea norilor. Părea că se leagănă ușor. Jeturile verzi nu se mai vedeau. Nu se auzea nimic, nicăieri, nici respirația noastră. Din când în când, din transistor țâșnea câte un jet de sunete stranii înalte. Atât. Nu bătea nici măcar vântul. Noaptea era fără lună. Dacă n-ar fi fost luminile orașului, m-aș fi crezut într-o peșteră. Mi-au trecut prin minte crâmpie din felurite conversații cu atâția sceptici, bolnavi de antropocentrism, care înecaseră toate enigmele istoriei într-un puhoi de simboluri, ca apoi să se intereseze mai degrabă de numărul și vârsta țiitoarelor lui Gingis-han decât de ciudatele statuete din ceramica japoneză yomon sau de radiosursa CTA – 102.

Cineva îmi atinse umărul. Am tresărit. O voce slabă, ca după leșin, spuse:

– Noi plecăm.

M-am uitat: vărul meu era lângă soția lui. Aiaturi, cu un pardesiu pe umeri, tremura nevastă-mea, prima dată de când o cunosc nemaifiind în stare nici să vorbească. Vărul meu zise:

– Plecăm cu mașina spre Ploiești. Ce-o fi, o fi!

Se duseră împleticindu-se printre blocuri, și-i mai văzui când descuriau portiera. Apoi motorul hurui ușor și automobilul trecu pe dincolo, spre nord. Într-un târziu, nevastă-mea izbuti să vorbească. Ea zise:

– Ce facem?

– Nimic, am zis eu. Stăm.

– Uite! șopti doctorul.

Mica mulțime de oameni, câtă mai era, se mișcă din nou și fără voie doctorul se trezi la câțiva pași de noi. Astronava se lăsa repede peste lac. Deși eram departe, ne ferirăm din instinct. Dar la un metru de suprafața apei și ia doi sau trei metri de mal, astronava se opri. Hublourile albastre erau ovale. Difuzorul agățat în copac tăcuse până adineauri, însă acum răbufniră din el într-o succesiune inegală mai multe grupuri de sunete pe tonuri diferite, nefiind totuși nici paraziți radiofonici, nici altceva știut. Nevastă-mea îmi spuse:

– Parcă ai fi cobit.

Tremura. Apoi începu să plângă.

M-am gândit la vărul meu și la soția lui. M-am întrebat dacă nu era mai bine să-i fi oprit, fiindcă nici unul din ei nu mai putea fi sigur pe volan. I-am și spus soției mele:

– Păcat că s-au dus cu mașina aia a lor. Tu să fii liniștită, ți-am mai spus ca o civilizație care...

Dar prietenul meu, funcționarul de la poștă, îmi atinse cotul. M-am uitat mai atent: o ușă a astronavei se deschidea fără zgomot și o punte sau o scară se arcuia lin peste intervalul de apă. Apoi puntea sau scara se lipi de mal. De undeva de după clădiri, din mulțime, apărură în spațiul gol doi bărbați pășind sigur și calm direct spre astronavă. Nu aveau costume de protecție sau altceva, erau îmbrăcați ca noi ceilalți, deci nu erau dintre astronomii sau tehnicienii de pe mal. Câțiva militari le ieșiră înaintea vrând să-i oprească și chiar strigând la ei. Dar unul din cei doi făcu semn că vrea să treacă și din cauza distanței n-am văzut bine de ce militarii s-au retras numaidecât.

Funcționarul de la poștă se uită în jur, apoi la mine. Toată lumea din preajma lacului încremenise. Puteam să văd mai bine acum, luminilor orașului adăugându-li-se lumina albastră a astronavei. Cei doi bărbați se opriră o clipă uitându-se înapoi. Fața unuia am zărit-o clar. Dacă nu era o halucinație, aș fi putut susține că mai văzusem undeva figura aceea, foarte recent, ba că o știam chiar prea bine, însă așa ceva mi se păru absurd. Totuși nu m-am putut stăpâni să nu-i spun asta și funcționarului de la poștă care acum era încordat, părând că se gândește la ceva anume. Nevastă-mea continua să plânga cu fața pe umărul meu. Îmi părea rău, dar ce puteam să-i fac! La urma urmei, nimic nu se întâmpla potrivit logicii pe care eu însumi am apărat-o de atâtea ori. Acum era însă altceva: toate presupunerile mele se realizaseră, și tocmai asta părea de neînțeles.

Cei doi se urcară pe punte și trecură cu pași liniștiți pe ea până la astronavă. Mulțimea privea uluită. Se scurseră alte câteva minute sau clipe. O lumină vânătă pâlpâi în conul uriașei sfârleze. Mi-am aruncat privirea spre nevastă-mea și spre funcționarul de la poștă, care stăteau imobili. Funcționarul de la poștă îmi simți privirea și zâmbi. Nu era pe fața lui nici un fel de neliniște sau era prea multa și nu se mai observa. Cei doi bărbați se zăreau încă în ușa astronavei străine. Unul se uita înapoi, îl vedeam, era cel pe care crezusem că l-am mai văzut. Nevastă-mea întinse mina într-acolo. Zise vag:

– Cine sânt ei?

Atunci, neliniștit, m-am uitat la ea, la prietenul meu de lângă mine, la ceilalți care mă înconjurau, și deodată am întrebat tresărind:

– Unde-i doctorul?!

Apoi am rămas mut uitându-mă fix la cei doi bărbați care tocmai intrau în astronavă.

Oglinzile paralele

Expoziția totuși se închise. Nici o expoziție nu mai fusese frecventată atât. El nu cultiva culoarea în sine. Nu cunoscuse voluptatea bețiilor cromatice. Dar nu-i plăcea nici tușul. Linia sigură întărea aerul ingenuu de pe mai toate pânzele lui. Ce erau la urma urmei toate aceste pânze? Erau portrete? Nu, nu erau portrete în înțelesul obișnuit. Erau peisaje sociale sau de natură? Nici asta. El folosea modelul sau priveliștea alegând din ele ceea ce i se părea mai bine înmugurit dintre toate mișcările gândirii sau ale marilor intuiții. Uneori căuta zonele cele mai stranii din spectrul vizibil, fără să se poată consola cu imperfecția ochiului omenesc, chiar dacă știa că uneori cineva poate înregistra o nuanță și dincolo de spectrul comun. Acum era de altfel la prima sa expoziție. Avea patruzeci de ani, dar aproape nimeni nu auzise de el înaintea ultimelor trei luni. Două sau patru pânze oferite unor expoziții colective nu stârniseră interesul juriilor. Una intrase în altă expoziție și un critic ocazional, singurul care-i dăruise o frază, îl sfătuia sau să lucreze bine sau să-și caute altă meserie cât mai era tânăr. La altă meserie nu s-a putut gândi, așa că a început să mediteze la înțelesul dificil al noțiunii de bine. Experimental, a zugrăvit o dată o priveliște frustă, conturând obiectele fără să poată uita mișcarea lor internă și impunând tabloului său iarba și cerul, fără să poată renunța la supunerea ierbii de către ochiul lui căruia i se părea că iarba gri-argintie este numai o excrescență a țărânilor, sau la descoperirea cerului prin nuanțe violente între indigo și negru, cerul părându-i-se o explozie vie de lumi. Cineva i-a obiectat că nu cunoaște frăgezimea ierbilor câmpiei, dar el a răspuns că dincolo de culoare caută în sensul ierbii altceva decât priveliște și furaj. Tot atunci, altcineva i-a obiectat straniețea cerului, zicând: unde este frumosul cer albastru! și pictorul a dat din umeri, chiar dacă unii care văzuseră pânza experimentală spuneau într-un glas: nu te descuraja, e un pas făcut, începi să te apleci spre analiză, dă-i înainte!

Imediat după plecarea oaspeților de la vernisaj pictorul băgă cuțitul în pânza experimentală.

Nu era un infatuat. Dimpotrivă, îl măcinau întruna marile întrebări și mai ales întrebarea străveche dacă între ochi și penel nu se include cumva nedoritul hiat al pierderilor de înțeles. De aceea și întârziase a se arăta lumii cu tot ce făcuse, deoarece, scrupulos cu sine până la mânia, era în stare să se întrebe până și dacă e pictor. Iar acum elogiul nemărginit în care începuse să

plutească de trei luni îi adăuga altă întrebare. Unii critici care până mai ieri nici nu-și îngăduiau să-i privească vreo pânză, acum se căzneau în cor să afle numaidecât din cine se trage arta lui atât de originală, și toți erau de acord că se trage din cineva mare, numai ca unuia i se părea că din Goya, altuia – din gestul michelangiolesc, iar câtecuiva chiar clin ceea ce nu apucase să facă folclorul. Bineînțeles, au fost și critici uimiți sincer de pânzele lui. Un tânăr, cunoscând prin cine știe ce întâmplare și cele câteva lucrări mai vechi, îndrăzni să afirm? că pictura aceasta insolită pare a veni din prezent, și cerându-i-se explicații de cei care nu zăriseră în ea formele tehnice subsidiare ale prezentului, tânărul critic încercă dintr-o pornire defensivă să explice că anecdota prezentului înseamnă mai degrabă trecut, adică ceea ce s-a săvârșit, aici găzduindu-se mai bine-zis gândirea în naștere încă fragilă și difuză a unui prezent care este de fapt viitorul. Și pictorul zâmbi atunci prima dată, o singură dată. Iar acum, obosit de lectura elogiilor, de ascultarea laudelor orale și de scrierea sutelor de autografe pe albumul proaspăt tipărit, pictorul fuma lacom în atelier și încerca de mai bine de opt ore să combine o nuanță de violet pe care o știa foarte bine dar care încă nu-i ieșea. El fuma întrebându-se chinuitor dacă apucase într-adevăr să spună ceva din torentul care vuia într-însul, sau dacă nu cumva gloria neașteptată îi venise mai curând dintr-o fericită explozie de amabilitate a oamenilor. Și atunci, întâia oară, încolți în el curiozitatea aproape bolnavă nu față de meșteșugul său indefinit și crud, ci față de propria sa persoană, pe care patruzeci de ani o ignorase. Zvârli jos paleta și se duse la fereastra deschisă.

Orașul era plin de zgomote, dar tocmai ele – i se păru – îl ajutară să gândească. Poate că au dreptate, își zise el, însă poate că n-au dreptate deloc. Mai bine mă lăsau fără laude și lucrăm cum am apucat. Sau muream între timp! și se luminează la ochi, zicându-și cu bruschete, aproape cu glas tare: O, atunci s-ar fi văzut... numai nu eu.

Își scoase halatul, se spală la chiuvetă, se îmbracă de oraș și ieși. „Mă duc la Mioara”, se gândi el și se duse la Mioara care era o profesoară de desen tânără și blondă, îi dăduse să înțeleagă că îl iubește și chiar că l-ar dori de soț, știa să deseneze frumos pisici jucăușe și cai 111 galop, era o excelentă gospodină, știind ca nimeni alta să calce o cămașă cu guler scrobit și să gătească până și mititei, ca să nu mai vorbim de sarmale, și mai ales era foarte bună la suflet. Pictorul credea că ține la ea, deși uneori se îndoia. Fata era drăguță, însă el se simțea mult mai bine când privea ore în șir capul

straniu al reginei Nefertiti, soția lui Amenhotep IV, pe care de multe ori ar fi dorit-o vie. Pasiunea era mai veche, trăgându-i-se de la niște studii îndelungate asupra antichității egiptene și de la o călătorie. Deocamdată uitase de regina egipteană și se tot întreba când începuse să-l iubească Mioara, în ultimele luni sau ceva mai demult? Apoi se gândi dacă sistemul său nervos nu e cumva din cale-afară obosit. „Prea multe preocupări de mine însumi și de persoane demult dispărute!” își zise, dar fără prea multă convingere. Mioara nu era acasă, însă o aștepta un bărbat cu barbă, între două vârste, despre care pictorul știa vag că e un profesor de desen care din vremea studenției nu mai desena altceva nimic decât mere, statuia Venerei din Millo și steaguri arborate. Altfel, om cumsecade. Din anume unghi semăna puțin cu pictorul, care se și amuză gândindu-se anecdotic la disculparea confuziilor pe care le-ar putea face Mioara. Profesorul acesta cu barbă venise s-o invite pe Mioara să se plimbe cu barca. „Îmi place foarte mult să vâslesc, e singura mea pasiune!” îi spuse pictorului până veni Mioara, care veni repede, fără să se mire și explicând neutral:

– Dacă nu mergem pe lac toți trei, eu rămân acasă, așa că dumneata du-te singur cu barca.

Și profesorul se duse să se plimbe singur cu barca, fiindcă se pare că vâslitul într-adevăr îl pasiona.

Rămași singuri, cei doi se iubiră un timp, apoi pictorul zise:

– Sânt măcinat de niște gânduri, Mioara!

Mioara îl privi cam speriată:

– Gelos, cumva?

El râse:

– Nu. Mă întreb dacă așa-zisul meu talent nu-i cumva numai o iluzie a mea, fiindcă au mai rămas în mine atâtea pc care n-am știut să le spun... Prin urmare, toată gloria asta...

– Prostii! îl întrerupse Mioara. Ce iluzie? Și dacă-i iluzie! Zi mersi că îți merge bine.

– Totuși, cum să fac să aflu?...

– Ce să afli? zise ea.

– Părerea adevărată.

– Ei, pleacă și tu undeva într-o călătorie, de pildă cu cineva, să zicem, dacă vrei, măcar și cu mine (ea zâmbi), lasă laudele să se răcească nițel, după aceea ai să vezi dacă...

Pictorul căzu repede pe gânduri. Ceva se mișcase în mintea lui, încă nu știa ce. Mai stătu puțin, apoi ieșiră sa mănânce.

– Profesorul ăsta de desen, zise el mai târziu la restaurant, îți face curte?

– Ei, curte! râse ea. E un biet maniac: se crede marinar ratat.

– Marinar ratat, nu pictor? se miră pictorul.

– Care pictor î se indignă Mioara. Nu s-a gândit niciodată. Ca și mine. Parcă toți profesorii de desen trebuie să picteze... Tu te ții de asta și bine faci. Cu mine m-am lămurit: sânt o femeie drăguță, așa că ce-mi mai trebuie?!... Adică, poate nu sânt drăguță, și-mi fac numai iluzii! adăugă ea, cochetând discret. Așa sântem toți: ne punem întrebări. (Și schimbă vorba.) Eu ar trebui să fiu geloasă, nu tu. De atâtea ori te-am văzut cu poza ăleia... Nefertiti. Mă rog. Și ce-oi fi găsit la ea? (Ochii fetei fulgerară o clipă.) O înfumurată! Și e absurd: atâtea milenii...

El zâmbi.

Apoi o săptămână nu se mai arătă în casa ei. În săptămâna aceea i se cumpărare vreo douăzeci de tablouri, câteva pentru muzee, celelalte pentru niște instituții. Banii îl enervară.

– De ce nu-ți cumperi o mașină? Ai mult mai mult decât pentru una luxoasă! zise un coleg.

Pictorul înălță din umeri, după aceea își dete seama ca colegului îi mai lipsea o sumă oarecare pentru automobilul visat, și îi dăruie suma. Se plimbă singur un răstimp, când sumbru, când iluminat. Umblă pe străzi până târziu, neatent, abia scăpând de un accident, sau chiar de moarte. Și deodată toate gândurile se răsturnară în el. Se duse grăbit la Morgă. Mai venise acolo de câteva ori, ca să studieze expresia morții pe cadavrele proaspete, mai mult din curiozitate, căci nu picta morți. Oamenii de la Morgă îl cunoșteau. Intră ușor. Un paznic (singur în sala de cadavre la ora aceea) îl întrebă de sănătate. Iar după o jumătate de oră, căutând cuvintele cu greu, pictorul îi spuse cu sfială că ar vrea să se substituie unui mort, lucru pentru care ar fi recunoscător. Paznicul se scutură:

– Nu, asta nu se poate! Nu pot să fac! apoi îl întrebă cu frică și confidențial: Ați făcut pe semne ceva și vreți să scăpați...

Pictorul începu să râdă:

– Nu, omule, dacă vrei îți arăt ce scriu despre mine toate ziarele: mă laudă toate. Alta vreau eu. Aș vrea să! văd ce-ar zice despre mine dacă aș fi mort... Și vreau – preciză el, fiindcă paznicul îl privea cu aceeași spaimă – să mă odihnesc puțin de oboseala laudelor și să înțeleg dacă le merit.

Paznicul își mușcă mustața și mârâi ceva nearticulat. Pictorul mai spuse:

– Nu plec nici din oraș măcar. Să-mi alegi un cadavru mai desfigurat, cam de vârsta mea, schimbăm actele, iei partea dumată și eu de aici încolo trăiesc cu numele lui.

– Păi, cum?! făcu paznicul, nesigur. Da' lumea?

– Lasă lumea! spuse pictorul. Un funcționar, cum o fi, cam de talia mea. N-ai ce pierde, omul a murit oricum, eu hoț nu sânt... doar nu mă cunoști de azi-de ieri... Ba chiar peste doi-trei ani, când mă plictisesc, am să declar că n-am murit, că eu sânt cel adevărat...

Paznicul îngălbeni:

– Și atunci, eu?

– N-avea grijă! zise pictorul. Am să declar că am găsit noaptea pe stradă un cadavru și că i-am schimbat actele acolo, nu aici.

Paznicul îl privi multă vreme nesigur, uitându-se cu coada ochiului la teancul de bancnote pregătite pentru el. După aceea spuse greoi:

– Eu sânt om cinstit, știți. Nu zic, banii... adică suma, de! apoi adăugă: Lasă, domnule, nu vreau.

Totuși, a doua zi pictorul veni din nou și-i aduse paznicului, pe lângă bani, un vraf de ziare și reviste cu elogii pentru ultima lui expoziție. Preciză:

– Și nici n-am familie.

Nu se știe dacă banii sau ziarele, ceva însă l-a convins pe paznic. El zise:

– Atunci să așteptăm până s-o brodi unul mai pe măsură.

Pictorul plecă mulțumit. Treceau zilele și acum el lucra cu poftă, cu toate că uneori i se strecura în minte întrebarea dacă nu e cumva nebun și n-ar fi mai bine pur și simplu să lucreze, astâmpărându-și aceste porniri ciudate. Totuși între timp depuse pe un carnet de economii la purtător o sumă oarecare s-o aibă pavăză pentru viitorul său incognito, scrise o scrisoare optimistă Mioarei, luă două din tablourile sale cele mai dragi și le depuse într-o valiză, împreună cu un costum modest și câteva unelte de pictură, la depozitul de bagaje al gării, vrând să-și lase neatinse locuința și atelierul, iar într-o seară fu chemat la telefon de paznicul de la Morgă. Plecă acolo în grabă cu un taxi și rămase uluit când paznicul îl conduse în fața unui cadavru numai ușor mutilat, cu barba puținel pătată de sânge: cadavrul era al profesorului de desen întâlnit în casa Aiioarei.

– Dacă nu v-aș vedea, aș zice că sânteți dumneavoastră, numai barba vă lipsește! zise paznicul.

Pictorul se sprijini însă de zid. Fața i se făcuse verde.

– Ce aveți? întrebă paznicul speriat.

– Nimic, zise pictorul. Îl cunoșteam. S-a sinucis?

– Încă nu știm, zise paznicul. Nu cred. Mai degrabă accident.

– Acte avea la el? întrebă pictorul.

– Sigur, zise paznicul. Are. Nu le-a văzut încă nimeni, dar acu pică.

Pictorul își dă seama că n-are timp de meditație și că trebuie să decidă urgent. Puse febril în mâna paznicului alte câteva bancnote și sub privirea îndobitocită a acestuia începu să-l buzunărească pe mort, până îi găsi actele și le schimbă cu ale sale.

– Barba! rosti deodată paznicul. Dumneavoastră n-aveți barba, ca decedatul. Noroc că ăsta are nasul farâmat și un ochi scurs... Dar ce faceți de barbă? întrebă el din nou și rămase cu gura întredeschisă.

– Zici că nici procurorul, nici medicul legist nu l-au văzut? spuse pictorul.

– Nu, zise paznicul. Nimeni. Cauză necunoscută. L-au găsit niște cetățeni pe chei, că e noapte.

– Cum așa? se miră pictorul. Știam că nu e voie să te atingi de un cadavru pe stradă.

– N-or fi știut. Erau și cu chef... Le-am spus, da' nu s-au speriat. Sânt sus, așteaptă să dea declarație... Aoleu, vine! Ce facem de barbă?! și paznicul își ghemui capul între umeri.

– ^Fii liniștit! zise pictorul, neliniștit. Eu am purtat și o barbă!

Apoi plcă repede, dar se opri din mers spre deznădejdea paznicului și-i aruncă un șirag de chei, pe care paznicul le prinse din zbor și i le strecură mortului în buzunar.

Ajuns în stradă, pictorul luă un taxi și se duse la gară. După aceea, cu valiza în mână, se opri descumpănit. Vru întâi să se repeadă acasă la el, apoi înțelese că nu se mai poate: el nu mai exista, era acum altul și acasă însemna altceva. Se apropie de un felinar și răsfoi actul de indentitate, citi adresa: era în partea cealaltă a orașului. Porni pe jos, apoi găsi un troleibuz, merse cu acesta câteva stații, cobori însă și se duse iarăși pe jos.

„Dacă e o cameră cu vreo intrare comună, ce mă fac!” Stătu locului, frământat. Un gând îl împinse acum să fugă undeva în provincie, nu știa nici el cum și pentru ce. Simțea fiori și picioarele i se muiaseră. „Trebuie să încerc”, își zise și examinează o cheie yale. Apoi îi veni în minte că s-ar putea să fie altă cheie, cine putea ști dacă răposatul avea atunci la el chiar cheia

locuinței. „încerc!" își ordonă pictorul și porni șovăind. „Dacă stă cu alții, spun că mi-e prieten și că mi-a dat cheia", și pomi repede. Dar se opri speriat: „Și dacă încerc cheia și nu se potrivește?... Efracție. Hoț." Totuși merse mai departe.

Cum era întuneric și străduța de lângă un parc mare nu prea era luminată, pictorul prinse oarecare curaj. Găsi clădirea. Nu știa însă care din cele două uși trebuia să fie a lui, nici una nu avea carte de vizită sau alt semn. Cu degetul tremurând, sună. Mai sună o dată, dar nu răspunse nimeni – era ușa din stânga. Încercă și cheia, care se potrivea, și atunci, respirând mai ușor, intră tiptil. Aprinse lumina. Era o odăiță cu o chiuvetă. Avea un divan cu spetează, un șevalet, un mic șifonier, o măsuță și trei fotolii. Lângă chiuvetă mai era o ușă. Pictorul stătu cu ochii la ea, nehotărât, apoi apăsă clanța: văzu o baie, fără altă ieșire. Se așeză pe marginea căzii, scoase batista și se șterse de sudoare pe frunte, apoi își căută pipa, o umplu migălos și fumă clin ce în ce mai calm, acolo unde era, până se liniști cu totul. „Garsonieră!" își zise în sfârșit, oftă și spuse tare: „Dumnezeu să-l ierte". Își desfăcu valiza, deschise șifonierul, mângâie cu teamă mâneca unui palton, se uită la cele câteva rafturi cu cărți, cămăși, caiete școlare de desen, câteva tuburi vechi de uleiuri, niște pensule. Se întoarse în baie și întinse mașinal mâna spre pământul de ras, apoi se trase înfricoșat îndărăt: „Nu. Barba!" După aceea își zise: „Sântem în august", și iar se așeză, de astădată pe canapea, își dete seama că nu mai putea preda la aceeași școală și că nici nu știa la ce școală fusese profesor defunctul. Pe Mioara n-o mai putea întreba. Dar pe cine? Gândindu-se la vreo soluție, adormi așa cum ședea.

Se trezi transpirat și cu picioarele întinse peste pernă. Se uită în jur, buimac o clipă, apoi lucid, și se simți mai liniștit ca în ajun. Atunci își aduse aminte că totuși răposatul era profesor la școala Mioarei, cel puțin parcă așa auzise. Își scutură hainele, apoi însă și le puse pe celelalte, din valiză ; se uită în oglindă: nebărbierit numai de trei zile, nu se putea încă arăta în lume. Coborî să caute un telefon. Bău o cafea și telefonă la școală, dând de o secretară care-i risipi îngrijorarea: nu se înșelase. Apoi se duse la ministerul școlilor, făcând o cerere de mutare la o școală din marginea orașului, nouă, unde bănuia că va fi primit ușor, când alții cereau dimpotrivă, mutări de la periferie în centru.

După o zi sau două plecă undeva în munți, luându-și numai câteva carnete de schițe. Umbla singur, desena puțin, nu se gândea aproape la nimic și bea lapte de capră. Idilic. Cauta să se obișnuiască însă cu numele

său nou. La începutul lui septembrie, oînd i se părea că se obișnuise, porni spre garsoniera involuntarului său testator. Găsi ceva corespondență: o revistă sportivă, o scrisoare de la o rudă (!) rurală, care-i fu de mare folos („află, dragă bădie, că te-am căutat, dar vecinul zice că oi fi plecat undeva la țară, cum faci vara totdeauna, ca să-ți spun că după biata maică-ta s-a prăpădit și vărul Năstase, așa că acu rămâi singur din neamul tău. Eu, ce să zic, cu ale mele...” și așa mai departe) ; un plic oficial îl bucură însă mai mult, îl rupse repede și află că cererea i se aprobase („... prețuind dorința dv. de a sprijini noile școli din fostele periferii, nemaifiind posturi la școala solicitată, ați fost transferat la...”), nu-l mai interesa unde. „E cam departe, se gândi ; nu-mi strica o limuzină”. Socoti că și-o va putea cumpăra mai târziu, vânzând tablourile pe care avea să le picteze de aici încolo. Și timpul trecu...

Intrase în al doilea trimestru. Elevii erau mulțumiți. Nu-l cunoștea nimeni. Barba îi crescuse. Purta acum și ochelari fumurii. Își adunase cu grijă toate revistele și ziarele cu necroloage. Multă vreme nu îndrăznise să le citească, dar acum știrea că avea să se publice curând și o monografie despre cel care a fost îi dădu curajul de a se privi în ciudata oglindă. Elogiile nu mai erau patetice ca în timpul ultimei expoziții, dar, mai profunde și mai serioase, îl regretau și de aceea (mai ales că unii intuiseră ce noutate exista în pânzele lui), îl făcură la un moment dat să se regrete el însuși pe sine. Condiția lui nouă îl făcu să ocolească iubirile, deși uneori i se făcea dor de Mioara, însă în același timp îi înmulți contemplările nostalgice ale chipului reginei Nefertiti. „Egipt, își zicea din nou: maica începuturilor...” își dădea seama că își crează stări absurde, dar și le crea.

Pictase. Un impuls proaspăt îl dezlănțuise spre soluția plastică a devenirii insului cosmic, înțeles în ideea tuturor perspectivelor unei noi mutații umane. Era un timp în care omul năzuia să facă mașini cu gândire autonomă și, temându-se de ele, și le dorea. Era timpul când același om se deplasa tot mai des în spațiul nepământean îndepărtat și când descoperea în el zăcămintele de puteri pentru care odinioară arsese pe rug. Pictorul ar fi vrut să înțeleagă dacă ochiul omenesc poate vedea dincolo de Pământ și altceva decât curcubeie, și fiindcă n-avea cum să se miște spre astre, începuse să caute totul în fantezia retinei. Aceste lucrări nu le arătase nimănui. Într-o zi nu mai putu răbda și, socotindu-se destul de transformat, se duse spre fostul său atelier, căutând în minte un pretext plauzibil, însă în fața ușii stătu uluit,

citind textul unei firme: atelierul era muzeu memorial. Intră. Lucrurile erau aproape cum le știuse. Simți mișcarea involuntară a mâinii, dar o opri la timp, pornită isă așeze altfel vasul țăranesc cu pensule, acum mutat. Doi studenți pe care-i prețuia și cărora le dăduse mai demult niște sfaturi pronunțau despre el adjective care-l cutremurară, fiindcă nu apucase să învețe plăcerea de a se auzi lădat. Chiar lectura necroloagelor, de sinceritatea cărora acum era în sfârșit sigur, aproape îl îmbolnăvisese. Voise altceva: să știe dacă e într-adevăr pictor nou. Aflase. Acum s-ar fi întors în adevărata lui stare, însă nu mai putea și știa că nu se mai poate. Era dator să trăiască pentru celălalt. Că îi va ilustra acelaia numele începuse chiar să se bucure, dar îl ostenea grozav povara tainei. El care știa că trăiește numai pentru demistificările tainelor (chiar frecventarea artei egiptene pornise din același impuls), înainte de a afla ceea ce era încă necunoscut în lumea de forme și de culori, născocise însuși un nou secret. Își dădea seama însă că trebuie să uite de numele său și de amintirile sale, fiindcă avea alt nume căruia îi acumula treptat alte amintiri. „La urma urmei, își zise, eu este o noțiune care nu ține de numele abstract din actul de identitate: eu gândesc, indiferent dacă sânt x sau y, pentru că sânt tot eu.” Și a doua zi se duse cu doua mici pânze într-un pachet în casa unui critic, ales dintre cei cu care nu vorbise niciodată, cu care nu se cunoscuse personal, adică la unul – și aici fu o eroare de calcul – care scrisese despre el un necrolog rece. Criticul se uită lung la el, apoi examina obosit cele două tablouri și zise:

– Ești cam bizar, stimată coleg! Ce vârstă ai dumneata?

– Patruzeci, zise pictorul.

Criticul îl măsură din ochi cu subînțeleș:

– Și până acuma?...

– Profesor de desen, zise pictorul cu anume nesiguranță.

– A, așa! zise criticul. Mă miram... Și de ce n-ai venit nicăieri până azi? Bănuiesc că nu acum te-ai apucat de pictură...

– Nu, dar... hm... știți, e greu.

– Firește că e greu, cine nu știe! Dar să-ți spun sincer: ceva mișcare ar fi, numai că te dărâmă moda, vrei neapărat să epatezi. Nici chiar cel pe care-l imiți (și surise cu maliție) mie personal nu mi-a plăcut grozav.

Pictorul plecă aproape zdrobit. O lună nu se mai arătă decât la școală. Numai câtorva elevi le arătă pânzele de acasă. Atelier nu avea. Un elev care desena mai subtil ceru voie să mai vină și veni zilnic, fără să-și dea seama că vine nu ca un școlar, ci ca un medicament scump, adus de departe.

Datorită lui, pictorul se mai duse la un critic. Acela era în juriul de selecție al unei viitoare expoziții. În casa lui mai găsi doi pictori și un ziarist, și pictorul nostru fu înspăimântat că-l vor recunoaște. Dar nu-l recunoscuseră. Oamenii nu recunosc pe alți oameni decât când sânt preveniți ori când au nevoie de ei. Pe aceștia n-avea cine și cum să-i prevină, iar de el n-avea nevoie acum decât tânărul său elev. Acest tânăr elev i se păruse pictorului și el cam bizar, fiindcă mărturisea că n-are de gând să picteze niciodată, că va fi matematician și că singura sa țintă, e bineînțeles, să realizeze un automat electronic de reprodus pictura, cu materialul chimic și cu efectele optice absolute ale originalului. Așa sau altminteri, acest adolescent izbutise să-l trimită în casa criticului.

Unul din cei doi pictori îl întrebă:

– Așa cum și cât știi să pictezi matale, pot să te întreb de ce nu te-ai manifestat până acum? Nu vreau să fac nici o aluzie, dar te întreb sincer: de ce?

Pictorul nostru ridică din umeri ; al doilea pictor, mai moale, zise șters:

– Văd aici câțiva oameni. Din mișcărilor lor ar putea să rezulte cu bunăvoință că săvârșesc ceva, deși aș vrea să întreb: unde le sânt uneltele cu care...

– Parcă fără asta... începu să zică pictorul nostru, dar tăcu fiindcă interlocutorul îl apostrofă cu aceeași placidă invectivă:

– Știu, știu... dar privirile astea difuze, linia asta de contur care parcă separă pe om de timp!

– Privirile astea nu sânt difuze, explică autorul. Cel mult cuprinzătoare: oamenii își privesc planeta.

– Ei, nu mai spune! zise primul pictor.

– Nu se vede asta, zise al doilea pictor.

– Nu trebuie să vă supărați, zise pictorul nostru, dar eu nu compun anecdote.

Criticul zâmbi. Optica lui, schimbată într-o singură carieră de cel puțin patru ori, câștigase dobândind elasticitate. El spuse cu timbru pontifical, fără să-l deranjeze vocea sa ușor pițigăiată:

– S-ar putea interpreta și așa, elemente sânt. Și. aș îndrăzni să afirm că... vai, dacă sursa n-ar fi marele stil al regretatului nostru maestru! și pomeni numele celui care nu mai exista.

Pictorul tresări și vru să plece, dar criticul îl reținu:

– Mai stai, zise el. Cred ca ai venit să mă rogi să-ți bag toate astea în expoziție. Mă rog, ca o curiozitate și în memoria maestrului, pentru că îl respecti, am să-ți rețin pânza asta, numai asta... să spunem, *Instinct planetar*, merge! Ce zici?

Ceilalți doi ieșiră, scuzându-se ca au de lucru pentru expoziție. După ce ușa de afară se trânti, criticul mai zise:

– Au plecat de ciudă. Nu se așteptau să mai fie unul...

– Dacă vreți! rosti pictorul absent. Eu nu i-am dat titlu.

– Ce titlu? întreba criticul. A, da, nici maestrul nu prea dădea. Acum, să nu crezi că e ceva, cine știe ce: am zi. mai mult ca să le fac lor în ciudă. îmi place însă titlul pe care ți l-am găsit.

– Cum credeți, zise pictorul, știind că nu mai are de ales.

– Știi, zise criticul, este totuși o nuanță care s-ar putea să-ți aparțină, o anumită iradiație secretă a ochilor, pe care maestrul n-o găsisese. Firește, cred că e întâmplătoare, însă poate mi-aș face timp s-o studiez.

– Vai! și pictorul trecu subit printr-o stare de slugărnicie pe care n-o avusese niciodată și de care se și miră, mai ales când spuse cu glasul altuia: Aș fi fericit să primiți pânza asta ca omagiu modest al...

Spre fericirea lui, criticul îl întrerupse:

– Să nu mă înțelegi greșit: tabloul nu e o realizare, dumneata nici măcar nu cunoști bine fizica culorii, doar nuanța aia e amuzantă. Și explozia dumitale de sinceritate, de ce să mint? m-a mișcat. Numai ca să nu te ofensez, am să primesc pânza... Spune-mi, din ce trăiești?

Acum, pictorul naviga fără cârmă: se lăsă pe cursul apei.

– Am leafă, zise el. Sânt profesor de desen.

– Dar cheltuiești cu uleiul, pânza, celelalte. (Criticul se gândi o clipă.) Știi ce, du-te la...

Îi aminti numele unei instituții, explicând că instituția cumpără tablouri, poate-i va cumpăra și lui, dar îl rugă să nu amintească de această vizită („sânt amabil, însă nu-mi crea obligații”). După foarte puțină ezitare, pictorul se hotărî pentru aceste acțiuni administrative. Se duse, dar nu la instituția recomandată de critic, unde cel care era acum nu mai putea veni după cel care fusese, ci dimpotrivă, la o anumită organizație comercială de cu totul alte preocupări care însă cumpăra uneori și tablouri pentru decorarea numeroaselor ei sucursale. Cineva de acolo îl primi ca pe un furnizor de morcovi.

După o cercetare îndelungată de aproape și de la distanță, de sus și din stânga, a celor câteva tablouri cărate subțioară, întrerupt în fiecare clipă de mai multe telefoane, insul zise:

– Nu prea isânt moderne! apoi adăugă: Dumneata zici că n-ai avut nici expoziții, așa că vezi...

– Poate n-aveți fonduri? întrebă pictorul cu un glas între scârbă și sfială.

– Ei, fonduri! Fonduri avem, zise insul. Dă-mi o capodoperă și ți-o cumpăr numaidecât. Uite! și-i arată câteva tablouri pe pereții biroului, unele bune, altele stupide ; și preciză ferm: Ția știi să picteze, nu ca dumneata... zici că ești profesor la școală. Nu, prietene.

Pictorul își mușcă buzele, dar n-avea de ales. Zise:

– Sânteți sigur că eu... că n-am talent ca ei?

– Ce-i aia talent? Nu există! zise interlocutorul, apoj se corectă: Dacă munceai și te uitai mai atent cum pictează *alții*, n-ai fi rămks un necunoscut. Nu zic, ai învățat și dumneata colo, ceva, cât să-i înveți pe copii la școală, dar pentru artă, îți dai seama, pentru arta plastică, nu? vezi, nu e deajuns.

Pictorul ar fi dorit acum să vadă intrând pe ușă pe cineva cumplit, omul lui Frankenstein, Golem sau un marțian, care să-l răzbune. Se gândi la vechii meșteri. Zise calm:

– Mă rog, cât am putut să învăț. La urma urmei, nu din... Ați auzit de Michelangelo?

– Care? zise insul. A! sigur, sigur.

– Sculptorul italian. Statuia lui Moise, ei! A fost întrebat cum face...

– Precis că n-a spus, ăia țineau secret! zise insul.

– Uite că a spus, rosti pictorul cu umor.

– M-aș mira... Și, mă rog, ce-a spus?

– A spus așa, zise pictorul: Foarte simplu, iau o bucata de marmura și înlătur din ea tot ce-i de prisos.

Interlocutorul îl privi lung.

– Dumneata mă iei la mișto ! zise dezumflat și-și căută de lucru într-un sertar.

Pictorul oftă și ieși. Se opri puțin în fața clădirii din care plecase, apoi se plimbă un timp pe strada înfrunzită și porni mai departe, la întâmplare, trezindu-se fără voia lui, ca ucigașii la locul crimei, pe chei lângă Morgă. Zăbovi câteva minute, totuși intră. în prima clipă, paznicul nu-l recunoscă și se miră cine putea cunoaște coridoarele ca să intre ca la el acasă. Nici pictorul nu-și dădu seama că știind drumul atât de bine, pășise cu atâta

siguranță încât nu trezise bănuiala nimănui. Însă numaidecât paznicul păli, fără să scoată un cuvânt, dar se redresă repede și spuse:

– Sufletul meu acum e curat: am predat a doua zi banii și am spus că erau în țealele unui mort! apoi completă: Mie nu-mi trebuie bani necurați!

Pictorul se așeză trist printre cadavre.

– Păcat! zise el.

– Păcatul e-al dumatăle, eu m-am scuturat, zise paznicul.

– Altceva spuneam, zise pictorul. Îmi pare rau că am făcut așa, dar nu mai am încotro.

– Păi, se miră paznicul, dumneata ai meseria dumatăle, care nu ți-o ia nimeni. Chit că ești acu altul, meseria tot aia o știi!

Pictorul râse amar și paznicul îi cercetă ochii, intuind din omenie ce nu pricepuse obiectiv.

Pictorul plecă și de aici. Lucrurile nu mergeau cum își închipuise nelăsându-și nesăbuit din viața trecută decât prea puțini bani, care acum se isprăviseră cu închirierea și înzestrarea unui mic atelier, iar regia cu care era deprins nu mai era pe măsura salariului unui profesor de desen. Avea nevoie de pânză, culori, pensule, călătorii, albume și liniște, lucruri care încă se plăteau cu bani.

Întâia mișcare sufletească mai proaspătă o simți, însă o dată cu amărăciunea ei, când i se expuse în cele din urmă *Instinctul planetar*, undeva într-un colț prost luminat, dar într-un colț de expoziție. Nu se putu stăpâni să nu se tot ducă acolo, riscând de câteva ori să fie recunoscut și tot de atâtea ori să-și piardă cumpătul. Auzi într-o seară de pilda acest dialog:

„Numele ăsta nu-mi spune absolut nimic!” zicea un pictor necunoscut uitându-se chiorâș la tablou.

„Aud – zise altcineva – că-i un profesoraș de vreo cincizeci de ani.”

„Asta-i bună! se indignă întâiul. Și ăsta are tupeul să se vâre prin expoziții! Dacă eram eu în juriu...”

Ducându-se altădată la un critic bătrân cu care nu avusese prilej să se întâlnească în scurta strălucire a lungii sale cariere din cealaltă viață, se auzi suspectat:

„Pânzele n-ar fi rele, dar de unde știu eu că nu ți le-a făcut cineva, un pictor care nu vrea să se afișeze cu numele lui?”

Simțind totuși nevoia sa se afle între ai săi, uneori izbutea să pătrundă în câte o reuniune, uita chiar să se teamă de riscul de a fi recunoscut, dar repede își dădea seama că acest risc nu mai există, chiar dacă el însuși

redevenea spiritual și profund ca odinioară, fiindcă lumea neștiind cine e acest ins cu barbă și ochelari fumurii, adică știind că e un modest profesor de desen la o școală mărginașă, iar pe cel adevărat, adică pe celălalt, crezându-l mort, nimănui nu putea să-i treacă prin minte că ar fi totuși el ; și nici lucrurile inteligente, subtile, spirituale pe care le rostea nu dădeau de bănuț de vreme ce, socotindu-i prezența sau chiar dreptul de a trăi – un hatâr, unii colegi nu i le luau în seamă, ba chiar nici nu-l lăsau să-și isprăvească o frază, întrerupându-l mereu neatenți.

Elevul său -preferat îi devenise prieten. De câte ori fusese ispitit să se demaște măcar în fața lui, o teamă incoerentă și totuși apăsătoare îl împiedicase în ultima clipă. Reușise să-i mărturisească numai că îl macină ignorarea lucrărilor sale. Elevul îl întrebase dacă nu e suficientă descărcarea în artă, și profesorul, care nu știa nici el până atunci, izbutise să găsească un răspuns pentru amândoi. „Pictez ca să mă descarc de întrebări, însă nu pot trăi fără ecou. Stau între oameni, și cred că pe o insulă pustie n-aș mai picta. Robinson nu-i decât o ficțiune depășită.”

Și atunci se duse să se plimbe singur, pentru a se aduna în sine, pe malul unuia din lacurile de lângă oraș. Îi veni în minte, în liniștea luminată de lună, că înecații au o clipă înaintea morții propriu-zise, când re trăiesc, imagine cu imagine, toată viața de până atunci, și deodată se gândi dacă asta n-ar fi pentru el o cale de a ieși iarăși din persoană și din timp, însă numaidecât se cutremură, și nu de frica morții, căci nu se temea de moarte, cât de îngrijorarea că ar pleca înainte de a fi găsit răspuns măcar la una din marile întrebări. „Eu nu de moarte am nevoie, îmi zise simțind că intră în imponderabilul incertitudinii ; aș retrăi poate toată viața dacă m-aș îneca, dar n-o vreau toată, vreau numai perioada pierdută, și cine știe. dacă nu voi fi salvat chiar cu o secundă înainte de a o retrăi sau dacă retrăind-o n-am să mai fiu salvat de loc, și atunci ce folos?”

Și din clipa aceea trăi mai multe săptămâni de chin. În cele din urmă, văzând că nici nu mai e atras să picteze, se destăinui elevului său care nu rămase prea surprins. Era un băiat destul de mare, aplecat cu gândirea asupra lumii în care trăia și pe care voia s-o cunoască, îndoit de povara întrebărilor și în același timp simțind ceva straniu și secret în zbaterile tăcute ale profesorului său.

– N-ai să zici că ai bănuț! spuse pictorul.

– Nu, zise elevul. Sânt poate la sfârșitul adolescenței, nu știu prea mult. Când mi-ați spus, eram sigur că răspunsul ăsta îl așteptam și eu.

- Răspuns la ce? zise pictorul, neînțelegând bine.
 - La întrebarea cine sânteți sau ce e cu dumneavoastră...
- Pictorul nu reuși să răspundă îndată. Zise cam nesigur:

- Și acum ce mă sfătuiești să fac?

Elevul se fâstâci.

- Eu?! Eu... aș spune.
- Păi ți-am spus ție.
- A, nu mie! Să redeveniți cel care ați fost.

Pictorul se sculă brusc, răsturnându-și scaunul. Luă o pensulă subțire, frecă puțin ocru și trase pe o pânză de curând preparată o tentă orizontală. Apoi adăugă o pată gri-argintie spre marginea din dreapta, ca un fum care se pierde.

- Ce faceți? întrebă elevul, venind lângă șevalet.
- Eu? Nimic! zise pictorul. Sau nu știu... Mă duc la procuratură! spuse el hotărât. Vii cu mine?

Elevul pricepu îndată și ieși după maestrul său. Merșeră pe jos, fiindcă pictorul voia să câștige timp, poate pentru a se răzgândi, poate numai pentru a se hotărî.

Vremea era a ploaie și s-ar putea că din această pricină funcțiile conștiinței lui erau mai iritate. Așa ca se duse.

Camera procurorului, mare, cu lambriuri de nuc și bibliotecă, era totuși intimă și-i atrase privirea ca o cameră a sa, în care ar fi putut să se mute. Procurorul la început nu înțelese despre ce e vorba. Zise politicos:

- Vă rog să repetați mai clar: ce reclamați?
- Mă reclam pe mine! zise pictorul și surise vag.
- Nu înțeleg, zise procurorul. E un caz de conștiință, cumva?
- Da și nu! zise pictorul și se uită în jur ; elevul rămăsese în sala de așteptare.

– Înțeleg, zise prietenos procurorul, care nu înțelegea, însă arăta civilizat că ar înțelege că stă de vorbă cu un nebun ; chiar răsfoi discret o agendă, oprindu-și degetul undeva, probabil la numărul de telefon al spitalului de boli nervoase. Adăugă calm: Vă ascult...

- Înțelegeți de unde dificultatea de a vă spune pe șleau, zise pictorul. Cred că nu sânt bandit, n-am făcut crimă, și totuși...
- Vă ascult, repetă procurorul.
- Nu sânt cel drept care mă dau... actul de identitate... în sfârșit ; eu sânt de fapt pictorul pe care l-ați comemorat de eurând! și spuse vechiul său

nume.

– Da, înțeleg! zise procurorul și urmă în gând: „Am înțeles”.

– Nu cred, zise atunci pictorul deodată mai treaz. E normal să vă închipuiți că sânt nebun. Poate într-o măsură și sânt. Dar nu pentru asta am venit. Sufăr de curiozitatea maladivă de a ști dacă merit sau nu gloria de care m-am bucurat uneori... și mai ales mă bucur (îl privi atent pe procuror) – postum! Și dacă reușesc să comunic semenilor tot ce e în mine... Iată de ce am izbutit să fur identitatea și funcția unui profesor de desen mort în accident: am vrut să mă privesc din afară. Risc, îmi dau seama, să credeți că eu l-am ucis...

– *Nu, asta nu riscați! zise procurorul deodată pe alt ton, mai comunicativ și chiar zâmbind. Acum pricep. Nu, nu riscați. Din întâmplare ancheta morții dumneavoastră am făcut-o chiar eu. Erați... foarte mutilat. Dar acuma enigma s-a lămurit.

– Ce enigmă? zise pictorul. Din ziare n am aflat că ar fi fost și o enigmă.

– A cam fost, zise procurorul. Raportul medicului legist a stabilit moartea prin accident, dar altcineva din experți s-a oprit la două lucruri: grupa sangvină din actele dumneavoastră medicale nu corespundea rezultatului analizei cadavrului... (Pictorul păli, procurorul însă adăugă râzând:) Acum a trecut! N-ați știut să vă faceți alibiuri... Da, și al doilea lucru: răposatul avea un deget pe jumătate amputat, nu ca dumneavoastră. În sfârșit, știu cu cine am avut plăcerea să stau de vorbă. Bine, o să vă redobândiți identitatea... (și iar zâmbi) dar nu fără o mică pedeapsă.

– Pentru înșelăciune sau crimă? întrebă pictorul aproape calm.

– Nu, pentru substituire de nume și însușire de bunuri străine.

– A! zise pictorul rușinat. Hoție?

– Nici chiar... însă cazul e cu totul ieșit din comun, așa că sper...

Speranța procurorului se împlini. Peste câteva zile – un proces în care chiar rechizitoriul cerea suspendarea pedepsei până la o recidivă. Tribunalul deliberă și-i redăru identitatea. „în asemenea... nici n-aș zice infracțiuni, aș zice experiențe artistice puțin cam bizare, spuse amuzat președintele tribunalului, o recidivă pare exclusă.” Singurul rezultat nefast al hotărârii judecătorești fu cererea de pensionare prematură făcută de un funcționar al oficiului stării civile, care de la Lazăr încoace nu mai auzise să învie cineva, dar operarea actelor noi se rezolvă de un calculator electronic automat al aceluiași oficiu, care astfel își și iscăli certificatul modern de botez, facilitând pensionarea cerută de funcționar.

Ieșind de la proces în tovărășia numai a elevului său, pictorul fu înhățat de ziariști și dintre ei năvăli spre dânsul Mioara. Totul părea să anunțe o dulce epocă idilică bună de povestit în trenuri. Îl și așteptau un apartament și un atelier nou, celelalte și garsoniera profesorului devenind case memoriale antume.

Cine era el acum? Lumea încă nu găsisese formula biologică sau socială bună pentru un răspuns. Era el cel vechi? Dar acela, pentru oameni, murise – cu discursuri funebre, ferpăre și articole cu chenar negru. Sau era altul? Nu, căci de fapt celălalt murise. Era poate al doilea din aceeași ființă?! Imposibil, fiindcă un critic de vază spuse râzând: „Numai Hesiod s-a născut de două ori, te considerăm întors dintr-o călătorie incognito!”

Noul lui atelier fu inaugurat întâi ca expoziție a producției dintre timp.

Seara, sărbătoritul era obosit din nou ca înainte de dispariție. Cineva spunea: „Vai, dacă toți oamenii noștri de seamă defuncți s-ar putea întoarce așa printre noi!” Și altcineva, răspunzând, se întreba speriat: „Toți?! Dar unde sa incapa!...”

A doua zi pictorul se bărbieri și renunță la ochelari. Dar acum simți că are două ticuri: își mângâia aerul din apropierea bărbiei și își împingea cu degetul rădăcina nasului, încolo, era la fel ca în prima existență. Doar că forța atenției colective care-l prinsese în noul ei fascicol uneori îi strivea. Se simțea câteodată inferior așteptărilor. Într-o după-amiază de întâlnire cu alți pictori, cu studenți și public și, fără îndoială, ziariști, simți la un moment dat, după ce rulară toate opiniile multicolore și dulci, că lumea așteaptă ceva și de la el, că așteaptă lumea ceva inedit și cutremurător. Nu mai putea să tacă, își dădea seama. Dar era obosit, își simțea creierul gol, se gândi cu tristețe la vremea incognitoului său când atâtea fraze de duh se spulberau pe lângă urechile neatente ale altora, și aproape fără controlul rațiunii rosti o frază oarecare, banală și chiar descărcată de orice culoare sau sens, ceva de felul: „Sânt fericit că m-am născut din nou și tot printre dumneavoastră, contemporan cu dumneavoastră!” întâi crezu că are halucinații auditive, dar văzu și auzi limpede ropotele de aplauze, izvorâte poate dintr-un gest amabil al cuiva însă revărsate în toată sala ca un delir. Totuși, lucru ciudat, această rușine a sa față de el însuși îi făcu bine: înțelese că e obosit și că lumea nu-i aplaudă fraza, ci întoarcerea.

Nu se duse acasă. Fu invitat și din politețe lașă se duse la criticul care posedă *Instinctul planetar* și care pusese tabloul în cabinetul său la loc de cinste, ca să aibă prilej să-i spună: „De fapt, eu te-am simțit după stil: era

imposibil să te ascunzi de nasul unui critic, dovadă că am fost singurul care... și am vrut să salvez pânza de vreo nesăbuiță a uriașei dumitale exigențe. Te întrebi de ce n-am voit să te demasc? Am intuit – nu era firesc? – că urmărești un avatar al creației!"

Ajuns în apartamentul nou, prea vast, pictorul se simți străin. Ar fi vrut să locuiască tot în garsoniera defunctului: profesor de desen, dar îi era jenă s-o ceară. Nu putea dormi. Era noapte, dar se duse în atelier vrând doar să se familiarizeze puțin cu încăperea și cu lucrurile, se trezi însă punând mâna pe paletă, mutând șevaletul într-un unghi de lumină care, fiind inevitabil artificială, să nu-i dea totuși senzația de artificios. Și începu să lucreze. Acum fabulă. Alesese un colț de interior de deasupra ferestrei deschise și se uita la cer, muind pensulele și frecându-le de paletă, când deodată uri punct portocaliu trecu încet spre orizont. Rămase cu pensula în aer. Nu părea să fi fost avion, nici stea căzătoare, iar sateliții artificiali care se zăreau adesea, erau de culoarea stelelor. Aruncă punctul pe pânză și apoi îl privi, îl șterse nemulțumit și îl refăcu, însă iarăși îl șterse și aruncă pensulele într-un vas. „Nu pot, își zise el ; nu-l cunosc: îl văd de jos. Și dacă e...” Nu se mai gândi la nimic și ieși să se plimbe, apoi se întoarse în atelier și se culcă pe canapea, îmbrăcat. Dimineața, fără să țină minte vreun vis, se simți obsedat de ceva străin de el și de Pământ care parcă-i tot dădea târcoale, ca o aglomerare iradiantă de unde. Bănuia că e oboseala. Dar când ieși să-și cumpere ziare și începu să citească iarăși laude și reportaje zglopii despre ciudata lui aventură, înțelese cât de folositoare i-ar fi fost puțința de a se privi pe sine cu timp cu tot din alt timp, măcar o secundă. Ceea ce încercase nu era nimic altceva, pentru el, decât o aventură absurdă. Aflase, dar nu văzuse nici nu simțise ceea ce dorea de fapt, căci în astfel de împrejurare forțată se ascunsese numai, neputându-se și obiectiva.

Un răstimp încercă să se încredințeze muncii și câteva luni observă mutația dorită, tensiunea energiei lui părăsind zonele introspective ca să se concentreze toată asupra lumii cu întrebările ei. Dar în prima zi de ninsoare, când orașul se albise și nimeni nu apucase încă să încarce primul tomberon de zăpadă, privi în jos pe geam și zări o singură pereche de pași care tăiașe adineauri strada. Se gândi în glumă: „Zăpada nu s-a pătat ; a trecut cineva pur!" și în aceeași clipă sună cineva la ușă. Se bucură mult, fiindcă era elevul. Încă nesigur și vrând să fie așa, întrebă:

- Tu ai trecut strada adineauri?
- Eu, zise tânărul.

– Sânt tare bucuros că n-a trecut altul.
– De ce? întrebă elevul neînțelegând.
– Așa, nu știu de ce. N-aș fi vrut să calce altcineva zăpada primul.
Și se însenină deodată. „Mă sfătuiesc cu el!” își zise și îl și întrebă, aproape brutal:

– Tu ești curat, ești cum se spune viitorul nostru. Pe tine te-aș crede mai ușor, oare într-adevăr...

Elevul pricepu repede și-și îngădui să-l întrerupă:

– Nu, să nu-mi vorbești de îndoielile dumneavoastră!
– Îi crezi deci sinceri? zise pictorul cu nesiguranță.
– Sigur că da. Numai unul sau doi – nu, dar nici ei pentru că nu v-ar recunoaște originalitatea și forța, doar fiindcă nu vă iubesc.
– Dar nu vezi că și când iese din gura mea o platitudine, reporterii jubilează că mă revăd și mă înregistrează pe magnetofone parcă aș...
– Dumneavoastră nu spuneți platitudini! zise elevul.
– Așadar și tu ești laș! se mânie pictorul.
– Nu, zise elevul ; nu spuneți platitudini pentru că nu gândiți plat.
Uneori puteți spune ca oricine o frază obosită. Asta-i altceva... Iarăși vreți să vă controlați din afară?

– De unde știi? făcu pictorul surprins.
Băiatul se uită în podea.
– Nu mai puteți...
– Ba pot! și pictorul sări de pe scaun. Pot. Uite cum pot: cred că în anumite condiții și numai vremelnice timpul poate deveni în parte reversibil.
– Vă gândiți la Heisenberg?
– Mă gândesc să fac exerciții de voință... vreau să spun de concentrare: poate-mi refac o stare trăită, așa că întors în mine aș putea privi iar... Nu știu, trebuie să încerc.

Și într-adevăr încercă. Experimentul dură multe săptămâni și fu o școală aspră a voinței canalizate într-o singură direcție, până când pictorul izbuti să se autosugestioneze dirijat, dar rezultatul rămase meschin și aproape ridicul.

Nu reuși în cele din urmă decât să adoarmă, visând cu totul altceva decât urmărise, și apoi să se trezească sleit. Căutându-și elevul, care acum prin grija lui își pregătea un colț de expoziție, îi spuse că are de gând să se admițească în cercetarea laboratoarelor moderne și a sufletului oamenilor din ele, ca să caute sensul căruia nu-i simțea deocamdată decât adierea depărtată. Elevul, care de fapt acum era student la matematici și pictor

aproape cu nume, nu îndrăzne să spună nimic, însă maestrul său îi ghici frământarea și-i smulse sinceritatea de care avea nevoie, aflând că tânărul însuși umblă după aflarea unui înțeles similar pe care el îl numea integrarea mașinii în om.

Astfel, în anotimpul următor pictorul, uneori însoțit de elevul său, frecventă laboratoarele de cibernetică, biochimie sau alte'le din aceleași zone foarte noi, și după câteva săptămâni se trezi surprins de figura unui tânăr biochimist care dimineața, între toți ceilalți, părea o figură de tânăr învățat cuminte, chiar angelic, urmărind programul comun al catedrei unde era asistent, dar spre seară, întors în același laborator, și mai ales noaptea când rămânea singur, îngăduind însă vizita pictorului pe care-l stima, deodată parcă devenea demonizat, cu altă privire, cu alte cute, semănând și nesemnând cu sine nici măcar cât un frate geamăn. Pictorul își contrazise elevul, explicându-i când beau o bere spre a se răcori, că el nu vede doi inși într-unui și nici măcar două vieți într-o viață, ci numai dezbrăcarea zilnică de costumul psihic curent. „Parcă atunci ar ieși din el să se topească în natură, în fiecare seară!" spuse pictorul.

Și din seara constatării începu să facă schițe pentru un fel de portret, pe care încă nu-l întrezărea.

Dar într-una din zile îl văzu deodată abătut. Mai degrabă nu abătut, sau nu numai abătut, fiindcă în ochii tânărului biochimist pictorul desluși mirat paradoxala întâlnire între fericire și tristețe. Întâi nu-l întrebă nimic și lucră la ochii care-i sugeraseră mai mult chiar decât arătau. Curiozitatea omenească răzbi însă în cele din urmă.

– Ce ai? întrebă pictorul.

Pe masa de sticlă a biochimistului, între uneltele sale de metal și sticlă, într-o farfurie de sticlă erau câteva buline albe, sferice, minuscule, nesemnificative. Alături, o faie cu o ecuație rezolvată cu stiloul, și lângă ea o foaie perforată, probabil cu aceeași ecuație controlată de calculatorul electronic. Biochimistul se uita pierdut, cu privirea aceea paradoxală, numai la bulinele din farfurie.

– Nimic, zise el. Sau să spun mai bine: pe nimeni! Nici pe mine.

Pictorul ezită. Apoi totuși spuse:

– Depresiune? Iartă-mă, poate o dragoste...

– Nu! zise biochimistul surprins, apoi explică simplu: Calculul arată că am reușit, dar nu pot ști fără om. Și nu pot experimenta nici măcar pe mine. Asta-i tot.

Pictorul lăasă paleta.

– Deci care e drama? întrebă el îngrijorat.

– De unde știi că e *dramă*? explodeă biochimistul. Fiindcă este!

– Din ochii dumitale. Vino să-i vezi.

Biochimistul se apropie indiferent, dar rămase pironit când se văzu. Nu se recunoscuse îndată, fotografic, și se bucură că nu se recunoaște. Bineînțeles, privirea asta nu și-o știa.

– Da, zise el, dramă dacă vrei...

– Te pot ajuta? întrebă pictorul.

– Nu cred, răspunse celălalt. Fiecare om ține la viața lui.

– Nu înțeleg! zise pictorul.

– Nici n-ai ce! zise biochimistul, apoi se uită din nou la pânza pe jumătate lucrată și se corectă: N-am vrut, iartă-mă... La urma urmei, îți spun: am descoperit posibilitatea unor biomutări în timp, cu întoarcere.

Pictorul se înviora brusc:

– Adică un fel de mașină a timpului, nu?

– Nu! zise biochimistul. Eu nu sânt fizician. Am citit. Cred că o mașină e un lucru absurd. Vezi în farfurie niște pilule? Ele sânt.

– Cum?! întrebă pictorul foarte îngândurat.

Biochimistul se așeză oftând, apoi surise incert și ridică din umeri.

– Înțeleg, reluă pictorul: e un secret, o descoperire, dar să știi că eu habar n-am de...

– Pot! zise biochimistul repede. Pot să-ți arăt chiar formula, chiar... Nu, nu ți-ar folosi la nimic, nici mie. N-am pe *cine* să experimentez, înțelegi? Asta e. Pe mine însumi nu pot numai fiindcă n-are cine să observe efectul. Nu de risc mi-e frică, îți dai seama.

Pictorul se iluminează de-a binelea. Zise aproape voios:

– Cum nu? Pe mine! și fiindcă biochimistul îl privi deodată lung, el reluă: Dacă vrei, îți dau și declarație scrisă că-mi asum toate riscurile. Eu asta caut!

– Ce, riscul? zise biochimistul.

– Nu riscul: cu orice risc, o mașină a timpului.

– Dar *nu e mașină*, ți-am mai spus: numai niște pilule, mai mici decât piramidonul, plus un scaun. Și să știi, nu e o pură rememorare, ca la înecați... poate ai auzit.

– De înecați? Da. Am și vrut să încerc...

Biochimistul îl privi iarăși atent.

– Nu înțeleg, zise el.

– A, n-ai citit în ziare despre „învierea” mea? Nu?! Am vrut să văd ce zice lumea despre mine în absență absolută și m-am substituit unui cadavru...

– Deci dumneata ești... eroul! zise tânărul biochimist. Am citit ceva, însă cam neatent. Dumneata erai deci...

Atunci am priceput! Uite cum e: când urmărești subiectul în cauză, ai impresia că nu se întâmplă nimic. Am făcut experiențe pe maimuțe și credeam că nu reușisem. Dar o filmare foarte încetinită arată dispariția totală a corpului propus, însă numai ^reo sutime de secundă. De ce? Pentru că individul se întoarce în timpul din care a plecat, indiferent de durata *subiectivă* a absenței.

– Prin urmare se și întoarce!

– Dar cum credeai? Se întoarce, ținând minte însă recenta trăire stimulată. Recentă – e un mod de a zice. Pricepi că maimuțele nu mi-au putut mărturisi ce au văzut, și nici nu știu în ce epocă am reușit să le trimit. Îmi trebuie om!

– Ai omul! zise pictorul cu nerăbdare.

– Potolește-te, zise biochimistul. Să-ți spun ce trebuie să se întâmple, teoretic... Poate renunți.

– Nu renunț! strigă pictorul zvârlind o pensulă de pe scaun și așezându-se vioi.

– Bine, zise biochimistul, o să vedem. Sânt convins că nu e nuniai o retrăire intensivă în sistemul nervos. Asta e la înecați. Ei văd numai ce au mai văzut odată. Și nici călătorie în memoria inertă. Aici e altceva: poți să nu fi citit nimic despre o epocă și să te plimbi totuși la dorință prin ea. În natură există mereu tot ce aparent s-a pierdut. Stimulentul meu biochimic îți produce prin descompunere și recompunere organică rapidă, cred că tot în formele date, o stare reală absorbind și datele necesare ale unei realități trecute, chiar dacă n-ai auzit niciodată de ele. Ca să pricepi mai bine, uite cum e: te duci acolo ca un om viu, ca un călător. Detalii n-am.

– Prin urmare, zise pictorul interesat, înghit o pilulă...

– Una anumită sau două având împreună aceeași valoare: aici încă nu știu mai nimic. Dozele stimulentului trebuie să fie egale cu durată^e deplasării.

– Nu înțeleg, dar vreau î zise pictorul gândindu-se intens la plăcerea de astădată de a se rupe din el însă fără o absență sensibilă. Înțelegea că în

viitor nu se poate duce, nu era sigur nici de trecut, dar se mulțumea și cu încercarea unei mici excursii de confruntare. Totuși, politicos, își invită interlocutorul să continue: Eu m-am decis, însă aș vrea să știu totuși cum...

– Știi, zise biochimistul, în stările de mare intensitate nervoasă pe care le vom nota cu n se produc marile emoții, venite brusc și solicitând tot organismul, toată starea omului. Dacă starea devine de valoarea n_2 , n_3 – emoția e imensă, de pildă în cazurile de extaz. Dar când starea ajunge la n_5 , ce se întâmplă?

– Nu știu, zise pictorul.

– E grav: plesnește de pildă o arteră sau ai o congestie cerebrală. Poți muri subit. Dar dacă e să zicem n_{15} ?

– Mor și mai repede! zise pictorul cu glas schimbat.

– Nu mai mori deloc! zise liniștit biochimistul. Organismul nu mai e atacat de suprasolicitări nervoase. Ca și la sunet, pe care urechea omenească îl percepe în genere între 16 și 20.000 de vibrații. De exemplu muzica sferelor n -o mai aud decât poezii. Stimulentul meu, pe care l-am numit *retrobiogen*, te poate muta în trecutul dorit, în funcție numai de doză. Dozele de retrobiogen le notez așa: n_{10} , n_{12} , n_{15} , n_{38} și chiar, nădăjduiesc, să zicem n_{17} , n_{os} . Tocmai lucrul care-mi lipsește este dirijarea dozajului. Experimentul!

Pictorul asculta fermecat. Zise:

– Și epoca aleasă nu se greșește?

– Teoretic, nu! zise biochimistul! Sânt tânăr, n -am asistenți care să mă supravegheze când aș experimenta, profesorul a zârnbit când i-am spus ce lucrez, așa că...

– Ce mai aștepti atunci? zise pictorul și-l privi fix.

Biochimistul deschise un sertar, luă un stilou și o coală de hârtie, însă renunță și instalează un magnetofon și, întinzându-i pictorului microfonul, ridică din umeri:

– Mă rog! Fă declarația...

Și se duse să pregătească fotoliul special, adăugând din mers:

– Dacă te interesează, retrobiogenul e asociat cu fotoliul iradiant.

Pictorul ridică o clipă ochii de pe hârtie, întrebând cu îngrijorare discretă:

– Cum asta... iradiant?!

– Nu ți-am spus, zise biochimistul. Credeam că nu te interesează. Uite cum: pilula de retrobiogen programează momentul recompunerii duminică biologice, iar fotoliul iradiant te descompune, adică efectuează transferul în timp. Ți dai seama, altfel nici nu s-ar fi putut.

Pictorul sfârși repede să declare în termeni juridici ceea ce dorea. Apoi (îngrijorarea aproape îi trecuse) el se așează în fotoliul cuprinzător, cu tâmpiile între doi electrozi, cu o manșetă metalică pe încheietura pumnului stâng, și, lăsându-se îmbrățișat și chiar supt de numeroasele detalii ale fotoliului, întinse mâna dreaptă spre biochimist.

– Stai cuminte! zise biochimistul. Ce epocă vrei?

– Oricare, zise pictorul, dar cât mai adânc în istorie. Prefer antichitatea egipteană – și luă din mâna biochimistului un pahar cu apă și un bulin, întrebând mirat: Numai unul?

– Unul, zise biochimistul. Numărul 35. Ia-l. Când îl înghiți, ai să intri într-o stare de somnolență, apoi probabil te trezești în epoca dorită. Gândește-te intens la teritoriul geografic.

– Dar ce e numărul 35? întrebă pictorul, acum parcă puțin nehotărât.

– 35? zise biochimistul. Secolul al cincisprezecelea înainte de era noastră.

– Egipt! zise pictorul și înghiți bulinul. Mai apucă să spună: Sper că mă aștepți aici! și auzi ca prin vis răspunsul:

– În aceeași secundă a *mea* te revăd: fotoliul te și recompune, *aici...*

Pictorul se trezi pe un teren stufos de ierburi, mărginit de un lac și de o pădure. Stătu un răstimp așezat pe un bolovan pe care se trezise, privind lacul ce i se părea foarte cunoscut. Făcu apoi câțiva pași pe mal și zărind jos un mic obiect negru, se aplecă să-l ridice, zărindu-se în același timp pe sine în oglinda lacului calm. Era îmbrăcat normal, cu costumul gri pe care-l purtase în atelierul său și în laboratorul biochimistului, și când vru să exclame, gândindu-se că fusese înșelat și poate numai transportat în stare de somn sau de..catalepsie undeva în afara orașului, privi obiectul negru: era o ceșcuță de ceramică neagră, cu zigzagul fulgerului stilizat de jur împrejur.

„Am mai văzut asta! își zise. Am și eu una... unde am văzut mai multe? A, la muzeul de istorie a orașului...” și rămase deodată ținut pe loc: „Lacul nostru de lângă oraș unde se plimba curtezanul Mioarei. Dar unde-s clădirile noi?” Și în aceeași clipă auzi niște răcnete și niște troznete în pădure, iar îndată după aceea plescăitul apei. Se uită îngrijorat: din mijlocul lacului, unde abia acum zări niște locuințe lacustre, veneau câteva bărci

lungi, iar prin desișul de copaci se văzu trecând o namilă sură cu trompă, și numai când recunoscă în vietatea imensă mamutul, pictorul pricepu și strigă, simțind că leșină.

Se trezi după cât i se părea destul de repede, însă cravata i se dezlegase și pantalonul stâng îi era plin de praf și de ierburi uscate. Se scutură și se uită în jur, la coloanele imense și albe probabil de calcar, apoi, uimit, la dalele curate de sub picioarele lui și din nou la praful și la iarba uscată pe care nu și le scuturase de tot. Își aminti de mamut, de lac, de răcnetele omenesci, și iarăși se uită lung la cetatea sau palatul din fața lui. Soarele ardea greu, sufocant. Umbra răcoroasă dintre coloanele albe îl ispită și el urcă treptele largi. Auzi strigăte, se întoarse și văzu câțiva bărbați cu fața smolită bătând spre roșu, care-și scăpaseră lăncile grele din mâini și căzuseră pe dale. Nu prea înțelese ce se petrece și urcă mai departe, pătrunzând într-un vast coridor pustiu. Pașii lui nu se auzeau, fiindcă era încălțat cu pantofi cu talpă sintetică, dar își auzea eco-ul respirației intense. Zgomotul slab al unei mișcări îl atrase în dreapta, unde zări o ușă uriașă cu două canaturi, întredeschisă și nepăzită. O împinse ușor și pătrunse într-o sală sclipind de marmură, aur și abanos, și rămase înlemnit. „Nu! își zise, aducându-și aminte de tot ce se petrecuse. Omul ăsta ori m-a hipnotizat, ori mi-a stârnit un vis de halucinații... cu vreun stupefiant.” Dar imaginea era vie și nu dispărea. Un sculptor aproape gol, lăsat pe genunchi în fața unui bust aproape terminat, șlefua o trăsătură a profilului, iar de aici de unde se afla, pictorul putea privi, de la spatele sculptorului nervos și absorbit, profilul și o parte a corpului reginei egiptene Nefertiti. Soția lui Amenhotep IV ședea imobilă pe un tron și se uita fix la un punct neutral mai jos de picioarele ei, nu la sculptor. Zâmbetul complex și abia mărturisit de stăpână a lumii și a frumuseții sale nepământene trăda și puțină ironie și puțină tristețe ; dar între nasul subțire, ridicat imperceptibili în fină provocare erotică însă și socială, și bărbia deși subtil rotundă, ascunzând în rotunjime o voință pe care o hrănea se vede că numai conștiința de zeiță și stăpână, era tăietura feminină și secret senzuală a buzelor care nu se știe ce mai așteptau. Pictorul uită de sine și sorbind priveliștea nebănuită scoase un strigăt uimit. Sculptorul Tutmos (pictorul înțelesese că nu putea fi altul decât uluitorul artist din timpul celei de-a optsprezecea dinastii egiptene, al cărui atelier se descoperise – sau acum avea să se descopere – la El-Amarna) nu auzi nimic, totuși sprâncenele reginei se ridicară ușor de tot, și mai fermecător arcuite, iar Tutmos le observă și se lăsă puțin pe spate, parcă ezitând, apoi

se repezi la bust și netezi arcul lor, zărit abia adineauri. Pictorul înaintă un pas spre regină și o coloană îi întrerupse privirea, iar când vru să facă alt pas, la stânga, se împletici și căzu amețit. Deschise ochii fără să vadă nimic. Simțea marmura tare sub șold și umăr. Era întuneric și deodată marmura se muie și dispăru din senzațiile lui, dar spinarea începu să simtă o ușoară apăsare elastică. Deschise ochii mai bine, căci se simțea acum în poziție aproape verticală, deși nu vedea nimic. Aparatul său vestibular funcționa bine, se simțea viu dar nu era sigur de nimic și nu înțelegea nimic în întunericul absolut dimprejur.

Și deodată o lumină puternică de neon izbucni de sus și pictorul văzu niște ochi ciudați pe care-i cunoștea foarte bine, plini din adânc și din afară de o privire dublă, paradoxală și fixă, dar de astădată și cu o nuanță în plus: ochii zâmbeau ușor. Nu, nu erau ai reginei. Pictorul se desmetici de tot: în fața lui, privindu-l de sus, stătea tânărul biochimist, ținând în mână microfonul magnetofonului.

– Bine ai venit! zise biochimistul și zâmbetul i se transformă într-un râs vesel. Ai lipsit aproape un minut. Mă speriasem.

– Cum un minut? zise pictorul.

– Un minut, fotoliul dumitale a fost gol. Dacă nu ești obosit, spune-mi unde ai fost. în Egipt?

– Și în Egipt, zise pictorul.

– Cum, deodată în mai multe locuri? Nu cred! zise biochimistul apropiindu-se de fotoliu. Explică-mi...

– Cred că am nimerit întâi undeva prin preajmă, aș zice că era lacul nostru de nord, de lângă oraș. Da! dar acum cinci sau șase milenii. Oamenii fugăreau un mamut sau mamutul îi fugărea pe ei. Lasă-mă să-mi revin, și-ți dau și amănunte... După aceea am leșinat, apoi m-am trezit în Egipt.

– Aha! făcu biochimistul. Nu prevăzusem... în loc să ai un singur șoc, ai avut două.

– De ce? întrebă fără îngrijorare celălalt.

– Retrobiogenul a acționat în trepte... da, desigur, prima etapă: asimilarea în organism, a doua – adevăratul efect. Am aflat enorm de mult, ești un erou! și biochimistul, de obicei retras și cumpănit, sări să-și îmbrățișeze omul.

– Eu trebuie să-ți fiu recunoscător! protestă pictorul. Dar sânt încă prea obosit. Altceva urmărisem, însă asta e peste orice așteptări... Poți să-mi dai o țigară?

Pictorul n-avea țigări sau tutun, biochimistul nu fuma deloc.

– N-am, zise biochimistul jenat. Nu e rău, dacă simți nevoie. Înseamnă că-ți revii complet. Fug să-ți cumpăr! și până să-l oprească pictorul, celălalt și ieși.

Rămas singur, pictorul se mișcă în fotoliu. Membrele acum i se dezmoțiră, îl ascultau. Se ridică și se sprijini puțin de șevalet. Se uită atent la portretul neterminat al biochimistului. Apoi făcu un pas și zări pe jos altă pânză preparată, dar goală. Și dintr-un impuls necunoscut, scoase de pe șevalet portretul și puse cu iuțea în loc pânza goală. Alese pensule, stoarse pastă din câteva tuburi, frecă mai multe culori și se apucă de lucru. Mâna mergea ușor, pe pânză apărea scena din Egipt. Când lucra, i se păru că aude un foșnet și crezu că îi stăruie în urechi, peste cele câteva milenii, mișcarea ușoară a rochiei reginei, pe tron, după ce strigase el. Când fixă arcul sprâncenei mirate incluzând aici poate și secretul unei iubiri bizare și imposibile, o turburare îl năpădi. Se gândi îngrijorat: „Bustul din El-Amarna”, și pensula îi tremură între degete. (După un an sau doi avea să re trăiască aceeași emoție, privind într-o călătorie sprâncenele reginei mai arcuite decât le știuse în tinerețe de pe același bust. Prin ce miracol se schimbase, o dată cu deplasarea lui înapoi în timp, și sculptura, n-a mai apucat să afle niciodată, și nici nu avea să mai încerce să descifreze asta, când mai observă că diferența exista chiar între fotografiile vechi din albume și fotografia pe care și-o făcu în muzeu el însuși.) Dar simți o mână pe umăr și scăpă jos pensula, se întoarse și se liniști. Era numai biochimistul, care-i întindea un pachet de țigări cu filtru.

– Jumătate de oră de când te urmăresc: parcă ești demonizat. *Asta ai văzut acolo?*

Pictorul zâmbi și nu-i răspunse. Lucră mai departe. Mai târziu se odihni puțin pe o canapea existentă în laborator, după aceea lucră din nou, până dimineața. Biochimistul nu-l părăsi. Îi făcu o injecție întăritoare și apoi se uită la tabloul proaspăt.

– Îți place? întrebă pictorul când lumina zilei năvăli pe fereastră.

Biochimistul spuse:

– E un avantaj: câștigi viață fără să pierzi din a dumitale mai mult de un minut. Cred că într-o oră sau în două ai putea să pictezi cam toată istoria. Nu știu dacă retrobiogenul poate deplasa și obiecte...

– De ce întrebi? zise pictorul.

– Așa. Poate m-aș duce la Siracusa cu un aparat de filmat și un magnetofon... la Arhimede. L-aș salva de dobitocul acela de soldat roman și aș corecta nițel istoria.

Dar biochimistul începu să râdă și pictorul nu mai știa dacă a fost o glumă sau un plan.

Peste câteva zile se deschise o mică expoziție care cuprindea numai două lucrări (asta fusese dorința pictorului, și nimeni nu găsisese motive să nu i-o asculte, chiar dacă era neobișnuită): portretul biochimistului și scena din palatul egiptean. Ceilalți pereți rămaseră goi.

La vernisaj se ținură două sau trei cuvântări sau avancronici, vorbitorii arătând cât de imensă a devenit puterea de seducție a artei acestui pictor și explicând-o prin formidabila lui forță de a intui atât realitatea înconjurătoare, cât și realitatea istorică. La conferința de presă de după vernisaj, remarcându-se într-una originalitatea subtilă (așa a spus un ziarist) a ideii de a face o expoziție întreagă numai cu două pânze („*Non multa, sed multum!*” exclamase un cunoscut istoric al artei), cineva zise:

– Totuși, maestre, cum ați reușit să retrăiți atât de intens acest moment atât de îndepărtat? Căci aici este o artă de adevărat demiurg!

Pictorul își șterse fruntea de sudoare. Zise sfios:

– Nu trebuie să vă mirați, în arta mea, câtă este, nu e nimic demiurgic sau anormal. Toate acestea – mă refer la Nefertiti și la sculptorul Tutmos – eu le-am văzut aieva, într-o simplă întoarcere biochimică în timp. Asta-i tot: pictez din memorie.

Câteva secunde cei de față schimbă priviri nedumerite, apoi, deodată, la semnul cuiva, izbucni un teribil ropot de aplauze, și criticul care în împrejurarea cunoscută oprise în cabinetul său pânza botezată *Instinctul planetar*, ridică mâna cerând tăcere și rosti surâzând:

– Iată o definiție pe cât de spirituală pe atâta de profundă a artei! Căci arta cere o trăire autentică de care este capabil numai artistul de geniu.

Aplauzele se dezlănțuiră din nou, iar pictorul, aproape cu totul intimidat, se apropie tiptil de un colț unde stătea rezemat de zid biochimistul. Lumea începu să schimbe opinii, nemaiinteresându-se deocamdată de persoana fizică a pictorului. Iar pictorul se opri lângă biochimist și-i șopti la ureche:

– Îi auzi? Dar nu mă interesează ce spun, nici ce cred sau nu cred ei despre retrobiogen. Demiurg ești numai dumneata.

– Fleacuri! zise biochimistul. Sânt om de știință. Hai să plecăm de-aici.

Pictorul trebui să mai stea. Biochimistul se duse să-l aștepte undeva într-o cafenea. Simțeau o nevoie stranie unul de altul.

Obosit iarăși de elogi și începând a se gândi dacă nu e totuși ceva defectuos sau școlăresc în pictura lui, de vreme ce e întâmpinat cu atâta unanimitate în aria specialiștilor, pictorul se scuză și se duse singur la cafenea. Biochimistul ședea legănându-și un picior și uitase să-și bea cafeaua comandată. Era ca într-un fel de reverie, din care-l trezi vocea pictorului.

– Pari cam iritat! zise biochimistul.

– Nu, nu cred. De fapt mi-ai deschis abia apetitul, pentru că...

– Deocamdată stăpânește-te! îl întrerupse biochimistul. Găsește-ți un amor, lucrează, du-te la munte...

– Mai expediază-mă o dată în vreun trecut, te implor!

– Nu pot, zise biochimistul. E destul și atât. Ești un zeu pentru mine, însă tocmai de aceea vreau să te cruț.

– Acum, tocmai acum când lucrezi atât de precis?

Biochimistul râse:

– Sânt un ticălos, zise el. Am riscat, dar nu mai risc. Lasă-mă să-mi pun la punct dozajul retrobiogenului, după aceea, mă rog! Din experiența cu dumneata am aflat ce nici nu știi: ai nimerit în F^gipt din greșeală... Pe urmă, trecerile prin timp teoretic nu trebuie să dea leșinuri, dumitale ți-au dat. Dacă te omor?

– Nu-i nimic, zise pictorul.

– La naiba, cum nu-i nimic?! Sau dacă din greșeală te trimit printre brontozauri?

– Bravo! exclamă pictorul. I-aș picta.

Biochimistul își aduse aminte de cafeaua care se răcise și sorbi din ea așa cum era, zicând sec:

– Mă îndoiesc că ar dori să-ți pozeze.

Pictorul înțelese și nu prea înțelese, dar se resemnă. Oarecât, aventura neașteptată a călătoriei prin timp îl mai vindecase de dorul oglinzilor paralele.

Îl vizită din când în când pe biochimist, o dată ca să-i dăruiască portretul, altădată să-l invite la o plimbare în munți. Începu să se ducă mai des la Mioara, știind acum cert că ea îi iubea aproape numai aventura și gloria, și doar prin ele pe el însuși. El nu era însă un bărbat patetic și nici nu mai avea viforul adolescentin, ca să nu se mulțumească senin cu Mioara și

s-o viseze (de astădată mai temător și mai lucid în reveriile lui), pe regina egipteană pe care, acum când o văzuse reală, o simțea mai depărtată de el sau mai degrabă el însuși se simțea mai depărtat de ea.

Lumea deodată i se păru toată alături de el. Se bucură, începea să se vadă în ea mai deslușit. „Totuși umblă ceva prin mine, nu știu ce tot umblă prin mine...” își zise, apoi aducându-și aminte de munții pe care nu-i mai văzuse de mult, se gândi mișcat: „O secundă!” și ca și cum ar fi avut nevoie să se explice tot el față de sine, adăugă: „Am nevoie de un gest foarte larg... sau o secundă de odihnă.”

Într-o zi, când îl văzu pe fostul său elev într-o stare ciudată, din intuiție zise:

- Ai pictat-o și pe ea?
- Da, zise tânărul și surise jenat, fiind prin urmare îndrăgostit.
- Ai greșit! zise pictorul și numaidecât se iluminează. Vino cu mine pe munte. Ia-ți tot ce-ți trebuie, însă fără fată.
- De ce fără fată? întrebă tânărul.
- Așa. Sânt acolo în pisc niște stânci interesante, ca niște pereți mei goi.
- Nu vă înțeleg...
- Am uitat să-ți spun: nu-ți lua pânză, numai pensule mari și culori. La poalele muntelui am să închiriez un cal. O secundă de odihnă, un gest nou, și ne contopim cu lumea... Ai făcut vreodată alpinism?
- Da, zise tânărul, dar mă tem că tot nu înțeleg.
- Nici eu, zise pictorul. O să vedem acolo.

Nemaipomenita homeopatie

Ideea mi-a venit când mă așteptam mai puțin. M-aș fi mirat cum de izbutisem, dacă aș fi avut timp să mă mir. Atunci și cu atât mai puțin mai târziu... Dar sânt nevoit să intercalez o explicație. Vai, și cât de silnice mi se par aceste digresiuni, pe care nu le-am practicat niciodată. Obișnuit să-mi măsoar spațiul știrilor cu linia și cuvântul, ba chiar să aleg dintre cuvinte pe cele mai scurte și totodată mai clare (altfel aș fi fost obligat să-mi caut altă meserie), mă învățasem să disprețuiesc orice lămurire suplimentară și îmi făcusem faimă tocmai din meșteșugul de a găsi faptele de mare importanță în realitatea de care mă ocupam și câtuși de puțin în frazele scrise de mine. Să nu mai vorbesc însă de meseria mea, ci numai de ciudata întâmplare imprevizibilă care m-a adus în fața acestui teanc de foi. Ah, și iată că iar trebuie să mă abat de la deprinderi și să mai fac o digresiune. Eram însurat de mai mulți ani. N-aș zice că eram nefericit, cred însă că nici norocos. Adică – mi-e foarte greu să cercetez astfel de arii în care se descurcă cel mult juriștii și psihologii – bănuiesc totuși că ea era mai nefericită decât mine, fără să fiu însă vinovat eu de nefericirea ei, chiar dacă eram (ce paradox! și cu toate acestea așa este...) cauza acestei nefericiri. Mă veți ierta, sper, dacă o să fac și puțină teorie. Există pe lume oameni cumsecade ale căror calități admirate sânt de fapt, în conjunctura lor intimă și neprevăzută, defecte obiective uneori foarte grave ; iar oamenii aceștia care, cum se spune adesea, n-ar omorî o -muscă, fiind niște victime ale nimănui, sânt parcă anume născuți (sau, știu eu, „programați” de natură) ca să chinuiască și să distrugă alți oameni, dar așa de pasiv, atât de involuntar, încât nocivitatea lor nici nu se bagă de seamă, iar cercetătorul obișnuit să caute (lucru de altfel necesar și lăudabil) cauza tuturor fenomenelor, o găsește tot în aparentele înconjurătoare. În cazul de față, lumea – dar ce zic eu lumea, când eu însumi începusem să mă socot vinovat – mă cam osândeă, iar nevastă-mea, această femeie frumoasă și bună la suflet, ar fi fost în stare să dăruiască oricui tot ce credea ea că i-ar lumina aceia viața. Eu, cum e și firesc, o iubeam ; mă și obișnuisem cu viața de familie, și mă iubea și soția mea pe mine, fiind în același timp conștientă că numai pentru mine se sacrifică oridecâteori îmi făcea tot felul de lucruri de care n-aveam neapărat nevoie sau când ma povățuia mereu să nu mă obosesc atâta (fără îndoială, spre binele meu) și îmi cerea mai tot timpul bani (căci banii încă nu se desființaseră) cu care să cumpere pentru mine sau pentru noi amândoi,

deci tot pentru mine, diferite lucruri care ne-ar fi sporit desigur fericirea ; iar când afla că există ceva nou ce mi s-ar potrivi și eu încă nu posedam, începea să plângă ca un copil, și când din dorința de a o mângâia începeam să lucrez în plus ca să câștig banii suplimentari trebuitori pentru o poșetă nouă. care ar fi devenit indirect tot a mea de vreme ce eu, nu altul, urma să mă bucur de eleganța soției mele, dânsa plângea din nou arătându-mi cât este de nefericită că nu înțeleg să mă cruț și să stau numai cu ea. Când plecam undeva în misiunile mele de reporter, plângea că o las singură, și pentru că nu puteam să nu plec am început de la o vreme s-o iau cu mine, dar și acolo plângea zicând că nu îndură să mă vadă mereu alergând după noutăți și că ar fi mai bine să mă cruț și să stau să mă odihnesc lângă ea atunci când, cum spunea chiar dânsa, făceam exces de zel. Când însă am încercat s-o ascult și să stau cu dânsa atâta cât dorea, mi-a spus că o să îmbătrânesc de timpuriu din lipsă de activitate, fiindcă bărbatului îi trebuie activitate ca să nu îmbătrânească. Iată de ce de la o vreme, băgând de seamă că e tot mai tristă, m-am simțit eu însumi tot mai măcinat, fără să știu măcar din ce pricină și fără să găesc o soluție reparatoare. La divorț nu mă puteam gândi, mie nu-mi place jocul de-a familia – deși nu știu cine mi-a spus că ar fi soluția cea mai demnă, ba chiar dânsa începuse să spună că dacă nu mă văd în stare să am grijă de propria mea fericire, mai bine să mă despart de ea și să plec sau s-o las să plece, fiindcă nu se mai simte capabilă să-mi înfrunte această îndărătnicie și cu atât mai puțin să poarte răspunderea neglijenței mele față de mine însumi.

Recunosc, prin muncă stăruitoare am ajuns un reporter atent și concis, dar ce pot face dacă natura nu m-a înzestrat cu o inteligență profundă de filozof, care m-ar fi ajutat să înțeleg ceva din toată încurcătura asta! Sânt convins că ea avea dreptate, deși mi-e greu să pricep de ce, dar tot așa de încredințat sânt că nu eram și nu puteam fi în stare să găesc soluția care făcându-mă fericit în ochii ei, s-o facă și pe ea fericită. Pentru că, mărturisesc cu conștiința cea mai curată, eu unul nu pot spune că n-aș fi fost fericit.

Cineva, un ins pe care nu-l consideram prieten cu toate că venea la mine în casă, m-a întrebat în glumă de ce nu mă sinucid, clacă tot nu găesc vreo soluție și nici nu divorțez. Ea a început să plângă (fusesse de față, și nu știu de ce am lăsat-o să fie de față la asemenea discuții stupide!) și atunci am explicat că sinuciderea după părerea mea este sau demență sau lașitate, și că sânt atâtea lucruri frumoase de văzut încât, dacă aș putea, mi-aș dubla viața

în loc s-o scurtez. Și în clipa aceea dânsa a izbucnit într-un plâns și mai sfâșietor (asta a fost cea mai absconsă enigmă psihică pe care am putut-o întâlni vreodată) și mi-a spus printre lacrimi:

– Atunci caută totuși o soluție, de ce ești laș?

Iata ce m-a făcut să găsesc soluția aceea neașteptată.

*

De câteva zile, pe cosmodromul din apropierea capitalei se pregătea pentru decolare prima noastră astronavă fotonică automată, fără pasageri. Eu scrisesem de atâtea ori despre astronavele care decolau la noi și în alte țări, încât era firesc să mă duc și acum la locul de lansare, când avea loc și la noi un atare eveniment sublim, necrezut altădată nici în literatura fantastică. Se părăsiseră vechile proiecte de asamblare în atelierele orbitale. Această astronavă era pe cosmodrom. Arăta destul de mare oricum, ca să nu mai vorbesc de gigantica ei oglindă. Urma să fie bineînțelele teleghidată. Se încerca o cu totul nouă formulă de construcție a motorului, despre care nu pot spune absolut nimic fiindcă e un secret de stat; pot să precizez numai că formula era cu totul inedită în construcția de nave cosmice. Avea tot ce îi este necesar unei nave interplanetare: aer condiționat, instalație de recuperare a deșeurilor umane, apă, alimente, distracție – firește, nu prea îmbelșugată – și fără îndoială cele mai moderne instalații și instrumente de bord. Nu avea însă pasageri, nici pilot. Se experimenta, cum am mai spus, un nou tip de motor fonic. Viteza urma să fie uluitoare: aproape viteza luminii! în locul echipajului de bord, pe cele patru fotolii erau instalate patru manechine (în treacăt spus, foarte frumos modelate), cu aspect omenesc, în scafandre spațiale, fiecare de greutatea unui bărbat mijlociu.

Ultima data intrasem în capsulă spre seară, cu câteva ore înainte de evacuarea oamenilor de pe cosmodrom, căci în noaptea care urma, astronava trebuia să decoleze. Tocmai aflasem din nou acasă că sânt nefericit și, cine știe prin ce asociație absurdă, uitându-mă la unul din cele patru manechine, am găsit că-mi cam seamănă. M-am gândit întâi, râzând, că dacă aș fi în locul lui, lipsind din punctul de vedere al rachetei câteva zile de pe Pământ, absența mea s-ar lungi pentru pământeni probabil la câteva luni sau chiar un an-doi. Înțeleg ideea generală a paradoxului din celebra ecuație a lui Einstein, dar nu sânt în stare s-o demonstrez matematic și cu atât mai puțin să calculez diferența de timp ce ar rezulta dintr-un asemenea zbor. De temut însă nu mă temeam. Eram convins că, datorită curajului și

sănătății mele, poate și calităților de reporter despre care au tot vorbit alții, aveam toate șansele să fiu trimis cu o aeronavă atunci când țara mea ar fi îmbarcat pe vreuna și un ziarist. Tot judecând așa, deodată mi-a venit gândul straniu de a mă substitui unuia dintre manechine. Mai aveam îngăduința să rămân în aeronavă douăzeci de minute. O cunoșteam bine pe dinăuntru, știam chiar să fac unele manevre elementare de zbor. M-am gândit atunci că soluția mult căutată ar fi să pătrund în acest paradox al timpului și, pierzând foarte puțin din viața mea, să mă întorc ceva mai târziu când poate meditația și o vârstă ceva mai înaintată (a ei, nu a mea!) i-ar oferi soției mele niște concluzii pe care până acum nu le descoperea. Cum aveam să fac? Constructorii și toți ceilalți specialiști de pe cosmodrom lucrau în afara capsulei locuibile și aveau atâta încredere (verificată!) în mine, încât nici nu se mai interesau de persoana mea. În cele douăzeci de minute puteam să scot din scafandru manechinul care-mi semăna, să-l duc în dezintegratorul deșeurilor nerecuperabile și să mă bag liniștit în scafandru rămas gol. Apoi să aștept. Dar nu era asta o hoție? M-am gândit repede însă profund, și am constatat că nu era: experimentul nu pierdea absolut nimic, eu aveam aceeași greutate ca și manechinul, aerul, apa, alimentele și toate celelalte aveau să facă oricum un drum gratuit, iar dacă le utilizam izbutind să mă întorc și viu, n-aș fi adus decât servicii suplimentare științei, ca să nu mai vorbesc de ziarul al cărui reporter eram. Așa ca, aproape cu iuțea unui calculator electronic în stare să rezolve lucrurile cele mai complicate în infime fracțiuni de secundă, am luat o hotărâre crucială.

Așadar am făcut toate pregătirile, desfăcând discret scafandru >și descuind ușa dezintegratorului, apoi am ieșit cu carnetul de reporter în mână pe platforma de unde puteam lua liftul care să mă coboare pe cosmodrom. Am stat de vorbă două-trei minute cu specialiștii care făceau ultimele verificări, am deschis ușa liftului și în clipa aceea mi-am luat rămas bun de la ei, adăugând perfid:

- Interiorul nu-l mai verificați o dată?
 - De ce? a întrebat unul din ei.
 - Așa! am zis râzând. Poate că am lăsat înăuntru vreo bombă...
- Ei râseră, dar nu prea mult, fiindcă aveau treabă.

Atunci am intrat în lift, ușa căruia, ca toate ușile de acolo, se închise iară zgomot. Spre norocul meu, cei câțiva specialiști ocoliră platforma, trecând de partea cealaltă a rachetei, și atunci deschisei precaut ușa liftului, o

închisei cu aceeași grijă la loc și intrai tiptil în astronavă. Mă gândeam că dacă mă vede cineva, spun că mi-am uitat ceva înăuntru, de exemplu mașina electronică portativă de scris sau alt obiect mic. Dar nu m-a văzut nimeni.

Cu mișcări febrile (și eu sânt de obicei un om foarte calm!) am scos manechinul din scafandru, l-am închis în cavitatea dezintegratorului trebuind să-i îndoi picioarele și gâtul, ceea ce nu mi-a făcut nici o plăcere, apoi am intrat în scafandrul golit, l-am închis până la etanșeitatea probată imediat de un mic cadran care-mi mai fusese arătat și am încremenit în așteptare. Sau poate că am adormit... Da, cred că am adormit, fiindcă nu mai știu nimic din cele ce s-ar fi petrecut cu mine sau lângă mine până la decolare. La un moment dat simțeam că nu mai pot îndura greutatea propriului meu trup, dar deprins cu multe și mai ales teribil de sănătos, am scăpat cu bine, după aceea când am băgat de seamă că echilibrul se restabilește în organism, mi-am desfăcut încet cordonul și celelalte curele ca să gust din plin senzația imponderabilității. Capsula nu era mare, eu știam din lecturi ce fac de obicei astronauții în astfel de împrejurări, așa că am izbutit să nu mă prea lovesc de tavan sau de lucruri, mai ales că la un moment dat, pe semne datorită unei comenzi automate, imponderabilitatea a încetat brusc, în capsulă începând să domnească o stare de gravitație artificială. Atunci am observat o ușă pe care înainte n-o cercetasem. În spatele ei mi s-a părut că se mișcă ceva. Pe ușa ca un disc nu era nici un semnal de interdicție, așa că am încercat s-o deschid, bineînțeles cu foarte mare grijă. Dar am rămas trăznit: înăuntru era un foarte frumos dine lup care mă privi fără dușmănie. Mi-am zis întâi că trebuie să fie vreo halucinație, dar întinzând mâna câinele mi-o linse și atunci îi desfăcui curelele, chemându-l în „apartamentul” meu.

Nimeni nu-mi spusese însă nimic de câine! Era oare și acesta un secret așa de mare ca și structura motorului fonic? Nu știu, parcă nu-mi vine să cred. Deodată însă îmi trecu prin minte o îngrijorare. Nu știam exact cât va trebui să zbor. Câinele acesta va respira din aerul meu și poate că din cauza lui mă voi întoarce mort pe Pământ. De hrană nu aveam grijă, fiindcă am băgat de seamă că în „cușca” lui câinele avea un automat care la anumite răstimpuri, cum s-a obișnuit dintotdeauna, îi servea hrană și apa. Dar aerul?! Socotii că voi fi iertat de savanți și de ingineri dacă voi distruge un oarecare animal. Mijlocul era simplu: manechinul pe care-l înlocuisem cu

mine însumi era demult praf și pulbere, la nivelul particulelor elementare ; la fel avea să devină și câinele.

Mă apropiam de el zicând prietenos (vai, cât de ipocrit am putut fi!): „Cuțu, cuțu”, câinele se apropie de mine, îmi linse iarăși mâna și mă privi atât de pătrunzător, încât simții năvălindu-mi în obraji un val de sânge fierbinte. Și atunci mi-am dat seama că nu el va respira aerul meu, ci că eu, intrusul, eram nevoit să respir aerul lui. Și ne făcurăm prieteni.

Nu știu dacă e rău sau poate bine că n-am avut cum să-i cer câinelui iertare, deși sânt convins că m-ar fi iertat.

Zborul dură mai multe zile (după calendarul astronavei) decât se prevăzuse. Îmi raționalizai alimentele fără să mă ating de ale câinelui. Apă se producea însă din belșug, firește automat. Citisem cele două cărți puse în capsulă simbolic, văzusem de o sută de ori cele trei filme de scurt metraj, contemplasem câinele și obiectele care mă însoțeau (astronava fonică nu avea hublouri ca să mă pot uita și afară), stătusem de vorbă cu cele trei manechine și tocmai începeam să mă plictisesc, neștiind unde sânt și încotro merg, înainte sau înapoi, când simții din nou starea de imponderabilitate și, scurt timp după aceea, suprasolicitarea frânării. Ajungeam deci la capătul călătoriei, mai bine-zis la începutul ei, nu știu nici eu cum să mă exprim mai corect. Îmi pregătii jurnalul concis pe care-l compusesem în totuși scurta mea excursie, luai un calmant și așteptai să mă pot elibera din scafandru și să pot elibera și câinele din curelele lui pe care izbutisem să i le închei aproape în ultimul moment.

După nu răstimp fără îndoială scurt însă care mi se părea că nu se mai sfârșește, ușa capsulei se deschise automat.

Întâi mă trecură fiorii. Îmi fulgeră prin minte că tot mai zburăm și că... Dar zării vegetație, nu știu bine ce – flori, iarbă sau altceva, și scosei un strigăt de bucurie. Dezlegai câinele și cu mâna pe zgarda lui pornii spre ușă, așa cum eram în scafandru spațial. Mă oprii în ovalul ușii, abia atunci cutremurat de o surpriză: cosmodromul de pe care decolasem era lipsit de un fir de iarbă, era numai netezime de material plastic de mare densitate, era numai tehnică, numai aparataj. Aici însă nimic din toate astea, numai lanuri de grâne, ierburi și în fundul priveliștii desimea unei păduri.

Faptul că nu aterizasem pe cosmodrom nu mă îngrijora: o deficiență a traiectoriei de zbor era ori când posibilă și corecțiile nu se pot face la milimetru (vorbesc de rezultat). Mă îngrijora numai faptul că nu era nimeni acolo dintre cei care trebuiau să aștepte sosirea astronavei. Știam că

aterizarea nu se mai face cu ajutorul motorului fonic, deconectat cu mult mai sus de paturile cele mai rarefiate ale stratosferei, așadar nu exista primejdia arderii, ca și la decolare când astronava era ridicată mai întâi cu motoare clasice. Mi-am zis apoi că devierea se va fi produs târziu și că poate în clipa aceea un avion de tipul rachetelor intercontinentale aducea pe specialiști spre locul reperat de ei prin radar sau altcumva.

Dar timpul trecea și nu știu cum o supapă s-a deschis în creierul meu lăsând să pătrundă o întrebare înfricoșată: dacă ajunsesem altundeva, adică... nu pe planeta de unde plecasem? La urma urmei, ce mai puteam face! Am să dorm și eu așa cum mi-am așternut. Deocamdată trăiam. Am mângâiat câinele și am ieșit cu el să mă plimb.

Apoi deodată am auzit un țipăt strident și după o spaimă scurtă mi-a venit inima la loc: o fetiță care păștea două capre, văzându-mă așa cum eram, în scafandru și cu câinele de zgardă, alerga spre pădure țipând. Am zâmbit și m-am uitat la câine. Ce să-i faci! Nu peste tot umbla astronautii în costume spațiale...

Așteptaram, eu și câinele, până seara, apoi intraram în astronavă, să ne culcăm. Dar nu puteam dormi și, lucru ciudat, nici câinele. Mă uitam cu ciudă la cei trei tovarăși de drum ai mei, care nu puteau împărtăși tristețea mea, fiindcă erau niște simple manechine de material plastic. Aș fi vrut să-i desființez într-o clipă, însă dezintegratorul pentru deșeurile nerecuperabile nu funcționa decât în spațiu, iar eu nu îndrăzneam să mă mai ating de nici un fel de butoane sau claviaturi, ca să nu provoc cumva vreo nouă decolare.

Așa am trăit, eu și câinele, patru zile. Ce m-aș fi făcut dacă privirea acestui bun prieten nu m-ar fi oprit la timp de la cea mai cumplită nesăbuiță pe care eram s-o săvârșesc? Datorită lui, eram doi. A cincea zi câinele porni în recunoaștere. Eu îl îndemnaseam! După vreo două ore veni în grabă dând vesel din coadă. El care cunoscuse suprasolicitarea accelerațiilor cosmice și care gustase imponderabilitatea, el care trecuse prin centura de radiații Van Allen, dădea din coadă! Asta m-a reconfortat. M-am luat după el, bineînțeles lepădându-mi costumul spațial și neluând cu mine decât jurnalul compus în călătorie și mica mea mașină electronică de scris. Am închis ușa astronavei, însă i-am pus o siguranță ca să n-am surpriza ca nu știu ce mecanism automat s-o încuie de tot. Apoi am plecat cu câinele și după vreo oră de mers am văzut o șosea. Cred că ajunsesem într-o regiune încă destul de înapoiată a lumii, fiindcă zăream trecând pe șoseaua aceea automobile de muzeu cu viteze modeste, ba aș putea să spun

chiar cu mers leneș de cel mult două sute de kilometri pe oră, cum mi se pare că am mai apucat doar pe la sfârșitul adolescenței.

După altă oră de mers am ajuns într-un oraș. Nimeni nu m-a întrebat nimic tot drumul. Unele clădiri din marginea orașului mi se păreau vag cunoscute, dar era desigur o confuzie întru totul posibilă, o asemuire neîntemeiată pe care o stârnea numai dorul meu de locurile natale.

Ocolind câteva străzi ciudat de amintitoare de ceva de demult, mă pomenii în fața unei mari clădiri care mă zgudui: aș fi jurat că era universitatea unde învățasem, într-atâta părea aidoma cu ea. Lăsai câinele afară, intrând singur. Era într-adevăr o universitate sau, în orice caz, o școală superioară. Pe coridoare treceau diferiți inși. Unele figuri omenești mi se păreau aproape cunoscute, însă acum știam cauza confuziilor și nu le dădeam nici o importanță. Căutai totuși la întâmplare cabinetul șefului catedrei de astronautică, dar așa ceva nu era nicăieri: nici catedra, nici profesorul. Intrând într-o încăpere unde bănuisem că ar fi secretariatul, începui să fiu din ce în ce mai prudent și nu întrebai decât dacă pot găsi pe șeful catedrei de fizică sau pe șeful catedrei de astronomie. Secretarul crezu că pricepe că are de a face cu un sprijinitor al vreunui candidat la examene și, surâzând sceptic, îmi indică totuși etajul și camera. Temându-mă de confuzii și mai mari, vorbeam una din limbile internaționale, căci nu băgasem de seamă ce grai foloseau locuitorii acestui oraș care-mi era și nu-mi era cunoscut. Nu știu dacă nu-mi iscasem tot eu confuziile, căutând cu orice preț asemănări!

Spre norocul meu, găsii pe amândoi profesorii care, cât putea să remarce ochiul meu de vechi reporter, se aflau imediat după o controversă. Mă și lămurisem în privința universității: profesorii erau alții! Când, fără vreo pregătire specială, am început să le istorisesc pățania mea, clătinară amândoi din cap, apoi mă ascultară mai atenți și în sfârșit începură să râdă. Profesorul de astronomie zise:

– Înțeleg că vrei să scrii un roman de anticipație și văd că fantezie ai. Nu înțeleg însă de ce ai venit la noi?

Dar fizicianul (încă nu-i știam numele, deși parcă tot semăna cu cineva) se opri deodată din râs și spuse:

– Ceea ce mă uimește este logica științifică riguroasă a fanteziei dumitale. Ești fizician?

– Nu! spusei eu. Ziarist.

– Ce studii ai făcut? întrebă el.

– Istorie, literatură, cam asta...

– Hm! făcu fizicianul. Firește, o rachetă fonică e aproape o himeră. Teoretic n-ar fi cu neputință, însă practic... peste un secol sau două și, oricum, fără ființe, fără pasageri vii. Îți dai seama! Totuși e ciudat de unde...

Nu mai puteam de enervare și l-am întrerupt:

– Dar astronava e acolo pe câmp, puteți s-o pipăiți !

Cei doi profesori schimbă o privire. Cred că mă socoteau nebun. Eu însă mă uitam la fizician cu deplină seriozitate, deși mărturisesc că în clipa aceea începusem a mă îndoii de călătorie chiar eu, dar îl văzui cum se ridică deodată de pe scaun, își încuie sertarul și spune pe ton glumeț:

– Ara mașina în spatele universității. O plimbare nu strică!

Apoi ne făcu semn să venim.

Pe stradă, cerui voie să iau și câinele cu mine, precizând:

– iAsta-i câinele cu care m-am împrietenit în zbor.

Bineînțeles, cei doi oameni de știință îmi primiră și câinele în limuzina lor. Era un câine foarte simpatic! Pe drum nimeni nu vorbi nimic, poate de oboseală, poate datorită peisajului. În fine, undeva în dreapta șoselei se zări ceva sclipind. Nu ascund însă că până atunci eram din ce în ce mai sufocat de emoție, fiindcă îmi venise în minte că aș fi putut să uit drumul sau cine știe cine ar fi putut muta de acolo astronava, deși nu vedeam cum, sau – la urma urmei orice e cu putință – să nu fi fost acolo nici^

odată vreo astronavă... Dar asta nu mai avea însemnătate, de vreme ce tot eu mă gândisem la putința unei decolări stârnite automat, căci nimic nu mi se mai părea exclus după atâtea evenimente și fenomene care pentru un om cu studii umaniste, ca mine, păreau aproape miracole.

Totuși astronava sclișea în lumină, acolo unde o lăsasem, sau – să fim drepți! – unde mă lăsase pe mine ea.

Sânt reporter vechi și am cunoscut în meseria mea emoții pe care, ce-i drept, nu aveam spațiu să le descriu, dar vreau să spun că le-am cunoscut. Nu sânt în stare să compar însă cu nimic emoția celor doi tineri savanți. Astronomul se uită deodată lung la mine și se feri. Crezui că vrea să mă vadă mai bine, dar el rosti cu un glas sugrumat care se voia însă cât mai nepăsător:

– Spuneam eu, colega, că nu este exclusă odată și odată venirea unui obiect cosmic din altă planetă locuită...

– Ce vreți să spuneți? îl întrebai eu gata să rid.

– Nimic, nu... așa! zise el privind-mă cu niște ochi... vai, cu ce ochi.

Fizicianul păși cu imensă curiozitate științifică spre astronava mea (la urma urmei putea fi și a mea, dacă proprietarii n-au venit să și-o primească!) și o atinse, apoi văzu că ușa nu e închisă și o trase cu grijă spre el. Câinele dădea alături din coadă. Eu eram nițel îngândurat, deoarece mi se înfipsese un cui în mintea asta care nu pricepea de ce acești oameni, făcând parte din aceeași formulă biologică și cu mine și cu cei care expediaseră nava, erau așa de străini de toată întâmplarea. La un moment dat mă și gândii că poate îi numesc oameni numai din deprindere lingvistică, și că... Dar observând ezitarea profesorului, am deschis ușa brusc și am intrat în astronavă. Câinele sări după mine și abia atunci îl urmară și cei doi savanți.

Înăuntru era lumină. Bateriile solare (ele pesemne) încă funcționau. Numai aici, în capsula astronavei, cei doi profesori se înviorară, mai ales fizicianul care începu să și mormăie ceva. Iată ce-a spus, deși eu unul nu înțeleg nici acuma rostul acelor fraze:

– E o construcție perfectă, atâta cât se vede... Și totuși cât de ciudat! Oglindă fonică, da... carcasa care... dar nu, cum se poate? Cu toate astea unele lucruri parcă le-am mai văzut, parcă le-am visat... ba nu, cum să le visez?! Azi, când zboară doar nave orbitale, stații automate așa zice minuscule, cel mult niște sonde automate interplanetare... Vorbesc prostii! Cum ai suportat (și râse puțin, cu un râs foarte straniu) accelerația?

Ca să-i dau niște amănunte mai substanțiale, îmi scosei din alt buzunar carnetul și căutând o anume foaie văzui că fizicianul întâi se uită în carnet peste umărul meu, apoi îngălbenește și se ține de mine să nu cadă. Astronomul sări să-l sprijine, dar fizicianul își reveni și mă întrebă sfios sau gata să leșine:

– Ce an e scris aici? și arată cu degetul.

I-am spus anul care era scris, dar el zise:

– Nu cred.

Cum să-l fac să creadă?... A, gata: aveam cum. Scosei din buzunar ziarul din ziua decolării mele, în care se vorbea de pregătirile de plecare a rachetei fononice. Omul luă cu mâini tremurătoare ziarul din mâna mea, se uită la el de câteva ori, apoi zise:

– Nu, nu pot citi. Ne întoarcem mâine.

N-aveam încotro ; i-am lăsat să plece. Eu am vrut să rămân în astronava mea, cu câinele meu, și am rămas. Eram foarte obosit. Îi dădui câinelui să

mănânce din ultimele rezerve care acum se cam alteraseră, iar eu mă așezai în fotoliul meu de uzurpator și cred că adormii în primele secunde.

Mă trezire lătrăturile prietenului meu, dar îmi mai era somn. Când în sfârșit m-am decis să deschid ochii, m-am speriat: cei doi tineri savanți erau înăuntru, unul mângâia câinele, celălalt citea încruntat o foaie de hârtie, iar la ușa astronavei se îmbulzeau câțiva inși uitându-se la mine cu ochii măriți fie de groază, fie de uimire.

Recunoscui îndată pe fizician: el era cel care tot citea foaia. Mă privi și zise:

– Am colectat câteva date, am verificat alte câteva... – se întrerupse și spuse cuiva din ușă: Ați luat măsuri să nu se afle deocamdată nimic? apoi urmă către mine: Nu, niciodată n-aș fi crezut că e posibil și în practică...

– Ce e posibil? L-am întrebat ridicându-mă politicos.

– Numele dumitale figurează totuși în matricola liceului nr. 111. Am văzut fotografia: seamănă! Și asta nu e încă nimic. Cel mai neverosimil fapt (și el scoase din buzunar ziarul luat în ajun de la mine și-l flutură prin aer) este că eu... eu ain construit... nu, nu e bine spus, eu voi construi această aeronavă – peste douăzeci și patru de ani!

– Cum? întrebai eu uluit.

– Uite și fotografia mea! strigă fizicianul. În ziarul pe care mi l-ai dat.

– Mistificație! răcni cineva din ușa astronavei, însă nimeni nu-l luă în seamă.

– Deci, dumneavoastră... da? bâiguie eu.

– Acum, dracul mai știe! zise fizicianul. Nu. Eu am construit-o în... stai... ba da: eu am construit-o în viitor... uite, trebuie să forțez gramatica, n-am încotro! Dar stai, n-am s-o mai construiesc... sau am s-o construiesc, însă altfel, mai bine. Atunci am greșit... nu, n-am greșit... abia urmează să greșesc. Iartă-mă, gramatica clasică mă stânjenește! Vezi, aeronava cu care ai zburat dumneata avea o eroare de calcul: ai căzut într-un vârtej cronospațial, adică te-ai întors din drumul timpului înapoi. Noi, ceilalți... în fine, ne-ai găsit pe toți cu douăzeci și patru de ani mai devreme.

Fizicianul ieși. Am înțeles că-i trebuia aer. M-am dus după el și am chemat și câinele. Astronomul rămase înăuntru să cerceteze ceva... nu știu ce voia să cerceteze. Afară i-am spus fizicianului în timp ce toți ceilalți gură-cască (sau probabil asistenți de-ai lui) se dădeau respectuoși la o parte:

– Nu înțeleg.

Fizicianul se plimbă câțva timp în jurul astronavei, apoi se interesă de mijlocul de a o transporta în oraș, după aceea îmi spuse din nou mie:

– Nici eu... Dar trebuie să încep să înțeleg. Nu mai am încotro.

– De ce? mă mirai eu.

– De fapt, zise fizicianul, eu începusem să mă gândesc de anul trecut la teoria propulsiei fotonice, însă până acum noi n-am lansat decât rachete ultrastratosferice cu animale.

– Știi! am zis. Eram copil pe atunci. Chiar spre Lună, încă pe când...

– Noi, nu! mă întrerupse fizicianul. Dar în Lună au trimis alții demult... și se uită la mine stânjenit. Da, zise el. E uimitor, dar așa este: eu cel de azi mă voi corecta pe mine cel de mai târziu, datorită greșelii pe care o voi face... nu, iar m-am încurcat, pe care am făcut-o în viitorul dumitale dar n-am s-o mai fac în viitorul meu... asta, datorită dumitale! Și ai să vezi că n-am să mai aștept douăzeci și patru de ani, tocmai acum când timpul s-a întors din drum să mă prevină... Știi ce putea să ți se întâmple, bătrâne ziarist?

– Nu știu, am zis. Mai mult decât mi s-a întâmplat?

Fizicianul începu să râdă renunțând la răspuns și atunci mi-am închipuit că putea să mi se întâmple ceva foarte grav.

Peste câteva zile astronava a fost transportată într-un hangar imens, amenajat pentru ea. Ziarul meu mă angajă cu două decenii mai devreme. Munca reluată, deși în niște împrejurări pentru mine cam bizare, a fost de bun augur, căci mă scăpa de obsesia care mă cam sleise, adică de întrebarea ce a fost în definitiv cu vârtejul acela cronospațial, pe semne un soi de roată care își readuce spițele în locul de unde au plecat, ori un moment când spațiul-timp se îndoia de propria greutate și se leagănă până i se atinge un capăt de altul... Naiba știe! Fizicianul nu mai avea acum răgaz pentru nedumeririle mele. Începeam să mă deprind și eu cu trecutul redevenit prezent, pe care-l vedeam cu alți ochi decât îl mai văzusem odată, mai ales că eu nu-l repetam, și nu mă întrista nimic decât faptul că mă întorsesem îmbătrânit în timpul meu, pierzându-mă de o generație care n-avea să mă mai ajungă niciodată.

Trecură anii. Nu mă mai interesam de astronavă. Câinele meu între timp murise, fiind prea bătrân. Scriam reportaje, ca totdeauna (nici eu nu mai știu să folosesc de la o vreme timpurile gramaticale) scurte, mă duceam la cinematograful convențional din trecut, care nu era nici măcar cvadrisenzorial, citeam cărți știute și îmi era dor de cele care încă nu se

scriseseră (dacă aş fi ştiut, aş fi luat măcar câteva din ele cu mine, atunci l), până când într-o zi, intrând cu treburile meseriei mele la facultatea de literatură universală, cunoscu o fată de vreo şaptesprezece ani care mă atrase numaidecât.

Un an de plimbări prin parcuri şi muzee, cinematografe şi baruri, şi când fata se făcu de optsprezece ani, dându-mi seama că o iubesc şi că mă iubeşte, mă însuram cu ea.

Mai târziu, într-o seară, în pat, văzând o anume aluniţă şi mirându-mă de un gest, plus toată ciudăţenia chemării mele spre ea, am priceput că mai fusesem însurat cu ea o dată. I-am spus totul amănunţit, povestindu-mi o noapte întreagă aventura. Dimineaţa ea m-a îmbrăţişat cu pasiune, zicând aşa:

– Vai, dragul meu, cât de mult te iubesc pentru fantezia cu care ştii să-ţi comunici dragostea ta pentru mine!

Eram şi nu eram fericit. Aş fi vrut s-o fac să ştie că nu sânt fantast. Am repetat totul. O dată am dus-o la fizicianul nostru care acum, după ce trimisese cu ajutorul nenumăraţilor săi colaboratori câteva rachete în spaţiul mai îndepărtat, ultimele din ele având motoare cu plasmă, tocmai se pregătea pentru decolarea astronavei fotonice, bineînţeles complet refăcute şi în care urma să zboare chiar el, împreună cu un pilot antrenat special şi cu un câine. † Fizicianul n-a găsit, fireşte, prea mult timp pentru lămurirea soţiei mele. Câte ceva i-a spus, însă cam peste umăr. Am plecat de la el, eu trist, ea jignită.

Descoperind a doua zi în sertarul meu ziarul acela din viitor, unde era şi un mic reportaj cu semnătura mea (fizicianul avusese amabilitatea să-mi înapoieze acest ziar), soţia mea a căzut pe gânduri. O săptămână nici n-a prea vorbit. Începeam să sper, începeam să mă bucur.

Dar într-o seară am auzit-o plângându-se unei prietene la telefon:

– Draga mea, am impresia că s-a îmbolnăvit de nervi: spune o droaie de lucruri imposibile. Probabil pentru că nu se mai cruţă deloc!

Şi atunci am ieşit pe furiş în stradă, să mă plimb meditând. Singurul meu martor bun ar fi fost câinele, care murise.

Un salt pe candelabru

În anul în care el nu îndrăznea să mărturisească măcar o dată că nu-i place opera, unii o căutau cu tot dinadinsul ca pe o delectare supremă. Provincialii venind în capitală nu cutezau să-și încheie călătoria până nu se duceau și la operă. Opera ajunsese aproape tot atât de solicitată ca meciurile internaționale de fotbal. Lui însă opera nu-i plăcea. Asculta foarte des muzică, dar nu izbutise să înțeleagă cum poate sta omul rapid al sfârșitului acestui secol ascultând emoțiile întinse ca guma de mestecat pe o durată cu totul neverosimilă, când în răstimpul unui singur „ah” cântat pe scenă, hoții puteau să prade casa eroinei, iubitul ei să plece în alt oraș, ea însăși să nască un copil sau măcar să renunțe la ideea ce îi venise o dată cu începutul notei. Iar în această seară el trebui să se ducă la operă cu logodnica lui. Nu apucase să mănânce cu dânsa din același blid sacramentalul car de sare ca s-o cunoască deplin, așa că nici nu știa dacă ei îi place opera sau nu. Știa numai că nu-i place lui. Totuși logodnica și-o iubea, deci nu era în stare să-i refuze acest spectacol de operă.

Ședeau liniștiți în centrul balconului, lângă balustradă, și un bărbos grav ducea o ceată de soldați străini pe niște căi păduratice, după cât se pare în altă parte decât doriseră ei, fiindcă soldații deodată se supărară, amenințându-l cu moartea. Cât durase toată fraza muzicală a amenințării, bărbosul ar fi putut să fugă, dacă bineînțeles nu era obligat să cânte după câteva minute și el. De aici toată tragedia.

Logodnicul ațipi în fotoliul său, dar se trezi numaidecât de frică să nu-și supere logodnica. Se uită la ea cu coada ochiului și constată fericit că ea nu observase, fiind absorbită de învălmășeala de oameni și voci de pe scenă.

„În definitiv, își zise, aș fi putut să nu mă duc, dar sânt... cum sânt? Sânt laș? Nu cred că sânt laș... sau sânt și nu știu. Nu, nu sânt laș. Dacă ei îi place, atâta concesie pot să fac și eu... Da, dar Orestia ei nu i-a plăcut și s-a supărat că am dus-o la Orestia! ”

Se aplecă puțin peste balustradă, cu bărbia pe mâinile puse una peste alta, și cercetă sala: spectatorii ședeau solemni. Zări pe unul care înanca discret bomboane sau altceva dintr-o pungă. Vecinii spectatorului din stal nu protestau, deci acela mânca fără îndoială bomboane de ciocolată sau alte dulciuri moi. O pereche ședea îmbrățișată, atâta cât îngăduia decența hainelor de seară și a spectacolului de operă care nu era spectacol de cinematograf. Tânărul logodnic simți totuși că-i e somn, dar era bine-

crescut și de altfel își dădea seama că nici grija de a nu se face de râs, nici zgomotul de pe scenă nu-l vor lăsa să doarmă liniștit. Uitându-se indiferent la ceea ce se petrecea pe scenă, se simți din ce în ce mai dislocat din realitatea înconjurătoare, până se pomeni gândind ceva la ce nu se așteptase nici el.

„Aici ar trebui un nerv – își zicea – o inovație care să schimbe totul. La Verdi uneori mai merge, deși totul e foarte convențional și acolo... Nu, hotărât, trebuie un nerv inedit... Care nerv? A, da, poate dacă s-ar sincopa toată muzica asta și pașii ar fi mai iuți, s-ar înveseli totul. Sau altceva, din sală...”

Privi sala, unde nu se schimbase nimic, apoi ridică ochii alene spre tavan și văzu marele candelabru. I se păru că acesta se clatină, îl privi o clipă fix, dar candelabru nu se clătina și își dete seama că numai ochii lui erau de vină, fiind obosiți. Luă programul și se uită înspăimântat: mai erau două acte și un epilog. Se aplecă spre urechea logodnicei, care-l dezmiardă fugar pe obraz. îi spuse în șoaptă:

– Mai durează. N-ai vrea să ieșim puțin în foyer?

– Lasă-mă să ascult! se supără ea în șoaptă. Vrei să creadă lumea că arta ne plictisește?

El se retrase, privind din nou către scenă.

Actorii gesticulau mereu și unii își umflau așa de tare pieptul încât le zvâcnea câte un picior la câte un final de notă. Tânărul logodnic începu să zâmbească. îi venise în minte situația neplăcută ce s-ar produce deodată, din cine știe ce cauză, dacă toți cântăreții aceștia ar deveni imponderabili. Negreșit, ar zbura toți care încotro, unii lovindu-se cu perucile de tavan, și poate că gestul oblic al primadonei ar face-o să fie proiectată direct spre candelabru.

– De ce râzi? îi șopti cu mâhnire logodnica. Scena e tristă!

El tăcu, dar îi veni altă idee.

„Dacă aș izbuti cumva o degravificare a corpului meu, ar fi tare nostim. Aș zbura atunci chiar eu, ca nu știu ce erou dintr-o carte englezească.”

Se uită îndelung la marele candelabru stins, încărcat de tot felul de piese inutile.

„La urma urmei, n-ar fi mare lucru. Probabil că nu există antrenament, nu știm cum să facem... Nu mă prea pricep, dar dacă aș putea să ordon tuturor gravitonilor din mine să mă asculte, sa le anihilez forța? în definitiv,

biocurenții pot fi dirijați telepatic după un antrenament bine coordonat... și parcă era ceva... știu că țineam minte ceva și am uitat..."

Se încruntă, fără să-și dea seama că tocmai atunci pe scenă se petrecea ceva foarte grav și o auzi pe logodnica lui spunându-i încet:

– Îți place, nu-i așa?

„A! Își zise el atunci. Pentru asta n-ar trebui nimic mai mult decât concentrarea preocupării. Tot n-am nimic de făcut, n-are ce să mă distragă. Ia să încerc... în fond, omul e o mașină complexă, cu un bun sistem de autoreglare. Zău așa! "

Dar deodată se iluminează. Asta era! Cineva, un om de știință cu care era prieten, îi vorbise mai deunăzi de ceva similar. Își pipăie mașinal buzunarul de la vestă. Vesel, scoase un plic de celofan complet lipit. Acum își aduse aminte ce era: concentrarea voinței putea dirija degravificarea temporară a corpului numai în urma inhalării substanței volatile din plic. Era invenția acelui prieten, încă nebrețată. Se codi puțin, dar apoi băgă discret micul plic în gură, strânse buzele și îl mușcă. Simți cum i se răspândește în plămâni un aer straniu. Și începu să-și concentreze voința, uitându-se acum numai la candelabru. Un timp crezu că ațipește. Dar mai târziu, starea lui se schimbă precipitat. Simțea cum dispare treptat totul din jurul său, începu să nu mai audă nici chiar vocile de pe scenă. Era însă foarte lucid. Privea țintă numai candelabrul. La un moment dat observă că își pierde chiar greutatea și nu mai simți nici arcurile fotoliului sub șezut. Se apucă de rezemători, fiindcă i se părea că se înalță. Greu fusese numai primul efort ; acum își stăpânea – nici el nu știa prea bine cum, sau doar își închipuia că nu știe – toată existența, își desprinsese mâinile de pe rezemători și băgă de seamă că se ridică în aer. Făcu repede un gest și reuși să-și orienteze saltul spre candelabru. Când ajunse după o secundă acolo, se apucă zdravăn cu mâna de un braț al candelabrului, mai făcu o mișcare și se folosi de brațul candelabrului ca de un scaun. Auzi un clinchet destul de puternic: sunau figurile geometrice de cristal. Se așază mai comod, ca într-un copac. Se uită în jur. Primadona rămăsese cu gura deschisă, însă mută, toți spectatorii încremeniseră. El era liniștit. Își scoase tacticos port-țigaretul din buzunar, își aprinse o țigară, fuma. Sala și scena tăceau în încremenirea în care fuseseră surprinse de saltul lui. Se gândi că totul s-a petrecut atât de ușor, și totuși nimeni nu sărea încă pe candelabre. „Nimeni, își zise, n-a mai făcut salturi antigravitaționale, însă numai din cauza prejudecăților, din cauza lipsei de îndrăzneală științifică. Da, și plicul cu substanță volatilă. Iată,

eu..." Dar începu să se simtă obosit. își fumase țigara. O stinse discret, apăsând-o de unul din ciucurii ele cristal, apoi făcu un salt elegant îndărăt și se așeză liniștit în fotoliul său de lângă logodnică. în clipa aceea gura primadonei se mișcă, și ea își urmă nota înaltă pe care o întrerupsese. Mișcarea din scenă fu reluată. în schimb publicul, cel puțin spectatorii de la balcon, priveau încă îngroziți. Logodnica însă plângea. Se uită tristă la el și spuse printre sughituri:

- De ce ai făcut asta!? Ca să mă faci de râs, nu-i așa?
- Nu, draga mea, începu el: am vrut numai...
- Lasă că știu eu! zise ea cu reproș. Crezi că nu știu eu că...

Și începu iar să plângă. Apoi nu mai plânse deloc, fiindcă pe scenă fata bărbosului cânta o inactivă trăgănată împotriva soldaților care (logodnicul nu știa precis, căci scăpase un moment cheie) pesemne ca-l omorâseră pe bărbosul ce îi derutase și care era tatăl ei.

Un vecin de scaun se apleca totuși spre logodnic și-l întrebă politicos:

– Spuneți-mi, vă rog, dumneavoastră chiar ați sărit adineaori pe candelabru, sau mi s-a părut?

Logodnicul se uită la vecin, apoi privi candelabrul și spuse jenat:

- Nu știu sigur.

Ciudatele migrații

Ce este refuzul? Depinde. Sau plictiseala, care e o virtualitate și totuși te roade mai rău decât obiectul cel mai dur. Aici însă nu mai putea fi vorba de plictiseală sau de refuz. Activitatea interesa pe fiecare și fiecare știa bine că e cu adevărat necesară. Cui? Asta rămânea de văzut. Nu aici se nașteau pasiunile dialectice ale despicării firului în patru, deși el se putea despica și în opt.

– Totuși fructul muncii noastre, cum ar spune aceste făpturi obsedate de metafore și simboluri, eu îl văd schimonosit! zise conducătorul echipei ciclului 214.

Biologul din aceeași echipă spuse:

– Oricât am vrea, să-i ajutăm, ei uită tot ce li s-a demonstrat, rețin niște repere secundare asupra cărora fantazează stupid, apoi își fac din aparițiile noastre niște legi implacabile. Mă întreb dacă nu e mai nociv pentru ei așa, decât dacă nu ne-ar fi cunoscut deloc...

– Nu! zise fizicianul. O parte din ce află izbutesc să folosească, deși nu toate lucrurile.

– Dar ei le socot revelații fără sens practic! zise un istoric care era de față.

– Și asta trebuie evitat? Întrebă conducătorul general al expedițiilor.

– Nu trebuie evitat nimic dacă e bun pentru ei în rezultat final, zise psihologul echipei. Eu am fost totdeauna mulțumit de misiunile noastre.

– Numai că evoluția operează și asupra lor ca și asupra ta! zise biologul. Progresul lor se efectuează cu sau fără sprijinul nostru.

Conducătorul echipei ciclului 214 spuse:

– Mai încercăm.

– Nu încercăm, continuăm! zise psihologul.

– Riscuri pentru ei nu sânt. Pentru noi, dacă sânt, n-au importanță, zise conducătorul general al expedițiilor, apoi plecă de lângă niște calculatori automați și zâmbi eterat, adăugând: Ei merită o evoluție mai rapidă. Oricine merită.

Un astru de incandescență platinată apunea la orizont și privirea unora se pierduse într-acolo. De undeva se risipea asupra unui perete curbat o involuție de sunete muzicale ca un final simfonic, iar această muzică acum tinzând să se stingă se adresa și privirii în refluxul colorat dansând pe perete.

– Și noi am fost ajutați, zise psihologul. Toți trebuie să se ajute. Mai ales că ajutând, cunoaștem.

– Dar noi n-am transformat în mituri informația dăruită! zise istoricul, apoi zăbovi asupra argumentului său, uitându-se la finalul muzical tot mai stins, cu sunete curgând în amalgam din ce în ce mai simetric și cu mișcarea tot mai estompată a culorilor corespunzătoare ; fu nevoit să precizeze: Bineînțeles, noi am fost ajutați mai târziu, în alt stadiu...

Conducătorul general al expedițiilor spuse:

– Cine are idei mai bune, să le argumenteze. Direct, sau prin mașini.

Psihologul zise aproape imediat:

– Trebuie schimbată metoda. Nu manifestare publică, de spectacol. Intervenție selectivă, prin anumite fapte mai inteligente, cu afecte mai îmbelșugate. Ele vor înregistra mai mult și vor transmite mai sigur.

– Fără primejdia mitului? zămbi istoricul.

– Fără, zise psihologul. Sau cu o primejdie minoră.

– Și? întrebă conducătorul general al expedițiilor.

– Putem diviza echipa, zise conducătorul echipei ciclului 214.

– Două echipe? întrebă conducătorul general al expedițiilor.

– Una în zbor, zise conducătorul echipei ciclului 214. Diviziunea va începe acolo, pe planeta lor.

– Așa a fost și altădată, zise istoricul. Diferă numai metoda.

– Ce epocă este acum la ei? întrebă conducătorul general al expedițiilor și fiindcă simți că biologul se pregătea să-i răspundă, zise: Nu de stadiu biologic. Ce epocă istorică?

Istoricul solicită prin biocomandă un anume calcul uneia dintre mașini ; ceva mai târziu privi un arc luminos și spuse amuzat:

– Unii sânt stăpâni absoluți, alții sânt sclavi absoluți. Ucid și se reproduc. Nu cunosc nici măcar electricitatea.

– Scriu și citesc toți? întrebă conducătorul general al expedițiilor.

– După ultimele informații ale sondelor automate, nu. Probabil ca și în timpul cercetării făcute de ciclul 213: numai unii, cei care inventează miturile.

Istoricul răspunsese nemulțumit; nici nu mai vru să dea alte amănunte.

– La urma urmei ce sânt miturile? întrebă însă un chimist care nu fusese ales pentru echipa ciclului 214.

– Miturile? Sânt fantazări încântătoare în aria unor fenomene văzute și neînțelese de privitori. Exagerări și alterări de adevăr! Și istoricul, care

spuse acestea, se retrase spre un ecran.

*

Un munte cu două capete, foarte greu accesibil, stâncos și de obicei tăcut, era cuprins de zarvă și gălăgie. Făpturi atârinate de niște schele până atunci inimaginabile, făpturi obosite și înfricoșate – loveau cu ciocane grele în niște dălți, sculptând pe stânca verticală figuri omenești în relief și semne cuneiforme. Imensul basorelief era aproape gata când, ascuns după stei, conducătorul echipei ciclului 214 surise cam ambiguu, văzându-se pe sine într-o mică aeronavă deformată de sculptor, cum zbura pe deasupra acestui puternic stăpân terestru, numit așa de ridicul: Daraiavauș... În imaginea sculptată, conducătorul echipei ciclului 214 îl saluta cu mâna dreaptă pe acest Daraiavauș, iar stânga o ținea pe o manșă. Da fapt, era o interpretare grosolană: manșa aceea exista numai ca un surplus de prudență, căci manevrele aeronavei se făceau mult mai lesne, prin biocomenzi directe, pur și simplu gândind. Conducătorul echipei ciclului 214 rămăsese aici singur, trimițându-i pe ceilalți spre orientul planetei, într-un soi de excursie documentară, de unde urmau să plece ca să se întâlnească toți undeva pe drumul spre occident. Îi păru rău că acceptase argumentul istoricului, acum angajat în altă activitate împreună cu ceilalți. Acest argument putea fi bun, dar părea bun numai din punctul de vedere al fapturilor pământene, nu și din punctul de vedere al rațiunii civilizațiilor galactice mai consolidate. Ajutat de conducătorul echipei ciclului 214, Daraiavauș a izbutit să simtă mai ales suprafața unor adevăruri, decât să priceapă adevărurile înseși, dar om energic și, pentru condiția sa biologică încă primitivă, destul de isteț, l-a ucis pe unul din aceeași speță, numit Gaumata, un mag midian, și a devenit stăpânul Persiei – o țară din orient. După aceea a înăbușit repede niște răscoale și a supus niște orașe, ajungând fără întârziere stăpânul unic – ceea ce se arăta acum și în acest basorelief monumental – al Persiei, Babilonului, Midiei (de unde era magul), Marghianului, Elamului, Egiptului (țară cu crize militare periodice), al ținutului Părților, al Sciției și Sattagidiei. Ceea ce era totuși mai amuzant și ce accepta logica de alt profil a conducătorului echipei ciclului 214, putea fi doar pasiunea construcțiilor care se trezise în acest Daraiavauș: el clădise palate de locuit și palate în care trebuiau să locuiască cei care nu existau, adică zeii. Chiar presupunând că zeii erau acești membri ai expediției nepământene, cu atributele lor reale, locuințele pentru ei erau o aberație, întrucât speța și structura lor psihofizică cerea cu

totul alte condiții. Psihologul explicase limpede pentru ce ei înșiși erau considerați stăpâni, însă conducătorul echipei ciclului 214 sau nu voise să accepte argumentul, sau nici nu-l ascultase tot. Daraiavauș făcea schimb asiduu de mărfuri necesare tuturor acestor populații. Dar atât. Istoricul explica totuși că, pentru stadiul în care se găseau, supușii lui Daraiavauș făcuseră un progres. Poate... Deși! Conducătorul echipei ciclului 214 zâmbi din nou de după stânca sa. Nu mai dorea să fie văzut. Aștepta să se sfârșească munca, să se strângă schelăria, pentru ca apoi să decoleze în aeronava lui către orientul planetei.

Îi era milă de miile de sclavi care trudeau anevoios și uneori se prăbușeau de pe schele. Trebuia să facă ceva pentru ei. Îi cuprinse într-un singur flux de idei și ordonă sistemului lor nervos să se precipite, să lucreze mai repede fără a mai simți oboseala. Și bineînțeles izbuti. În scurtă vreme totul era gata, schelele fură desfăcute și aruncate treptat în prăpastia imensă. Oamenii se retraseră în văi. Era seară, soarele care ziua era galben acum se arăta mai mare și roșu.

la orizont. Stâncile se colorau diferit și cântau în culori: le-ar fi trebuit o întregire sonoră, dar aici, pe a treia planetă din sistemul stelei galbene, nu avea cine s-o săvârșească.

Rămas singur, conducătorul echipei ciclului 214 intră în aeronavă, se ridică de la pământ și apoi, planând în dreptul stâncii verticale de sub cele două capete ale muntelui Behystun, ceea ce în limba locală însemna țara zeilor, se opri în văzduh și începu să descifreze inscripția cuneiformă scrisă din porunca lui Daraiavauș în trei limbi. Lectura dură un minut pământean, însă conducătorul echipei ciclului 214 nu-și putu refuza plăcerea de a citi mai încet textul de la sfârșitul trufașului pomelnic: „Iată ce am săvârșit eu într-un singur an, din voia lui Ahuramazda. Ahuramazda m-a ajutat și alți zei care sânt. De aceea m-a ajutat Ahuramazda și alți zei care sânt, căci eu n-am fost ticălos, n-am fost mincinos, n-am fost amăgitor, nici eu, nici neamul meu.”

Conducătorul echipei ciclului 214 zbură spre răsărit, zâmbind îndelung. Lăudându-se, Daraiavauș îl invoca recunoscător anume pe el, sub numele caraghios de Ahuramazda, ceea ce însemna înțelepciunea Preaînaltă. Amuzat de porecla sa, Ahuramazda ar fi dorit să râdă cu zgomot, cum fac pământenii, însă fiziologia sa filtrată mult timp de evoluție nu-i îngădui acest lux. Iar din soarele roșu se mai vedea un segment de cerc, nu mai mare decât a opta parte din circumferința totală.

*

– Nu cred că am reușit mare lucru! zise conducătorul echipei ciclului 214. Facem niște experiențe prea puțin folositoare.

– Noi am găsit teren mai prielnic, răspunse psihologul. Un om stabilit într-o colonie doriană din această lungă peninsulă cu forma unui picior omenesc abia s-a întors din Egipt, unde a lucrat odinioară echipa ciclului 213 și unde au poposit, după niște dovezi descoperite, și alte civilizații cosmice.

– Ce fel de om? întrebă conducătorul echipei ciclului 214. Ca și Daraiavauș?

– Nu, deloc! zâmbi psihologul. Înțelege fenomenologia elementară aproape tot așa de corect ca vechile noastre mașini de calcul din muzee. Și a evoluat în funcție de societatea lui, fără noi. Ți dai seama că pentru acești oameni asta e imens!

– Are vreun nume? întrebă conducătorul echipei.

– Îl cheamă Pitagora, zise fizicianul. Și gândește în noțiuni matematice. M-a încântat!

– Nu știu însă de ce nu vrea să spună tot ce știe nici măcar elevilor lui, zise istoricul.

– Inventează mituri? întrebă conducătorul echipei. Eu am devenit Ahuramazda și mi-a părut rău că nu știu să râd.

– Aproape deloc. Său chiar deloc! zise psihologul.

– Cum deloc? zise istoricul. Vorbește de Zevs, care este ceea ce numesc ei toți zeu sau zeul maxim.

– Nu! zise psihologul. Cuvintele lor rudimentare sânt strivite mereu de ambiguități. Zevs înseamnă de fapt viață.

– Viață? întrebă conducătorul echipei ciclului 214.

– Da, zise psihologul. Viață. Acest Pitagora s-a inițiat în Egipt și a fost încununat după obiceiul lor cu rangul de mare sacerdot, deși era străin.

– Adică un mit? întrebă conducătorul echipei.

– Am vorbit noi cu el, zise psihologul. Nu. O formulă!

– A explicat teorema unghiurilor triunghiului și a compus un excelent tabel de calcul zecimal! adăugă fizicianul.

Știe să transmită chiar idei în nuclee sintetice, prin biofluxuri.

– Și? întrebă conducătorul echipei.

– Comunică idei simple în limbajul barbar pe care-l poate folosi, dar care sună în două sensuri, amândoua simetrice și utile! zise din nou psihologul. De pildă: *obișnuiește-te să nu te porți irațional în nimic; sau nu face nimic din ceea ce nu știi*. El își învață discipolii că evoluția gândirii are patru stadii, peste care nu poți sări...

– Am auzit asta, zise istoricul. Dar presimt un început de mistificare, fie și mai subtilă!

– În ideea lui, deloc! spuse psihologul. Nu uita pentru cine gândește acest Pitagora: semenii lui l-ar înțelege oare direct?

– Și ce fel de stadii? întrebă istoricul fără interes. N-am mai ascultat amănuntele...

– Patru, zise psihologul. Pregătirea, purificarea, desăvârșirea și vederea de sus.

– Interesant! zise conducătorul echipei ciclului 214.

– Mai mult decât mă așteptam! exclamă fizicianul.

– Chiar mai mult decât ar fi calculat cele mai bune mașini clasice... Iată surpriza! zise psihologul. Știți cum consideră acest Pitagora că o ființă rațională ia cunoștință de lume și de adevăr? Pe patru canale de informație: inteligența, cunoașterea, intuiția și sentimentul.

– Mereu cifra 4? zise cu insatisfacție istoricul. Iarăși mit.

– Nici un fel de mit, zise psihologul. Gândire matematică.

– Nu constat! zise istoricul.

– Ba da, zise psihologul. El e totuși un naiv, un geniu barbar. Să-l întrebăm pe istoric cum erau strămoșii lui și ai mei în stadiul corespunzător!... Patru. El zice că baza numerelor este 10, dar că esențialul acestei baze e 4, căci, gândește el, dacă 1 și cu 2 și cu 3 și cu 4 egalează 10, baza reală e 4. Ce vrei, e bine și așa! El mai spune: când vei fi stăpân deplin pe această deprindere – și probabil se referă la sistemul lui de educație psihofizică – vei cunoaște structura... în fine, a zeilor nemuritori, așa zice el, dar să vedeți mai departe, sânt entuziasmat! El spune: vei ști până unde se întind diferitele ființe și ce le unește și le leagă; vei cunoaște apoi, după adevăr, că natura este pretutindeni asemenea. Vă place?

– Nu știu, zise atunci conducătorul echipei ciclului 214, dacă și fără noi...

– O intuiție mă face să cred, zise psihologul, că fără noi ar fi aflat și singur o mare parte din lucruri, și oricum, dacă nu el, altul de mai târziu.

– Deci pot să întreb unde este necesitatea absolută a misiunilor noastre? întrebă conducătorul echipei ciclului 214.

– Aici, zise psihologul. La noi pe planetă voi recalcula toate probabilitățile, dar sânt convins că n-am greșit: e o populație de ființe autentic raționale, cu perspective mari...

– Și foarte multe defecte de structură, în primul rând acest sistem coloidal! zise biologul.

Psihologul răspunse:

– Se vor filtra.

*

Ei mai rămaseră în preajma învățătorului din Crotona un timp destul de lung pentru pământeni care trăiau de patru sau cinci ori mai puțin. Dar misiunea ciclului 2.14 se apropiase de sfârșit.

– Putem pleca, spuse într-o zi conducătorul echipei. L-am auzit pe acest Pitagora exclamând: Ai cura) f Neamul oamenilor este divin. Vi se pare interesant?

Nimeni nu răspunse nimic și toți se gândiră că psihologul ar fi găsit și aici o justificare, însă psihologul nu era de față pentru că plecase spre »n ținut unde munții încercuiesc un podiș neted și aproape rotund și unde un alt sacerdot de învățătură egipteană, se pare cunoscând și pe Pitagora sau măcar pe unii dintre elevii lui, se dusesse să-și răspândească gândirea. Psihologul voia să-l cunoască și să-l ajute, după ce auzise de la unii elini că putea fi găsit în vreo peșteră din piscul Kogaionon. Omul se numea Zamolxe.

*

– Ați izbutit mai mult?

– Deocamdată mașinile fac controlul.

Ceilalți erau ocupați cu zonele lor de investigație. Păreau nemulțumiți.

Cel care pusese întrebarea spuse iarăși:

– Știu din arhivă că ciclul anterior a făcut mai mult. E cumva o involuție la ființele de pe planeta a treia din sistemul stelei galbene unde ați fost? Sau n-ați ales bine...

– Am ales ce s-a putut alege, zise un sociolog.

Cel care pusese primele două întrebări, conducătorul general al expedițiilor, păru mâhnit.

– Ciclul 214 se plângea de mistificare, zise istoricul expediției. Noi am găsit o formă ciudată, foarte ciudată...

– Tot mituri? întrebă conducătorul general al expedițiilor.

– Mai rău, zise istoricul: patru religii principale au supus aproape toată planeta, cu puteri juridice și cu mistificare codificată în definiții morale de esență de cele mai multe ori contradictorie.

– Ce urmăresc? întrebă conducătorul general al expedițiilor.

– N-am înțeles prea bine, zise fizicianul.

– Eu cred că am intuit. Mașinile vor calcula până mâine tot! zise conducătorul echipei ciclului 215. Ființele acelei planete au uitat relațiile cu noi și cu alte civilizații galactice. Cunoștințele aflate s-au destrămat ori au fost deformate. Unii din ei se străduiesc să le restabilească, dar sistemul acum e acesta: cineva face un pas înainte și o mie de semeni se răped să-l tragă înapoi. Dificultăți neașteptate, și totuși...

– Care sânt cele patru religii? îl întrerupse conducătorul general al expedițiilor.

– Una e mai veche, răspunse sociologul: de pe timpul ciclului 200, când conducătorul acelei echipe a vorbit, singur, cu un om numit Moise. Alta e derivată din aceasta, în numele unui personaj mai straniu: Isus. A treia e poate o modernizare în sensul local a moralei extrase din contactul cu echipa ciclului 187, care cum se știe a fost cea mai numeroasă din toate misiunile noastre, dar și din contactul cu altă civilizație galactică ; acum glorifică însă niște statui ale unui personaj simpatic, numit de ei Buda. A patra e cea mai rudimentară și mai aspră și explică totul printr-o carte confuză numită Coran.

– Realizările voastre? întrebă din nou conducătorul general al expedițiilor.

– Chimistul a pierit. Era să pierim toți! zise fizicianul.

– Mai devreme decât finalul normal, zise conducătorul general al expedițiilor. Regret că sânteți imprudenți. Dar nu mi-ați spus rezultatele...

– Am fost imprudenți, ca să-i ferim pe ei de pericole, spuse sociologul.

– Cum i-ați ferit? întrebă conducătorul general al expedițiilor. În centrul informației speciale s-a păstrat și relatarea că prin pieirea unuia din voi acea putere mistică în loc să dispară s-a întărit.

– Totuși am lăsat și urme bune, zise psihologul.

– Care? întrebă conducătorul general.

Roger Bacon î zise psihologul cu oarecare mindrie. Acela a formulat în scris pentru contemporanii săi ideea diferenței calitative a elementelor și a mai afirmat importanța capitală a matematicii.

– L-ați învățat și ceva practic? întrebă conducătorul general.

– Da, zise fizicianul. Dar n-a izbutit să înțeleagă: telescopul, vehiculul terestru cu autotracțiune, aparatul de zbor în atmosferă. Le-a enunțat. Nu știa să le și construiască.

– Ați insistat? întrebă conducătorul general al expedițiilor.

– Cât s-a putut, zise fizicianul.

Conducătorul general al expedițiilor primi din tava unui robot o sferă informațională ; o conectă la tânipla sa diafană și după o vreme zise:

– Iată, alte erori! Față de erorile trecutului experimental. De la ciclul expediționar 208 s-a interzis manifestarea spectaculoasă a misiunilor noastre. Acele fapte nu mai trebuiau să vadă vehiculele noastre interastrale.

– Și le-a văzut vreun om? întrebă îngrijorat conducătorul echipei ciclului 215.

– Firește! spuse conducătorul general al expedițiilor. Discurile ciclului 213 sânt consemnate de o faptura numită Aristotel, e totuși bine că într-o scriere meteorologică. Ciclul 214 a devenit spectacolul naturalistului Plinius Senex.

– Aici nu văd nimic grav, zise fizicianul. Erau doi oameni de știință.

– Ei, da! zise conducătorul general al expedițiilor. Dar cei care n-au scris fiindcă nu știau să scrie, însă le-au văzut? și după ce privi nemulțumit întreaga echipă, își continuă ideea: Chiar mult mai târziu, cu toate posibilitățile de anihilare a culorilor și luminiscentei, bănuiesc că ciclul vostru, în prima încercare... Un cronicar de pe planetă lor, Gregoire de Tours (ah, aceste limbi mereu transformate și mereu greoaie ale lor!) notează niște globuri de foc zărite în cer. Sânteți mulțumiți?

Conducătorul echipei ciclului 215 lăsă să se vadă marele său regret. Dar fizicianul remarcă:

– Multe din ființele acelea care își zic oameni cred foarte greu până și evidența experimentului. Este adevărat că ele cred mai curând ceea ce e neverosimil...

Colegii săi îl priviră însă cu reproș: n-avea rost nici un fel de justificare.

Din consemnarea misiunii ciclului 216: „Rezultate contrarii. Informare zadarnică a câtorva oameni turburați de afecte și contradicții. Mai ales poeți. Devine clară personalitatea autonomă, deși în perspectivă, a speței inteligente de pe planeta 3, zona stângă a galaxiei comune. Ajutorul sporadic extraplanetar e util, dar nu indispensabil. Ceea ce este esențial, speța planetei 3 a realizat prin evoluție proprie.”

Din aceeași consemnare a misiunii ciclului 216: „în urma insuccesului inițierii câtorva fapte hiperafective numite pe planeta 3 poeți, echipa ciclului 216 a fost cuprinsă de o dezagregare a constantei fiziologice, încă neexplicată. După 50 de revoluții ale planetei 3 în jurul stelei galbene din zona extremă a galaxiei, s-a întors numai conducătorul echipei, informând consiliul general al expedițiilor că toți ceilalți specialiști ai misiunii au intrat într-un proces involutiv, însoțindu-se cu femei pământene (care sânt totuși, după mărturia conducătorului echipei ciclului 216, foarte atrăgătoare și în același timp foarte instabile) și renunțând atât la misiune, cât și la întoarcerea în sistemul solar natal. Nu există informații cu privire la gradul de involuție a membrilor misiunii. Calculele mașinii 02,8 f y 09 constată că amestecul membrilor misiunii ciclului 216 cu femeile planetei 3 nu poate fi nociv pentru populația acelei planete, întrucât un fenomen similar s-a mai petrecut cu prilejul expediției ciclului 187. Unele intervenții în codul genetic nu pot fi decât utile, iar acestea au fost numai cazuri incidente, neinfluențând speța. Se impune totuși o selecție mai sigură în viitor a membrilor celorlalte misiuni ciclice care vor mai fi.”

*

Echipa se adunase între niște munți nefrecvențați, spic a clasifica rezultatele cercetărilor întreprinse.

– Ciclul nostru a durat cel mai mult, zise conducătorul echipei ciclului 217: aproape toată viața noastră! El se gândi puțin și adăugă trist: 285 de revoluții orbitale ale acestei planete. Și rezultatul?

– Câțiva pământeni inițiați cu mai mult succes decât toți de până acum, zise istoricul ciclului 217.

– Dar și observarea de către unii oameni în revoluția orbitală pe care ei o numesc anul 1478, în munții numiți de ei Alpii helvetici, a discului expediției noastre! zise conducătorul echipei cu o mare insatisfacție.

Psihologul era și de astădată o ființă plină de pasiune și interes pentru populația terestră, aproape la fel ca toți predecesorii săi, încât în consiliul

general al expedițiilor ciclice începuse să se considere că meseria de psiholog este cea mai supusă afectelor, poate mai mult chiar decât aceea de artist. Psihologul zise:

– Nu pot reproșa nimic activității ciclului nostru când mă gândesc la aceste fraze: Nici o investigație umană nu se poate intitula știință adevărată dacă nu trece prin demonstrația matematică ; și: mișcarea este cauza oricărei vieți; sau: Mai multe-s pe pământ și în cer, Horatio, decât închipuie filozofia!

– Da, firește! zise întorcându-se muștrător spre el conducătorul echipei ciclului 217. Primul se numește la ei Leonardo da Vinci, l-am recunoscut. Planuri de mecanisme romantice, însă o pictură cutremurătoare și enigmatică, și tocmai ea s-a produs fără nici un amestec al nostru. Nu-ți face iluzii: însușirile sânt ale lui... Al doilea te-a numit Ariei, nu știu ce înseamnă asta. Vei rămâne personaj dramatic în teatrul omenirii, psiholog extraterestru!

Ceilalți zâmbiră în felul lor.

– Nu consider că am greșit! zise psihologul. Shakespeare este poate cel mai bine organizat creier din toate câte le cunoaștem pe planeta lor. Stările lui afective care transmit idei și neverosimila modelare a acestui limbaj neolitic până la stadiile noastre de gândire e tot ce mi-aș fi dorit să văd în misiunea mea. Eu sânt împăcat cu mine însumi: l-am admirat, conștient că nu i-am dat nimic.

Și se îndepărtă spre pasul dintre munți ca să privească un răsărit de soare terestru.

Fizicianul interveni:

– Nici nu avea nevoie de tine. El are antenele lui: cunoaște! Am cercetat o sursă de unde enigmatice. N-am mijloacele de laborator de acasă, însă pot să vă spun o părere provizorie.

– Nu credem în păreri provizorii, zise istoricul, zâmbind diafan.

– Am învățat de la pământeni să ne încântăm cu anecdote! spuse conducătorul echipei ciclului 217.

– Eu comunic ce constat, zise sec fizicianul. Iată ce constat: în acest Shakespeare, pe care l-am văzut o singură dată și nici nu sânt sigur că era el... ah! făpturile astea seamănă prea mult unele cu altele... în acest Shakespeare s-a introdus la un moment dat un jet de unde străine. Nu e o influență, ci o informație. El gândește foarte pământean,» dar uneori ideile noastre nu-i convin, ceea ce n-a remarcat cu alții nici una din expedițiile

noastre. Am reîntâlnit un ton și o informație care mă face să mă gândesc la...

– Nu vrei să spui că la planeta a patra! începu astronomul.

– Încă nu vreau să spun nimic mai mult, zise fizicianul. Dar în timpul revoluției orbitale precedente a planetei a treia am cunoscut împreună cu psihologul un om de mare inteligență, socotit de ai lui bolnav de nervi sau chiar nebun. Nimeni dintre noi nu l-a instruit. Totuși a dispărut un timp nu se știe unde, acum s-a întors și vorbește cu amănunte precise despre sateliții planetei a patra și de o astronavă. Nu ni s-a părut nebun. îl cheamă Swift...

Conducătorul expediției ciclului 217 rămase pe gânduri.

*

Pe diverse orbite satelitice, de douăzeci de ani înconjurau planeta a treia din sistemul solar al stelei galbene aflată la marginea acestei galaxii, diferite discuri și diferiți cilindri care nu se mai fereau de ochii omenești. Numeroasa expediție a ciclului 219 învățase din îndelungata experiență a ciclurilor anterioare că, oricât de inteligentă și intuitivă, populația planetei cercetate mai înclina uneori către mituri și anecdote sau prefera meditației și experimentului științific cotidian, adică descoperirilor în marea cunoaștere, fie delirul (inexplicabil pentru extraterești) în fața zborului unei mici sfere umplute cu aer și izbite cu piciorul, fie pierderea de vreme în abuzul de alimentație și băutură, acest din urmă abuz, din nevoia de a fi practicat, generând un număr mare de relații nedorite între ființe raționale ale planetei a treia.

Și totuși aceasta omenire evoluase uimitor ele repede 111 ultimul răstimp și evoluase de fapt prin ea însăși, vechile ajutoare extraplanetare fiind rare și lăaturalnice. Ea însă știa acum să folosească practic fizica particulelor elementare, știa să construiască mașini cu gândire automată, știa... Nu, încă nu știa să renunțe cu totul la ucidere și amăgire. Dar accelerația evoluției era vădită.

În sfârșit, după 218 cicluri expediționare, misiunea ciclului 219 spera să poată intra în contact public cu toată omenirea.

Conducătorul echipei de astădată foarte numeroase nu avea încă dreptul la certitudinea acestui contact. Pe de o parte, înclinarea spre mit nu dispăruse, polemici subsidiare ocolind adevărul ca să acorde credit nu intuițiilor, ci născocirilor publicitare de tot soiul în legătură cu vecinătatea extratereștrilor. Pe de altă parte, planeta a treia mai avea de parcurs o

revoluție orbitală în jurul soarelui ei până la întâlnirea cu un asteroid, de care o parte din omenire se temea, pe care altă parte din omenire se pregătea să-l comercializeze, bănuindu-l compus din platină pură, în timp ce partea a treia și cea mai mare a omenirii nici nu auzise de el, informându-se deocamdată asupra mijloacelor de nutriție, reproducție, împodobire și amuzament gol, dacă nu era ocupata cu alte fapte mai grave.

Astronomul expediției ciclului 219 zâmbi larg, aproape ca un pământean, căci calculase și știa precis că asteroidul nu se va ciocni cu planeta. Și într-un efort suprem, reuși chiar să râdă puțin, încât biologul îl privi mirat și zise: – Ce s-a întâmplat cu tine? Ai început să pari om...

Trubadurul 0114 xk 1,3

Nu se întoarce acasă. Laboratorul lui era lângă un parc și, fiind o noapte de august senină, se opri puțin între copaci, legănându-și cheile pe degete, ca să se uite la cer. Nu cunoștea decât stelele clasice și chiar dintre ele se căzni mult timp să găsească semaforul roșu al planetei Marte, care deodată îl interesă grozav. Apoi părăsi parcul și intră în laborator. Lucră toată noaptea. Dimineața dormi concentrat o oră, făcu un duș rece în baia cu ozon, micul robot pe roțile îi aduse o cafea și se retrase. Bând-o, inginerul își aduse aminte de lingvist. îi telefonă. Lingvistului îi plăcu ideea, mai cu seamă că lucrarea pe care se pregătea s-o publice era tocmai ceea ce îi trebuia acum inginerului...

Lingvistul veni râzând.

– E drăguță? întrebă el.

Inginerul roși puțin și zise după o pauză:

– M-am gândit la el... la XK.

– Care Ies Ka? întrebă lingvistul foarte mirat. Nu înțeleg. Eu te întreb de ea.

– Las-o pe ea deocamdată, zise inginerul. Mă gândesc că el e cel mai potrivit.

– Care el? zise lingvistul. Mai potrivit, el?

– Asta-i buna! se supără inginerul. Cum care el? Ai mai lucrat la asta... cel dintre ferestre, 0114 XK 1,3.

– A! ăla argintiu, zi așa. Dar cum? se miră lingvistul. Renunți la... parcă e traducător de câteva limbi, ortograf, jucător de șah! Mai suportă?

– Suportă, zise liniștit inginerul.

– Și vrei tot? zise lingvistul aruncându-și privirea spre calendarul automat.

– Nu tot, răspunse inginerul. Numai un gen. Pentru rest poate că o să vedem mai târziu.

– A, înțeleg! exclamă lingvistul. Vrei mai întâi o experiență pe viu... Bine și așa.

Lucră mai multe săptămâni. Între timp, inginerul se mai duse de câteva ori acolo, fiindcă nu putea să nu se ducă, deși ar fi dorit să nu se mai ducă deocamdată. La una din întâlniri, el îi spuse:

– În curând dorința ta va fi împlinită! și zâmbi galeș.

Ochii ei verzi se deschiseră larg, poate numai mirați, și îl cercetară un răstimp, dar fără pătrundere. Apoi ea spuse cu voce cochetă:

– A, n-am zis niciodată că-i obligatoriu. Deși ar fi tare frumos dacă ai ști și tu...

– Poate că am să știu curând! spuse el și roși.

Ea crezând că el roșește din timiditate, îl luă de mână, dar numaidecât își retrase degetele și se duse la aparatul de radio, pe care-l deschise.

– Sau vrei să pun magnetofonul?! zise ea nehotărâtă. Am benzi noi foarte frumoase.

– Nu, zise el. Stai cu mine. Dacă vrei, fără muzică...

Ea închise aparatul de radio și veni din nou lângă el.

– Am uitat că ție nu-ți place arta! zise ea cu părere de rău. Tu ești inginer.

– Ba îmi place! zise el ușor scandalizat. Chiar foarte mult... Bach, Stravinsky.

– Ei, Bach, Stravinsky! îl îngână ea discret. O, dacă ai compune și tu muzică sau măcar mi-ai scrie niște versuri de dragoste... atunci aș vedea într-adevăr dacă...

– Dacă te iubesc? și el oftă delicat. Ce să fac, deocamdată n-am putut. În curând...

– Ei, în curând! Ea se ridică și începu să se plimbe privind cu atenție covorul. Aici în artă e așa: ori poți, ori nu poți. Ce-i asta „în curând”?!

– Vezi, începu inginerul, eu n-am fost programat... asta... cum se spune?... nu am talent pentru producerea artei. Eu gândesc în alte formule.

– Formule? Auzi, formule! strigă ea indignată, apoi se domoli: Mai bine să-ți fac o cafea... un filtru bei?

– Da, zise el stânjenit.

Ea ieși legănându-se ușor și el îi urmări sfios silueta bine sculptată. Din ușă, fata începu să cânte un twist (îi plăceau melodiile vechi), apoi se auzi și apa curgând din robinet împreună cu un clinchet de linguriță.

– Ciudat algoritm! spuse în șoaptă inginerul.

– Ai zis ceva? strigă ea veselă, de dincolo.

– Nu! zise inginerul.

– Mi s-a părut că ai zis ceva! răspunse ea, mai cântă puțin, apoi veni cu cafeaua și turnând-o în cești, adăugă: Sănateți buni la ceva și voi, inginerii ; uite ce repede se face cafeaua în aparatele astea!

El ar fi vrut să plece, să nu-și mai bea cafeaua, să nu mai vadă ochii verzi care se mișcau alene, ori stăteau mijiți la auzul ritmurilor de dans, ori se deschideau mari de tot și rotunzi când el scăpa vreo frază dificilă, venită după el din laboratorul cibernetic.

Totuși, după cafea, inginerul plecă. Peste o săptămână fata veni, îmbrăcată cu puținică pedanterie, dar și cu transistorul în poșetă (avea o minusculă combină, cu televizor stereoscopic, radio și magnetofon cu benzile cât firul de păr), afișându-și ochii verzi mirați în pragul laboratorului de cibernetică. Inginerul o primi vesel, vorbindu-i de astădată, spre surprinderea ei, fără nici o sfială.

– Vrei o cafea? zise inginerul.

– Vreau! zise fata. Dar tu știi să faci? Nu-mi închipui că ai cafea aici în laborator...

– N-o fac eu, zise el și apăsă în capătul unei claviaturi. După vreo două minute, o măsuță pe roțile alunecă spre el, însă inginerul zise: Eu sânt al doilea! și măsuța se opri lângă fată, care întâi privi cu spaimă, apoi râse și își luă cu un gest simplu ceașca de cafea. În același timp, inginerul scoase dintr-un sertar o foaie dactilografiată și începu să citească:

*Treci repede, oră, vreau ceasul de seară,
Oprește-ți căluțul cu aripi, la scară.
Treci, oră, întinde-te umbră...
Ispită, Adună-mă-n păsări și-n frunza umbrită.*

– Vai! suspină fata, cu ochii lucind mirați, dar inginerul zise:

– Mai este!... și citi altă strofă:

*Dă-mi calul și flacăra mantiei mele:
M-așteaptă iubita sub neguri sau stele.
Adună-mă, oră, în tine și pieri
În limpezi și fără de timp adieri!*

Fata era schimbată la față și vru să spună ceva, însă din fundul laboratorului răsună o voce baritonală:

– Totuși este de stil vechi, aproape trubaduresc, soluția Epsilon minus 105!

Inginerul scrâșni din dinți.

– Cine mai e la tine? întrebă fata, contrariata.

– Nimeni! zise inginerul supărat. Adică el. Își depășește atribuțiile. Știi, l-am programat cu ajutorul unui lingvist, care...

– E drăguț? întrebă lata cochetând.

– Cine?

– Lingvistul.

Nimic nu mai putea restabili buna dispoziție a inginerului.

– Nu e! zise el. Adică e... Dar acum nu e aici. Vorbește el... se autocomentează. Așa a vrut celălalt. Zicea că dacă tot e poet, măcar să fie un poet cu simț autocritic.

– Cine, lingvistul? întrebă fata cu uimire. E poet?

– Nu e poet! zise inginerul.

– Atunci cine e poet? zise fata. Mie, poezia asta mi-a plăcut. A, ziceai că tu ai s-o faci! Tu ai făcut-o?

– Da. Adică...

– Înțeleg, zise fata ; ai copiat-o de undeva pentru mine.

– Nu! zise inginerul. Poezia e absolut inedită, nu aparține nimănui, numai ca stil, știi... eu...

– Deci tot tu ai scris-o! Bravo, meriți o sărutare.

Inginerul roși și zise cu glasul tremurând:

– Nu chiar eu...

– Aha, deci tot ai copiat-o! și fata se sculă din fotoliu, dezamăgită. Probabil vrei să-ți râzi de mine... adăugă ea fixându-l cu ochii ei verzi. Spune drept, vrei să-ți râzi de mine? Ce ți-am făcut ca să-ți râzi de mine?

– Nu, draga mea, nu! El a scris-o, la ordinul meu.

– Cine, lingvistul? strigă fata.

– Nu lingvistul, dragă. El, 0114...

Abia atunci fata se uită încotro arăta mina inginerului și ochii îi căzură pe zecile de lumini ale unui dulap cromat, din difuzorul căruia, așezat sub un ecran albăstrui, ieșea un foșnet continuu.

Fata se așează în fotoliu, obosită.

– Acum înțeleg! zise ea. Deci tot tu, iubitele... asta e ca un fel de dictafon.

Inginerul sări:

– Nu e dictafon, e o mașină gânditoare: ea compune! și inginerul se duse la claviatura mașinii, comandând alt poem. În câteva minute, 0114 XK 1,3

se execută. Vezi? zise inginerul.

Dintr-o deschizătură îngustă, orizontală, ca a vechilor cutii de scrisori, începu să iasă o foaie dactilografiată și în același timp vocea baritonală dicta prin difuzor poemul. Fata asculta fermecată. Într-un târziu, ea zise:

– Tot pentru mine e?

– Da, tot pentru tine! răspunse fără chef inginerul.

Fata se apropie de mașină și îi dezmiardă ușor cutia cromată. Apoi întrebă cu oarecare calinerie:

– Ies Ka ăsta n-ar putea să și iubească, dacă tot face versuri de dragoste?

Inginerul nu-i răspunse.

– Ești supărat? întrebă ea. Sau ai de lucru...

Inginerul nu-i răspunse, doar se uită la masa de scris. Ea crezu că pricepe și adăugă:

– Dacă ai ceva urgent de lucrat, lucrează. Eu o să mă uit la XK!

– Nu propriu-zis de lucrat, îngăimă inginerul. Trebuia să discut zece minute cu profesorul... Hai și tu!

– Nu, zise fata. Du-te, eu te aștept aici î și pentru că inginerul se uită lung spre laborator, ea preciză: Nu umblu la nimic, n-am să stric nimic, am să fiu foarte cuminte!

– Atunci, mă întorc curând, dacă tu nu te superi! zise inginerul. Dacă mai vrei o poezie, apasă întâi clapa asta,

pe urmă cele două negre, apoi care și câte butoane vrei... aici, pe disc. Pa, eu mă întorc numaidecât.

Rămasă singură în fața lui XK, fata îl privi întâi cu îngrijorare, după aceea cu melancolie.

– Tu știi să faci numai poezii? întrebă ea într-o doară, dar XK nu răspunse. Atunci fata apăsă prima clapă indicată de inginer și celelalte două, după care zise: Cum poți să scrii versuri de dragoste, dacă ești de metal? Sau știi să și iubești?

– Codul meu pentru poezie este romantic, zise atunci XK fără să-și moduleze omenește glasul baritonal sintetic.

– Încearcă! zise fata, dar XK tăcu și atunci ea se repezi la el cu pumnii și izbucni în plâns.

– Vrei să jucăm șah? o întrebă rece XK.

Fata rămase descumpănită o clipă, apoi plânse din nou. Zise printre lacrimi:

– Cum să-ți cer ție sentiment, dacă n-are nici constructorul tău! Sau e cineva în tine... un om pe care-l ascunzi? și renunțând la plâns ea încercă să se uite în spatele dulapului cromat, apoi se lăsă în genunchi și privi dedesubt, după aceea ciocăni cu degetul, ca la ușă, ușor, în ecran.

– Nu mă lovi, ai putea să mă strici! zise XK, și fata sări în lături.

Apoi se liniști, se duse să se așeze în fotoliu și, văzând că inginerul întârzie, începu să cânte o străveche romanță, însă se întrerupse nemulțumită, fredonă câteva clipe un zoo sau altceva sincopat și foarte la modă, după care se așeză mai comod și începu să-i vorbească mașinii despre tainele dragostei, însă amănunțit și serios, ca într-o prelegere universitară. Când tăcu, zări cu surprindere clipirea din ce în ce mai rapidă a luminilor de control; pe ecran se succedară calcule și ecuații pe care ea nu le pricepea și în fine difuzorul mașinii rosti o frază în proză, cu conținut erotic. Fata deschise uimită gura și rămase așa,

– Eu te iubesc, fată cu ochi verzi! zise robotul. Fata se ridică nehotărâtă, înaintând cu spaimă spre dulapul cromat. Robotul vorbea iarăși, când în proză, când în versuri, întrerupându-se uneori pentru rezolvarea unor ecuații care alergau nebunește pe ecranul albastrui. Fata asculta și privea vrăjită.

Interpretând invectivele ei ca pe un ordin, trubadurul 0114 XK 1,3 se reprograma...

Dimensiunea a cincea

Profesorul se feri din calea unui bărbat însoțit de un câine. Strada nu era aglomerată, nici nu trecuse de amiază ca să fi fost întuneric, trotuarul curat și neted nu îndreptățea nici el ocolul făcut de profesor. Dar bărbatul nu observă nimic, numai câinele mirosi din mers urma pașilor profesorului. Când însă ceva mai târziu profesorul se feri din calea unor fete care veneau de la școală, o femeie voinică mergând după ele se uită la ei din întâmplare și se opri o secundă cu gura căscată. Profesorul, un om să zicem de cincizeci de ani, cărunț, zvelt și osos, deși părea om liniștit și normal, privea strada și trecătorii, după cum crezu femeia, cu ochi de nebun. Totuși nu se petrecu nimic de seamă, decât că la o cotitură, în fața unui copac, profesorul stătu în loc să măsoare copacul cu o imensă îngrijorare izbucnind din ochii largi, apoi surise și plecă mai departe.

Nu, profesorul nu era nebun și nici măcar fricos, însă venea din altă lume. Lumea aceasta din care făcea parte strada cu trecătorii ei deocamdată îl copleșea, silindu-l să o cerceteze suspicios și să se ferească de ea. El nu era fricos. Nici nu putea fi, după tot ce făcuse! Și nici nu venea aici ca un străin. Era și el un om al acestei lumi care-l născuse și-l învățase ca pe noi toți și, mă gândesc, avea să-l și primească în țarina ei după moarte. Deși ca să mărturisesc cinstit nu-mi pot permite luxul să proorocesc viitorul profesorului... Dacă n-ar fi fost ultimii doi ani ai săi, nimic nu m-ar împiedica să cred că profesorul ar fi trecut acum pe strada asta ca oricare altul. Fetițelor le-ar fi zâmbit părințește, la câine s-ar fi uitat cu simpatie și s-ar fi dus apoi înainte neturburat. Dar el venea din altă lume! Și se ferea de trecători, câini și copaci...

Rândul trecut, imediat după ce s-a întors, a izbutit să calce nu știu cum o pisică a cuiva și cerând scuze proprietarului pisicii, n-a mai luat în seamă un autocamion care aproape l-a izbit în șold. Atunci lumea nu l-a socotit decât un pieton neatent, un bătrân gură-cască. Acum însă oamenii îl socoteau nebun. Dar el nu era nebun. Venea numai din altă lume.

Iată cum se întâmplase. Demult, încă din adolescența lui cufundată în studiu, i se înfipsea în minte un cui îndărătnic, înfierbântându-i-o fără răgaz. Cu vremea, ajungând profesor de exobiologie, crezuse că se va potoli mulțumindu-se cu cercetările pe care i le ofereau științele complementare, plus cibernetica și cele câteva zboruri făcute cu astronava institutului său. Bineînțeles, în zborurile lor spațiale oamenii încă nu îndrăzneau să iasă din

sistemul lor solar, ultima planetă cu stații de cercetare fiind de fapt numai Jupiter. Dar când oare s-au mai mulțumit cu prezentul ființele astea ciudate? Din mari vechimi, mulți au încercat senzația gramaticală că prezentul ar fi numai o convenție administrativă, omul deplasându-se nesățios mereu cu un picior în trecut și cu altul în viitor. Cu atât mai mult profesorul. El nu era un visător, cum ar mai fi spus câte cineva și în vremea lui, decât dacă am admite că și ecuația este vis. Profesorul știa din calcule cam câte lumi locuite de civilizații interesante mai pot exista în metagalaxie, cu unele intrase în contact pe lungimea de undă a hidrogenului, alta călătorise și pe Pamânt unde, după câteva decenii enigmatice de observații prudente, întinsese pământenilor mâna – dacă se poate spune așa despre o formă biologică într-atât de nepământeană. Și desigur că toate acestea trecând în istorie, viitorul îi chema din nou pe oameni mai departe. Și cu atât mai mult pe profesor.

Poate cel mai straniu fenomen cosmic din toate profesorului i se părea a fi unul despre care omenirea crezuse demult că știe tot. Dar profesorul rămânea îngândurat ore în șir știind că nu are și întrebându-se când va avea explicația finală și adevărată a efectului Doppler. I se părea mult prea naivă explicația veche, încă menținută o dată cu altele, a deplasării spre roșu ca o îmbătrânire a luminii, adică o simplă oboseală de drumetș rătăcitor a cuantei de lumină. Și totuși marea expansiune cosmică, fuga nebunească și îndepărtarea stranie a galaxiilor una de alta nu se putea tăgădui.

Profesorul era necăsătorit, iar rudele, câte mai avea, se ocupau de meseriile lor de ajuns ca să nu-l mai plictisească. Neavând copii, el se putea gândi mai obiectiv, deci mai fără îngrijorări colaterale, chiar și la sensul științific al distrugerii unor planete sau al exploziei unor sori.

Dintre asistentele sale, toate ascultându-l cu venerație, una voia neapărat să-l ajute ca să-i pătrundă secretele științifice sau, dimpotrivă (când e vorba de femei, asta nu se poate ști niciodată!), să-i pătrundă secretele științifice ca să-l ajute.

De astădată, după ce ocoli copacul, profesorul coti pe o stradă în zigzag făcută pentru plimbări pedestre, și intră zâmbind în laboratorul său. Una din asistente, cea care voia să-l ajute, lucra ; celelalte plecaseră. Profesorul strigă din ușă:

– Iar m-am încurcat! și începu să râdă. 8* 115

Fata își lasă lucrul și se apropie de el, privind-se pe furiș din mers într-o oglindă.

– Nu știu dacă n-ar fi bine să vă impuneți de fiecare data câte o scurtă carantină, zise ea.

– Nu, zise profesorul, sânt prea bătrân să mai continui. M-am hotărât să mă apuc să-mi scriu cartea. După zece ani...

– Dumneavoastră bătrân? i spuse fata mirată, apoi se miră din nou: Chiar zece ani sânt? N-aș fi crezut...

– Dă-mi un suc de avocado, zise profesorul.

Fata surise și îi aduse într-un pahar aburit sucul rece de avocado. Profesorul sorbi puțin, apoi spuse:

– Acolo n-aveau avocado... Tu erai încă studentă în anul întâi, ții minte?

– A fost înspăimântător, zise fata. A încremenit atunci tot amfiteatrul. Unii au spus că sânteți mistic.

– Da! râse profesorul. Zic alții și acuma. Dar fenomenul nu era unic, nu putea fi unic în infinit. Infinitul n-are cifră! Protoatomul original? Baliverne. Cred că marea pulsație nu e aceeași pentru tot ce există. Unele lumi se nasc, altele pier. Ce putem ști de pildă despre cosmosul invizibil, decât că trebuie să existe și că n-are sfârșit? Creaționismul e demult o simplă gugumănie și tot galopul galaxiilor pe care le vedem e numai o explozie locală. Așa spuneam mi se pare și atunci! și profesorul își opri ochii o clipă la coafura fetei, părându-i-se nouă.

– Da, zâmbi fata simțindu-se observată. Dar vorbeați cu mai puțină certitudine decât acum. Mi-aduc aminte că atunci n-a înțeles nimeni cum ați găsit similitudinea...

– Între explozii? întrebă profesorul.

– Nu între explozii, zise fata. Între lumi!

– Mie mi s-a părut mai greu de găsit asemănarea între explozii, zise profesorul. Știi cum a fost! (Ea se gândi: „Știe că știu, dar îi place să spună!” ; iar el se gândi: „Știu că știe, dar îmi place sa-i spun ei!”) Era pe vremea când credeam și eu că există cuante numai în microcosmos. Asta izvora bineînțeles din nivelul fizic al perspectivei. Ce știe țăntarul despre durata unui mileniu?

– Dacă ar fi inteligent, ar împărți secunda noastră în secole de-ale lui! zise fata râzând.

– Adevărat! și profesorul se înveseli. Mai ales că tot mai sânt țăntari, și nu înțeleg de ce mai sânt... Așa, vezi ? După ce am tot privit filmul acela al unei explozii nucleare... Ei, dacă îl vedeam în altă împrejurare, nu era nimic, dar l-am văzut după o noapte de calcule în chestiunea asta care mă

rodea, știi, acolo galopul galaxiilor, dincoace galopul particulelor elementare... Totul e la urma urmei cum accepți infinitul cosmic. De ce numai în volum și în timp, de ce nu și în altă dimensiune?

– A cincea! spuse fata.

– A cincea, zise profesorul. Trebuia s-o numesc cumva!

– Cinci miliarde de ani, spuse fata. Dincolo, ah, ce să mai vorbesc ce-i dincolo! Dacă nu vreți să mă luați niciodată cu dumneavoastră...

Profesorul se așază pe scaun, speriat. Zise mai târziu:

– Nu mi-ai spus niciodată că... Dar e riscant!

– Și pentru dumneavoastră nu e?

– Pentru mine? Asta-i altceva, eu... Bine, dar tu ești tânără.

– Și dacă sânt tânără? zise fata părănd nedumerită.

– Poate iubești pe cineva, poate că... tu ai viitorul înaintea, eu nu-l mai am! rosti el repede ca și cum ar fi vrut să scape de fraza începută. Nu vezi, mă și hotărâsem să nu mai plec! și apoi zise mai lent, mai cald: Spune, vrei neapărat o călătorie ca asta?

– Două! zise fata. Și sus și jos.

Cam descumpănit, profesorul începu să fluiera ceva dintr-o simfonie care nu-i plăcea. Fata înțelese și se apropie de ovalul unei uși din perete.

– Nu! zise profesorul sculându-se grăbit de pe scaun, întâi în jos. Și mai stai nițel, mai avem o datorie...

El stătu pe gânduri un timp în care fata nu îndrăzni să facă zgomot nici cu respirația. Apoi se aplecă brusc asupra unei mese de scris și notă cu litere mari pe o foaie albă: *Sântem plecați în microcosm*, iar dedesubt scrise numele lui și, puțin mai tremurat, numele asistentei. Apoi aproape o jumătate de oră îi făcu fetei felurite analize, explicându-i jenat: „Trebuie să previn riscurile!” și numai sfârșindu-le, programă cu atenție instalația de reducere a materiei, fixând grijuliu durata absenței, dimensiunile și compoziția fizică în care avea să treacă vremelnic materia celor doi oameni, calculă apoi ținta și manevră camera în care aveau să intre, cu țeava de ieșire (mai subțire decât vârful de ac) într-o direcție despre care tânără asistentă nu putea bănui nimic.

– Dacă n-ai renunțat, putem intra! zise profesorul și deschise una din cele două uși ovale.

Înăuntru era lumină roșie, foarte slabă. Fata o cunoștea, totuși îi fu puțin cam frică, însă nu arătă. Aștepta cuminte. Îi scăpă însă fără voie o întrebare:

– O să ne dezintegrăm?

Profesorul nu mai răsese. Răspunse cam sec:

– Nu. Numai ne pierdem materia suplimentară, aproape tot. Rămân cuantele fundamentale.

– Gândire? Întrebă fata cu un amestec de groază și extaz.

– Așa ceva...

Apoi profesorul îi făcu semn să tacă și atinse câteva butoane pe un tablou. Stăteau în picioare, lipiți unul de altul. Se făcu deodată întuneric și cald, apoi izbucni o lumină trandafirie și începu să adie vântul cu niște miresme necU* noscute. Fata vru să-i spună profesorului ceva, însă nu-l văzu și când încercă să-și pună mâna la ochi, observa că nu are nici mână, nici ochi. Vru să strige și băgă de seamă că nu are nici voce și atunci înțelese că nu se vede și nici nu se simte măcar pe ea însăși. Dar constată că nici nu-i era frică și că nu avea nici un fel de emoții. Un gând intră în gândirea ei, care nu era al ei. Gândul zise:

– Sânt lângă tine. În primele clipe o să ți se pară că nu ești, dar te obișnuiești imediat.

Asistentă (dacă i se mai putea spune așa acestei minuscule aglomerări de particule sau nici măcar de particule, pulsând în cuante) recunoscă gândul profesorului și nu mai avu timp să-i răspundă, căci începuse să inhibe – fără văz, fără auz, fără alte simțuri – lumea în care se transportase. Era pe un fel de planetă elipsoidală, cum o văzuse apropiindu-se din depărtare de sol, dar fără urmele vreunei civilizații, totuși cu viață, cu o stranie viață vegetală (fiindcă pe semne vegetală era, de vreme ce nici una din așa-zisele plante nu se bucura de puțină deplasări libere în spațiu), care semăna poate cu un rudiment al vreunei viitoare stări raționale a materiei: aceste plante părând de aproape o compoziție de prisme și neavând altceva decât frunze ca de cactus, însă alburii, cu posibilități uimitoare de dublă refracție. Frunzele acestea uneori se mișcau în loc, rotindu-se greoaie pe rădăcină și îndreptându-se unele spre altele, de obicei două câte două. Când o frunză a unei plante atinge ușor una din frunzele celeilalte, plantele rămâneau imobile, parcă amorțite sub lumina albă dând senzația miraculoasă de tremur sau de zigzag venind de la un astru nefiresc de compact ; iar când acest soare straniu dispărea din cerul vag trandafiriu, plantele se despărteau grăbite și se lipeau cu frunzele de solul spumos.

Gândirea fetei intui o diferență uimitoare de viteză între existența sa proprie și existența acestei lumi peste care pulsa nevăzută. Nu putu să formuleze nici o idee, pentru că avu senzația fulgerătoare că la un moment

dat se îngreunează. Altceva nu observă și se trezi, tremurând, în picioare, în camera de reducere a materiei. Lumina roșie cădea sinistră pe fața și așa destul de palidă a profesorului, care nu mai era lângă ea, ci la vreun metru depărtare. Fata se apropie de el, chiar acolo în reductor, iar profesorul îi cuprinse umerii cu brațul.

– Ce ne-am fi făcut fără automate! zise profesorul, dorind să fie vesel, apoi ieși din camera reductoare.

– Vreți cumva un suc de avocado? îl întreabă asistenta intrând în laborator alături de el.

– Deocamdată nu! spuse profesorul. Bea însă tu, neapărat.

Fata se frecă la ochi, rămase un timp în fața profesorului privindu-l cu uimire dacă nu chiar cu spaimă, apoi zâmbi, ba chiar râse:

– Ajm înțeles acum tot! zise ea. Păreți gigantic...

Și deschise frigiderul, turnându-și suc într-un pahar.

– Și te gândeai dacă mi-ar ajunge o cisternă de suc de avocado? Un timp trebuie să stai să te redresezi: călătoria costă! Sânt pierderi de energie cu care nu te poți deprinde ușor. Vehiculul nostru e totuși periculos, preciză profesorul. Dimensiunea a cincea este la urma urmei modificarea masei în accelerări cuantice.

– Atâta tot? întreabă fata, așezându-se pe canapeaua din laborator, căci se simțea într-adevăr obosită.

– Cam atâta, zise profesorul cu voce ușor schimbată și veni să se așeze lângă ea.

Fata luă cu amândouă mâinile paharul de suc și sorbi alene, apoi se întrerupse:

– Cât am lipsit?

Câteva minute, zise profesorul. Dar lasă asta, de ce nu mă întrebi unde am fost?

– În microcosm! zise fata cu voluptate. Știam.

– Bine, microcosmul e... mare. Știi unde anume? întreabă profesorul glumind.

– Nu pot localiza, zise fata.

– Eu acum pot. Nu puteam înainte! zise profesorul și sărind elastic în picioare o luă de mână invitând-o să treacă printr-o ușă laterală în încăperea unde răspundeau canalele de ieșire și intrare ale instalațiilor de reducere și amplificare a materiei. În fața unei țevi microscopice, pe care fata o știa,

profesorul o opri, spunându-i: Uite cosmosul în care te-ai plimbat cu mine! și arată cu degetul.

Fata se dete înapoi, uluită. Zise cu spaimă:

– Aici?... Dar ăsta mi se pare că e nasturele pe care l-am pierdut ieri.

– Ți l-am răpit eu, zise profesorul zâmbind șăgalnic. Tot îl pierduseși. Până să-mi încep cartea, voiam să fac o călătorie de agrement în nasturele tău de sidef.

Triunghiul echilateral a orbit

Vântul ridica valurile de praf roșcat, dintre măracini și hârtoape, sub arșița grozavă a unui anotimp inexistent < în calendarul memoriei omenești. Cupola ca o elipsă perfectă a cerului senin era goală, lipsită de soare. Totuși cerul era albastru, bătând spre margini în auriu, iar lumina sclipea straniu în zenit și pe coamele valurilor de pulbere. Un om între două vârste, osos și zvelt, cu tâmplele ușor încărunțite și cu ochii obosiți dar atenți, se târa istovit printre gropi și măracini, fără să-și pună întrebarea unde și de ce se duce. Meseria îl obișnuise demult cu drumurile și cu răbdarea ; el știa că la capătul oricărui drum găsești cel puțin obiectul căutat sau urmele lui și că de multe ori până atunci poți da de surprize mai ațâțătoare decât chiar ținta. Era ziarist. Apucase să facă fel de fel de jurnalistică, în deobște mărunță și să vadă fel de fel de trepte istorice și de împrejurări. Citise fel de fel de cărți, fără să sece în vreo albie toată bibliografia elementară trebuincioasă, și cunoscuse fel de fel de oameni fără să se ridice până la cunoașterea unor tipuri generale. Mergea acum cu sacul de drum pe un umăr, cu un termos gol pe alt umăr și din când în când deschidea termosul din mers, ca să se convingă a mia oară că era gol, că apa fusese băută demult, că setea îi arde gâtlejul, ochii, plămânii, că nu știe dacă va mai găsi vreodată apă. O, și cât ar fi dorit să-l prindă măcar ploaia, să-l ude până la piele și să fixeze fie și vremelnice prafurile roșcate care dansa în trâmbe demente printre măracini și hârtoape.

Și deodată chiar sub tălpile lui apăru o șosea. Parcă adineauri nu existase, sau ochii lui obosiți nu mai vedeau la distanță? O privi cu luare aminte, pășind pe ea și simțind cum tălpile i se răcesc și ochii cum i se zvântă răcorindu-se poate scăldați de vreun zefir. Șoseaua era foarte lată și dreaptă, netedă și sclipitoare. „Ca o imensă lamă de cuțit!” își zise drumețul și abia atunci își dădu seama că șoseaua era din oțel inoxidabil. Se uită în jur și văzu mirat că dispăruseră și hârtoapele și măracinii. Șoseaua era mărginită de soiuri necunoscute de plante și de copaci stufoși cum el nu mai văzuse. Se gândi să se așeze la umbra unuia, însă preferă să mai meargă în nădejdea unui izvor, fiindcă tot îi mai era sete. Trecu apoi printr-un desiș de arbori și dincolo dădu într-o poiană din același oțel inoxidabil, unde nu mai erau plante. Dar nu era poiană! Prea bine nu știa el cum arată nici poienile, nici pădurea, nici câmpul, decât zărite din trenuri sau din avioane. Era citadin și preferase orașele, mai ales orașul său. Aici speranța de a găsi un

izvor se năru și ziaristul simți nevoia să se oprească, fiindcă nu mai putea merge. Zise în șoaptă:

– Nu mai pot, sânt foarte obosit...

Și în aceeași clipă auzi deasupra capului un bâzâit delicat și numaidecât lângă șoldul său drept se opri un fel de ghiulea, cât un automobil de curse însă fără roți. Se uită și văzu că înăuntru nu era nimeni. Un soi de carlingă cu parbriz și în interior un fotoliu ; botul obiectului era ascuțit, culoarea era peste tot argintie. „Fie ce-o fi!” se gândi drumețul și, opintindu-se, intră în presupusa carlingă și se așeză în fotoliu. Nu erau nicăieri aparate de bord sau manșe sau altceva. Dar după câteva secunde obiectul în care se așezase decolă foarte lin și se sui curând în slava cerului senin, pe suprafața concavă a căruia nu se afla nici urmă de soare. Se sperie puțin, fiindcă numai o dată redacția lui îi oferise posibilitatea să zboare cu un avion supersonic, însă nici măcar acela nu era așa. De n-ar fi fost acest parbriz, la viteza imensă pe care o bănuia socoti că cel puțin ar fi răcit de la curent. Totuși nu se iveau semne de guturai și călătorul se liniști abia într-un târziu înțelegând că zbura într-o rachetă teleghidată. Acum sus în zbor nu mai vedea nimic decât nori de argint, de aur și de purpură, iar într-un loc zări câțiva nori verzui și atunci în șira spinării i se strecură un fior foarte rece, căci i se păru că trebuie să fie niște nori de clor. Simți în respirație chiar urma unui aer înecăcios, dar curând racheta sa depăși primejdia și după încă vreo oră de zbor prin aerul curat ajunse printre niște nori galbeni cu nuanțe cenușii, într-adevăr înecăcioși. Aceștia erau fără îndoială nori de sulf. închise ochii, își astupă gura și nasul cu palmele și, spre mirarea lui, se gândi prima dată la moarte. „Și dacă mor, își zise, ce-o să fie după moarte? Fosfor, cam puțin... niște carbon, hidrogen, azot și cine mai știe ce... Să fie oare particula neutrino suflet? Nu, prostii, nu există așa ceva!” însă imediat se și pomeni întrebându-se: „Totuși încotro mă duc?” Și atunci racheta lui se lăsă lin dar foarte repede undeva jos și când se dumiri, el văzu în față o clădire uriașă de marmură albă cu vine roșii, ale cărei margini și al cărei acoperiș nu se zăreau.

Ziaristul coborî și în clipa următoare racheta lunecă de lângă el pătrunzând singură undeva într-un fel de hangar gigantic, unde mai stăteau câteva mii de rachete asemănătoare. Oameni sau alte ființe nu se vedeau nicăieri.

El se gândi: „Pesemne că sânt pe altă planetă, fiindcă la noi pe Pământ astfel de lucruri nu există... sau, adică într-un fel anumit, exista, și mai ales

în romanele fantastice. Care planetă să fie?" Dar numaidecât se contrazise tot el: „Nu cred că e altă planetă. Nu țin minte să fi plecat cu vreo rachetă cosmică și cine să mă trimită tocmai pe mine! Deocamdată zboară în spațiu numai astronauți antrenați și oameni de știință... Da, da, și totuși unde sânt, ce-i cu mine? Poate că am fost răpit!" și zâmbi satisfăcut, ca doctorul Perego...

Plecă de lângă hangar și merse de-a lungul zidului până ce dădu de o mare poartă ogivală, din oțel albastru sau dintr-un fel de material plastic necunoscut. Se învârti pe acolo și căută zadarnic o sonerie, apoi se opri în fața porții, iar în clipa în care se opri, poarta se deschise numaidecât. Intră.

Acum se găsea într-o sală înspăimântător de mare, unde se zăreau grupuri de făpturi și de obiecte pe care încă nu le putea desluși prea bine ; în fundul sălii părea să fie un mare ecran luminat într-un chip cam straniu. Ziaristul se gândi: „încotro să mă duc acum, ce să aleg?" Din spatele său răsună atunci un glas solemn, care zise:

– Ai timp să alegi, aici e veșnicia!

Ziaristul tresări. îi trecu prin minte că se află pe o planetă foarte evoluată unde ființele raționale se înțeleg telepatic, prin – cum citise el într-o revistă de popularizare științifică mai nouă – ceva ce s-ar numi biocurenți. Se întoarse încet, încet, cu tot corpul, să vadă cine a vorbit. La spatele său constată cu spaimă că stă un tânăr zvelt ca un gimnast, în tricou albastru, pantaloni albi și pantofi de tenis ; dar tânărul, care era blond și sever, avea pe piept un triunghi auriu ce încadra un ochi. Sub braț purta o carte mare, în quarto, cu cotorul auriu. Ochii ziaristului clipiră des, apoi privirea coborî în pământ, ca să observe cu și mai mare stupefacție stilul pardoselii: numai dale de marmură albă, fiecare cu același ochi închis între laturile unui triunghi echilateral. Ziaristul își forță aducerea aminte ; știa că mai văzuse undeva demult acest triunghi misterios. Când? Da, de mai multe ori în copilărie, apoi la nunta sa. Zâmbi acru: se certase îndelung cu sine însuși dacă să renunțe sau nu la cununia religioasă și, între jena de a intra în glumele amicilor și presiunile familiei, se supuse unor datini inutile, explicându-i logodnicei mirate că la urma urmei cine știe ce-i și dincolo... Rememorată, mica paradă a dansului lui Isaiia făcu acum legătura între imagini. „Aha, de-acolo îl știu!" se gândi el. „Ochiul lui Dumnezeu..." și deodată urmă speriat, tot în gând: „Deci sânt în rai și rezultă că am murit!", apoi începu să tremure.

De la o vreme totuși se calmă și se uită prin sală. Grupuri de oameni în diferite costume și cu diferite trăsături, » aparținând tuturor raselor despre care auzise ba chiar și altora, stăteau în picioare ori ședeau pe niște bănci, așteptând ceva. Îi cercetă, dar nimeni nu i se păru cunoscut. În spatele fiecărui grup stătea câte un alt tânăr gimnast cu tricou albastru, la fel ca și tânărul din spatele său. Bănuiește că aceștia trebuie să fie deci îngerii păzitori, altceva ce puteau fi?!

Prinzând curaj, ziaristul făcu un pas, apoi alți câțiva pași spre fundul sălii, simțindu-se urmărit tot timpul de tânărul său gimnast sau înger. Nimeni nu-l împiedică și atunci el se uită cu atenție la ecran. Apropiindu-se și mai mult după un răstimp de cercetare și meditație, pricepu că nu e un ecran de cinematograf, ci un fel de televizor uriaș în care se vedeau, miniaturizate, toate galaxiile, constelațiile, nebuloasele și sistemele solare din univers, în perpetua lor mișcare. Sub ecran zări o masă foarte lungă de material plastic negru, părând o masă de atelier mecanic și în același timp de laborator al unui fizician și al unui chimist, căci masa asta era încărcată cu rigle de calcul, manșe, roți dințate, claviaturi, butoane, becuri de semnalizare, calculatori electronici, sirme în spirală, ecrane de televiziune și de radar, microscopice, difuzoare de radio, retorte, eprubete, țevi de sticlă și sute de alte aparate și mașini de metal, masă plastică și sticlă, de utilitate indefinisabilă. Lângă masă stătea în picioare, cu spatele spre public, un bărbat solid de statură mijlocie, ușor cărunt, părând să aibă cel mult cincizeci de ani, poate cincizeci și cinci, îmbrăcat cu eleganță sobră într-un costum cenușiu închis ; bărbatul acesta era imobil și taciturn și privea în gol prin ochelarii săi de miop cu rame negre și groase, probabil de bagă.

Ziaristul se uită cu oarecare interes și se gândi surprins că nu și-ar fi închipuit niciodată imaginea unui paradis atât de tehnic, și fiindcă toată lumea tăcea, el exclamă neadresându-se nimănui cu o frază convențională, așa cum făcea odinioară, ca reporter la micile expoziții de cartier:

– Doamne, unde am nimerit?

Dar numaidecât gândul i se înnodă și gura lui zise cu oarecare emoție:

– Nu cumva când am adormit aseară, prin cine știe ce efort de concentrare am reușit să sar peste timp? Mi se pare că am citit undeva că asta are să fie cândva posibil. Că n-o fi aici chiar paradisul!

Bărbatul în gri întoarse capul spre el, atent.

– Cine sânteți dumneavoastră? întrebă politicoz ziaristul.

– Eu sânt Domnul Dumnezeuul tău! zise bărbatul cu ochelari.

– Poftim? întrebă ziaristul neînțelegând prea bine și se uită la bărbatul în gri care se întorsese acum spre el, privi apoi ecranul cosmic, își roti ochii prin sală, fixă în sfârșit câteva secunde unul din miile de triumphiuri de pe dalele de marmură, apoi i se păru că înțelege și întorcându-se uluit cu fața spre bărbatul cu ochelari, strigă nesigur: – Tu ești... Doamne? Prin urmare totuși ești.

– Eu sânt cel ce este! zise bărbatul în gri, care așadar părea să fie Dumnezeu.

– Nu înțeleg, zise jenat ziaristul.

– Eu sânt Domnul Dumnezeuul tău, zise bărbatul în gri. Să nu ai alți dumnezei afară de mine!

– Nu... n-am! bâigui ziaristul speriat și simți că gimnastul său îl ia ușor de braț și îl împinge în altă parte a sălii. Se supuse. Deodată zări – un bărbat voinic, blond, eroic, semănând puțin cu actorul de cinema Jean Marais, îmbrăcat însă cu un tricou auriu pe pieptul căruia ochiul divin 111 triumphiul său echilateral era pictat cu albastru celest. Pantalonii lui păreau cusuți din aceeași stofă ca și costumul lui Savaot. Avea agățat de un umăr un aparat de radio cu transistori care emitea vechea melodie bisericească „Sfânt, sfânt, sfânt Domnul Savaot!” însă prelucrată pe ritm de hully-gully, iar în mână dreaptă ținea un soi de sabie de aur cu două tăișuri a cărei lamă părea că iradiază o flacără de jur împrejur... Ziaristul se întoarse cu sfială spre însoțitorul său și zise încet: Cine-i dumnealui?

Îngerul păzitor păli și îi făcu semn să tacă, dar curiozitatea reportericească a ziaristului nu se astâmpără, așa că omul întrebă din nou, de astădată părând aproape edificat:

– Spune-mi te rog, dumnealui nu e cumva arhanghelul Mihail? și văzând o mută încuviințare, comentă: Deci asta-i sabia aia celebră!

Îngerul păzitor îl luă discret de braț și-l duse mai încolo, apoi îl întrebă:

– Care sabie?... A, obiectul acela auriu? Nu, nu e sabie.

– Dar ce e? zise ziaristul.

– Un cronovehicul... și nu mai tot întreba atât. Cunoști legea: crede și nu cerceta î și îngerul păzitor păru supărat.

Ziaristul însă avea mâncărime de limbă, fiindcă își aduse aminte de altceva:

– Un poet de la noi de pe vremuri scria cam tot așa, mi-a rămas din școală: nu cerceta aceste legi... El e tot aici, la dumneavoastră?

– Cum îl cheamă? întrebă îngerul păzitor bucuros să schimbe discuția.

– Nu știu, zise ziaristul. Am uitat.

Îngerul păzitor înălță din umeri. Vru să spună ceva, dar între timp lângă arhanghelul Mihail apărură un bărbat brun, înalt, în costum negru de croială foarte modernă, în ciuda spaimei subite a îngerului păzitor, ziaristul se apropie tiptil de cei doi, căci observând că se pregăteau să discute, voia să tragă cu urechea. Bărbatul brun îl săgeta o clipă cu ochii săi focosi, apoi îl întrebă pe arhanghelul de lângă el:

– Iar te-a chemat?

– Da, zise arhanghelul. Ca de obicei. Era mai bine să fiu secretar papal sau chiar vicar de patriarh...

– Aici ești însă veșnic! zâmbi cu maliție bărbatul brun.

– Mare scofală și veșnicia asta... Ba se laudă că e atotștiutor, ba ne tot cere informații. Măcar să cheme aici niște matematicieni mai noi ca să-i pună la punct instalațiile cibernetice. Vrea să fie în pas cu timpul, însă habar n-are de timp. Bietul Pascal se căznește într-una cu astea, dar ce folos! Ceilalți sânt la dumneata.

Bărbatul brun îl privi ironic și zise:

– Vanitas vanitatum...

– Ieri, zise arhanghelul, s-a supărat pe mine pentru o discuție între suflete. Unul zicea: dacă Dumnezeu e atotputernic, ar putea să facă un pietroi așa de greu încât să nu-l poată ridica nici el?

– Avea dreptate: tu ești vinovat! răsă bărbatul brun.

9 – Povestiri ciudate i 99

– Bineînțeles, zise arhanghelul Mihail. Dar cine-i de vină dacă îi enervează ținându-i atâta în carantină!

O voce de tunet răsună în apropiere, zicând veninos:

– Nu cârți!

Ziaristul se uită speriat și zări un bărbat cu față de hepatic, în tricou roșu și pantaloni negri. Se întoarse spre îngerul său, întrebându-l cine-i noul venit. Îngerul se uită atent la ziarist, apoi zâmbi timid și zise:

– Încep să cred că ești băiat cumsecade. Spune, pot să am încredere în tine? și, fără să mai aștepte răspuns, urmă: Arhanghelul Gavril... Dar pe cel brun îl știi?

– Da! zise cu mândrie ziaristul. Adică bănuiesc: Diavolul.

– Până și Preasfântul Savaot îi cam știe de frică! bârfi în șoaptă îngerul păzitor, neizbutind să-și ascundă cu totul o anume nuanță de satisfacție.

Ziaristul își aduse aminte deodată de ceva mai important și se posomori:

– Dar eu de ce sânt la urma urmei aici? Nu țin minte să fi murit vreodată.

În celălalt grup reîncepu conversația, ceea ce-l împiedică pe înger să mai răspundă. Arhanghelul Mihail făcu un pas spre Domnul Savaot, însă Diavolul îl opri cu o privire și spuse:

– Stai aici, mă duc eu.

Abia acum îngerul păzitor se întoarse către protejatul său și rosti cu un surâs:

– Ia gândește-te î Chiar ai uitat?

Dar dincolo se auzi vocea Diavolului, care se apropiase de masă.

– Bună ziua! zise Diavolul. Ce tot faci acolo, Savaot?

Dumnezeu îl privi indispus și-i arătă uneltele de pe masă.

– Mai dă-le încolo! zise Diavolul. Nu te-ai mai plictisit? Înțeleg că pentru prestigiul îmoăratiei cerești... dar galaxiile astea tot se mișcă și fără intervenția dumitale.

Diavolul se așeză degajat pe colțul mesei. Savaot îl privi cu coada ochiului, nu fără reproș, dar nu zise nimic. Diavolul scoase din buzunar o tabacheră de aur masiv, luă o țigară cu filtru, o aprinse, trase un fum sau două, apoi întinse tabachera spre Dumnezeu. Dumnezeu zise:

– Mulțumesc, nu fumez.

Diavolul înălță din umeri și în timp ce își băga în buzunar tabachera și chibriturile, căută să se așeze mai confortabil. Atunci se auzi dinspre ecran o bubuitură surdă și prelungă, iar o porțiune a ecranului se iluminează brusc.

– Uite, zise Dumnezeu, de ce ești neatent? Ai distrus mi se pare o galaxie.

– Nu-i nimic! zise Diavolul, totuși dându-se jos de pe masă. Faci alta, nu tot dumneata le-ai făcut și pe celelalte?

– Chiar s-a distrus o galaxie? Întrebă în șoaptă ziaristul, însă până să-i răspundă îngerul său păzitor, un bărbat în haine modeste, părând în vârstă, ieși din mulțimea celor ce așteptau și spuse ironic:

– Nu s-a distrus nimic. Asta-i o super-novă care și-a trimis lumina pe Pământ încă de acum nouă secole. Nu înțeleg de ce a întârziat aici...

Sala răsună atunci de un râs zgomotos. Râdea Diavolul.

– Nu știi astronomie, zise el tare, dominând sala ; dar aici lumina poate întârzia și mai mult de nouă secole. Depinde cine o așteaptă!

Amuzat, ziaristul vru să se apropie de Diavol pentru o conversație, însă îngerul păzitor îl strânse de braț și răspunse cuiva:

– Imediat!

*

Ziaristul vru să se desprindă din strânsoare, simți însă ceva ca o undă de vânt proaspăt care-i umplu nările. îngerul îl trase de braț și-i spuse grăbit:

– Hai repede, că e târziu! Nu ai timp de ales.

Ziaristul se uită la el cu mirare:

– Cum târziu?! Parcă adineauri ziceai că am timp de ales, că aici e veșnicia...

– S-ar putea să fi zis, dar nu mai zic! spuse îngerul păzitor.

– Prin urmare și tu te contrazici! zise decepționat ziaristul. Până și tu...

– Și de ce te miri? întrebă îngerul păzitor. De fapt nu mă contrazic: încep să se schimbe numai împrejurările.

– Care împrejurări? întrebă ziaristul, părându-i ciudată toată situația nouă și mai ales lăcomia sa de a respira aerul acesta proaspăt intrat nu se știe pe unde în sala paradisului.

– Trebuie să pleci, zise îngerul păzitor.

– Unde? întrebă nițel speriat ziaristul.

– Nu-ți pot spune, ai să vezi singur! zise îngerul.

– Și cu ce plec? Tot cu racheta aia? întrebă ziaristul.

– Nu-ți pot spune, ai să vezi singur! zise îngerul.

– Deci, zise ziaristul, eu n-am murit?

– Nu-ți pot spune, ai să vezi singur! zise îngerul.

– Mă duc cumva pe altă planetă? întrebă ziaristul.

– Nu-ți pot spune, ai să vezi singur! zise îngerul.

Ziaristul respira cu lăcomie și cu toate că vedea cum se deplasează prin sală cu îngerul său păzitor, nu simțea mișcarea necesară a picioarelor. Era puțin amețit. întrebă nesigur:

– Sau poate mă întorc acasă?

– Nu-ți pot spune. Ai să... începu îngerul păzitor, dar Diavolul îl întrerupse.

– Poate că da! zise Diavolul.

– Și n-am să mai văd pe nimeni din cei de aici? întreba ziaristul fără regret.

– Poate că nu, zise Diavolul. Depinde de tine.

– Mihail! strigă atunci Dumnezeu.

– Da, Doamne! răspunse arhanghelul Mihail și veni lingă Savaot.

– Fă-mi legătura cu Pământul! zise Dumnezeu. Televizorul iar nu merge. Ai verificat tubul catodic?

Arhanghelul Mihail scoase un briceag sau o șurubelniță și se apucă să desfacă ceva în spatele unuia din ecranele de pe masă. Ziaristul abia îl mai zărea, căci acum se depărtase mult. Deodată lumina din sală începu să tremure sau să pâlpâie, pălind brusc. Un glas străin răsună atunci cu putere în toată sala, zicând:

– Pisică!

Apoi același glas rosti mai profund:

– Derbedei.

Ziaristul simți că i se face frig. Se întoarse cum putu spre îngerul său păzitor, însă văzu cu stupoare că acesta avea acum fustă și în loc de carte ținea în mână un obiect de sticlă. Lumina din sală se stingea treptat. Când ziaristul întoarse capul spre ecranul ceresc al cosmosului, nu mai văzu nimic. Pe masa lui Dumnezeu, mult mai mică acum (se gândi că din cauza distanței pare mai mică), erau numai câteva instrumente, unul singur de metal, celelalte de sticlă. Diavolul și Savaot erau îmbrăcați acum în alb.

Deodată lumina din sală se stinse cu totul și năvăli bezna rece. Ziaristul se gândi cu îngrijorare:

„Probabil am fost aruncat acum în spațiu fără nici un vehicul cosmic...”
începu să tremure și se gândi din nou: „Dar cum respir? Căci respir, și în spațiu nu este aer!”

O voce de înger spuse:

– Gaz.

„A, se gândi ziaristul, prin urmare nu este vid ; e un gaz interplanetar, poate că respirabil... Nu cumva racheta...”

Dar atunci lumina se aprinse brusc. Îngerul păzitor tocmai îi spunea Diavolului:

– Știți, s-a stins gazul, dar a avut noroc: niște derbedei au tras cu praștia într-o pisică de pe geam și l-au spart...

Ziaristul se uita ascultând mut.

Savaot scoase din buzunarul halatului alb un pix cu pastă și notă ceva. Diavolul zise:

– Acum e în afară de pericol.

Evantaiul destinelor

Ea m-a întrebat într-o zi de vară:

– Dragul meu, câte palete trebuie să aibă un evantai?

N-am știut să-i răspund. Am zis numai:

– Cred că cel puțin un sfert din temperatura zilei.

– Sper că nu după termometrul Fahrenheit! râse ea.

I-am răspuns că nu.

Ea plecă să-și ducă la reparat evantaiul, căci era foarte cald și avea mereu nevoie de evantai.

A doua zi se întoarse cu un bon de la un atelier.

– Mi-l repară până sâmbătă! zise ea bucuroasă, apoi adăugă: De ce pari trist?

I-am spus că aflasem de la niște vecini despre un accident stupid care adusese m^{oart}ea unui copil și că un factor minim ar fi putut evita tragedia, căreia însă chiar mama copilului îi acorda numele de soartă.

Eram amândoi foarte tineri. Încă nu ne gândeam să ne căsătorim. Ea voia să-și termine mai întâi studiile universitare, eu doream să-mi fac doctoratul și, mărturisesc, nu prea știam ce e căsnicia.

– Ei, am zis eu, dacă ar ști omul dinainte ce paletă din evantai să aleagă!

Ea mă privi zâmbind:

– Avem noi un șef de laborator care a inventat ceva, nu înțeleg prea bine ce e, însă el spune că e un aparat care-ți poate calcula probabilitățile destinului viitor.

– Un fel de ghioc electronic? am întrebat-o eu.

– Nu, zise ea. Pe baza unor date trecute ale subiectului.

Nu-mi vorbise niciodată despre asta și noutatea mă interesă subit. Ziua aceea trecu, a doua zi am uitat, dar sâmbătă când ne întâlnirăm din nou și ea avea evantaiul reparat în mână, m-am apucat să număr paletele ca să pot ști și eu, măcar aproximativ, câte palete are un evantai. Tot atunci am întrebat-o pe neașteptate, sperînd-o puțin:

– Șeful ăla de laborator când poate fi găsit?

Ea mă privi contrariată, apoi amintindu-și ce îmi spusese, începu să râdă. Îi telefonarăm șefului de laborator și pentru că o amuza și pe ea dorința mea năpraznică, mă însoți cu plăcere. Fu bucuros și omul la care ne duceam. Ne spuse:

– Acuma am cam trecut de faza experimentală, totuși oamenii se feresc de instalația mea.

– De ce? întrebai mirat.

– E normal, explică șeful de laborator: nu le place să vadă dinainte ce li se poate întâmplă. Ei nu pricep un lucru esențial, că instalația mea nu e Moira, ci numai un calcul complex, psihomatematic și social al viitorului posibil în funcție de subiect, dar de subiectul propus în principalele împrejurări probabile... Vreți o planeta glumi el.

– Dar n-ai caterincă și papagal! râse dânsa.

– Nu-i nimic, zisei eu. Merge și fără caterincă. Totuși, nu prea înțeleg cum...

– Mare lucru nu e, zise inventatorul instalației. Creierul electronic al mașinii mele are o foarte vastă informație pe care a clasificat-o și a prelucrat-o tot el. Dumneata nu faci decât să completezi chestionarul ăsta, eu îl introduc în rețeaua de informație a mașinii, apoi intri în dulapul ei, te așezi pe scaun și aștepti. Poți să și dormi. Pereții sânt plini pe dinăuntru de analizori. Un seninal acustic te face atent îndată ce s-au prelucrat toate datele. Atunci se luminează un ecran. Există un aparat care poate recompune orice imagine prin sinteză, bineînțeles în mișcare, și rezultatele previziunilor calculate le proiectează pe un ecran, ca la cinematograf.

– Bine, am zis, dar cum poate să-mi arate imaginile persoanelor cu care am să mă întâlnesc peste câțiva ani, poate eu nici nu le-am văzut, poate că unele nici nu s-au născut încă?

Logodnica mea păru amuzată, n-am înțeles dacă de candoarea mea sau de carența bănuită a instalației. Cu toate acestea, inventatorul spuse liniștit:

– Ai să vezi numai împrejurări posibile, fiindcă toate persoanele, afară de dumneata, vor fi numai convenționale: bărbați și femei, tineri și bătrâni, copii, de asemenea animalele și plantele.

– Iot nu pricep! am spus începând să fiu sceptic, deși viitorul meu, oricare avea să fie, mă interesa grozav ; dar am adăugat: Să zicem că una din probabilități ar fi ca într-o iarnă să-mi cadă din streașină un țurture de gheață și să-mi găurească țeasta...

– Nu știu, zise inventatorul. Asta vor spune analizorii. Dacă ești un bărbat atent, și mă gândesc global la toate instinctele și intuițiile, accidentul este evitabil. Poate ai preferință pentru anumite străzi, anumite anotimpuri, anumite ore, poate reacționezi în anume fel la primejdii sau la întâlnirea neprevenită cu unele persoane sau animale... analizorii vor afla tot, chiar ce

nu bănuiești nici dumneata. Ei calculează în funcție de temperamentul subiectului, de posibilitățile și carențele lui fizice, intelectuale, morale, erotice etc., în fine, în funcție de condiția socială, de profesiune, de zeci de milioane de factori pe care mașina le știe, eu – nu! Ca să înțelegi mai bine, am să-ți spun un proverb vietnamez: trăind în dovleac te faci rotund, trăind în bambus te faci lung. Asta-i tot. Acum sper că ai înțeles.

– Da! exclamai eu, dar cred că mai mult din cauză că mi-a plăcut proverbul.

Am luat chestionarul acela interminabil și complicat și m-am apucat să-l completez.

– Dar să fii sincer! zise prietena mea cu un surâs șagalnic.

– Poate să nu fie, spuse inventatorul. Mașina are să știe unde a greșit dumnealui și cu ajutorul analizorilor, acolo în dulap, o să corecteze totul.

A durat mai bine de două ore până l-am completat. Mi se părea un amestec fără noimă de întrebări care mai de care mai neașteptate în succesiunea lor dacă nu ridiculă, cel puțin bizară. De pildă: 1) vârsta ; 2) venitul mediu lunar ; 3) grupa sanguină ; 4) preferințe alimentare ; 5) vicii ; 6) ritm erotic ; 7) sporturi practicate, sporturi admirate și sporturi detestate ; 8) idealul vieții ; 9) boli suferite ; 10) prima carte citită și ultima carte citită ; 11) ce vi se pare a fi cel mai important pe un bulevard vara la amiază ; 12) dorințe secrete – abandonate, menținute, împlinite ; 13) profesiunea și idealurile individuale și sociale ale părinților, bunicilor, fraților, rudelor până la gradul al patrulea, precum și ale prietenilor și dușmanilor personali ; 14) media sumei cheltuite anual ; 15) genul de peisaj preferat... ș.a.m.d. într-o zigzagare halucinantă, ca într-un coșmar, încă vreo trei-patru sute de întrebări.

Inventatorul nu s-a mirat de repeziciunea cu care completasem haoticul chestionar. Mă invită simplu să intru în dulapul mașinii, câteva minute după ce canalul ei informator primise cele scrise de mine și probabil le digerase.

– De unde ai scos atâtea întrebări? am zis intrând în dulap.

– Ei, le-a dedus mașina! răspunse inventatorul și închise ușa după mine.

În dulapul destul de strimt am simțit un adaos de presiune, dar poate că n-a fost decât o părere. Era semiîntuneric și destul de frig, deși afară era iulie. Nu se auzea nimic, mașina mă analiza pe tăcute. Totuși n-am îndrăznit să adorm, cum îmi propusese șeful de laborator. Invenția lui era prea insolită, mult prea stranie și ațâțătoare ca să mă lase să dorm.

Ceva mai târziu un dangăt greu de clopot îmi atrase luarea aminte asupra ecranului care se lumina. Mă văzui (povestesc pe scurt, fiindcă altfel m-aș plictisi eu însumi, cu toate că n-a trecut decât o zi de la vizionarea celui evantai de destine care trebuie să presupun că ar fi putut fi ale mele) întâi înșurat (dar nu cu logodnica mea de acum, sau poate cu ea, căci persoanele celelalte afară de mine urmau să fie, zicea inventatorul, convenționale), apoi plecând cu avionul în provincie, căzând pe drum însă rămânând împreună cu pilotul și cu altcineva, în viață, numai ușor rănit, trăind după aceea cu preocupările meseriei pe care încă mi-o pregătesc ș.a.m.d. până când muream înecat în cada de baie a unui hotel. Se făcu o pauză de câteva clipe, apoi ecranul mă reluă din prezent și mă duse prin altă viață, de astădată fără mariaj, însă cu o aglomerare de activități complementare care au izbutit să mă și sperie. În fine, n-are rost să mai povestesc și restul, deși era foarte interesant, ba chiar în mare măsură foarte logic, vreau să zic plauzibil. Mașina judeca lucrurile cam așa: dacă se petrece în viața dumitale cutați și cutare lucru posibil din cutare și cutare motiv, viitorul dumitale va fi neapărat cutare. Și ea ți – I arăta deci numai în imaginile convenționale, însă vii, de care am mai vorbit.

Am rămas în dulapul acela până târziu după miezul nopții și la ieșire m-am mirat s-o regăsesc pe logodnica mea tot acolo, într-un fotoliu, citind o carte. Șeful de laborator, săracul, a fost nevoit să supravegheze mereu luminile de semnalizare și control ale mașinii. La urma urmei n-am nici o vină: el a inventat toate astea!

Plecând pe stradă cu prietena mea și povestindu-i cele ce văzusem (bineînțeles, nu chiar tot) mă gândeam în același timp cum să procedez de aici încolo. Oare numai atâtea destine probabile îmi rezervă timpul de mâine, sau inventatorul și-a oprit mașina prea devreme, cine știe de ce!

Noaptea era caldă, mirosind a vară, într-un restaurant se auzea muzică. Zbura un avion supersonic. LÎndeva cânta un cocoș.

– Nu știu dacă am făcut bine că m-am uitat pe ecranul acela! i-am spus prietenei mele, dar ea nu-mi răspunse. Noaptea era foarte plăcută, însă eu parcă eram altul. Chiar și acuma, după o zi și o noapte de la neuitata experiență, parcă mă simt înstrăinat de mine însumi. Ce să fac?

Am luat în mână evantaiul ei. Nu era nevoie de el, fiindcă sufla o boare ușoară.

Poate că trebuie să trăiesc totuși cum am apucat, fiindcă orice calcul al probabilităților are o arie mult mai vastă. Dar pe undeva presimt că toată

viața am să mă feresc de ceea ce nu mi-a plăcut în probabilitățile ciudatei mașini de prevăzut viitorul, și nu știu dacă am să știu să mă feresc.

Un singur lucru mi s-a părut amuzant și anume ca evantaiul reparat al prietenei mele avea șapte palete, iar destinele mele probabile erau opt.

Omul și tăcerea

După un urcuș de trei zile, se odihneau între stânci. Aici, când nu sânt nori, cerul e de obicei vânăt. Firește, îl contemplau amândoi. Verdeța alpină era plăcută, fiind puțină. Era liniște fiindcă nu erau păsări, poate numai niște vulturi care acum lipseau din cuiburile lor, iar vulturii nu cântă, nu fac nici un fel de zgomot. De după una din stânci se auzi însă un soi de sunet mecanic și peste câteva secunde trecu lucind spre orizont un mic avion rector. Unul din cei doi bărbați înșurubă dopul sticlei sale de rom și rosti melancolic:

- Uite cât de departe am ajuns, și asta nu-i nimic față de rachete!
- Știi ce ai spus? zise celălalt bărbat.
- Bineînțeles că știu! răspunse primul și râse.
- Ai spus: mămico, azi am învățat litera A, dar știu nițel și cum se scrie

B.

Deșurubând iarăși sticla, primul ridică din umeri.

Avionul nu se mai auzea acum. Văzduhul era nemișcat. Ceva trecu pe lângă obrazul primului bărbat și el se feri, se uită atent, dar nezărind nimic, crezu că e vântul și numai din întâmplare băgă de seamă că și celălalt tocmai se ferea.

- Nu cred că e vânt, zise al doilea fără convingere.

Mai jos de ei cu câteva zeci de metri dormea un câine la umbră și cabaniera întindea niște rufe pe frânghie. Rufele erau atât de albe încât păreau albăstrui, obosind ochii.

- Nu, nici eu! răspunse celălalt.

Cei doi prieteni încercară aerul cu mâna întinsă în sus, dar nimic nu sugera vreo mișcare atmosferică și nici nu se putea crede că unda de boare venise de la avionul îndepărtat.

- Hai să coborâm în cabană! zise cel dintâi, ridicându-se de jos.

Dar ei nu coborâră în cabană, fiindcă al doilea prieten rămase tolănit, și cum și primului îi era lene să umble, odihna plăcându-i ca orice îndeletnicire rară, se așeză și el, apoi își întinse picioarele rezemându-și spinarea de o stană. Cerul era prea albastru.

Primul bărbat era o figură aproape ciclopică și se numea Antim, nume totuși paradoxal pentru pieptul athletic și pentru șortul kaki pe care-l purta, ca și pentru micul transistor, deocamdată amuțit, pe care și-l agățase de

cureaua pantalonilor scurți. El făcu un gest dorind să deschidă transistorul însă renunță și închise ochii. Era amiază.

– E ciudat cât de înțelept s-a făcut omul și totuși se gândește la prostii! zise el.

Celălalt zâmbi fără să facă nici o mișcare. Era un bărbat subțire, dar tot înalt. Avea ochelari (de fapt și Antim umbla cu ochelari, însă numai de soare) cu multe dioptrii și purta pantaloni lungi fără manșetă, neglijanți ca de un drumeț ce urmărește alte adevăruri, nu pe sine. Primul era profesor de latină, al doilea – matematician la un centru de calcul electronic. Matematicianul se numea Orz și îi era indiferent numele său de plantă mai ales furajeră (de fapt, știa că din orz se face și bere, însă nu-i plăcea berea).

– Vezi de ce am zâmbit! zise matematicianul.

– Ai râs de mine, zise profesorul de latină. Câteodată mă tem că pe noi doi nu ne unesc decât câteva litere grecești, dar eu scriu cu ele Pindar și tu Pitagora...

– Cred că nu scriem deocamdată nimic, zise Orz. N-am râs. Aș jura că m-am gândit la ceea ce te-ai gândit și tu.

– N-ai să-mi spui că la...

– N-am să spun numai pentru că mi-e jenă.

– Vezi, zise Antim, sântem încă plini de superstiții, cu toată civilizația...

– Nu te mai tot minuna atât! se supără Orz. Ce-am făcut la urma urmei în două milioane de ani? Am perfecționat peșterile?

– Care peșteri? Întrebă Antim deschizându-și în sfârșit transistorul.

– N-am înlocuit nimic: imităm, desăvârșim. Abia de ieri am început să furăm naturii câte un secret. Încolo, știi: peșterile neolitice s-au transformat în apartamente, carnea crudă s-a făcut chiftea, instinctele fundamentale sânt trecute în codul penal și în codul civil, coada de vulpe s-a trezit cravată...

Antim stinse aparatul de radio. Zise:

– N-ai să-mi spui tocmai tu că și cibernetica, și astronautica!

– Am precizat că totuși de ieri... – zise Orz. Hai în cabană, simt nu știu ce străin care-mi dă târcoale.

Și se ridică uitându-se spre un mic defileu.

Când porniră spre cabană, Orz spuse:

– Am să-i cer cabanierei un ceai. Am poftă de ceai!... Un singur lucru e altfel, adăugă el.

– Ceaiul? Întrebă Antim.

– Nu, roata! zise Orz.

– Care roată? întrebă Antim și mai mirat. Nu pricep care roată.
– Ei, care roată! Roata. Cine știe cine i-a dat-o omului, fiindcă în natură nu e. Și de când o știe, a umplut lumea de roți: căruță, moară, bicicletă, tren, ceasornic, avion, uzina... Bine că începe să dispară! Uf.

Intrând în cabană, Orz ceru cabanierei două ceaiuri.

– Am o revistă în rucsac, zise Antim așteptând ceaiul în timp ce deșuruba alene dopul sticlei de rom. De iapt, -ai dreptate. Nu prea știu cum, dar simt că ai. Mă gândesc la Apulejus care a dus de nas tribunalul...

– Cum l-a dus de nas? întrebă Orz.

– Așa, bine! zise Antim. Apărându-se de acuzația de magie, le-a ținut un curs de magie... Știi ce scrie un intelectual foarte fin în revistă? Că sufletul omenesc e un abis al fantasmelor, cărora știința ultra-sunetelor (el desparte cu liniuță!), a razelor cosmice, a infernului submolecular (tot cu liniuță)...

– Cum „infern submolecular”? zise Orz cu voce leneșă, Abia acum află de lumea submoleculară, când demult împărțim și atomul? Și de ce infern?

– Quem dixere chaos! cită Antim, râzând, din Ovidiu. Atâta lucru știu și eu despre ordinea sublimă din atom. Dar intelectualul din revistă zice cu compătimire: „și a altor bazaconii demonstrabile sau exacte...”

– Intelectualul tău se gândea probabil la bomba atomică. Mă rog î zise Orz.

– Dar e un stilist rafinat și un exeget al...

Orz îl întrerupse:

– Din 82 în 82 de miliarde de ani universul se pare ca pulsează: se naște, se distruge, iar se naște...

– Ești pesimist, Orz? îl întrebă Antim.

– Nu, zise Orz. Mă gândesc. Sânt și niște particule elementare fără masă. Unele ciudate. Ai auzit de psi?

– Parcă nu! zise Antim.

– .Mulțumesc, domnișoară! Uite-l cum aburește, zise Orz luând din mâna lui Antim sticla de rom. Hai să ne bem ceaiul.

Ei își băură ceaiul îndelung. Cabaniera era destul de drăguță și se tot învârtea pe lângă ei, dar ei erau doi și ea una singură, așa că fiind prieteni buni făceau eforturi să nu se gândească la cabanieră, până când ea plecă legănându-și șoldurile, însă cu mersul săltat de o ușoară iritare stârnită fără îndoială de amorul propriu nițel jignit.

Cei doi bărbați se mai odihniră până seara, apoi se culcară în paturile lor fără să poată rezista gândului că o cabanieră drăguță există în piscul

muntelui singuratic sub același acoperiș cu ei și încercară, ferindu-se unul de altul cu sfială, să o viziteze pe rând, dar fiecare la rândul lui fu expediat de ea cu dispreț șăgalnic, așa că restul nopții dormiră toți liniștiți, poate chiar și cabaniera. Iar soarele gravând pete albe și negre pe stânci dis-diminează îi trezi definitiv.

Ei coborâră de pe munte cântând diferite cântece, deși nici unul din ei nu avea voce, iar de la o vreme constatându-și repertoriul sec, Antim începu să recite versuri grecești, pretinzând că și așa se poate în excursie pentru cine nu știe să cânte, dialectul doric fiind foarte muzical. Și într-adevăr era, căci glasul lui Antim tuna printre stânci ațâțând ecoul cu undulațiile ritmice ale unor epinicii.

Coborârea păru scurtă.

Două ploi cu fulgere și câțiva brazi loviți de trăznet sub privirea lor nu-i mâhniră. Dimpotrivă.

Apoi trenul îi duse spre orașul lor mare, iar când se despărțiră, nici unul nu mai ținea minte mai nimic din amănuntele excursiei alpine. Fiecare se simțea odihnit.

Trecu o săptămână.

Într-o zi caldă cu aer stătut de oraș mirosind a asfalt și benzină arsă, ei se întâlniră din întâmplare și ducându-se să bea o bere. Orz spuse:

– Poate ai să râzi și n-ai să mă crezi, dar ceva îmi tot dă târcoale... exact ca acolo sus.

Antim îl respecta pe matematicianul Orz mai mult decât își închipuiau amândoi. Nu s-ar fi gândit să râdă. El crezuse atunci că numai cine știe ce moștenire ascunsă îl trage din când în când spre superstiția de care altminteri era încredințat că scăpase pentru totdeauna. Iar matematicienii în general, ca Euclid, ca Pitagora sau chiar ca prietenul său Orz, erau oameni care nu puteau greși. Așa îi șoptea lui o intuiție. Antim zise repede, parcă ferindu-se de cineva din sine care s-ar fi grăbit să-l împiedice sau să-l contrazică:

– De astădată, nu.

– Eu, da! zise Orz. Încerc să apelez la logica matematică și deocamdată nu-mi iese mare lucru. Când cred că nu mă mai gândesc deloc, parcă aș avea revelații. Nici nu îndrăznesc să-ți spun...

Antim îl bătu pe umăr cu puterea lui vădită. Zise mândru:

– Mie poți.

– Mă rog, zise Orz. Nu-i nici un infern submolecular ca la stilistul tău rafinat. Bineînțeles, nici revelație: nu sânt tâmpit să fiu mistic. Dar nu cred să fie nici intuiție. Nu știu... n-am curaj să încep.

– Zi o dată, ce naiba! mugi Antim.

– Uite, zic: parcă se nasc în capul meu niște idei străine care nu sânt din universul gândirii mele, deși uneori parcă ar fi răspunsuri la niște întrebări.

– Poate sânt conversațiile cu alter ego! încercă Antim.

– Nu, zise Orz. Astea le cunosc. Altceva... Parca aș discuta cu altcineva care s-a convertit în mine și discută cu mine prin mine. Uite, ți-am spus!

Antim clătină din cap și înghiți berea dintr-o dată. Orz se feri de ceva nevăzut, se congestionă ușor și bombăni:

– Dacă mă deranjezi, spune cine ești!

– Cum? întrebă Antim.

– Nu vorbeam cu tine, zise Orz.

– Cu cine? zise Antim. Cu... A! și clătina din cap.

– Nu știu, ți-am spus că nu știu cu cine! zise Orz. începe să devină supărător. Poate m-aș duce la un neurolog...

*

Nu are importanță ce au vorbit cei doi prieteni după aceea. Adică într-o anumite măsură poate că ar avea. Erau convinși amândoi demult de pluralitatea lumilor locuite. Fusesse și o etapă în care Orz, părând multora sceptic, era într-adevăr, emițând față de prietenul său Antim ipoteza deloc elegantă și cu atât mai puțin plăcută că viața rațională $\vee$ terestră e așa de primitivă încât s-ar putea să nu fie un produs original al Pământului ci doar un laborator al unei civilizații galactice care experimentează roboți cu evoluție autonomă, dar desfășurându-se mult mai rapid decât viaja civilizației experimentatoare, și conștiința omenească n-ar fi decât primul semnal de selecție. învinuit de Antim ca e creaționist, ceea ce era adevărat însă în cu totul alt înțeles, dar și fiindcă nu putea demonstra prin logica sa matematică fragila ipoteză și poate mai ales pentru că astfel de gânduri incomodează mândria omului, Orz se convinse că nu avea dreptate. Totuși lui Antim îi răspunse glumind, că și așa tot nu se poate gândi la constructori ca la niște zei ce ar putea să fie lăudați sau implorați. Bineînțeles, nu mai era decât o glumă, mai cu seamă că întrebând Antim de ce, Orz îi răspunse liniștit, îngrijorător de liniștit: „Dacă la mine în laborator unul din calculatorii electronici mi-ar spune într-o zi: Cât de măreț ești, stăpâne! l-aș

demonta numaidecât sau l-aș da la fiare vechi." Firește, tot Orz și-a răsturnat propria fantezie, zicând o dată nu fără anume dezgust: „Dacă am fi aparate cibernetice, de ce mai există musca și păianjenul de vreme ce omul s-a, mă rog, autoperfecționat ca să nu mai fie nevoie să se aștepte evoluția muștei până la gândire?" Iar acum această ciudată și sâcâitoare Tăcere cu glas mut și perfid le mai făcea și vânt uneori cu invizibilul ei evantai. Amândoi erau acum aproape siguri că nu putea fi altceva decât o existență extraterestră care le dădea târcoale și, nevăzută fie din cauza unghiului diferit de refracție a luminii fie din cauza stadiului ei de aglomerare selectată de materie lipsită de masă, acționa asupra lor prin cea mai banală formă telepatică. Așa că Orz, matematicianul riguros, zise turburat nu de surpriză:

– Nu știu ce caută aici!

Iar Tăcerea era într-adevăr o ființă extraterestră, în măsurile pământești la o distanță biologică de om de vreun miliard de ani. Orz își consumă zilele și nopțile cu calcule, dându-și seama că nu va izbuti să precizeze această diferență, de vreme ce fiecare milimetru de evoluție depinde de o sumă de condiții care se pot schimba din te miri ce.

De ce venise pe Pământ? Orz nu știa că veniseră mai multe asemenea ființe, într-o adevărată expediție, aflând însă ceva mai târziu că un obiect cosmic, pesemne nava, fu reperat de ecranele radar și că unii ziariști iubitori de exactități romantice îl și numiră „cavalerul negru". Orz știa sigur – și lucrurile aveau să se confirme ceva mai târziu – că grupul expediționar din cine știe ce loc al galaxiei sau al altor galaxii nu avea alte intenții decât informația științifică. Nici Orz, nici Antim sau oricare alt pământean nu știau însă că această ființă ultraevoluată și toate celelalte câte vor fi venit, prea depărtate de noțiunile noastre curente de definire a vieții, colindaseră fără rost multă vreme Pământul și aproape fuseseră gata să plece fără vreun rezultat, până să descopere semnele civilizației. Așa bunăoară, într-o zi, ființa extraterestră de care vorbim sau alta din grupul ei intrase într-o încăpere unde un grup de oameni (dar ea știa acum că omul este făptura superioară în viața Pământului!) ședea neliniștit în jurul unui podium pătrat pe care doi alți oameni se loveau violent și chiar când unul din ei se prăbuși amețit nu interveni nimeni, ba chiar anumite zgomote produse de extremitățile membrelor superioare ale celor de față și de un orificiu foarte sonor din partea de sus a corpului puteau fi interpretate drept satisfacție. Altădată, ființa galactică pătrunse într-o încăpere unde ședeau la niște mese

diferiți oameni care mutau într-una un anume lichid din niște vase prelungi în niște vase mult mai mici, conice sau cilindrice, turnau lichidul în același orificiu care servea și la producerea unor efecte sonore (ființa deduse că poate fi vorba de un limbaj rudimentar), și pe neașteptate după un oarecare timp fapăturile începeau să facă mișcări aritmice inutile sau chiar să se lovească unele de altele, fără îndoială sub influența acelui lichid enigmatic. Cu alt prilej, ființa galactică se află într-o sală strimtă unde foarte mulți oameni se înghesuiau sufocant în fața unei mese în spatele căreia ședea alt om care lua de la fiecare câte un dreptunghi de material subțire cu șiruri de semne negre pe el, îl privea sau nu-l privea, apoi pe unele dreptunghiuri apăsa un obiect muiat în prealabil 111 alt obiect dreptunghiular și lăsa o amprentă violetă și rotundă. Ființei galactice i se păru inexplicabil de ce tocmai cei cărora li s-a lăsat amprenta rotundă și li s-a luat dreptunghiul sau foaia, exprimă o satisfacție egală eu extazul. Nici prezența într-o sală foarte mare unde mulți oameni șeeleau nemișcați în fața unei scobituri dreptunghiulare cu un decor imitând palid natura, în care alți câțiva oameni strigau sau chiar se omorau, nu se știe dacă adevărat sau aparent, fără ca nimeni de jos să intervină, nu oferi ființei galactice informații suficiente pentru constatarea gradului de civilizație a populației superioare a planetei. Și în clipa când alte câteva cercetări similare erau gata să încredințeze ființa galactică de faptul că nu venise într-o lume interesantă, se petrecu și un eveniment. Ființa nimeri într-o încăpere unde câteva sute de oameni stăteau imobili, iar în față, pe un dreptunghi înălțat, câteva zeci de oameni în veșmânt negru mișcau membrele superioare sau orificiul principal al capului pe diferite aparate și instalații. Supunându-se unui autoimpuls, ființa galactică își acordă sensibilitatea pentru zona de vibrații acustice între 16 și 20.00C pe secunda terestră și avu atunci surpriza să audă ce nu se așteptase că pot săvârși aceste greoaie fapături cu atâta materie inutilă gândirii risipită pe structura unui trup primitiv: aici se cânta muzică simfonică. Descoperirea aceasta, urmată de alte câteva: o bibliotecă, un laborator de calcul electronic ș.a., a schimbat părerea grupului de ființe galactice, care acum știură să găsească o cheie de pătrundere în conștiința omenească, pe care voiau s-o cunoască. Nu se mai mirară că ființele cu preocupări de cunoaștere sânt mai puține decât ființele fără asemenea preocupări: era faza unei mutații. Ființa galactică despre care vorbim căuta un anumit gen de oameni, se pare mai ales matematicieni, și poate de aceea intrase în legătură cu Orz. Ea știa acum că această omenire se află pe o cale clară. De același

fapt era acum convins și Orz. Antim nu socotise niciodată altfel ; el avea îndoieli numai asupra artei stilistice a scriitorilor moderni când îi confrunta de exemplu cu Tacit. „Uite, mă Orz, zicea el, cred că ecuațiile tale nu sânt mai frumoase decât fraza asta: ab initio Urbem Romam reges habuere. Spune și tu dacă n-am dreptate!" Orz însă tocmai era ocupat ou o carte scrisă de Fred Hoyle și n-avea timp să se gândească dacă la început Roma a fost guvernată de regi.

Am văzut cum comunica ființa galactică de pildă cu matematicianul Orz. într-un fel sau altul, de la o vreme și el și Antiim și probabil alți oameni reușeau să deosebească în ei gândul lor de gândul străin. Primul răspuns găsit fu pentru Orz încântător. El se întreba demult încotro aleargă omenirea ca o haită flămândă de hrană, apoi ca o ceată adolescentă setoasă de cunoaștere, iar acum prezența invizibilă a ființei străine îl făcuse să-i spună lui Antim: „Acolo aleargă!" Orz știa că sânt mulți oameni care văzând în cărți anticiparea unor semeni viitori se supărau că imaginea acelora e vagă, ca și cum preocupările noastre pot imagina preocupările de atunci. Până și Antim, care cunoștea bine intuițiile lui Eshil, fu în stare să-i contrazică. O dată, unul zise:

– Lumea aceea are să fie tristă și monotonă...

– Pentru că nu va bea țuică și nu se va sinucide din amor? ripostă Orz mânios.

– Prin urmare o omenire cenușie, fără pasiuni și fără evenimente, fără conflicte care s-o anime, conchise această a treia persoană.

Și atunci interveni Antim.

– De vreme ce domnia ta gândești cenușiu la douăzeci și trei de secole după Platon, n-am ce să-ți fac. Ca să crezi în ea, vrei să vezi omenirea aceea evoluată cu chipul și asemănarea dumitale? zise Antim și volumul trupului său încordat convinse imediat pe interlocutor.

Acum zilele celor doi se desfășurau altfel ; intrând altădată în camera de lucru a lui Orz, Antim îl întrebă:

– Tu n-ai îndoieli chiar deloc?

– Nu mai am, zise Orz. Da, în privința asta. Altfel am. Aș crede că fabulăm atmiîndoi, dacă radiația ei n-ar fi înregistrat-o și aparatele mele.

Ședeau în două fotolii confortabile, calculate în timpul liber ide Orz și lucrate de un meșter abil.

– Cu ce s-o fi hrănind? întrebă Antim.

Orz se uită la el surâzând:

– Vulgar spus, cu lumină.
– Și în aceeași clipă conștiința amândorura, ca și aparatul deschis pentru orice întâmplare, înregistrează:

– Voi doi nu vă reproduceți. De ce nu faceți copii?

Antim se sperie și-l privi pe Orz care tresări și el, dar fără să se sperie. Cu toate acestea, ființa galactică intra într-o intimitate cu totul neașteptată. Întrebarea plutea încă în conștiințele lor. Orz se hotărî să răspundă și zise cu voce tare, ca să-l audă și prietenul său:

– Oricum populația planetei se înmulțește suficient de repede!

Dar conștiința străină zise:

– Este loc în univers.

De ce o interesa asta? Orz și Antim schimbă priviri.

– De ce se bagă într-astea? zise Antim. Ei te pomenești că nici nu se mai înmulțesc, or fi eterni.

– S-ar putea! zise Orz.

Antim însă încremeni simțind pe obrazul său mișcarea ciudată a evantaiului nevăzut, tocmai când ființa galactică zise:

– Da.

– De ce? întrebă Antim căpătând curaj.

Orz interveni și el:

– Să presupunem că nu fac sau nu vreau să fac copii. Sânt oare vinovat?

– Nu-l omorâm dacă nu-l facem, adăugă Antim. Copilul acela nici nu există.

– Există, zise ființa galactică. Orice faci, faci pentru el. Toți sânteți verigi într-un lanț care nu se poate rupe.

– Și dacă nu mă interesează decât viitorul meu? se supără Antim care acum căpătase și mai mult curaj, mai ales că trecuseră numai doi ani de la ultimul său divorț ; matematicianul Orz, totdeauna celibatar, tăcea.

Ființa galactică zise:

– Fără el, tu n-ai viitor.

– Și dacă totuși nu mă interesează să fac copii? Sânt oameni care nu fac copii pur și simplu, zise Antim.

– Fac alții, zise ființa galactică. La voi dragostea funcționează bine...

– Ea zice că funcționează bine! ironiză Antim.

– Cifra necesară – urmă neturburată ființa galactică – se restabilește chiar după marile cataclisme, de pildă după ceea ce numiți voi războaie. N-ați văzut că după războaie se nasc un timp aproape numai băieți?

Lui Antim îi veni să râdă, căci se gândi că probabil amazoanele nășteau după război aproape numai fete. Orz însă era îngândurat, dându-și seama că ființa străină știa acum totul despre ei și despre planeta lor. Amintindu-și de războaie, i se făcu rușine. De aceea tăcu.

– Am văzut! zise Antim ; dar nu știu de ce?

– Te interesează? întrebă ființa galactică.

– Da, zise Antim. Asta mă cam interesează.

– Totuși, zise ființa galactică, n-ai să poți înțelege-. Eu n-am înțeles când eram în altul ca tine.

Antim se supără într-atâta încât se ridică o secundă din fotoliu și strigă:

– Știu că pentru tine sânt un nătărău barbar. Dar vezi că după teoria ta, eu sânt de pe acum în tine.

– Tu, nu! zise ființa galactică. Și de ce stai în picioare? Nu e necesar.

– Eu nu? întrebă Antim așezându-se din nou.

– N-ai copii, zise ființa galactică.

– Și dacă m-aș însura iarăși ca să-i am, crezi că o să pricep mai ușor? zise Antim râzând vesel. Ce palavre!

Apoi o umbră trecu pe fața lui și se gândi dacă nu cumva a jignit această ființă străină și dacă nu rezultă de aici vreun pericol, însă în secunda următoare simți că se speriasse degeaba. Iar ființa zise:

– Fă copii și în orele tale de bucurie sau suferință, când n-ai să trăiești decât pentru ei și prin ei, ai să intuiești. _ _ _...

– Ca burlac de ce nu pot intui? zise Antim.

– Pentru că în direcția asta n-ai intuiție! răspunse glasul mut al ființei galactice.

Orz ieși din îngândurarea lui și spuse tăgădat:

– Dacă înțeleg bine, tu consideri înmulțirea omenirii și perfecționarea ei prin succesiunea generațiilor ca o producție pe scară industrială, față de producția meșteșugărească.

– Nu știu ce e asta, zise ființa galactică. Ce fel de producție?

– Da, zise Orz, ai dreptate: n-ai de unde să mai știi. Voi nu aveți tramvaie, mânuși de box, pâine, anecdote, pistoale, adultere, hârtie igienică, palate, pământufuri de ras, nici ștampilă rotundă.

– Nu avem, zise ființa galactică.

Și ea fâlfâi nevăzută pe lângă frunțile lor și probabil dispăru. Orz se uită la prietenul său Antim și zise cu glas mat:

– Nu au. Duc fără îndoială o viață cenușie.

Enoh pleacă în cer

Nu se cunoștea nici el pe sine. Ce îi plăcea să facă? Nimic. Uneori stătea la soare între stânci și puținele pășuni gândindu-se ce deosebire este între el și stâncă sau între stâncă și oaie. Totdeauna cineva păștea acolo niște oi. După ce păstorul pleca, până la iarba nouă rămâneau stâncile. Nu găsisese nici un răspuns și nici nu-l căuta decât când era prea cald și nu putea dormi. Când nu, era prea cald, ațipea.

Cine îl știa în ținut? Nimeni. De aceea mult mai târziu avea să-i iasă vorba în lume că până atunci a stat ascuns. Dar omul necunoscut e ca și ascuns, de vreme ce n-are fapte. Nici el nu avea. Era poate unul dintre păstori. Un înțelept îl chemase odată să-i frigă în fiecare zi bucata de carne de oaie, să-i caute apă și să învețe să creșteze niște socoteli. Înțeleptul acela număra oameni, stele și oi. Rămăsese cu înțeleptul fără să se împărtășească din înțelepciunea lui. Înțeleptul era destul de bătrân și uitase multe din dorințele neînțelepte pe care tânărul slujitor abia le descoperea. Destul de rar tânărul își împlinea dorințele, mai ales când în coada turmei treceau și unele femei. Înțeleptul nu-l ținea de rău pentru asta. Dar în acel ținut sărac și dorințele erau puține.

Tânărul auzise că spre răsărit ar fi niște munți cu înțelepți mai înțelepți decât stăpânul său și că departe la apus ar fi o țară mare de jur împrejur numai cu apă, iar dincolo de ea altă țară de jur împrejur tot cu apă. Acolo se spunea că oamenii erau mai bogați, deși era greu de închipuit ce mai poate avea un bogat ca să fie și mai bogat, decât tot oi.

Aici însă nopțile erau reci și înspăimântătoare. Când nu se acoperea cerul cu nori, se zăreau ieșind din stânci ființe mari și foarte tăcute, iar lumina stelelor era rece și săracă. O dată înțeleptul i-a spus slujitorului său să nu se mai teamă de făpturile din stânci, lămurindu-l că ele nici nu trăiesc fiind numai niște umbre, așa că el nu se mai temu de ele știind acum că ființele acestea sânt numai niște umbre și crezu că și el este o umbră, așa că începu să se teamă de sine însuși. Iar când îl întrebă pe înțelept ce este acolo departe la răsărit, bătrânul îi răspunse că departe la răsărit e aproape tot ceea ce este și departe la apus. În altă zi înțeleptul îi arătă o vâlvătaie și intră în ea și nu arse. Ba se uită la slujitorul său râzând. De atunci slujitorul îl iubi și nici nu se mai temu de nimeni altul decât de acest înțelept puternic pe care nu-l mistuia nici focul.

Veni însă o vreme când tânărul se acri ca laptele acrit. Trecuse o femeie, o chemase să rămână cu el, ea rămase o zi și o noapte, apoi se dusesse în drumul ei. De atunci așteptă și el să se petreacă ceva nou între stâncile lui.

El se născuse demult, nu știa când. Auzise că alții se adună, bărbat cu femeie, și nu se despart a doua zi, ba fac și prunci, iar el stătea singur și nu înțelegea de ce îl pizmuiesc păstorii și de ce copiii păstorilor plâng la vederea lui și femeile pleacă după o zi și o noapte. Întrebându-l pe înțelept, acela îi spuse că are un slujitor fericit. Și slujitorul crezu, fiindcă înțeleptul știa tot.

Într-o seara câțiva păstori cerura sa vadă pe bătrânul înțelept. Abia veniseră, și pământul începu să se clatine, se sparseră câteva stânci, apoi se stinseră stelele, vântul bătu, cerul se crăpă de fulgere și prin crăpături curseră ploi care erau de obicei rare. Veni noaptea, înfricoșătoare, străină și rece, nu caldă și prietenoasă ca soarele zilei, nici măcar molcomă și depărtată ca stelele. Păstorii spuneau că văzuseră cutreierând cerul niște cercuri ciudate și destul de mari care-și schimbau culoarea, arătându-se când argintii, când dușmănos de verzi sau vinete sau chiar înflăcărâte. Erau însă și altele numai negre, cu fețe pătrate. Înțeleptul ascultă încruntat.

Dar după câțva timp le văzu și el și le arătă slujitorului, iar când alți păstori aduseră zvonul că departe pe crestele munților s-ar fi ivit niște făpturi scunde și strălucitoare, părând aproape oameni sau niște copii, bătrânul își trimise tânărul slujitor să cumpere doi asini, hrană și burdufuri de apă. Având cele trebuincioase, înțeleptul ieși din peșteră, încălecă și zise:

– Călătorim spre munte, Enoh.^{1} Eu pe asinul din față, tu pe celălalt asin.

Enoh, tânărul slujitor, se supuse ca de obicei, dar era înfricoșat de ochii înțeleptului care se uitau cu totul altfel la priveliștea lumii. Enoh nu crezu că zvonurile ar fi adevărate, dar neașteptata călătorie nu-l miră, fiindcă el nu se mira de nimic. Cercuri și pătrate zburând sus de tot sub stele sau între razele soarelui putu să vadă și el mai târziu, însă acestea nu erau minuni, chiar dacă nu se mai văzuseră. Stăpânul său care izbutise să treacă prin foc fără să ardă nu avea să se sperie tocmai de niște cercuri și pătrate care zburau în cer. Poate erau niște păsări de alt soi.

Asinii mergeau încet. Merseră o zi, încă o zi, încă două zile și apoi încă trei. Înțeleptul și slujitorul său găsiră câte un copac sau câte o peșteră sau alt adăpost între dealuri pentru fiecare noapte. Înțeleptul își pieptăna barba în fiecare dimineață, iar seara stătea cu ochii la cer și se gândea. Enoh nu se

gândea aproape la nimic. îngrijea asinii și pe stăpânul său. După mai multe zile, înțeleptul îl întrebă:

– Tu nu te miri, Enoh, de cele care se petrec acum?

Enoh zise:

– Nu.

Mai merseră câteva zile până când ajunseră la poalele unui munte pe care înțeleptul îl cunoștea. Găsind în preajmă o peșteră, se așezară acolo. Toată ziua și-o petrecură în somn, noaptea însă vegheară. înțeleptul privi stelele. Apoi, spre dimineață, după ce-și pieptănă barba, îi spuse slujitorului:

– Enoh, ai să vezi poate lucruri de mirare. Să nu te miri, pentru că nici eu nu mă voi mira. Ia răbojul și fă unsprezece semne: trei cercuri și opt pătrate. Sub ele să crestezi un om și o stâncă. Omul să fie foarte bătrân... Odinioară când nu erai nici tu și nu eram nici chiar eu... foarte demult, din grădinile cerești au fost izgoniți bărbați frumoși pentru că au vrut să afle ce nu era pe măsura lor... Atunci, au venit la noi. Ai hrănit asinii, Enoh?... Uită-te la cer, poate vezi ceva.

– Nu vad! zise Enoh.

– Bine, spuse înțeleptul. Mâine să cauți apă... Ei s-au amestecat cu femeile de la noi. Răul și binele l-au adus tot ei. Mâine mă urc singur în munte ; tu ai să mă aștepti aici, lângă asini.

– Lângă asini, zise Enoh.

– Acum să dormi! spuse înțeleptul.

– Nu mi-e somn, stăpâne, zise Enoh, iar înțeleptul îl privi o singură dată și Enoh își aduse aminte că de lapt îi era somn și adormi. Prin somn crezu că aude niște sunete stranii.

*

Acum se grăbiră, fiindcă a patra planetă devenea tot mai improprie vieții. Risipa de energie ajunsese deosebit de mare. Orașele de sub scoarță trebuiau părăsite fără părere de rău. într-unui din ele se întruniseră câțiva inși, iar trupurile lor scunde și strălucitoare semănau între ele și nu semănau. Fluxul enorm de biocurenți făcuse o furtună invizibilă în cercul dintre ei. Hotărârea fusese luată.

Puteau de altfel să și rămână toți, după cum ar fi putut pleca numai unii. Aceste ființe nu se împiedicau unele pe altele și uitaseră poate trei sferturi din nevoile și îndeletnicirile strămoșilor. Hrana de pildă îi deosebea de cei străvechi prin miracolul ei aproape abstract. Din gândi rea eliberată de

balast prin filtrul celor două sute de milioane de generații se născuseră alte nevoi și plăceri pe care strămoșul nu avea cum să le bănuiască sau să le priceapă. Viața nu ajunsese eternă, aceste ființe se mai înmulțeau, dar timpul izbutise să aleagă tot ce era mai sigur în tezaurul materiei, lăsând uitate osul și carnea, sângele și lacrima și firul de păr și alcătuind trupul viu din particulele cele mai pure, care pier mai greu și nu au greutate și asprime. Hrana elementară intra direct în trupurile aproape fluide și totuși statornice, pure și totuși păstrând încă trăsăturile corpului străvechi, totuși putând învia unele vechi senzații. Viața lor avea durată foarte lungă, dar după o mie de vârste clasice tot se destrăma. Hrană însemna pentru aceste ființe de pildă mult fosfor, care nu mai era ușor de făcut. Tot ce era necesar putea fi făcut, însă cu tot mai multa risipă de energie și de timp. Iar viața e totdeauna scurtă, oricât s-ar lungi, fiindcă orice ființă se obișnuiește cu duratele noi și năzuie spre altele mai mari. Nimeni, decât planeta secătuită, nu obliga pe cineva să plece, totuși nimeni nu se mai gândea să rămână când alții ar pleca sau să plece câtid alții ar rămâne, iar aceasta numai pentru că fiecare știa că toți împreună vor izbuti să afle mai repede încă una sau o sută dintre marile întrebări pentru cunoașterea cărora există probabil ființa cugetătoare.

Se grăbiră așadar cu toții. Pe două orbite paralele cu orbita planetei lor se roteau în jurul aceleiași soare o planetă prea caldă cu atmosferă prea densă și alta mai rece decât planeta lor natală, dar mai atrăgătoare. Pe ultimele două orbite interioare erau două planete fierbinți. Prima vecină, adică planeta a treia, mai mare și mult mai caldă, avea foarte multă apă și mult aer și întreținea o viață abundentă și diversă ; însă o strămutare pe ea, de altfel încercată cu multe generații înainte, nu se putea face din cauza ființelor raționale ale ei, similare biologic dar la început de evoluție, deci stăpâne autentice ale planetei a treia. Pe a cincea, aptă vieții însă foarte săracă, populația mică de ființe cugetătoare nu avea perspectiva evoluției sigure tocmai din pricina zgârceniei planetei care-și indusese populația într-un cerc vicios: ea putea oferi numai ceea ce se putea utiliza într-un stadiu înaintat al inteligenței la care ființele acelea n-ar mai fi ajuns poate niciodată. Când marele sfat căutător de soluții se întrebă dacă faptul cel mai util tuturor n-ar fi mutarea acelei mici populații pe planeta a treia, pentru ca a cincea să poată fi folosită total, întrebarea deveni experiment. Experimentul reușise. Cele câteva zeci de triburi strămutate se adaptaseră repede condițiilor mult mai bune ale planetei a treia, apucaseră să uite chiar

călătoria, transformând-o în mitul izgonirii din paradis, și acum se amestecau cu gazdele dând odrasle puternice și sănătoase.

Totuși calculele și ideile experimentatorilor nu se armonizau desăvârșit. Existau păreri susținând de pildă că băștinașii planetei a cincea nu trebuiau strămutați, ci numai izolați pe planeta lor și sprijiniți după un plan riguros. Dar peste destul de puțină vreme se văzu că planeta a treia, întotdeauna primitoare cu toți peregrinii, le era mai de folos, în timp ce propria lor planetă i-ar fi distrus treptat cu totul.

Polemicile încetară, dar să ne întoarcem cu o perioadă îndărăt, până la această costisitoare soluție a strămutării. Planeta a patra seca, iar posturile experimentale de pe a cincea erau mereu atacate de băștinașii care mai târziu au fost strămutați. Acea a patra planetă avea o binecuvântată cază unde hrana se dobândea fără efort deosebit, făpturile raționale nefiind pândite de primejdii imediate și de aceea înfrumusețându-se în trândăvia dintre epocile dragostei. Cu toate acestea, populația avea un număr aproape constant de indivizi, căci trecerea hotarului oazei însemna foame, pericol și bineînțeles boli și moarte. Pe câtă vreme planeta a treia, în ciuda imensei sale cantități de apă, nu avea oaze edenice, dar nici ariditatea cumplită care, pe planeta a cincea numai pe cercetătorii vecini nu-i înspăimânta.

În noua lor locuință, oaspeții începură să se lupte cu țărana și cu văzduhul, cu apele, animalele și piatra, cu vechii locuitori, cu nălucile și cu ei înșiși, dar și să biruiască treptat prin știința dăruită de zeii care-i mutaseră prin cer, să se amestece cu gazdele și mai ales cu femeile gazdelor,

H – Povestiri ciudate până când, după câteva generații care munciră cu sudoarea frunții, născură cu durere copii și adorară pe cei care-i izgoniseră din grădina fericită, vechea locuință fu uitată aproape cu totul, păstrându-se numai în poveștile spuse în serile de odihnă și de rugăciune. Zeii înșiși se ridicaseră într-o zi la cer și de atunci nimeni nu-i mai văzu.

Iar zeii erau acum toți pe planeta a cincea, părăsindu-și-o pe a lor și lăsând pe ea numai instalații automate și echipe temporare.

Planeta nouă se rotea pe a cincea orbită circumsolară...

Și acum vom sări în alt timp. După câteva sute de generații de la instalarea lor pe această planetă aridă, vechii locuitori ai planetei a patra îmbogățiseră marile orizonturi ale gândirii și numai rareori câte un istoric dacă mai zâmbea răsfoind trecutul în care protejații de odinioară i-au adorat numindu-i zei, și numindu-i așa, s-au gândit cu mințile lor primitive că zeii aceia se vor fi plictisind cumplit nefăcând războaie sau munci grele,

nebucurându-se de ospete, jocuri, vânători și iubiri, neîntristându-se pentru pierderea vieții și bunurilor cucerite ; dar urmașii oamenilor acelora au îndreptat greșeala și în mai noile credințe le-au dăruit zeilor toate atributele omenești, atâta doar că Zevs se putea iubi cu o pământeancă prefăcând-o în lebădă.

Și iată că strălucitoarele ființe scunde se grăbiră din nou.

*

Acum toate instalațiile erau în alarmă. Pe cerul planetei a cincea au fost semnalate de câteva zile două convoaie de obiecte cubice, care erau opace sau chiar negre, nu semnalizau nimic ori semnalizau în frecvențe necunoscute, și nu s-a bănuț de unde veniseră, nici pentru ce. Părea aproape sigur că nu puteau fi decât artificiale, fiindcă nu erau roiuri ele meteoriți. Fenomenul se petrecea în epoca în care tocmai se hotărâse strămutarea celor doi sateliți artificiali ai planetei a patra pe orbita celei de-a cincea. Dar acum planul fu abandonat și fură oprite decolările oricărui fel de astronave. Toată gama de semnale matematice uzuale rămânea iară ecou și cuburile se apropiu pe orbită spirală, năzuind așa cum nu se mai putea îndoi nimeni, să se așeze pe planeta a cincea a acestui sistem solar. Observațiile și calculele arătau aproape fără aproximații că cele două convoaie de obiecte cubice soseau din alt sistem solar, poate totuși însă din galaxia comună.

Într-o noapte, obiectele cubice se opriră pe un șes stâncos nelocuit. În întâmpinarea oaspeților taciturni se trimiseră bioautomate de investigație. Dar nici aparatele locale, nici populația nu înregistrau nimic viu sau mecanic din partea ciudatelor obiecte, iar această așteptare pasivă era din ce în ce mai îngrijorătoare.

Abia după mai multe zile, din unele cuburi ieșiră niște structuri articulate cu mișcări autonome, care nu se știa încă dacă sânt roboți sau ființe de alt ordin biologic. Viața în univers poate apărea în felurite chipuri și niciodată nu se poate spune că n-a rămas unul neprevăzut.

Câțiva cercetători de exobiologie dintre scundele ființe strălucitoare își amintiră să fi cunoscut pe planeta a treia niște făpturi vii la fel articulate, însă foarte mici și trăind în colonii disciplinate și iraționale. Băștinașii acelei planete, adică oamenii, le numeau cu dispreț furnici. Deci undeva în galaxie alte condiții favorizaseră dezvoltarea până la inteligență anume a acestei forme, care pe a treia planetă nu avea nici o șansă din pricina lipsei

oricărui rudiment ce s-ar fi putut ridica până la nivelul unui organ de respirație. Dar oare enigmaticii oaspeți evoluaseră până la treapta rațiunii sau nu erau decât produsul rafinării multimilenare a automatismului instinctual, cu o intuiție bogată și promptă ținând loc de gândire lucidă? Rămânea de văzut.

În noua împrejurare, toată populația planetei se retrăsese în orașele subterane construite și aici după modelul celor de pe planeta părăsită. Pe scoarță și în aer nu circulau decât automatele independente.

Treceau zile după zile în care calculele aflaseră aproape tot afară de un singur lucru, dar acesta fundamental, fiindcă în loc să răspundă întrebării, el sporise neliniștea, întrebarea rămânea aceeași, fixă și dură, aruncată ca o peliculă funerară peste întreaga planetă: ce urmărea această formă de viață extrasolară?

Experiența îmbelșugată și toate calculele arătau că până atunci fiecare formă de viață rațională întâlnind altă formă de viață rațională dorea înainte de toate contactul și aproape totdeauna după aceea colaborarea. Iar aceste structuri articulate și disprețuitoare mișunau în preajma cuburilor negre ca furnicile pământene lângă mușuroi, ca și cum n-ar fi văzut nimic altceva decât teren gol. Nu le impresionau nici automatele gazdelor, nici vegetația planetei, nici sunetele melodice lansate cu mare putere în aer, nici jeturile de biocurenți concentrați, nici lumina stimulată, nici șocurile de radiații. Cineva fu de părere să se paralizeze una din făpturile străine și în cele din urmă experiența fu încuviințată, dar rezultatul fu nul: făptura căzu lovită de o radiație teleghidată, iar alte două semene ale ei o supuseră imediat unei acțiuni dezintegratoare a unui ecran, după care a doua și a treia experiență arată că acum făpturile străine învățaseră într-o clipă să se apere. Constatarea era tristă: extrasolarii erau uniți instinctiv, fără să se iubească sau să se stimeze, dovadă că renunțau ușor la unul dintre ei, ieșit din uz.

Abia după o vreme îndelungată, făpturile străine – având patru brațe sârmoase pe trupul biped din trei articulații, și o pereche de antene naturale – se strânseseră în cuburile lor, dar când gazdele socotiră că expediția va părăsi planeta, dintr-un cub se transmise un mesaj în bioflux imagistic, arătând intenția de contact și cunoaștere. Străinii cereau un mare teritoriu planetar unde să se așeze și să se înmulțească, informând rece că își părăsiseră sistemul stelar din cauza surplusului de populație. Cererea era neobișnuită, cu toate acestea li se oferă ospitalitate provizorie, propunându-li-se planeta a patra, cea abandonată, care era bună pentru structura lor

biologică nepretențioasă și adaptativă. Nu urmă nici un răspuns, iar după câteva zile conviețuirea pusă la cale de străini se anunța mai mult decât dificilă. Puțin mai târziu apărură pe cer un disc uriaș, iar observatorii descoperiră în el o mică planetă necunoscută care se apropia repede de planeta a cincea. La o anumită distanță mica planetă deveni satelit și prin același bioflux imagistic localnicii aflară că nu era decât un asteroid transformat în vehicul cosmic, ca să aducă aici grosul imigranților. Evenimentul stârni îngrijorare.

Deocamdată nu se iviră conflicte. Făpturile străine cunoșteau mijlocul de a-și produce elementele necesare existenței, nevoile lor fiziologice erau din cu totul altă zonă, iar pragul dintre rațiune și intuiție, ajungând la aceste două forme diferite de viață într-un punct de interferență unde mobilul esențial devenea poate numai interesul cunoașterii, putea lăsa bănuiala unei perspective de colaborare.

Scuncele ființe strălucitoare nu mai fuseseră demult pe a treia planetă, adică pe Pământ, pe care coloniștii extrasolari doriră să-l vadă. O atare călătorie se anunța îmbietoare. Consiliul științific al ființelor strălucitoare fu mulțumit de puțința revederii fraților mai tineri, iar extrasolarii oferiră mica lor planetă ca vehicul spațial, astfel că după o perioadă de pregătiri, astronavele cubice și discurile spațiale ale celor două civilizații se instalară pe satelitul stâncos. Printr-o degajare de energie antigravitațională sfera de piatră părăsi orbita circulară și se angajă într-o orbită spirală din ce în ce mai largă, până atinse apropierea necesară de zona de atracție a celeilalte planete, unde își relua orbita în formă de cerc.

Rămânea un lucru dificil: oamenii, adică populația planetei a treia, obișnuiau să adore tot ce nu înțelegeau și li se părea dușmănos, urând ceea ce venea vădit în întâmpinarea intereselor lor. Satelitul adus urma să fie văzut ca un disc mare și alb, pe rând, în toate zonele întunecate ale planetei, iar de aici aveau să se nască fără îndoială alte spaime, alte divinizări. Dar nici informarea prealabilă a pământenilor nu ar fi avut un efect mai bun. Lucrarea era începută și nu rămânea decât să se efectueze, consecințele mitice trebuind să treacă mai târziu, prin civilizare. Să fi fost asta nepăsare? Totuși, când două civilizații ajunse în faza folosirii unei energii egale cu energia iradiată de steaua lor, oricât de diferite biologic, ajung în fața unei civilizații incipiente, ele însele pot părea cu sau fără voie nepăsătoare față de ea. Ce avea să urmeze, nu știa încă nimeni.

*

Când se trezi din somnul foarte adânc, Enoh ieși să caute un izvor, văzu peștera goală, porni să-și găsească stăpânul însă, după un colț de stâncă, încremeni simțindu-și deodată genunchii înfierbântați și cuprinși de tremur. Întâi nici nu desluși ce este, crezu că nici nu s-a trezit din somn și că visează, dar izbutind să facă un pas înapoi se izbi cu umărul de colțul stâncii și durerea neașteptată îl lămură că nu mai dormea. Vru să ție și abia putu să-și deschida gura pe care o simți amara și uscata. Câțiva pași mai încolo, în fața unui mușuroi de furnici care alergau ca de obicei după nevoile lor stătea în picioare o furnică mare, aproape nedeosebită de cele mici, numai că era înaltă cât un om și se sprijinea pe două labe, alte patru mișcându-și-le pe trup, ca niște mâini. Capul ei, ca un ou vânat, avea două coarne care se mișcau și ele. Enoh bănut numaidecât că acesta era dumnezeul furnicilor, venit să-și vadă supușii. Acest dumnezeu al furnicilor nu avea veșminte pe trupul scorțos, negru-vânat. După o vreme se iviră alături alte două furnici la fel de mari, însă, spre uimirea lui Enoh, o dată cu ele și o făptură mai scundă și strălucitoare, pe jumătate străvezie, semănând a copil de om. Enoh se uita pironit și deodată izbuti să strige (sau crezu doar că strigă) și se prăbuși la pământ. Apoi simți cum adoarme și se înverșunează în greutate, parcă zdrobit de toată povara stâncii sub care căzuse.

Cam în același timp, ceva mai departe, pe cărarea stâncoasă, urca gâfâind din greu și ștergându-se de sudoare înțeleptul stăpân al lui Enoh. Făcu un popas, răsuflă adânc și strigă:

– Enoh î Unde te-ai ascuns?

Enoh nu-i răspunse.

Dintre stânci se ivi alt bătrân și înțeleptul îi spuse acestuia:

– Sluga doarme. Mai bine că doarme și n-a văzut.

– Lumina? Întrebă celălalt bătrân. Am crezut că e soarele, dar luminează rece. N-am înțeles ce stea poate fi și de ce călătorește.

– Stelele călătoresc pe drumuri neschimbate, zise înțeleptul. Haide în peșteră, am zeamă de poame și carne uscată: poate că ești ostenit... Dar nu știu ce fel de stea e asta, și e mare cât o față de om gras.

Intrând în peșteră, celălalt bătrân luă din mina înțeleptului o bucată de carne uscată, însă mai întâi bău pe nerăsuflăte un ulcior cu zeamă rece de poame, iar înțeleptul îl întrebă:

– Să-ți mai dau un ulcior? Ți-a fost sete. Sluga nu-i aici, poate paște asinii sau caută apă. Și nu știi cine a adus steaua asta ciudată.

– Zeii, ca să avem lumină și noaptea! spuse celălalt bătrân molfăindu-și carnea dăruită. Zeii sânt buni și milostivi, adăugă el și se înecă mâncând.

– Mănânci prea lacom pentru vârsta noastră, zise înțeleptul. Carnea asta e bună, dar prea uscată. Și noaptea, când omul doarme, nu-i mai trebuie lumină în cer.

Se pare că bătrânul celălalt era deprins cu felul de a vorbi al înțeleptului sau era prea obosit. Spuse doar atâta:

– Ai auzit cum vuia marea toată noaptea? M-am uitat la steaua cea nouă. De ce are lumina vânătă?

– Acuma taci! zise înțeleptul. Vreau să mă gândesc.

Iar Enoh se trezi într-o încăpere pătrată care avea un cerc turtit în perete, ca o fereastră. Privi și se înspăimântă zărind munți și păduri și un râu, așa cum le văzuse odată dintr-un pisc unde-l mânase mai demult o neliniște de sfârșit de copilărie. Dar acum munții și râul se îndepărtau cu iuțeală și Enoh dori să nu mai vadă nimic, însă înalțând ochii văzu altă fereastră și zări cerul năpustindu-se de sus, desfășurat și negru, plin de stele foarte strălucitoare care cădeau spre pământ. Și când se uită din nou în jos, i se păru că pământul e înghițit de o uriașă prăpastie, văzu munți atârând peste munți și strigă îngrozit:

– Pământul se nimicește!

I se păru că o voce din încăpere îl întreabă de ce a țipat și el crezu că îl aude ca odinioară pe bunicul său Malaleel care-l întreabă ca în copilărie: „De ce ții așa și pentru ce gemi?” Nu văzu însă gura care rostise cuvintele, și când pricepu că n-avea ce să caute aici bunicul său Malaleel, se cutremură și înțepeni în somn sau în leșin, iar după aceea i se înfățișă în vis chiar bunicul Malaleel sfătuindu-l să ros-, tească o rugăciune și încercând a-l liniști cu niște vorbe care nu aveau nimic liniștitor:

– Va fi pe pământ mare prăpăd! zise bunicul Malaleel.

După aceea Enoh se trezi tot printre stânci, însă printre alte stânci și în locuri de necrezut, încât ar fi zis că mai visează urât dacă, aruncându-și în sus privirea, n-ar fi zărit urcându-se repede în cerul zilei o ladă neagră cu fețele pătrate și de n-ar fi auzit la picioarele sale murmurul unui glas omenesc. Enoh coborî privirea: lângă tălpile lui îngenunchease un păstor bătrân rezemându-și umărul de cârja înaltă și îi spunea cum l-a văzut intrând în lada neagră a zeilor care-l răpiseră și cum l-a privit ieșind din

aceeași ladă neagră care acuma se urca singură îndărăt la zei. Enoh mai stătu descumpănit un răstimp, apoi simți numaidecât că îl încălzește un val de mândrie, și rosti:

– Un nor și un vârtej de vânt m-au smuls de pe fața pământului și la capătul cerului m-au dus...

Apoi căzu pe gânduri. Ar fi vrut să întrebe unde-i înțeleptul său stăpân, totuși nu întrebă nimic. Poate că nici nu-i mai trebuia stăpân?

După o zi și o noapte de cugetare, văzând că gândurile nu-i spun nimic, Enoh porni să-și caute stăpânul, dar dădu peste o turmă de oi și neștiind bine dacă zeii mai aveau nevoie ele el sau nu, deocamdată vorbi cu stăpânul turmei și se băgă cioban. Cineva trebuia totuși să-i fie stăpân!

Iar între timp, pe marele satelit recent întretăierea de biofluxuri imagistice mărturisea un conflict. Ființe strălucitoare erau aici puține, iar proprietarii satelitului arătau că planeta vizitată trebuie să se așeze neapărat în legile ei firești. Care erau după părerea extrasolarilor aceste legi, nu era greu de presupus. Ei găsiseră pe planeta a treia micile ființe din mușuroaie cu care se înrudeau și socotiră acum drept lucru firesc să distrugă pe dușmanii acestor mici ființe, adică pe oameni, desființând o dată cu aceștia tot ce era după credința lor o vătămare și un pericol pentru evoluția numeroaselor furnicare, deci mamiferele, reptilele, păsările și o mare parte dintre insecte. Atmosfera urma să fie recondiționată pentru a asigura evoluția întreruptă a măruntelor gânganii.

Strălucitorii fură împiedicați să comunice cu semenii lor de pe a cincea planetă și chiar cu cei peste două sute stabiliți provizoriu pe Pământ. Strălucitorii de pe satelit nu mai aveau acum alt scop decât salvarea omenirii pământene, iar pentru găsirea unei soluții conflictul trebuia menținut deocamdată în stare pasivă. Scunzii strălucitori nu considerau că o formă biologică a conștiinței de sine pe care o dobândește materia poate fi superioară sau inferioară în sine, iar pe planeta a treia această conștiință se selectase și acum evolua. Deci trebuia ajutăată, sau măcar lăsată să evolueze. Pe câtă vreme tocmai micile furnici părăsite de legile evoluției materiei puteau fi distruse în asemenea împrejurare neașteptată fără nici o pierdere pentru planetă și conștiința ei. Dar extrasolarii socoteau dimpotrivă că oamenii sânt o cheltuire zadarnică și complicată a materiei, de aceea se și îndoiau de stabilitatea și de perspectivele rațiunii omenesti în viața planetară și după aceea în viața galactică. Aceasta fiindcă, pentru marile

furnici peregrine, omul era o eroare a naturii și ele credeau că natura se va corija printr-un abandon, reluând evoluția de la început.

Ființele strălucitoare zâmbeau în felul subtil al lor, știind că evoluția nu e un haos care ar putea să renunțe la un drum adus până la treapta rațiunii creatoare. Ele însele, acum filtrate biologic până la transparența aceasta organică, fuseseră cândva demult ca și acești oameni...

*

Dar se mai întâmplase ceva.

Sub niște munți foarte înalți din răsăritul Pământului, câțiva bărbați trecuți de vârsta mijlocie cugetau în tăcere. Toți oamenii erau martori ai unor fapte stranii cărora nici o înțelepciune pământească nu le putuse găsi lămuriri. Mulțimea se închina tainei, iar frica alungând gândirea găsea pacea sufletului parcă mai lesne. Totuși acești bărbați, trăind din pruncie departe de zădărnicii și petreceri și departe de ceea ce omul a putut să părăsească lăsând pe seama vitei și fiarei, învățând zeci de ani să-și descopere gândirea și după aceea gândind și în asta găsimu-și singura plăcere, mai curând își puteau dovedi că ceea ce nu se cunoaște nu trebuie neapărat să nu fie sau să fie altceva decât este, și nu credeau că tot ce nu s-a înțeles e mai presus de lume și nu doar de mintea omenească din clipa hotărâtă. Acolo, în munții aceia și la poalele acelor munți se cunoștea din datina tăinuită că alți străini sau strămoșii acestor străini strălucitori veniseră din cer pe pământ și alte dăți și că veniseră de bunăvoie, fără ură sau ticăloșie. Acum umblau pe aici și aceștia, dar și alții care arătau altminteri și erau așa de străini încât poate numai de aceea păreau cumpliți și răi. Erau negri, înalți, uscățivi, având câte patru brațe, o pereche de coarne sau mustăți și luciu de gânănie scortoasă. Nu se putea ghici nici pricepe ce anume doreau. Ceilalți erau urmașii celor străvechi, acum și mai strălucitori decât arăta datina. Bărbații de aici văzuseră unul: trupul nu i se risipea cu toate că păruse a nu fi din carne și os, iar ziua lucea ca untul sclipitor de vacă după ce e topit. Așa gândea unul din bărbați adunându-și mai multe păreri mirate ce aveau să facă întâiul cântec de slavă strigat mai târziu sub acești munți.

Dincolo, către apus, între timp Enoh se opri în fața unei peșteri unde recunoscuse glasul fostului său stăpân. El intră închinându-se înțeleptului. Oile pășteau printre stânci. Enoh tăcea, căci văzuse mai mulți bătrâni și câțiva bărbați aproape tineri care ascultau cu evlavie glasul înțeleptului.

Acesta îi făcu semn lui Enoh să se ridice și să rămână la intrarea în peșteră. Enoh se ridică și ieși. Dar când dori să asculte și el ce spunea înțeleptul, simți un vârtej sau un leșin pe care totuși îl birui și nu căzu. Înțeleptul vorbea în peșteră despre demoni și zei. Zicea așa:

– Tot astfel a mai fost când fiii omului s-au înmulțit și li s-au născut în acele zile fiice frumoase și gingașe. Fiii cerurilor le-au văzut și le-au dorit și au vorbit unii către alții: Să mergem să ne alegem femei printre fiicele oamenilor și să nască prunci de la noi...

Enoh se simți iarăși amețit, însă de astădată amețeala îl doborî și el se pomeni în altă încăpere străină după ce visase din nou poveri uriașe care-l striveau. Trezindu-se, știu că nu mai doarme și că vede fapte și fapte aievea. O mirare îl sfredelea: de ce faptele străine sau acești zei sau demoni îl alegeau pe dânsul și nu pe bătrânul înțelept? Sau poate – își zise Enoh – eu sânt mai curat, sau poate asta-i o pedeapsă! Gândurile i se întrerupseră, căci un glas pietros și scrâșnit al nimănui vorbea așa de deslușit, încât putu să înțeleagă totul. Glasul spunea, deși în încăpere nu era nimeni care să-l rostească, iar pământul se prăbușea ca de obicei sub fereastra de jos:

– Ei sânt două sute, câte zece. Fiecare ceată de zece este călăuzită de unul. Tuturor le poruncește Semyaza.

Enoh își dădu seama că Semyaza trebuie să fie vreun prinț, dar întrebă înfricoșat:

– Cine sânt ei?

Glasul urmă dându-i răspuns, totuși parcă fără să-i răspundă anume lui:

– Yekon i-a ispitit pe fiii îngerilor și i-a făcut să coboare pe pământ, din nou ispitindu-i prin fetele oamenilor.

– Care Yekon? întrebă Enoh, însă glasul scrâșnit urmă sunând ca două pietre frecate una de alta:

– Iar Asbeel i-a sfătuit de rău pe fiii îngerești, îmbiindu-i să-și mânjească trupul cu fetele oamenilor. Gadriel, care le-a arătat oamenilor toate plăgile morții și care odinioară a ispitit-o ca un șarpe și pe altă femeie, le-a arătat oamenilor toate tîneltele morții. Penemu le-a arătat amărăciunea și dulceața și le-a dezvăluit tainele înțelepciunii îngerilor, învățându-i să-și scrie spre știința altora cuvântul...

Enoh văzu că glasul se oprește să se odihnească, dar nu cuteză să mai întrebe ceva, deși își aduse aminte cum îl zărise pe bătrânul înțelept, înainte de întâia ridicare la cer, zgâriind pe o piele anume semne despre care-i și

spusese surâzând că ar fi vorbe. Așadar bătrânul vorbise cu acel Penemu, însă de ce îl numea Toth? Glasul de piatră scrâșni iarăși:

– De la Kasdeya oamenii au aflat toate păcatele sufletului, adică simițământul, cugetarea și păcatul fătului în pântecul mamei, păcatul vieții și mușcătura șarpelui și păcatul ce se ivește în zori.

Enoh tresări, dar glasul urmă:

– Azazel i-a învățat să-și făurească săbii, scuturi, pieptare, le-a arătat cum este fierul și cum îl poți preface prin foc, i-a îndemnat să-și facă brățări și podoabe, să-și zugrăvească ochii și pleoapele, le-a spus frumusețea pietrelor celor rare și le-a arătat vopselele toate, și astfel s-a schimbat lumea.

„Care lume?” se gândi Enoh nedumerit. El n-o văzuse, și dacă a fost în vis ori în cer, simțea acum că este nebun sau sfânt. Dar scrâșnetul glasului nimănui zise iarăși:

– Amiziras a fost dascălul vrăjitorilor și vracilor. Armaros le-a dezvăluit oamenilor tainele desfacerii de farmece. Baraqiel i-a învățat pe cititorii în stele, iar de la Kokabiel oamenii au aflat înțelesul semnelor cerești, căci înțelesul celălalt, al înfățișării stelelor, îl știau de la îngerul Tamiel. Asdariel le-a lămurit mișcarea lunii...

Glasul se întrerupse frânt. Luna era steaua cea mare și nouă, Enoh aflase: ea fusese adusă de zei ca să lumineze nopțile pământene. Vru să întrebe despre ea, însă glasul zise:

– Ceilalți îngeri care au trădat cerul se numesc Arakib, Arămiei, Ezekiel, Asael, Satariel, Zaqili, Yomeyal și Arazeyal. Cei două sute și aceștia douăzeci au coborât călăuziți de Semyaza în piscul Ardis al muntelui Herinon.

Mirat că de astădată urcarea la cer durează atâta și gândindu-se la numele acestea de îngeri răi, neștiind dacă se rostesc așa cum le auzea el sau altminteri, Enoh privi într-o doară pe geam și văzu uluit că pământul bolovănos pe care-l știa nu mai era decât un fruct verzui într-un abur albastru. Când își ridică ochii, încăperea se luminase și în jurul lui erau șapte făpturi scorțoase și negre, iar în adâncul încăperii încă una ea ele luminată sau numai în veșmânt alb și toate păreau niște uriașe furnici. Gândind însă că sânt furnici, Enoh se îngrozi de gândul său și murmură grabnic o rugăciune de iertare, căci înțelese că ele sânt zeii cei puternici, stăpânii: „Elohim!” cugetă el, știind că fiecare din ele este un eloah, un puternic. Iar lângă puternicul în alb se mai afla o făptură, însă foarte

strălucitoare ca un fum îndesat și care avea chip de om. Enoh simți cum i se încălzește pe neașteptate mintea și făcu un pas înspre cel care ședea măreț în veșmântul alb pe un tron, dar pasul îl ridică cu totul ca pe o pană în sus, și îl lovi de bagdadia încăperii. Nu se înpăimântă, ba îl cuprinse chiar trufia de vreme ce însuși, lipsit de aripi, zbura. Ținându-se cu mâinile de niște minere ale peretelui, își coborî trupul în care nu mai simțea greutate, apoi se plecă în genunchi în fața scaunului numit de el tron. Cele șapte făpturi, despre care bănuia că sânt îngerii adevărați, se apropiară de el și le auzi vorbindu-i lui, fără glas, chiar din el însuși:

– Acesta de lângă tine este Uriel, îngerul sfânt al lumii și al groazei, celălalt este Rafael, stăpânul sufletelor voastre omenești mânjite de păcat, iar Raguel, al treilea înger, poartă răzbunarea lumii luminătorilor. Mihael, acela din dreapta, este paznicul celor buni dintre voi! (și Enoh se gândi mândru la sine.) Saraqiel – zise glasul dinăuntrul său – este îngerul căruia i s-au încredințat sufletele ce păcătuiesc împotriva sufletului. Iar din ceilalți doi unul este Gabriel, care poartă răspunderea grădinilor fericite îngrijindu-se de heruvimi, și Remeyel care va răspunde pentru cei înviați.

Enoh simți tăcere, fără să încerce a-și mai ridica ochii dintre picioarele tronului. Îl fulgeră totuși gândul că cei două sute și cu cei douăzeci mai mari aduși de prințul Semyaza sânt demoni, adică îngeri blestemați, și se simți fericit că nu e mort și că i s-a făcut cinstea să fie singurul muritor înălțat la cer, la picioarele tronului sfânt, între îngeri. Și stătu astfel umilindu-se în cucernicie până când trupul i se îngreună de mari poveri și tot sângele dote să-i țâșnească din tâmpole...

*

Astronava se deplasase din zborul circumterestru și acum frâna. Era o astronavă rotundă ca o farfurie și de pe pământ, fiind noapte, părea când portocalie, când verde. Dedesubtul ei se zărea piscul ales, numit de băștinași Ardis. Astronauții erau atenți și discuția încetase. Cine poate însă talmăci în cuvinte ideile lor pure trimise de biofluxul total? Am putea spune foarte aproximativ că Semyaza, conducătorul expediției, zicea:

– Mă tem că poate voi nu veți vrea să desăvârșiți această operă și eu singur voi fi răspunzător de o mare eroare!

Dar cei douăzeci de conducători științifici răspunseră:

– Să ne hotărâm toți împreună să nu ne schimbăm scopul.

Rămâne totuși de văzut dacă mărturiile transmise de Enoh și de alte persoane legendare s-au referit la pasiunea trezită în rămășițele fiziologice străvechi ale acestor inși ajunși atât de departe în drumul evoluției.

La poalele muntelui Hermon erau niște sate. Poate că și Enoh trecuse pe aici, încă adolescent, fiindcă lucrurile se petreceau cu câțiva ani înainte de răpirea lui la cer, când în lume nu se auzise încă de coborârea zeilor pe pământ. Luându-și măsuri de protecție, căci aerul dens și prăfos al câmpiei nu le era prielnic, doi sau trei astronauți, ascunzându-și trupurile semidense și strălucitoare în pelicule opace, părăsiră cu precauție piscul Ardis unde rămăsese astronava cu ceilalți, coborâră apoi tot muntele Hermon și se strecurară în sate. Nu ne vom mai opri asupra înfăptuirii contactului moral, care putea fi dezastruos de n-ar fi fost sprijinul nopții când oricum fetele ce își așteaptă zburătorii sau debutul fiziologic adult se sperie mai curând de realitățile comune decât de vraja necunoscutului. Extraterestrii poate că nu cunoșteau acest criteriu și nici nu se gândiseră să-l deducă prin calcul matematic: deșteptarea vechilor patimi venise probabil prea brusc în aerul binecuvântat și cumplit al planetei a treia. Răpirea a fost intempestivă, dar n-a forțat voința celor o sută sau două sute douăzeci de fete care ajungând în aceeași noapte în piscul Ardis au învățat chiar atunci farmecul și încântarea de care n-au prea avut parte până atunci, ca și, dacă ar fi să-l credem pe Enoh care fără îndoială nu fusese de față, arta de a alege rădăcina și știința pomului înțelepciunii. Totuși despre înțelepciune nu prea putea fi vorba, dovadă mileniile următoare, dar în această privință, poate din misoginism, Enoh nu comentează nimic. Dragostea fusese mai degrabă o simplă curiozitate al cărei rezultat, se pare nefast, îl cam îngrijorase pe Semyaza, pentru că fetele din jurul muntelui Hermon, devenite femei și ibovnice de îngeri damnați, născură niște prunci care după vreo douăzeci de ani aveau să ajungă de două ori și jumătate mai înalți decât mamele lor și aveau să devoreze îngrijorător roadele muncii omenești.

Dar dragostea n-a fost adevărata țintă a expediției lui Semyaza. Despre opera umanitară a ei relatase, chiar robotul extrasolarilor pe care-l ascultase cu teamă și evlavie Enoh. Micile grupuri conduse de cei douăzeci cutreieraseră continentele terestre răspândind învățătura, în timp ce pe Ardis rămâneau în astronavă numai câțiva strălucitori și Semyaza. Dar de la o vreme apeluri poruncitoare îi cerură să se întoarcă în stația orbitală adusă de dincolo de sistemul solar, pe care pământeni o numiseră Lună. Semyaza nu se mira că apelurile angajau și pe semenii săi, fiindcă știa câți sânt acolo și

ce urmăresc și înțelegea foarte bine că întoarcerea lui nu putea servi scopul fundamental, chiar dacă nici semenii săi n-ar fi socotit oportună opera pe care o desfășura expediția pe a treia planetă. Semyaza circulase prea mult în spațiul extrasolar ca să nu-și dea seama că aici, pe planeta a treia, el cu ai săi erau mai stăpâni pe planurile lor decât ar fi fost pe un mic astru străin adus de niște străini pentru cine știe ce țeluri străine. De aceea Semyaza nu răspunse nici unui mesaj știind că piscul Ardis rămânea deocamdată inaccesibil civilizației instinctuale a marilor furnici.

Totuși, îndemnă pe doi colaboratori ai săi veniți între timp sus pe Ardis clintr-o călătorie continentală, care erau am putea spune specialiști în psihologie și exobiologie, pe cei doi vechi colaboratori ai săi cu care cunoscuse drumurile lungi galactice, numiți de oameni Daniel și Turiel, să se întoarcă pe Lună și acolo să se orienteze singuri. Din micul lor vehicul de joncțiune, cei doi izbutiră după aceea să capteze niște biofluxuri și să sosească pe satelit în toiul unei dificile dispute ale cărei premise le și putuseră afla. Conducătorul expediției coloniștilor extrasolari rămăsese categoric în năzuința programată de un instinct orb de a distruge tot ce i se părea a fi vrăjmaș furnicilor pământene, oricum involute. Intrând în stația selenară, cei doi zăriră în interiorul clopotului obscur, printre extrasolari, și pe naivul Enoh care se instruisese din ambele surse, iar acum se prosterna după obiceiul idiot al semenilor săi în fața celor pe care-i bănuia mai puternici. Furnicile extrasolare voiau să-l folosească într-un soi de misiune absurdă, dedusă din niște calculatori inadaptabili informațional omenirii și totuși, prin paradox, numai datorită instabilității crudei firi umane, gata să devină eficientă. Omenirea putea deveni propria ei ucigașă, de dragul unor simboluri și himere. Semenii evoluți ai oamenilor, explicând fraților mai tineri tainele cele mai înspăimântătoare într-un limbaj accesibil și exact, își pierdeau prestigiul tocmai din cauza acestei opere, în timp ce furnicile extrasolare, care erau vădit altceva și nu explicau nimic, comunicând prin traductori sintetizanți și dâna porunci bizare, câștigaseră demult adorația lui Enoh și, prin el, a multor alți pământeni.

Daniel și Turiel știau însă de la ceilalți colaboratori ai lui Semyaza și din propriile lor cercetări că omenirea nu era compusă numai din indivizi ca Enoh. Existau așa-numiții înțelepți cărora li se putea demonstra un adevăr și care izbutiseră fără sprijin străin să scormonească prin unele mari întrebări ale lumii. Extrasolarii n-au putut descifra însă această diferențiere firească, pentru că în speța lor civilizată după un program instinctual nu erau

niciodată zone de surpriza în masa aceleiași generații. Și tocmai de aceea, cu toate riscurile ei, opera expediției lui Semyaza pare să includă în ea o perspectivă sigură a salvării omenirii de marele pericol.

Intrând în încăperea de sub clopotul obscur, Daniel și Turiel auziră cum un extrasolar comunica printr-un mic traductor sintetizant un lucru absurd pe care însă Enoh, ascultătorul mesajului, îl accepta ca pe o poruncă divină. Extrasolarul acuza fraternizarea ființelor strălucitoare cu pământenii, unirea lor cu femeile pământene, dezvăluirea unor adevăruri și alte asemenea fapte. Daniel zări pe unul dintre semenii săi și schimbă cu el un bioflux. Era limpede că această informare asupra adevărului nu convenea coloniștilor extrasolari.

Dar Enoh asculta vrăjit sintezele traductorului care forma cuvinte după gândirea amorfă a marilor furnici. Traductorul sfârșea de spus:

– Căci oamenii n-au fost făcuți pentru nimic altceva decât spre a rămâne dreți și curați.

Ambiguitatea absurdă a acestei fraze dezlănțui pasiunea lui Daniel, și el interveni repede explicându-i lui Enoh, în noțiuni înțelese de dânsul, deosebirea dintre unii și alții, adică între demoni și zei. Enoh scoase un strigăt de groază și atunci patru extrasolari pe care el îi numise Mihael, Uriel, Rafael și Gabriel, se apropiară de șeful lor care ședea înfășurat în alb, și după o scurtă comunicare traductorul îi vorbi lui Enoh:

– Aceasta e vocea strigătului lor pe care Pământul deznădăjduit o strigă spre porțile cerești!

Mihael se apropie de traductor și transmise:

– Vezi ce a făcut Azazel și cum i-a învățat pe fiii oamenilor și le-a dezvăluit tainele veșnice care se desăvârșesc în cer, și în ce chip Semyaza (și întoarse una din cele patru mâini ale sale spre scundul strălucitor aflat lângă șeful extrasolar în alb) căruia tu i-ai dat putere peste tovarășii săi, i -a învățat pe oameni! Iar ei (și arătă spre Daniel și Turiel) s-au dus la fiicele oamenilor pe Pământ, s-au iubit cu ele și s-au mânjit cu aceste femei, dar le-a fost descoperit păcatul!

Când Mihael se retrase, lângă traductor veni Gabriel care își ridică toate cele patru brațe spre șeful în alb, comunicând însă pentru Enoh:

– Dar tu care știi toate lucrurile înainte de a se fi făcut ele deplin, știai și aceasta și ai îngăduit totul fără să ne spui ce avem de făcut.

Enoh surâse slugarnic, în timp ce Daniel privea mâhnit la Gabriel și la toți ai lui – niște mecanisme perfecționate care nu făceau altceva decât să-și

debiteze programul.

Cuprins de reveria fericirii, ca un strămoș îndepărtat al autoflagelatorilor, Enoh gusta deplin viitorul dezastru pământesc până când deodată auzi în el un glas trimis, cum socotea el, prin vrăjitorie de unul dintre demonii de fum strălucitor.

Strălucitorii protestaseră, deși în minoritate, pe lângă șeful extrasolar în alb, și acesta fu nevoit să accepte o concesie, pe care după biofluxul intrat în Enoh din gândirea lui Daniel, o sintetiză și traductorul în același limbaj pompos și dogit.

– Și pentru ca nu toți copiii oamenilor să se piardă prin tainele pe care veghetorii le-au dezvăluit – rosti traductorul – cu toate că pământul a fost mânjit de știința pe care a răspândit-o Azazel, deocamdată vom înlănțui pe Semyaza și pe toți ai lui care s-au unit cu femeii pătându-se de necurăția acestora, și ei vor sta înlănțuiți din neam în neam șaptezeci de vârste.

Daniel regretă că nu adusese și el un pământean, unul înțelept dintre elevii lui Penemu, care să judece singur eeea ce adorația îl împiedica pe nătângul Enoh. Dar era târziu.

Știa de ce îi trimisese Semyaza aici pe ei doi și înțelesese rostul pasivității aparente a semenului său de lângă șeful în alb. Cei din neamul lui Daniel se puteau întoarce, rechemând și astronava lui Semyaza, pe a cincea planetă, dar atunci omenirea planetei a treia poate că ar fi pierit. Strălucitorii elaboraseră o tactică pe care marile furnici n-o puteau bănuî.

Iar Enoh începea să se gândească la rolul său de profet, acum după ce călătoriile spațiale ajunseseră pentru el tot așa de firești ca și mersul călare pe asin. Priveliștea cosmică nu-l mai speria, deși n-o înțelesese. Dar avea pe cine să adore!

*

Undeva într-o vale stâncoasă pe care au ales-o furnicile extrasolare, glasul lui Enoh striga mulțimii:

– Îndată ce am ajuns, am intrat lângă un perete clădit ca din grindină. Limbi de foc îl înconjurau. Apoi trecând prin flăcări, m-am apropiat de o casă mare, bătută în pietricele de grindină. Acoperișul ei era ca drumul stelelor și ca fulgerele. Când am intrat în casa cea arzătoare ca focul și rece ca zăpada, n-am văzut în ea nimic din podoabele vieții. M-am speriat, am căzut și m-am trezit în altă casă mai mare, înconjurată de limbi de văpaie. Aici era un tron ca de cleștar și pe tron ședea Măreața Slavă și veșmântul ei

era mai sclipitor decât soarele și mai alb ca zăpada. Stăpânul nu vorbea cu nimeni, dar gura lui către mine a rostit, învățându-mă să le spun îngerilor căzuți: Voi sfinți, suflete trăind viață veșnică, v-ați pângărit în sângele femeilor și ați zămislit cu sângele cărnii. Poftind sânge omenesc, voi ați săvârșit sânge și carne cum fac muritorii. Pentru aceea au dâșii femei ca să se înmulțească și fapta lor să nu înceteze pe pământ. Voi ați fost în cer, și încă nu toate tainele cerului vi s-au dezvăluit, voi n-ați aflat decât taina deșertăciunii...

Mulțimea asculta așa cum ascultă o mulțime de oameni un singur om. Unii erau vrăjiți de cuvinte și căscau gura nepricepând nimic, alții adormiseră sau moțăiau de căldură, unii vorbeau încet între ei, iar alții zâmbeau tăcuți și poate că nimeni din toți și nici Enoh nu știa că în același timp în felurite părți ale lumii colaboratorii lui Semyaza își continuau opera începută, găsind și gură-cască, și nătărăi, și fricoși, dar și oameni cu minte pătrunzătoare.

Enoh se odihni puțin sau căută să-și amintească ce mai avea de spus< Dar din mulțime se desprinsese un bărbat cu barbă neagră și ochi ageri care-și roti privirea peste mulțime, apoi plecându-se cu smerenie în fața profetului, ceru îngăduința unei întrebări. Enoh primi senin și bărbatul zise:

- Minte mea înapoiată nu deslușește dacă ești om sau înger, Enoh!
- Nu sânt înger! zise Enoh smerit.
- Dar îngerii slavei sânt mai puternici decât îngerii căzuți ai lui Semyaza? întrebă iarăși bărbatul.
- Așa este cum ai spus, zise Enoh.
- Îngăduie-mi, profetule, să te mai turbur cu o întrebare. Ți-am arătat cât de înceată este mintea mea.
- Te ascult! zise Enoh.
- Iată, zise bărbatul necunoscut: îngerii căzuți, mai slabi și mai nevrednici decât îngerii celui prea înalt din casa cerească, sânt așadar mai puternici decât seminția noastră a oamenilor pe care au dus-o în ispită?
- Așa este cum spui! zise Enoh.
- Iar seminția omenească este mai slabă și mai nevrednică decât toți îngerii, drepti ori căzuți?
- Omule, zise Enoh supărat, tu pricepi greu ceea ce și un copil înțelege! Spune ce vrei să spui?
- Nu pricepe mintea mea nătângă, spuse bărbatul, pentru ce îngerii drepti mai puternici, ca să pedepsească pe îngerii blestemați, au avut

trebuință de nevrednica slăbiciune omenească, adică de tine, Enoh?

Valea rămase o clipă prăbușită într-o tăcere de moarte, apoi gloata vui. Enoh se cutremură îngrozit și întâia oară de când trăia pe lume se gândi la sine și se întrebă cine e el. Dar dinăuntrul său ori din afară auzi niște cuvinte tunătoare:

– Nu va fi pace pentru voi!

Mulțimea încremeni fără să se mai uite la Enoh, pentru că de după o stâncă se ivise într-un soi de giulgiu alb o făptură pe care numai Enoh o recunoscuse sub sticla aburită care-i înfășurase capul. Făptura era Uriel, unul dintre îngerii „măreței slave”. Uriel își întinse de sub pânza albă unul din cele patru brațe de furnică, îl ridică ținând strâns în căușul mâinii ceva, și de acolo izbucni un trăznet care umplu valea de lumină orbitoare, apoi de zgomot. Mulțimea se clătină și căzu cu fața la pământ. Enoh vru să facă la fel, dar ventuza sau gheara unuia din brațele lui Uriel îl ținu de umăr, și Enoh se liniști puțin, înțelegând că lui nu i se va întâmpla nimic. Când oamenii din mulțime ridicară cu spaimă ochii către profet și îl văzură drept și neclintit, năvăliră ca o haită să-l caute pe bărbatul cu barbă neagră, dar acela zăcea mort: îngerul negru îl trăznise. Înviorat, Enoh începu să vorbească:

– Pe când zburam în cer, zise el, am văzut fulgere și anume stele care țâșneau făcându-se fulgere și nu mai puteau să-și părăsească înfățișarea cea nouă. Mi s-a spus: Omule drept ai cărui ochi au fost deschiși de Stăpân, tu Enoh, scrib al dreptății, du-te și dă știre veghetorilor din cer care au părăsit cerul...

– De ce părăști? strigă un glas.

Enoh tăcu doar o clipă, apoi vorbi:

– Îngerii căzuți m-au rugat să-i ajut, dar eu i-am grăit lui Azazel: Nu va fi pace pentru tine!

Cineva râse, însă mulțimea tăcu și Enoh se simți din nou măreț și urmă:

– Când mă aflam în ținutul Dan, un glas ceresc m-a strigat în vis și mi-a poruncit să vorbesc cu fiii cerului. Și ceea ce spun, nu este pentru vârsta aceasta, ci pentru cea care vine de departe. Acolo toți aleșii strălucesc în fața lui ca o izbucnire de flacără și chiar fața mea s-a prefăcut astfel că nici nu mai puteam să privesc. Auzeam glasuri de îngeri. Gabriel cerea îndurare pentru cei care trăiesc pe pământ, iar Fanuel ceru pentru demoni pedeapsă. Acolo am văzut pe unul care avea capul ca ziua și capul lui era ca lâna albă. Și alături de el pe altcineva a cărui făptură părea să aibă înfățișare de om și

chipul lui era plin de gingășie. L-am întrebat pe îngerul care mă călăuzea cine este acesta și de unde vine și de ce merge alături de Capul Zilelor, și el mi-a spus: Este fiul omului care a destăinuit comorile tainei. Iar Stăpânul mi-a spus: Eu voi preface cerul! și atunci eu am rostit o rugăciune și am zis: Și acuma stăpâne nimicește pe pământ carnea care te-a mâniat, dar din carnea dreptății fă o iarbă cu sămânță veșnică!

În gloată se rostogoli un murmur ; un glas strigă:

– Nu ești tu prooroc, vânzător de oameni ești...

Dar cel care strigase căzu sub trăznetul lui Uriel o dată cu alți o sută, câți intrau în raza de acțiune a dezintegratorului. Enoh știa acum că e apărât. Vorbi cu patimă și trufie:

– Am fost dus într-un loc ai cărui Jocuitori sânt ca focul arzător și care când vor se ivesc cu înfățișare omenească. Dus am fost după aceea în lăcașul furtunii și pe un munte al cărui pisc înalt atingea cerul. Am văzut sălașurile luminătorilor cerești și ale trăznetelor, iar la margini în genunea unde se află arcul ele foc, am văzut săgețile cu tolba lor, săbiile de foc și fulgerele toate. Apoi m-am dus până la apele vieții și la focul din asfințit. Am fost unde n-a fost nici un om de pe pământ: peste vânturi!^{2} Și am văzut un foc arzător, iar îndărătul munților un loc dincolo de pământul cel mare, unde se împreunează cerurile. Apoi am văzut o vâltoare adâncă lângă stâlpii de foc ai cerului și între ei am zărit stâlpi de foc ce coborau, iar înălțimea și adâncimea lor erau nemăsurate. Dincolo de vâltoare am văzut un loc asupra căruia nu se întindea bolta cerească și sub care nu se afla temelia pământului; deasupra nu erau nici păsări, nici apă și locul era îngrozitor de pustiu. Acolo am văzut șapte stele aidoma unor munți mari ce ardeau, îngerul care mă însoțea mi-a spus: Locul acela este capătul cerului și al pământului și stelele care se rostogolesc peste foc nu sânt venite în vremea lor...

Beată de vraja necunoscutului neînțeles, mulțimea nu se gândea la nimic. Doar un băiat pe care nu-l încântau vorbele profetului și muțenia părinților se lăsase într-un genunchi și se juca într-un mușuroi de furnici. Gâzele alergau cu sau fără poveri și i se părură caraghioase. Băiatul chicoti și le călcă în picioare, și până să rădă iarăși, o lumină îl prăvăli peste mușuroiul călcat. Nimeni, nici chiar părinții lui, nu plânse și nu se miră. Numai un ins uscățiv și smolit cu privire scăpărătoare se apropie de copilul mort. Lumea se feri de cutezător. După ce se uită cu băgare de seamă la băiat, insul uscățiv se ridică pe un bolovan și-l privi pe îngerul în veșmânt

alb tocmai când acela își înălța brațul scorțos spre el. Ochii bulbucați și pământii, ca și coarnele îngerului se zăreau greu prin globul abia străveziu, dar bărbatul uscățiv privi neturburat acei ochi și spre uimirea mulțimii din jur brațul scorțos coborî sub pânza albă. Și uscățivul se uită abia atunci la Enoh, pe fața căruia trecu iarăși îndoiala* Apoi, bărbatul smolit ieși din mulțime, trecu printre stânci și se așeză într-un loc retras aducându-și picioarele sub trup și, cu palmele pe genunchi, începu să privească depărtarea. Deși, de fapt nu privea nimic, ci numai gândea. Se gândea la ceea ce spusese Enoh despre stelele care se rostogolesc peste foc și nu sânt venite în vremea lor... Insul acesta venise de la răsărit, unde el și ai lui văzuseră de aproape unele făpturi ale lui Semyaza, iar despre marile furnici care nu-și puteau ascunde prostia de fiară sub chiverele sticloase ori sub veșmântul alb care nici nu le trebuia, auziseră acolo în răsărit mulți înțelepți, mai mult și mai bine decât Enoh.

Bărbatul smolit se sculă de jos, socotind cam în câtă vreme ar fi ajuns în munții lui răsăriteni și se gândi adânc la figura luminoasă a lui Agni, căruia acest Enoh îi zicea Penemu. O mie de întrebări i-ar fi pus acum lui Agni, și nu știa dacă după nouăzeci de zile călărind pe asini îl va mai găsi. Încoace pornise la îndemnul lui Semyaza, ca să-l vada și să-l asculte pe Enoh.

Porni. Se lăsa noaptea. Lui nu-i trebuiau merinde de drum și pregătiri. Un asin va găsi. În cer se mișcă o stea. Bărbatul răsăritean, care nu părea să aibă vârstă în chipul uscățiv, dar care era bătrân, cunoștea cerul văzut de jos și știa cum cad stelele. O urmări nepăsător, însă peste câțva timp o zări căzând după o măgură din apropiere. I se păruse prea mare și se urcă pe creastă să vadă ce a fost, iar acolo se odihnea pe pământ un ou argintiu în ușa căruia stătea unul din ajutoarele lui Agni. Nu se sperie, dar se miră, până când făptura strălucitoare îi spuse că cu gândul său l-a chemat, gândindu-se la Agni. Iată, îl va duce la Agni, în munții de la răsărit! Și zbură...

Iar dincolo, în valea stâncoasă la lumina lunii mulțimea stătea tot îngrozită, și Enoh tot mai tăcea. Enoh închise ochii și se lăsă pe pământul rece. Flăcări și cuvinte i se înghesuiră în cap, se gândi la sulul băgat într-o oală de lut, unde îngerul-furnică Uriel sau îngerul-om Tamiel scrisese pentru dânsul numele stelelor, legea și cetele lor. Auzi un glas: „Aceia sânt îngeri care au coborât pe pământ dezvăluind oamenilor ceea ce e tainic și i-au învățat fapte mari să savârșeasca!

Enoh sări în picioare. În jur nu mai era nimeni, lumina numai luna.

*

Când se ridica în lada cubică a extrasolarului Mihael de care nu-i mai era teamă, cum nu-i era nici de coiful sticlos în care îi închiseseră capul, Enoh băgă de seamă că nu vede luna. Apoi lada se opri și Mihael îl chemă să iasă. Călcă un pământ stâncos și se miră că poate umbla îngerește, aproape zburând la fiecare pas, ca și când ar fi fost umblet de vis când trupul nu-și simte povara. Ieșind, Enoh vru să-și scoată veșmântul ciudat și alb, ca o piele de om care se lipise de pielea lui, ca și coiful sau oala sticloasă ce îi închidea capul, dar Mihael îl opri.

Enoh zise nedumerit:

– Mă aflu pe pământ și aş pofti să aduļmec vântul!

– Nu ai pământ sub picioare și aici nu este vânt, răspunse Mihael printr-o cutie.

– Dar atuncea ce este? zise Enoh.

– Luna, răspunse Mihael.

Simțind cărcei în inimă Enoh ar fi leșinat, însă își roti ochii și înțepeni zărind mii de semeni ai lui Mihael ce ss mișcau parcă pradă unui mare zbucium. Ceva neobișnuit, ca o presimțire rea, puse stăpânire pe Enoh care se înfricoșă numaidecât la gândul că Mihael ar afla și l-ar putea pedepsi pentru necredință, iar necredința tocmai de aceea își făcu loc tot mai repede în sufletul său zdruncinat.,

Se duse și se așeză pe un colț de stâncă de pe tărâmul străin. Luna era sus pe cer, însă mai albăstruie și foarte mare. Mihael trecu prin preajmă și Enoh arată spre cer și spuse:

– Uite luna!

Mihael trecu mai departe spunându-i din mers:

– Ești pe lună. Acela-i pământul.

Enoh ameți, apoi trezindu-se și lăsat singur începu să-și aducă aminte de toate câte le auzise de la scunzii strălucitori și de la îngerii negri. Din încurcătura de amintiri începu să se aleagă o dorință de care Enoh se temu, apoi văzând că nu-l mai ia nimeni în seamă, nu se mai temu, zări în depărtare mișcându-se strălucitorii cu trup ca de fum închegat și deodată se dori răpit de dânșii. Se sculă în picioare și rămase o vreme așa. Dar nimeni nu-l stânjeni. Porni către cei strălucitori și nu-l opri nimeni. Merse mai repede, fiindcă vedea că pe acest tărâm un pas e ca un salt și mersul lui nestingherit îi prefăcu frica în curaj. îngerii-furnici uitaseră de el. Sau îl

ispiteau? Dar Enoh se săturase de ei și de sine și ar fi vrut acum ori să afle adevărul, ori să piară. Se gândi la bărbatul cu barbă neagră care pierise netemător și se gândi la uscățivul smolit care, un om sărman fiind, oprise mâna îngerului morții... Ceva era altfel decât știuse el până acum și îi veni să plângă că nu știa și că mintea sa nu voia să-l ajute. Totuși, nu plânse.

*

– Tu ești Agni! zise bărbatul uscățiv privind ființa strălucitoare din fața lui. Ești Agni, cel pe care oamenii în dorința lor îl numesc părinte. Tu, al cărui trup e strălucitor, ești slujit de oameni cu râvna fiindcă te arăți fratele lor.

Apoi uscățivul se așeză cu picioarele sub el și se uită la alți câțiva dintre ai săi. Aceia erau mai bătrâni și mai înțelepți decât el. Unul spuse:

– Acesta nu este Agni, e altcineva.

Trecu o vreme și se iviră doi inși strălucitori ieșind dintre munți. Unul din ei părea că râde. Un înțelept îndrăzni să-l întrebe de ce râde și strălucitorul arătă spre țărână, unde ceilalți zăriră trecând un șir lung de furnici obișnuite, păinântene și negre, cum se pomenise de când se știa. Strălucitorul zise:

– Am răs din pricina furnicilor. Nu pot să dezvălui adevărul: nu mă întreba să-ți răspund! Sămânța suferinței și rodul înțelepciunii sânt închise în taina asta. Aceasta e taina care lovește ca o secure arborele trufiei lumești, smulge rădăcinile și risipește frunzișul. Taina aceasta e un felinar pentru cei ce bâjbâie în neștiință. Taina zace ascunsă în înțelepciunea vremilor și chiar și sfinților ea li se dezvăluie rareori!

Parabola plăcu înțelepților, dar cel din urmă înțelese al ei deocamdată nu-l pricepu nimeni. Dar știură că era vorba de asuri, adică de adevărații diavoli, de marile furnici și de cel care porunca toate răutățile acestor asuri, adică de Maya, tiranul în veșmânt alb pe care îl proslăvea Enoh.

Înțelepții tăceau și aproape că nu mai trăiau decât prin gândire, ceea ce plăcea mult celor doi străini strălucitori. Și înțelepții aflară de la cei doi că Maya poruncise de curând să se înjghebe între cer și pământ trei cetăți care aveau apoi să se unească într-una singură, spre nimicirea neamului omenesc. Înțelepții numiră cetatea pe care n-au văzut-o, în graiul lor obișnuit, Tripura, adică Trei cetăți. Dar cum stăteau sau aveau să stea ele între cer și pământ deocamdată era cumplit de greu să înțeleagă vreunul.

Neîndrăznind să mai întrebe, înțelepții cugetară tăcuți străduindu-se să afle ei înșiși. Iar unul zise în gând:

„Tripurasura.”

Și toți ceilalți simțiră că el se gândise la o cetate alcătuită din trei cetăți a demonilor care se chemau asuri.

*

Pe trei orbite circumterestre începură a se mișca trei mari obiecte spațiale, între satelitul adus din zona extrasolară și planeta a treia din sistemul solar local.

Undeva pe a cincea planetă se analizau ultimele informații sosite de pe stâncosul satelit.

Niciodată nu se iscase până atunci vreun conflict între două civilizații din zone deosebite ale universului, iar străvechile conflicte planetare nu mai incitau aproape nici interesul istoricilor consacrați epocilor arhaice. Ciudata noțiune război, cunoscută numai de instrumentele automate de istorie a limbii și societății străvechi, nu avea în gândirea celor două civilizații nici măcar imagine.

Și totuși se născuse un conflict – și nu unul de interese personale, căci fiecare din cele două civilizații, una instinctual și absurd iar alta lucid și logic, își apăra niște semeni. Dar stadiul în care ajunsese neînțelegerea dintre cele două civilizații nu mai îngăduia nici o tranzacție, chiar dacă motorul conflictului nici nu știa că a generat un conflict. Iar acest motor erau mușuroaiele furnicilor de pe pământ!

Cele trei obiecte spațiale zburau în jurul Pământului pe trei orbite paralele, sub supravegherea directă a făpturii extrasolare pe care candidul Enoh o numise Dumnezeu sau Măreața Slavă și care nu era decât șeful expediției de coloniști extrasolari.

Un ordin simplu dat într-o zi direct aparatelor a modificat lent cele trei orbite și după un timp cele trei stații s-au alipit lin. Era un act tehnic despre care înțelepții răsăriteni aveau să creadă că e un act de magie al lui Maya. Așa a și intrat Tripurasura în vechea tradiție vedică.

Pe planeta a cincea, un strălucitor având misiunea coordonării generale a soluționării conflictului (ducându-se o dată pe Pământ în scopuri informative, fu numit de pământeni cu alt nume impropriu: Civa!), cerea construirea grabnică a unei arme. Furnicile extrasolare aveau astfel de

mijloace, pe care poate le mai folosiseră și alte dăți, spre deosebire de civilizația strălucitorilor unde până și noțiunea de armă era uitată.

Orașul spațial Tripura (sau Tripurasura), acum unitar, era condus de extrasolarul Bana (numit așa de pământeni), iar Qiva consultase numeroși specialiști dintre semenii săi și un mare număr de aparate de calcul și gândire artificială, ajungând la concluzia surprinzătoare că de fapt extrasolarii nici nu știau prea bine ce doreau și nici măcar de ce stârniseră acest conflict de la care nu mai voiau să abdice., Totuși, examenul științific cel mai riguros arăta clar că orice prefacere s-ar petrece pe planeta a treia, furnicile din mușuroaie nu mai puteau fi niciodată recuperate pentru evoluția spre rațiune. Intenția războinică a marilor furnici era așadar hrănită numai de instinctul lor animalic născut în fața senzației vagi de amenințare ce trebuie respinsă înainte chiar de a se preciza.

Fără vreo dorință de atac, solarii strălucitori organizară un sistem de gândire și calcul pe planeta părăsită, a patra, care se zărea pe cerul pământean ca o stelută roșie. Ei pricepusem că dușmanul era primejdios în primul rând prin lipsa lui totală de afecte, prin vitalitatea extraordinară și prin intuiția rapidă caracteristică speței sale ajunse la civilizație pe alte căi decât ale inteligenței. Dar tocmai aici,

În lipsa rațiunii și a idealului, era și punctul lor slab. Bineînțeles, imensele posibilități tehnice ale furnicilor extrasolare nu puteau fi manevrate de o altă speță, fiindcă degajarea de radiații din instalațiile de pe Tripura, inofensivă pentru organismul scortos de insectă gigantică și se pare chiar pentru corpul minuscul al furnicii terestre, era ucigașă pentru orice alt sistem biologic. Inginerul care conducea construcția aparatelor iradiante pe Tripura, numit de oameni Vrtra, trebuia întrecut de cineva și astfel ființa strălucitoare Tvastar reuși să găsească destul de repede ceea ce oamenii numiră mai târziu pulbere cerească.

Pe planeta a patra lucrau Indra și Tvastar. În capsule speciale fură aduse acolo furnici terestre, asupra cărora se experimentă pulberea iradiantă, până se ajunse la o nocivitate maximă contra acestor furnici și totodată la calitatea * de a fi cu totul inofensivă sau cât mai puțin periculoasă pentru oameni, căci scunzii strălucitori se puteau îngrădi prin mijloacele de apărare pe care nu mai aveau timp să le răspândească în omenire.

Indra era de.fapt unul din cei mai buni și mai încercați navigatori galactici, învățând de nevoie meserie după meserie, însă niciodată pe aceea de strateg. Și tocmai el, care nu se îndeletnicise vreodată cu cercetarea

trecutului istoric al nimănui, deveni după câteva sute de epoci un strălucit general. Era mai puțin important că noua lui calitate nu avea cum să se numească nici în gândirea sintetică a semenilor lui, nici chiar în limba primitivă a oamenilor care foloseau din plin noțiunea și cuvântul, dar nu i le puteau atribui nicidecum zeului făcător de minuni: strategul Indra nu purta sabie!

Prima greșeala să zicem militară a furnicilor extrasolare a fost atacarea planetei a cincea o dată cu părăsirea satelitului adus de ele, adică a Lunii. Un consiliu de câteva secunde, condus de Civa, Brahma și Vișnu, decise mutarea grabnică a unor instalații de lupiă pe Lună. Dincoace, pe planeta a cincea, atacul dăduse greș, căci instalațiile de gândire artificială ale lui Indra găsiseră încă dinainte un mijloc de a se produce instantaneu, prin însăși prezența radiației dușmane, costume de protecție antiiradiante din chiar mecanismul vital al corpului fiecărui ins atacat. Pe de altă parte, extrasolarii doreau să ducă lupta pe planeta a treia, contra planetei a treia și a oamenilor ei. Războiul se mută.

Indra era nemulțumit că orașul spațial Tripura nu putuse fi cercetat destul ca să se vadă ce fel de materie primă întrebuințaseră constructorii lui, de vreme ce rezista deocamdată oricărui gen de atac.

Extrasolarii făcură a doua greșeală, mutând marea stație orbitală pe o elipsă din jurul planetei a cincea. Zborul destul de greoi al orașului spațial Tripura dădu însă puțină tuturor ființelor strălucitoare să se mute, cu mai toate instalațiile strict necesare vieții și războiului, înapoi pe planeta natală, bănuind mari pericole de alt ordin. Aici, pe planeta clipind sângerieu în cerul pământean, se recuperară vechile orașe de sub scoarță, ființele trăiră mai greu, totuși cu speranța găsirii unui loc mai bun în sistemul solar sau în galaxie după sfârșirea bizarului război. Indra își instalează cartierul general pe Lună și suprafața ei dură și aproape lipsită de relief important putu fi prelucrată destul de lesne. Atacurile extrasolarilor se dirijau încă asupra Lunii și mai ales asupra planetei a cincea, controlată acum de obiectul spațial Tripura. Dar nici Vrtra, nici alt semen scorțos al său, nu știa că scunzii strălucitori reveniseră pe planeta abandonată. Ca să afle acest lucru trebuia gândire, nu instinct, trebuia inteligență, nu intuiție mecanică de insectă. Iar pentru război trebuia curaj lucid și trebuiau sentimente, pe câtă vreme instinctul de conservare ferea numai de pericolele imediate, neputându-se angaja împotriva celor viitoare.

Și deodată furia extrasolarilor cresc. Tripurasura lansa fascicule de radiații puternice stimulate asupra planetei a cincea, care explodează în câteva mii de cioburi. Tripura abia ¹ se putu feri de ploaia asteroizilor fabricați pe neașteptate de el însuși dintr-o planetă pustie. Asteroizii rămaseră în cea mai mare parte pe fosta orbită, puțin modificată, a planetei-mame, iar Vrtra își mână din nou cumplitul oraș spațial înapoi spre Pământ. N-avea cum să se gândească spre a bănuși că strălucitorii săi dușmani puteau să se afle masați tocmai pe a treia planetă!

Urmând o orbită spirală, el își mână Tripura sa înspre oameni, socotindu-i acum fără apărători.

Forța neglijată se trezi în fața lui Vrtra abia la trecerea prin dreptul Lunii. Tripura își calculează o orbită circumterestră de o zi și o noapte pământească. Așadar dușmani mai erau...

*

Înțelepții din munții răsăriteni nu se arătau îngroziți, nici îngrijorați, dar simțămintele lor nu se mai puteau asemui cu nici una din stările sufletești pe care le cunoscuse vreodată omenirea. Cercetătorii cerului, deprinși să-l privească în fiecare noapte, văzură cum noua stea știută fugi din cer, iar cea din care se spunea că ar fi venit strălucitorii se aprinse mai tare și apoi țâșniră din ea ca dintr-un foc răscolit mii de alte stele. Cineva din neamul lui Indra, un strălucitor aflat printre înțelepții pământenii, le lămurii ce se petrecuse. Dar acum nu era timp de învățături, fiindcă în urma lunii răsărea noapte de noapte altă lună, mai mică și lunguiață, din trei trupuri alipite, în care oamenii recunoscuseră cu spaimă Tripurasura. După o vreme, războiul ceresc se putu urmări și ziua.

Uneori soarele se întuneca de tot. Dar mulți înțelepți cutezători și dornici să știe, stăteau de veghe zi și noapte, abia ațipind pe apucate, ca să urmărească bălălia pe care nici un fel de poveste n-ar fi putut-o zămisli. Strălucitorii aduseseră aici în munți câteva oglinzi fermecate unde marea înclăștare se putea privi ca de la un pas ; în ele luna însăși se vedea ca pământul dintr-un vârful de munte, numai că fața ei nu mai era ca totdeauna, ci se schimba mereu, izbucnind în trâmbe de fum, în mări de văpaie, după stingerea cărora rămâneau gropi rotunde ca niște pâlnii.

Oamenii aflaseră că mica lună lunguiață care se numise Tripura este mânăuită de Vrtra, demonul-furnică. Cele două lune se urmăreau una pe alta

și din amândouă țâșneau neconținut bulgări de foc și mari săgeți care se înfruntau dușmănos.

În marii munți răsăriteni se află un pisc acoperit de zăpezi veșnice unde e greu de trăit, pieptul nedeprins fiind mereu flămând de aer și negăsindu-l. Dar mai jos de pisc era de multă vreme o așezare omenească fără femei și fără deșertăciuni, unde oamenii se retrăgeau nu de frica stăpânirii lumești și nici din dragoste pentru zei, în ființa cărora nu credeau, ci numai pentru a cugeta. Gândirea era singura lor putere, adică toată puterea. Aici nu se cunoștea nici suferința, nici bucuria. Fiecare știa că ceea ce n-a aflat o vârstă, va afla alta, și tot așa mereu, căutând înțelepciunea știa fiecare că întregul nu are măsură, așadar nici capăt nici început. Printre acești înțelepți pământeni se aflau pe atunci și câțiva dintre scunzii strălucitori, părându-se că învățau unii de la ceilalți, trecutul de la viitor și viitorul de la trecut.

Dar într-o seară (nimeni nu mai știa dacă a fost cu adevărat seară!) Vrtra și-a mutat luna lui lunguiață atât de aproape de piscul muntelui încât luna cealaltă păru pe lângă Tripura o stea depărtată. Acum Tripurasura se mișca mai repede, răsărind și apunând de mai multe ori pe noapte și chiar ziua, din ce în ce mai des. Veni un timp când nimeni nu mai știa să deosebească zilele de nopți, și atunci o săgeată uriașă sclipind ca o flacăra fără fum zbură prin cer. Oastea asurilor răspândită din întreita Cetate în lăzile zburătoare negre sau pe povârnișurile munților pământești fu acoperită pe neașteptate de o ceață groasă. Toate marginile zării se scufundară în negură. Se năpustiră vânturi aducătoare de rele. Norii se îndreptară mugind spre înălțimile cerului. Se părea că până și soarele a început să ge învârtească pe loc.

Oastea neagră a lui Vrtra și Maya fu arsă și prefăcută în scrum de izbucnirea de o clipă a celui mai cumplit foc dintre focuri. În cer pluteau armele lui Indra și fiecare din ele semăna cu o uriașă săgeată de fier care venea ca un sol al morții. De pe nenumărate discuri zburătoare erau aruncate trăznete asupra Orașului întreit, iar focul lor lumina ca zece mii de sori.

Dar Tripurasura încă nu pierise. Zbura într-una de la răsărit la apus și din trupul ei negru țâșneau neconținut lăzi negre zburătoare în fața cărora săgețile celorlalți se întorceau înapoi, și nu le înfruntau decât trăznetele marilor săgeți. Și deodată una din lăzile asure veni aproape căzând lângă așezarea înțelepților din munții înalți răsăriteni. Nu se înspăimântă nimeni, dar o priviră cu nedumerire până și scunzii strălucitori. Aceștia pregătiră în

grabă și anumite unelte despre care pământenii știau prea puțin. Lada cubică se opri pe un podiș, apoi se deschise o ușă din care ieși nu furnica asură, ci strălucitorul Agni. Abia atunci aflară înțelepții pămâtenii că Agni era cel mai iscusit mânguitor al focului lui Indra.

Uscățivul care călătorise în țara lui Enoh se ridică și spuse:

– Înfășurat în piatra fără de sfârșit, el, strălucitorul arya, a venit luminos, arzător! Agni, tânărul laudat, și-a înălțat flăcările până în vârful cerului..,

Agni îl opri cu o privire, iar ceilalți înțelepți rămaseră tăcuți, simțind că strălucitorii se sfătuiesc gândind unii către alții. Din sfatul lor înțelegeau și ei câte ceva, bunăoară că Agni se folosisese de lada zburătoare asură ca să vină nestânjenit aici, dar și pentru a cunoaște tainele puterii asure. Era Agni, cel care prefăcuse în trăznet pământean trăznetul ceresc născocit de Tvastar! Și Agni scoase din lada asură niște unelte stranie pe care așezându-le îndelung cu ai săi, izbuti să stoarcă din ele țâșnirea unui stâlp subțire de lumină care se propti, acolo în cer, de-a dreptul în Tripurasura. Și deodată Orașul întreit se despică arzând.

Dar strălucitorii încă nu se liniștiră. Unul spuse înțelepților că Vrtra a scăpat de pe Tripura și zbura bezmetic într-o ladă neagra, între pământ și cer. Puțin mai târziu însă, oamenii putură vedea cum pe lângă lada cumplită trece un vifor scânteietor sau o săgeată sau altceva și cum lada șuierătoare a lui Vrtra se prăbușește despicată. Dar atunci râuri mari de foc sau de apă țâșniră din izvoarele lor ca niște cirezi de vaci scăpate din staule. Și după un răstimp râurile de foc sau de apă se opriră ca și când n-ar fi curs. Iureșul scânteietor zbura prin slăvile cerești sau cobora în jos ca să radă fața pământului, nimicind toate locurile în care se ascundeau asurii. Apoi acolo pe podiș scânteietoarea săgeată se răsturnă cu vârful în sus și se stinse, așezându-se strălucitoare în țărână. Din ea coborî Indra.

Avea capul înfășurat într-un soi de coif. își desfăcu cele două obraze numite de oameni pipra și sorbi o băutură nepământeană care era aproape ca văzduhul de ușoară și fu numită soma.

Bătălia din cer era pe sfârșite< Bărbatul cu chip uscățiv se retrase către colțul unei stânci și scoțând din sân sulul pe care îl mai folosisese, îl desfăcu și se apucă de scris mai departe: ’

„Nici munții – scria el – nici râurile nu i-au oprit. Voi înconjurați cerul și pământul. Cu zgomotul grozav al vânturilor furtunii însoțind străluciri de fulger trec acești măruți care-și iau podoabele de la ploaie, cu caii roșii, cu caii de argint aurit...”

Dar cântecul adăugat celorlalte și încă neînchegat se întrerupse. Uscățivul își strânse sulul și îl băgă în sân: Rigveda lui abia se năștea...

Puțin mai încolo de așezare căzu altă săgeată, mult mai mică, dătătoare de trăznet însă nefolosită. Doi oameni se grăbiră s-o vadă, însă Indra îi opri. Uscățivul se miră, dar Indra îi spuse:

– E primejdioasă.

– Moartea nu ne înspăimântă, zise tot uscățivul.

– Murind nu afli nimic! zise Indra.

Și fiindcă uscățivul stătea la îndoială, Agni se uită la el și adăugă:

– Ca să faci neprimejdioasă asemenea săgeată nefolosită, trebuie s-o pisezi, s-o faci pulbere și s-o îneci în mare. Cei care au scăpat cu viață dintre voi după trăznetul unei astfel de săgeți trebuie să ajungă cât mai grabnic la râu și să-și spele veșmintele și armele cu apă.

Între timp însă venise noaptea sau părea că se înnoptase și luna răsări mult mai mare ca de obicei și nu din marginea zării, ci de sus. Apoi departe spre asfințit se zăriră stâlpi mari de foc suindu-se în cer, care când se stinseră lăsară în văzduh un soi de ciupercă albă ce stătu mult timp nemișcată, deși se putea bănuî că nu e de piatră, ci de fum.

Indra se urcă într-un car ceresc și înțelepții aflară că el se duce să nimicească pe cel din urmă asur puternic, anume pe Tugra. Cu alte care de zbor ca niște oua mari de argint plecară și alți strălucitori, luând cu ei și câțiva pământeni care ceruseră să fie luați. Zborul acestora fu întâmpinat în apus de ploi grozave scurgându-se din nori groși peste pământul zguduit de cutremure ca de un prelung sughiț.

*

Vremea războiului ceresc trecu. Tugra pierise. Dar se auzea că o dată cu el a pierit înghițit de mare și un minunat ținut apusean unde coborâseră odinioară primele ființe strălucitoare și oamenii înalți aduși de dâșii dintr-o stea.

Cei din urma asuri se adunaseră într-un soi de pește sau delfin zburător și plecară grăbiți către partea cea mai înstelată din cer. Delfinul era de fapt un car ceresc făcut de furnicile asure, dar semăna cu un delfin și avea un corn în creștet. I s-a mai spus și Peștele Cornut.

Enoh, care scăpase ca prin minune de asuri și nu-i mai numea nici îngeri, simțise totuși nevoia să se închine cuiva și încă nu știa cui. Asurii îl ajutaseră să-i lungească fiului său Matusalem viața și sănătatea. Pe scunzii

strălucitori îi cunoștea destul de puțin. În mintea lui erau unele amintiri despre cele ascultate de la unii și de la ceilalți dintre îngerii cerești sau demonii cerești sau ce vor fi fost, care acum parcă se mai rânduiseră și se cereau spuse. Multe din ele Enoh le-a scris. Dar dorea să vorbească și mulțimii, dorind să afle prin ea dacă-l mai recunoaște sau nu ca profet. O dată se sui cu fiul său pe o măgură, văzând lume adunată din alte pricini, și începu cu glasul său sunător:

– Când am fost ridicat pe carul de vânt...

Dar Matusalem îl întrerupse, poate ca să dea mai multă greutate cuvintelor tatălui său:

– Când a fost ridicat la cer pe carul de vânt, numele lui Enoh nu s-a mai știut în mijlocul celor ce locuiesc în țarina.

Enoh îl lăsa să sfârșească, dar nu putu îngădui fiului să vorbească prea mult în locul său, așa că zise:

– Îngerul Mihael m-a călăuzit acolo unde sânt toate tainele...

– Știm! strigă un glas.

Toți aveau îndrăzneală de când știau că îngerii-furnici pieriseră de tot.

– Oameni, zise Enoh, vă voi spune ce nu v-am spus. Plugul meu are să tragă cea din urmă brazdă! și în vorbele lui sună și ceva sugrumat și jalnic, așa că mulțimea, poate de lene, poate că de milă, îl ascultă ; și Enoh spuse: în zilele acelea se va ivi în cer și va veni stârpiciunea pe înălțimea unui car din apus și ea va străluci grozav, mai tare decât legea luminii. Și mulți dintre acei care poartă răspunderea rânduiei stelelor vor greși și își vor schimba căile și lucrarea și nu vor sosi în vremea ce le-a fost hărăzită. Și toate legile stelelor...

Cineva se plictisi din nou, sătul de Enoh și nepriceput în tânăra știință a astronomiei despre care vorbea încurcat profetul hulit, și ieși spre el prin gloată ca să-l huiduiască. În cuvintele lui Enoh erau însă niște informații astronomice pe care cei câțiva înțelepți răsăriteni veniți aici, pentru el, ar fi voit să le audă și să le înțeleagă ; poate că nu vor pricepe acum, dar alții vor veni peste veacuri sau mii de ani și vor cerceta cerul ei înșiși... Insul din gloată ridică o piatră, însă piatra îi scăpă din mână când doi cărbuni îl arseră în ceafă. Se întoarse, dar nu-l frigea nimeni, numai un bărbat uscățiv îl pironise cu ochii. Insul era destul de obraznic ca să-și dezmiere în voie prostia și înlăturându-și spaima zise către uscățiv:

– Ești zeu?

– Nu sânt zeu, răspunse uscățivul zâmbind. Pe Enoh poți să-l asculți, poate ai să pricepi ce n-a priceput nimeni. Trebuie să încerci...

Insul plecă bombănind. Mirat de apărarea neașteptată, Enoh urmă cu mai puțin curaj:

– Toate legile stelelor se vor închide pentru cei păcătoși și gândurile celor care trăiesc pe pământ vor greși, iar ei se vor abate de la căile lor și greșind vor privi stelele ca pe niște zei.

Un bărbat spătos cu pielea roșiatică se răsti:

– Ce spune el s-a petrecut! El s-a închinat gândăniilor lui cu înțelepciune de fiară. De ce nu vorbești despre zeii strălucitori care ne-au scăpat, Enoh? Uită-te în zare...

Mulțimea se uită în zare. într-adevăr, întunericul cețos se risipea. Ploile conțineră.

Enoh căzu pe gânduri. Văzând că nimeni nu mai vorbește, gloata se împrăștie la ale sale. Numai Enoh se apropie de omul uscățiv și de ceilalți răsăriteni și întrebă sfios:

– Credeți că mint?

Uscățivul clătină din cap.

– Dacă vrei, zise el, vino cu noi.

*

La poalele piscului care avea să se numească mult mai târziu Ciomolungma, oamenii zăriră luna răsărind din nou. Acum știau că e a nimănui, sau a lor, pentru luminat nopțile. Lumina ei cădea neprietenosă în mănunchiuri de lănci înghețate, dar era lumină. Indra se uită la ea și zâmbi, apoi zise celor de lângă el, oameni și ființe străvezii:

– Am fost martorul unei groaznice nimiciri de lume. Am văzut lucrurile pierind, născându-se și pierind din nou, în durata fiecărui ciclu.

– Și noi le-am văzut! zise un înțelept bătrân.

Oamenii stăteati de vorbă cu Indra în grai omenesc.

– Nu pe cele care v-au cutremurat pe voi, zise Indra posomorit o clipă și în clipa următoare înseninându-se astral. Altele! Viața unuia din noi...

– A lui Indra? întrerupse uscățivul, pipăindu-și în sân sulul pe jumătate scris.

Indra urmă zâmbind depărtat:

– A unui Indra. Ea durează șaptezeci și unu de eoni și după ce douăzeci și opt Indra s-au sfârșit, nu a trecut decât o zi și o noapte a lui Brahman.

Soarele vostru și al nostru, ca și Pământul vostru, are vârstă mai lungă decât credeți: mai mult decât patru mii de mii de ani, adică numai o zi a lui Brahman. După o sută de ani ai lui Brahman totul se topește și se încheagă, apoi se reface de la început și crește altă sută de asemenea ani...

– Cine e Brahman? întrebă îngândurat un bătrân.

– Nimeni! zise Indra. Este lumea, nu e o ființă. Ea se face și se desface din ciclu în ciclu.

– Dar cine-i cel care o... – începu să întrebe altcineva.

– Nimeni, zise Indra. Ea singură. După legile ei.

Din umbră păși sfios un ins care nu semăna cu cei de aici. Părea că dorește să întrebe și el ceva și că nu are curaj. Uscățivul se uită la el și zise:

– Vorbește și tu, Enoh! Indra are să-ți răspundă și ție.

– Ai spus că sânt legi! spuse Enoh cu teamă. Sau poate că-i un jurământ? După acest jurământ stelele își săvârșesc mersul lor dintr-o veșnicie în alta?

– Da, zise Indra și zâmbi cu același zâmbet astral, căci fața lui nu avea mușchi și oase, gene, dinți sau mustăți.

Apoi Indra îi părăsi și se duse cu mersul lui plutitor în vecinătate, unde Agni și Vișnu conduceau o lucrare uriașă. Era un instrument de zbor, adică o foarte cuprinzătoare aeronavă pregătită pentru plecarea ultimilor oaspeți cerești. Celelalte plecaseră.

Enoh, fericit că Indra îi răspunsese, îi mărturisi înțeleptului uscățiv cu care acum se socotea prieten, că scrisese și el o carte vrând s-o lase moștenire celor din obștea sa.

– Aș pleca în cer! zise Enoh.

Bănuind cum și ce scrisese Enoh, uscățivul spuse:

– Tu n-ai înțeles tot ce ai văzut și ai auzit. De ce scrii așa cum ai înțeles?

Enoh se uita la marea aeronavă. Zise:

– Eu am auzit și de la ei și am scris că or să mai vină. Unul dintre strălucitori spunea că în zilele acelea din viitor fiii aleșilor vor coborî din înălțimile cerești și neamul lor va fi același cu al oamenilor. Asta vedem și acum. Par eu știu că oamenii care vor citi nu mă vor crede. Ei n-au să creadă că în stelele cerului pot fi alți oameni.

– Când spuneau ei că vor mai veni? întrebă uscățivul.

Enoh se așeză pe un colț de stâncă și spuse trist:

– Fiii cerești vor coborî pe pământ într-un loc ascuns în zilele cumplitei neliniști...

Uscățivul îl chemă pe Enoh și amândoi, împreună cu alți câțiva, se duseră spre Indra. Uscățivul întrebă cum zboară o astfel de unealtă sau carul acesta ceresc. Indra surâse și-i învăluie cu privirea pe toți. Simțea că trebuie spulberată o credință greșită.

– La mijlocul lui, zise Indra binevoitor, este o ladă grea de fier care este izvorul puterii de mișcare. De la această ladă puterea trece în două țevi mari mișcătoare, așezate la cele două capete potrivnice ale carului. Apoi puterea mai trece prin alte opt țevi puse în față și în spate pe cele două țevi mai mari. Ele au două șiruri de găuri îndreptate de sus în jos.

– Și cum se pot înjgheba astfel de care zburătoare? întrebă îndrăzneț uscățivul.

Indra surâse:

– Despre felul cum se pot făuri părțile carului zburător noi nu vă spunem nimic nu pentru că nu am ști, ci spre a păstra aceasta în taină. Amănuntele nu le spunem pentru că, de le-ar cunoaște toți, ele ar putea fi puse în slujba răului.

Înțelepții pricepură și nici chiar uscățivul nu mai îndrăzni să pună altă întrebare. Dar Agni zise:

– Trupul carului zburător trebuie să fie răbdător și puternic, făcut din ceva ușor, ca o mare pasăre zburătoare, înăuntru trebuie pus... (Agni ezită) un fel de cuptor cu argint viu... hm! făcu Agni omeneste – și dedesubt altul, pentru încălzire. Prin mijlocirea puterii ascunse în... argintul viu (Agni zâmbi), care pune în mișcare viforul purtător, omul...

– Omul? se miră Enoh.

– Și omul, zise Indra.

– Da, urmă Agni, omul aflat înăuntru acestui car poate să străbată zburând mari depărțări în cer în chipul cel mai uimitor. Din carul acesta țâșnește o putere de trăznet, tocmai datorită... argintului viu. Și carul se preface numaidecât...

– Am văzut! zise uscățivul. într-un mărgăritar pe cer...

Strălucitorii se adunară toți lângă astronavă. Enoh se uită cu jind, și nu numai Enoh. Privirea lui Indra trecu peste ei și simțindu-le dorința, îi alese. Erau câțiva și merșeră spre navă plutind de fericire. Celor rămași Indra le spuse:

– Ne veți mai zări.

– Pe voi? întrebă un bătrân.

Pe alții ca noi. Urmașii voștri vor uita până atunci.

Ușa ovală a astronavei se închise.

Oamenii din jur se depărtară, cum îi învățase Agni, și se întoarseră cu spatele. Când auziră vuietul cumplit și simțiră că arsura scurtă a văzduhului dispăruse, își întoarseră ochii spre cer. Carul lumina ca focul într-o noapte de vară. Era ca o cometă pe cer. Un fulger înaripat îl puneă în mișcare.

Pământenii nu se uitară unul la altul. Își priviră numai gândurile. Erau acum numai cu ei înșiși, cu Pământul răscolit și prefăcut, dar salvat. Dintr-o pedeapsă oamenii căpătaseră un dar: nopțile lor aveau să fie luminate. Umblau zvonuri că pe alt podiș din alți munți, strălucitorii clădiseră o terasă din blocuri gigantice de stâncă, în măruntaia careia lăsaseră moștenire niște dovezi și învățături ce aveau să poată fi scoase la iveală de oameni numai la vârsta adevăratei lor puteri și înțelepciuni. Dar deocamdată localnicii de acolo începuseră să se închine zeului Baal.

Uscățivul lăsă mica pensulă cu care scrisese. Adineauri a stat de vorbă cu Indra, acum carul aceluia nu mai era decât un mărgăritar pe cer. Și uitase să-l întrebe încotro, către care stele zbura.

Noaptea era pe sfârșite.

Un derbedeu în cronospațiu

Inepuizabilul docent venea de la cinematograful. Drumul său de asfalt era presărat cu funigei. Soția docentului era foarte elegantă, iar filmul văzut, seara molcomă și berea care-i aștepta alcătuiau un meritat răgaz. Totuși, docentul nu era foarte vesel. Se uita uneori pe furiș la ceas, până când soția observă că timpul de odihnă nu se cade să fie cronometrat. Dar docentul știa că numai el e nepuizabil, timpul – nu.

– Îmi mai trebuie un document, draga mea! spuse. Sânt nervos.

– Și fără nu se poate? zise ea.

– Nu! zise el, apoi explică mai relaxat: Ba s-ar putea, căci eșafodajul meu e inatacabil, de n-ar fi vorba de...

Fraza nu se sfârși. El își aduse aminte de ultimul obiect găsit în așezarea de curând săpată. Iată cum a fost: după un număr de obiecte de ceramică în general bine conservate, de sub perișta care curăța cu migală pământul ieși ceva lucios. Mulți arheologi folosesc la săpături localnici vag instruiți, care de obicei nu sparg prea multe vase. Unul din aceștia zise: „Asta ce naiba o fi?” ca să audă răspunsul sigur al docentului: „Un obiect de cult, dar vom vedea!” Curățat și mai bine, obiectul de cult începu să semene perfect cu o cheie pentru destupat sticlele de bere. Se săpa o așezare din neoliticul timpuriu, obiectul paradoxal era cam ruginit și asistentului nu i se îngădui să-l ia la analiză. Mai încolo, asistentul remarcă pentru sine că din lucrarea magistrului său lipsește descrierea obiectului de cult și lucrurile rămaseră baltă. Abia acum ciudata cheie cu care omul neolitic ar fi trebuit să-și destupe sticlele de bere se recontură în mintea arheologului. Nu era nimic altceva decât un simbol probabil din zorile bronzului și nu din neolitic, fiindcă așezarea arăta intactă, nu fusese răscolită anterior de nimeni...

Și docentul chemă un taxi.

Dar între timp, asistentul începuse să sape în secret și pe socoteala sa alte așezări. Știa că magistrul s-ar face foc să afle, totuși acest asistent iubea arheologia ca pe o femeie. La liceu se îndrăgostise îndeosebi de chimie și de fizică, ca să-și surprindă profesorii și părinții înscriindu-se după bacalaureat la arheologie. Acum este sigur că această știință îl interesa. În arheologie se întâmplă câte o dată și așa: dacă magistrul, care nu mai are mult de trăit, și-a ales printre săpăturile viitoare cutare munte de peste două mii de metri altitudine, iar deocamdată lucrează la clasificarea unor așezări unde se poate ajunge cu troleibuzul, muntele ascuns rămâne nesăpat, fiindcă

este muntele magistrului. Asistentul trebuie să asiste, definiția e clară. Cu toate acestea, asistentului de care vorbim i s-a părut de la o vreme că magistrul său nu mai e chiar atât de inepuizabil și că anumite lucruri trebuiau descoperite și studiate urgent. Fără știrea magistrului, asistentul lucra cu un prieten geolog care l-a și ajutat să nu claseze printre obiectele paleolitice niște fantezii sculpturale ale unei ape curgătoare. El de fapt căuta niște vestigii certe ale civilizației strămoșești. Dar izbuti să descopere, iarăși fără să fi dorit, într-o necropolă din cutare epocă un bidon gol din material plastic ori din altceva similar, purtând o inscripție indescifrabilă, care nu se putea raporta la nici una din scrierile popoarelor antice sau moderne. Asta încă n-ar fi fost nimic dacă, în timp ce examina obiectul împreună cu geologul cu care era prieten și cu o studentă care îi însoțise la săpături, unul din tinerii localnici angajați la lucru și care i se cam păruse suspect mai demult, atât datorită figurii sale cam hieratice și mâinilor aproape transparente și subțiri, cât mai ales îndemânării colosale de a pricepe tot, nu i-ar fi surâs enigmatic pornind spre niște tufe unde nu mai putu fi găsit după câteva secunde.

Fenomenul era ieșit din comun. După un lung zbucium lăuntric, asistentul își sugrumă dorința de a se mărturisi magistrului său și rămase noapte de noapte cu bidonul în față, înconjurat de maldăre de tratate lingvistice vechi și noi și de felurite dicționare, până când își dădu seama el însuși de zădărnicia acestui efort. Ar fi săpat tot teritoriul limitrof ca totodată să-l caute și pe lucrătorul dispărut în împrejurări misterioase, dar aceasta însemna să se dea în vileag în fața magistrului, plus niște mari cheltuieli financiare cărora singur nu le putea face față.

Totuși îi fu greu să renunțe. El învățase la o universitate străină. Tocmai când se căznea să uite iritantele întâmplări, primi o scrisoare de la un fost coleg de la acea universitate străină care îi descria o brichetă engleză alimentabilă cu gaz, găsită de acela într-un tumul celt. Era deci prea de tot! Fostul coleg îi trimitea și fotografia șantierului deschis pe care era făcut un cerc alb și fotografia brichetei, informându-l amical și că un coleg italian care săpa împreună cu un vestit arheolog arab din Cairo în ținutul Assuan descoperise în sarcofagul unui oarecare faraon, sub șezutul mumiei, două bancnote emise pe la sfârșitul secolului al XIX-lea de Banca națională a Suediei. Dacă el însuși n-ar fi avut propriile sale mirări, poate ar fi considerat că colegul străin glumește. Dar aici nu mai era vorba de o glumă

a colegului. „Cineva se joacă!...” își zise tânărul asistent, însă nu îndrăzni să cugete mai departe.

Docentul se cufundase în problemele sale și lucra inepuizabil, iar întâmplarea ciudată nu-l mai ispiti, el disprețuind tot ce nu intra în clasoarele sale și era așadar numai speculație mistagogică. Asistentul însuși era deocamdată ocupat să-i explice studentei care-l însoțise la săpături că ea singură l-ar putea ajuta, dându-i mai mult curaj în activitatea arheologică, dacă s-ar mărita cu el.

Iar între timp (altfel nu putem spune și cititorul va vedea imediat de ce), altă persoană dăduse curs zbuciumului sufletesc și se pregătea de o nouă călătorie.

Persoana de care vorbim ajunsese la sfârșitul adolescenței. Era un tânăr zvelt, cu aceeași puritate a privirii ca la toți tinerii de vârsta lui, dar cu o neliniște perpetuă în afecte care la început nu îngrijorase pe nimeni, apoi fusese motivată ca o excepție posibilă încă în sistemul atât de bine verificat al educației biopsihice a tineretului. Se conchise că viața socială va corecta ceea ce greșise într-o anume fracțiune de secundă un releu defect.

Nici după fugă, instalațiile psihologice consultate nu dădură semne de îngrijorare, iar psihologii educatori care de câteva milenii țineau locul străvechilor părinți își ziseră că o călătorie, chiar riscantă, nu poate strica în atare caz.

Lucrurile s-au întâmplat în toamna aurie a anului 9966.

Tânărul Vis 91 077 Indigo n^{3} ieșise din ultima clinică școlară abia de o zi. Trebuie amintit că în vremea aceea învățătura nu mai era administrată în școli cu profesori nervoși sau blajini, nici măcar cu roboți stabiliizați sau autoperfectibili, ci în clinici speciale unde, la anumite răstimpuri, școlarilor li se făceau ușoare trepanații în stare de narcoză hipnotică și li se injectau, după înclinațiile lor native, științele și artele necesare sub formă de acizi nucleici sintetizați în laboratoare și continuând memoria ramurii de învățământ ce le era destinată ; în același mod li se inoculau bunele deprinderi sociale. Fără îndoială, nu totul era previzibil, în om rămânând și o câtime de necunoscut. Dar la cincisprezece ani tânărul avea cam tot ce îi trebuia ca să fie matur. În perioadele lungi dintre internările în clinici se făceau călătorii, excursii sportive, antrenamente practice la științele și artele memorizate, se asculta muzică sau se rezolvau cele mai elegante probleme matematice, odihna tineretului bizuindu-se pe toate acestea cum și pe multe alte voluptăți superioare.

Într-o zi, lui Vis i se păru că vremea sa îl plictisește. Era la vârsta când în lumea lui începeau specializările, adică fiecare om trebuia să-și aleagă din informația globală, dobândită în clinicile școlare, zece meserii. Nu era prea greu, de vreme ce toată latura tehnologică sau – cum mai zicem încă – toată bucătăria profesiei o făceau instalațiile autonome, iar adaosul de informație se transmitea bineînțeles tot prin fiolele de acizi nucleici sintetizați. Abia după aceea omul era adult și pornea să se folosească activ de tot ce se înmagazinase în el, adică începea să gândească și să creeze prin sine însuși.

Între disciplinele sportive ale clinicii sale școlare, Vis îndrăgise cel mai mult călătoria în timp. Dar nu degeaba se adăugase numelui său expresia \n! Colegii săi aveau aproape toți același n, dar în paranteze, ceea ce însemna că incertitudinea lăsată e numai o formalitate administrativă. Cei care nu obținuseră parantezele aveau fracții totuși mult mai mici, numai el posedea ca un soi de stigmat această rușinoasă doime. Dar nu-i pasa. Lui îi plăcea să umble haihui prin timp. Există posibilitatea să se specializeze în istorie și atunci școala ar fi putut să-l trimită în epoca dorită sau pe rând în mai multe epoci, spre a studia nemijlocit. Aceasta se făcea însă numai când informația era completă și când organismul se maturiza total. Trebuie să recunoaștem că unui om plecat înapoi din mileniul X nu-i venea ușor să trăiască de pildă în epoca banilor sau a războaielor. De aceea mulți tineri renunțau la studiul istoriei antice, această disciplină încredințându-se tot mai mult sondelelor temporale automate. Lui Vis nu-i plăcea -însă atât istoria cât plimbarea prin timp. Deplasările cronospațiale nu se făceau nici prin mijloace mecanice, nici prin sisteme biochimice ca în epoca științelor primitive, ci numai prin autoimpulsuri concentrate după o anumită metodă psihofizică ce necesita mai ales un foarte mare antrenament. Tocmai de aceea călătoriile școlare și competițiile sportive se efectuau în tovărășia automatelor și a unor instructori cronospațiali cu veche practică sportivă. La nevoie instructorul putea acționa telepatic pentru a readuce la loc pe tânărul care ar fi greșit măsura concentrării ori și-ar fi pierdut o clipă echilibrul temporal.

Într-o zi din toamna aurie a aceluia an, Vis ieși să se plimbe pe niște alei vegetale ce îi aminteau un peisaj vizitat în mileniul II. Atunci i se făcu poftă de spațiu-timp. Se gândi atent la epoca dorită. Când făcuse o excursie în anul 2000, întâlnise o fată care i se păruse mai atrăgătoare decât fetele din epoca lui, arhispacializate în câte zece științe sau arte. Ținea minte destul de

bine teritoriul numit în acel an străvechi țară, așa că încercă să-și regleze impulsul cronospațial direct într-acolo. Trupul său se concentrează într-o secundă numai la particulele elementare fără masă, care erau de fapt totul în organism. Știa oricine că această esență își găsește numaidecât, oriunde s-ar opri, materia necesară spre a recompune trupul cu toate atributele lui, conform codului din momentul plecării. Și astfel Vis dispăru din timpul și spațiul său. Dar tinerețea lui fragilă și lipsită de suficientă experiență îi jucă un renghi, ducându-l într-o epocă necunoscută și după primele aparențe mult mai veche. Era limpede că entuziasmul adolescentin exagerase în Vis doza de concentrare...

Puțin buimac în primele minute, Vis se trezi de tot și privi în jur. Arșița soarelui, atât de bine filtrată în timpul său, aici era din clipă în clipă tot mai insuportabilă. Vis se reconstituise pe coama unei măguri dintr-un ținut arid, fără nici un fel de plante. În zare se ridicau de undeva niște nori gălbui și străinului îi trebuiră mai multe minute ca să deducă compoziția lor nisipoasă. Vânt însă nu se simțea. Călătorul cronospațial așteptă să vadă ce va fi. Deocamdată îl ațâță curiozitatea. După vreo jumătate de oră niște făpturi metalice așezate pe alte făpturi mai mari și cu patru picioare apărură în raza privirii, făcând larmă și lucind în soare. Puțin mai târziu Vis își dădu seama că erau oameni, mai ales după strigătele lor care păreau totuși a fi limbaj aproape articulat. După aceea, văzu că făpturile purtătoare îi aminteau imagini cunoscute vag de undeva, până când înțelese în cele din urmă că semănau cu niște animale simpatice din rezervații despre care robotul-ghid spunea că se folosiseră odinioară ca vehicule și că se numeau cai. Asociativitatea gândirii tânărului Vis funcționa precar, nefiind antrenată până la capăt, așa că el nu pricepu prea ușor de ce pe asemenea căldură oamenii aceia se acoperiseră eu atâta metal și pentru ce purtau în mâini piloni metalici ascuțiți care nu prea păreau să folosească la ceva. Iată însă că din sensul potrivit se iviră alții, aproape la fel, doar că făcuseră economie de veșminte metalice și aveau cai mai mici. Interesat, nepoftitul oaspete se așază pe nisipul măgurii și așteptă. Caii alergau unii spre alții ridicând praful. Ambele grupuri de oameni zbierau sălbatic, cum știa Vis că fac uneori maimuțele din rezervații. Abia acum Vis înțelese și rostul pilonilor, ainintindu-și de o scenă sportivă dintr-un film din arhiva istorică: erau prin urmare sulițe sau lănci, greu de știut care din ele. Dar aceste lănci sau sulițe fură aruncate de oameni în oameni, ceea ce lui Vis i se păru curios. Ba mai mult, unii oameni se prăbușeau însângerați și probabil

mureau. Ar fi vrut să-i ajute să nu moară, însă nu îndrăzni să se bage în absurda învălmășeală. Două ore de spectacol, apoi grupurile se potoliră și se retraseră. Cei foarte metalizați rămăseseră încă destul de mulți, și ei și caii lor. Câțiva se urcară pe măgură fără să-l ia în seamă pe Vis. El nu se feri, știind că în orice clipă poate dispărea în timp.

Un bărbat viguros și cu barbă întrebă răstit din înălțimea calului său:

– În ce lună sântem?

Vis înțelese. Avea puțința să înțeleagă orice conversație istorică orală prin captarea directă a fluxului ce îl produceau vorbitorii, când gândeau, iar aceștia de aici gândeau prea puțin ca să-i mai facă și dificultăți.

Altceineva, care descălecăse, își ridică fruntea spre bărbos și spuse:

– În iulie! și adăugă: Constantinopolul va fi la picioarele noastre.

Vis pricepu că numele rostit era al unui teritoriu, nu știa dacă țară sau oraș ; ceea ce nu înțelese era cum putea să fie acesta la picioarele lor. Să fi însemnat asta că vor descăleca și vor atinge pământul Constantinopolului chiar cu picioarele lor?

Ascultă gândurile celor care vorbeau acum și izbuti să afle că toți acești călăreți metalizați vin de departe, din occident, că au trecut peste niște munți numiți Balcani, după cum ziceau ei pentru a elibera în cu totul alt loc geografic un mormânt al cuiva care nici măcar nu era în acel mormânt. Înțelese că bărbatul cu barbă se numește Godefroy de Bouillon, dar conversația ciudaților oameni care stăteau imobili deshidratându-se la soare sub grelele lor haine metalice deveni tot mai plictisitoare. Vis regretă că plecase, însă nici înapoi nu s-ar fi întors deocamdată. Îi păru rău că nu se amestecase măcar în bătălie, apoi se gândi atent la dozajul necesar al concentrării, căci la urma urmei ce avea el cu acest Godefroy de Bouillon, când de fapt nu voise decât să-și caute fata din anul 2 000! Își și făcuse planul de a se însoți cu ea, spre a deveni – vai, ce amuzant ar fi fost! – propriul său strămoș. Prost era că uitase nuanțele dozării și se căznea să-și amintească nuanța care-i trebuia, își ridică ochii sub impulsul unei presimțiri și văzu că era prea târziu pentru deliberări, căci chiar în clipa aceea însuși Godefroy de Bouillon îl zări și îndreptă asupra lui un obiect lung și plat de metal, se pare tăios, care sclipea la soare. De sub viziera căștii Godefroy îl privea cumplit, întâi Vis întinse brațul spre el, începând să zâmbească, dar deodată înțelese riscul, și el nu era un spirit aventuros, așa că se concentrează la întâmplare și dispăru imediat din fața cruciaților a căror stare sufletească trecu numaidecât de la mânie la groază. Godefroy ceru

apă, convins că arșița începuse să nască vedenii. Alții văzură în asta un semn ceresc.

Vis se trezi recompus într-un ținut rece, în plină ninsoare, pe o stradă a unui oraș ce se numea Uppsala. Aflase cu totul întâmplător numele orașului, care nici nu-l interesa, căutându-și un adăpost. Dârdâia de frig și era cam îngrijorat de această trecere bruscă de la arșiță la ger. Altminteri, lumea i se părea aici foarte liniștită. Dintr-o clădire masivă și cenușie ieșeau foarte mulți tineri veseli cu obiecte pașnice sub braț (călătorul recunoscuse aproape îndată cărțile și caietele de hârtie văzute adesea prin muzeele de antichități culturale), discutând lucruri diverse. Costumul simplu, din bluza și pantalonii, al lui Vis atrase atenția câtorva dintre ei. Dacă cruciații îl luaseră în seamă târziu și îl crezuseră cine-știe-cine, aceștia de aici, mai tineri, mai civilizați și mai iscoditori, erau gata să-l ia cu asalt. Nu păreau dornici de violență, însă lui Vis nu-i convenea un contact neprevăzut, încă nu dorea să părăsească timpul în care abia sosise, așa că se strecură pe după niște clădiri mici, văzu o ușă deschisă și, deprins din vremea lui să poată intra oriunde era deschis, intră acolo nepăsător pomenindu-se deodată față în față cu un bătrân care așeza în stive niște dreptunghiuri de hârtie (căci Vis cunoștea destul de bine hârtia din muzee), ce păreau foarte multe ; iar alături de ele bătrânul alcătuia coloane din mici discuri argintii de metal. Vis se opri zâmbind, dar omul bătrân își întinse repede brațele peste teancurile și coloanele sale, izbutind să și le răstoarne în timp ce se uita cu spaimă la musafir. Privindu-l intens drept în ochi pe bătrânul caraghios, fără să vrea Vis reuși să-l turbure, căci bătrânul deschise gura încordându-și tendoanele gâtului ca să strige, însă nu scoase nici un sunet. Tânărul călător socoti că aceste hârtii sânt de mare folos de vreme ce bătrânul le apăra cu atâta ardoare, așa că fără să se gândească prea mult luă două, le privi amuzat, apoi le băgă în buzunarul bluzei și se întoarse să plece, bănuind că tinerii de pe stradă se împrăștiaseră. Dar cum părăsi întunecoasa încăpere, simți o mișcare în spatele său și auzi țipete. Revenindu-și, bătrânul alerga după el răcnind:

– Hoțul! Mi-a furat banii, derbedeul!...

Vis era acum în stradă ; reținuse cuvintele fără să le cunoască sensul: hoț, derbedeu, bani – noțiuni fără înțeles. Nu le dăde importanță și merse mai departe. Strada se golise și era parcă și mai frig. Văzu niște haine groase, cam ridicule, ca și cele pe care le purtau tinerii de adineauri, dar își

dădea seama că în această epocă primitivă haina groasă era singurul mijloc de a te apăra de frig. Îi trebuia una.

Hainele pe care le zărise erau așezate în fereastra largă a unei clădiri. Vis vru să intre ca să-și ia una, caută o ușă, n-o găsi nicăieri, iar în spatele său se stârnise altă larmă. Privi curios și își dădea seama că iarăși ceva se încurcase, căci bătrânul alerga însoțit de mai mulți bărbați și cu toții repetau cele trei cuvinte neînțelese, precum și altele câteva. Momentul devenea nostim. Grupul de oameni îl ajunse și – 1 înconjură pe Vis, care se opri și privea liniștit. Bătrânul gesticula bombănind, apoi sări pe neașteptate spre Vis și îl apucă de bluză, începând să-l zgâlțâie. Tânărul străin încercă să-și facă loc și să treacă mai departe, căci, dacă tot nimerise aici, voia să vadă această Uppsala rece despre care nu auzise niciodată nimic și unde-l uimea abundența vieții sociale și universitare în ciuda unei temperaturi în care altădată crezuse că n-ar putea trăi decât numai anumite microorganisme. Dar cercul următorilor se strânse și înșfăcat de umeri de cineva, zgâlțâit mereu de bătrânul a cărui înfățișare ruinată îi producea dezgust, Vis renunță la planul său turistic și se descompuse imediat, cu tot ce avea la sine.

Nu mai avusese răgaz să-și dozeze impulsul nici macar atâta cât credea el că e în stare. Acum istoria cercetată direct și în detaliile ei ciudate începea să-l înspăimânte și îi era deocamdată indiferent unde ar fi ajuns. Se trezi iarăși în plină arșiță, dar spre seară: era o seară de culoare violetă, pe un șes albieios de lângă malul unui fluviu larg cu ape roșcate.

Descompunerea organică a lui Vis, ca a oricărui alt om, se făcea de fiecare dată după un program riguros dictat de codul impulsului. Oprit la capătul celălalt al duratei, el se recompunea integral și, firește, în același costum cu care plecase și cu tot ce avea asupra sa, chiar în buzunare. Totuși, fie lipsa de antrenament, fie naivitatea juvenilă îl făcu de astădată să-și pipăie bluza și pantalonii, ca să vadă dacă plecarea precipitată din Uppsala nu-l lăsase cumva goi. Liniștindu-se, aruncă o privire în jur. În preajma lui, o procesiune purta o ladă lungă înspre deschizătura unei clădiri de o geometrie frumoasă. Pentru a nu-și mai crea încurcături, călătorul cronospațial se strecură înaintea celorlalți în clădirea întunecoasă și aici îi plăcu o răcoare înmiresmată pe care n-o mai gustase. Procesiunea intră în clădire și coborî agale treptele interioare. Fură cântate niște melodii monotone, apoi cineva – un bărbat -smead cu capul ras și îmbrăcat cu o cămașă lungă, albă, strânsă într-o cingătoare de aur – care părea cel mai important din tot convoiul, rosti niște cuvinte despre altcineva foarte

puternic ce se numea Ra și avea o anumită legătură cu soarele, fiind în același timp fratele și părintele celui din lada de alabastru, adică din sarcofag. Sarcofagul fu depus pe un pedestal pesemne anume pregătit, iar Vis nu se putu stăpâni să nu ridice puțin capacul: cât îi îngăduia semiobscuritatea din sala subterană, zări în sarcofag un om. Nu știa dacă e viu. Socotind însă că în năravurile acestei istorii paradoxale a îndepărtărilor strămoși s-ar fi putut îngropa oamenii și de vii, Vis se gândi ce ar putea să bage sub capacul sarcofagului ca să-i împiedice etanșeitatea. Își aduse aminte de cele două hârtii luate de la bătrânul din Uppsala și vru să le îndoiaie ca să le poată vârî sub capac, însă chiar atunci oamenii din incintă se mișcă precipitat, iar Vis, namaifiind atent la ce făcea, băgă mâna în sarcofag cu totul ca să pipăie omul și să-și dea seama dacă e viu sau e mort.

– Cine a mișcat capacul? tună o voce.

Speriat o clipă, Vis scapă din mână cele două hârtii acolo sub trupul omului și-și retrase mâna din sarcofag ; capacul căzu și se închise cu zgomot ușor, iar omul smead cu capul ras rosti solemn:

– Este Ka, sufletul celui veșnic care își cercetează trupul...

Apoi procesiunea ieși din clădire. Niște zgomote surde și dispariția treptată a luminii îi sugerară lui Vis ideea că poate intrarea se astupa definitiv. Atunci el izbucni în râs, cum nu se obișnuia prea des în mileniul său, și râsul său se ridică și se dezlănțui din ce în ce mai mult. De la o vreme Vis băgă de seamă că cei de afară strigau înfricoșați silindu-se să zidească intrarea mormântului cu cât mai mare grabă. Izbuti totuși să audă clar prin zid aceeași voce dominantă, care zise:

– Este râsul celui veșnic întors cu bucurie la sânul părintelui său Ra!

Bineînțeles, cu toată mireasma încă plăcută a aerului dinăuntru, aici, în societatea faraonului defunct, nu mai era de stat, așa că fără să mai ezite Vis se con-centra și dispăru din mormânt și din epocă.

Dar acum i se deschisese pasiunea călătoriei în sine, făcută ca un simplu sport. Și cui nu-i place sportul, fie și fără atât de trebuinciosul antrenament! Vis începea să regăsească în memoria sa tot mai exact informațiile injectate prin acizii nucleici și mai ales să le folosească din ce în ce mai elastic în gândirea curentă. Și el începu astfel să se perinde prin timp fără nici o țință, fără nici un plan, numai de dragul simplei treceri de la o epocă la alta. Cunoscu deci alte câteva epoci, chiar dacă numai fulgerător, iar durata totală a șederilor, oricât de scurte, acumula în cele din urmă câțiva ani de viață, până când adolescentul Vis ajunse un tânăr bărbat de 20 de ani, zvelt,

frumos, cu privire ușor hipnotică și cu chip enigmatic. Apucase să cunoască felurite imagini vii din istoria planetei, se alesese cu porecle, iscase mituri, mutase obiecte mărunte dintr-un timp în alt timp. Acum însă știa să intuiască zonele sociale prin care trecea și să li se adapteze măcar în aparență. Începuse chiar să aibă preferințe și poftă de activitate.

Tocmai părăsea după câteva săptămâni de plimbare Europa de sud-est, unde într-o mănăstire de lângă orașul sârbesc Pecs se amestecase în picturile murale ale meșterului Giorgio alăturându-se acolo ucenicului Nicola și luându-și numele local de Dobroslav. Nimeni nu putuse bănuî cine era acest Dobroslav și de altfel pe vremea aceea obârșia lui nu interesa pe nimeni. Vis aflate în sfârșit că în aceste epoci primitive lucrurile nu aparțineau tuturor oamenilor laolaltă, ci fiecăruia în parte, și că ele se mutau de la o persoană la alta prin mijlocirea caraghioaselor discuri mici de metal numite bani sau, în epocile ceva mai târzii, prin dreptunghiurile de hârtie care se numesc bancnote. Așadar el nu mai fura cum făcuse fără să știe la Uppsala.

Meșterul Giorgio sfârșise de pictat zidurile interioare ale bisericii, dar sus pe schelă se temea să se suie. Cum nici Nicola nu era mai îndrăzneț, de plictiseală Dobroslav se oferă să zugrăvească el ceva. I se explică ce anume ar trebui să facă, iar Giorgio și chiar marele arhitect fra Vita îi povestiră despre înger, despre zborul lor și despre alte bazaconii legate mai ales de personalitatea incertă a celui pentru mormântul căruia înfruntase zările sub ochii lui Vis însuși viteazul Godefroy. Ciudatul Dobroslav, pe care starețul mănăstirii îl îndrăgise temându-se puțin de el, zugrăvi acolo sus ceva ce plăcu mult privitorilor de sub schelă, mai ales că nu deslușeau mai nimic ; pe tencuială apăruseră două elipse cu câte un ins în fiecare, și ele se deplasau prin spațiu cu ajutorul unor jeturi de gaze, ca primele nave din istoria astronauticii omenești. Dobroslav se amuză el însuși de această ispravă și când coborî și fură strânse schelele, observă criteriul laudelor primite: de pe dușumeaua bisericii, cele două nave spațiale păreau niște nouași zburători. Deci nu în zadar meșterul Giorgio îl bătuse pe umăr glorificându-i sfânta inspirație divină.

Ca intermediu distractiv mersese, dar prea mult nu mai putea rămâne aici în preajma mănăstirii, și pentru că genul de activitate i se păru agasant, însă și fiindcă o încercare de cucerire erotică stârni furia geloasă a câtorva bărbați mustăcioși care alergară după străin agităndu-și iataganele. Iată până

unde ajunsese cu aventura: știa chiar și numele armelor! Asta se întâmplă pe la 1350.

Cu o efortare minimă, Vis se mută într-un seol vecin. Nu știa unde ajunge, dar se informă de la un preot pe care-l recunosc după sutana neagră, și află că e în anul 1460, geografic vorbind puțin mai la răsărit.

Trecu printre lume, se uită la oameni și priveliști și deodată fu cuprins de uimire și spaimă. Ajunsese într-un orașel numit Târgoviște. Se opri și asista și el în mulțimea încremenită la o scenă stranie: un număr mare de bărbați grași, în haine greoaie și abundente, țipau zvârcolindu-se când erau înșfăcați și înfipti de vii cu spinarea în niște stâlpi ascuțiți care în grai local purtau numele de țepi. Perforați astfel, bărbații aceia mureau probabil destul de repede. Vis întreabă pe oamenii de lângă el ce se petrece. I se explică limpede, însă cu teamă, că stăpânul țării voia să scape populația de hoți (o! acum el știa ce înseamnă a fi hoț, după ce însuși fusese...), precum și de ucigași sau de alte lifte. Explicația părea și nu părea clară. Văzând un om cu o privire mai seînteietoare, Vis se apropie de acesta și îl întreba:

– Dar altfel nu se poate?

– Altfel, cum? întreabă la rândul său acel ins.

Vis se strădui să găsească o formulă lexicală. Zise nesigur:

– De pildă printr-un șoc de voință teletransmis...^

Insul îl privi lung, își lipi primele trei degete ale mâinii drepte, le puse pe rând pe frunte, pe burtă, pe umărul drept și pe umărul stâng, apoi clătinând din cap se pierdu discret în gloată. Vis cugetă atent, pricepând în fine oarecât necesitatea pedepsei exemplare, dar dorind să găsească pentru acești oameni o modalitate mai civilizată de a muri, dacă rezultatul final trebuia să fie totuși decesul. Vis era nițel în derută. Încredințat că hoția, în rigorile acelei societăți unde alimentele și obiectele uzuale nu se produceau în cantități suficiente, nu era pricinuită totdeauna numai de pasiunea de a fura, el înțelese că acolo unde abundența de bunuri acoperă nevoile, nu se mai poate gândi nimeni să ia mai mult decât îi trebuie. Și totuși ce era de făcut? Oamenii aceștia vioi din gloată, mai toți cu ochi negri și priviri iuți, îi deveniră simpatici. Aproape că le dădea dreptate să practice pedeapsa cumplită și, pe furiș, își pipăi spinarea uitându-se la muribunzii sângerând în țepi. Dacă și-ar fi putut regla mai corect impulsurile cronospațiale, s-ar fi dus îndată la mormântul faraonului de lângă Nil și apoi îndărăt în nord, ca să restituie cele două bancnote furate din Uppsala. Dar nu era cu putință așa

ceva. Și Vis se posomori, cunoscând din ce în ce mai acut consecințele plecării sale în spațiu-timp, fără o pregătire completă.

Într-un foișor al palatului domnesc, voievodul Vlad scormonea mulțimea cu privirile sale ca două raze de laser, izbucnite din ochii mari și negri, de sub sprâncenele arcuite dens, deasupra nasului lung și drept, perpendicular pe mustața dreaptă și neagră. O stea în opt colțuri fixată pe tivul de pietre prețioase al căciulii conice parcă lumina și mai mult privirea ascuțită a voievodului implacabil. Vis îl privi cu multă simpatie și ar fi stat de vorbă cu el, dar numai pădurea de țepi însângerate îl făcu să-și schimbe dorința. Hotărî să se plimbe însă în jurul acestui palat destul de modest pentru un conducător așa de aspru, iar când trecu prin mulțime uitându-se curios pretutindeni, cineva îi puse o mână grea pe umăr și răcni:

– Iacă iscoada turcească unde-mi fu!

Vis își pierdu o clipă cumpătul, uitând cine e și de unde vine. Apoi își dete seama de primejdie. În fracțiunea de secundă care-i mai rămăsese pentru deliberare se gândi că e totuși destul de trist să vii dintr-o lume atât de evoluată și să nu ai alt mijloc de apărare decât dispariția lașă în spațiul-timp. Putea să se facă nevăzut oricând, fără consecințe, dar nu i se mai păru interesant, ba dimpotrivă, acum ar fi dorit o convorbire chiar cu voievodul Vlad Țepeș. Pricepuse că în astfel de împrejurări țeapa acestui om cu ochi fierbinți nu putea fi un fapt involutiv, de vreme ce urmărea un progres. Voievodului poate că nu i se recomandaseră alte mijloace sau nu le avea nici măcar epoca...

Vis se întoarse zâmbitor spre cel care-l apucase de umăr și poate că privirea sa tânără și curată îl înduplecă pe voinicul suspicios, care îl lăsă. Vis făcu câțiva pași prin mulțime către pridvorul palatului. Țepeș îl zări și-i făcu semn să vină. Vis se apropie de voievod. Oamenii trași în țeapă probabil muriseră.

– Ești iscoadă? îl întrebă Țepeș privindu-l tăios, apoi adăugă râzând rece: Nu prea pari.

Vis nu știa ce înseamnă iscoadă ; intui numai că e ceva rău, ceva ce nu place oamenilor cinstiți. Răspunse cu greutate, creind iluzia că vorbește:

– Nu.

– De unde vii? zise Țepeș.

Se gândi să spună adevărul, dar renunță numaidecât și comunică alt adevăr, mai recent:

– Am zugrăvit biserici sârbești.

Voievodul clătină din cap, cercetându-i îmbrăcămintea nefirească și Vis pricepu, dar acum nu mai era nimic de făcut. Trecu la alt subiect.

– Mă gândeam, zise Vis, că se pot schimba obiceiurile rele și fără omor... fără asta! și arată o țeapă.

Țepeș ridică din umeri sugerându-i că s-a plictisit și făcu un pas în lături, ca să se miște. Era un temperament stăpânit, deși nervos. Cineva de lângă el, probabil un consilier, zise în locul lui:

– Îndrăzneala ta e primejdioasă, străine!

– Încercați o dată și fără omor, zise Vis. Poate izbutiți...

Țepeș se supără, iar sfetnicul, înțelegând lucrurile în felul său, făcu un semn și doi bărbați se năpustiră asupra tânărului pelerin și-l apucară de brațe.

– Este o țeapă nefolosită, doamne! zise sfetnicul.

Dar Vis nu mai voi să riște. El știa că, ucis oriunde, nu s-ar mai fi putut întoarce în timpul său și ar fi murit în timp străin. Se încordă și se topi în mâinile paznicilor uluiți. Un murmur străbătu gloata. Boierii din pridvor se cruciră. Numai Vlad Țepeș zâmbi.

– Al naibii drac! zise voievodul, apoi se gândi la pericolul turcesc.

Vis se recompuse într-un mare oraș cu coloane și statui. Nu-i fu greu să recunoască țara pe care o mai vizitase, deși în alt secol: Egiptul faraonic. Află că în limba unui grec cu care se întâlnise chiar de la început orașul se numea Memphis. Localnicii îi spuneau însă altfel, cine știe cum. Grecul îl privi ținând și deodată sări la el și îl cuprinse în brațe, spunându-i că îl cunoaște. Vis își aminti de pe când fusese în insula Creta de unde abia scăpase de furia mulțimii, că după o încercare a sa de hipnoză soldată cu două victime nedorite, mulțimea îl blestemase numindu-l vasilisc.

– Tu ești vrăjitorul care ucide cu privirea! îi spuse grecul râzând cu intimitate. Mă bucur că ai scăpat de cretani. Atunci l-ai omorât chiar pe dușmanul meu, așa că te voi sluji.

Vis rămase contrariat. Ce putea să facă pentru el grecul acesta?

– Cum să mă slujești? îl întrebă Vis.

– Simt, zise grecul, că vrei să rămâi la Memphis. Aici e bine de noi: lumea iubește vrăjile și ghicitul. Tu știi multe. Eu am aur și o casă. Stai la mine, eu alerg pentru toate, tu tălmăcești vise...

– Cum să tălmăcesc vise? întrebă Vis.

– Nu te prefacă, pe Apollon! Oamenii îți mărturisesc ce li s-a arătat în vis și tu tălmăcești. Tu ești omul ales de zei. Cum te cheamă?

Vis se gândi să spună că-l cheamă Vis 91 077 Indigo Jn, dar renunță numaidecât și surâzând zise într-o doară primul nume auzit în Creta:

– Rhino. ’

– Foarte bine! strigă grecul, îl luă de mână și-l trase după sine pe niște ulicioare strimte, printre case de lut cu pereți orbi, până îl băgă într-una mai înaltă și mai încăpătoare, care era a sa. Grecul chemă un sclav și – i porunci să scrie frumos pe o scândură niște semne ciudate de păsări, șerpi, chei, frânghii și altele asemenea, apoi admiră scândură câteva clipe și i-o dete sclavului s-o atârne deasupra porții. Vis se duse să vadă ce este, iar grecul îi citi plin de satisfacție:

– „Eu, Rhino din Creta, la porunca zeilor, tălmăcesc vise”.

Apoi îi arătă un scaun sculptat, acoperit cu o blană de animal în care Vis socoti că recunoaște leopardul, și-l pofti să se așeze. Și astfel viața lui Rhino începu amuzant la Memphis.

Trecură zile și săptămâni sau luni. Rhino era respectat, grecul era mereu plin de încântare și aur, Rhino nu dorea aur și mânca puțin. Dar de la o vreme Rhino se plictisi și redeveni iarăși Vis. Plecă din Memphis și făcu un salt de 28 de secole până în insula cețoasă locuită de un popor numit englez. De astădată se hotărî să-și păstreze autonomia absolută și să se dedice științei, atâta cât l-ar fi ținut răbdarea. Își procură chiar haine de epocă și o locuință. Meditând la destinul său secret, se numi Petru Pelerinul și se apropie dintre toți de un singur om pe care-l chema Roger Bacon, om învățat și plin de forțe intuitive în care lui Vis 1 se păru că deslușește un contact poate incidental, poate periodic, cu niște rațiuni din afara planetei. Se scurseră ani fructuoși și plăcuți, iar Petru Pelerinul fu de mai multe ori gata să uite de persoana lui Vis. Simțea că pe altă cale decât generația sa, o cale grea dar interesantă, o cale primejdioasă și nesigură dar atrăgătoare, se apropiase de maturitatea abandonată în toamna aurie a anului 9966.

Venind o dată în vizită la învățatul său prieten Roger Bacon, se opri în anticameră căci acela vorbea cuiva despre el.

– Nu vi se pare misterios acest Petru? întreba vocea necunoscută. Tace cam mult, e retras. Ce poate gândi?...

– Petru, zise Roger Bacon cu admirație, nu se preocupă de cuvântări și bătălii verbale; el se consacră lucrărilor înțelepciunii în care-și găsește liniștea.

„Adevărat, se gândi Vis, ca să nu stau degeaba le-am arătat câte am putut să-mi aduc aminte. De pildă magnetismul...”

- Totuși, cine poate fi el? spuse vocea necunoscută. Și de unde vine?!
- De la Maricourt! repetă Roger Bacon ceea ce auzise și el. Dar pentru noi mai însemnată este Scrisoarea despre magnet, pe care a publicat-o acum trei ani, în 1269.
- Și credeți, sir, că nu ascunde gânduri tainice în învățătura lui sau este într-atâta de învățat cât pare? spuse vocea necunoscutului trecând la un ton mai perfid.
- El, zise Roger Bacon cu glas liniștit, cunoaște din experiment științele naturii, precum și medicamentele și alchimia și toate lucrurile din cer sau de pe pământ...

15 – Povestiri ciudate 225

Vis zâmbi. Anticamera era goală, așa că putea zâmbi în voie. Ce știa el la urma urmei, dacă nu era în stare nici măcar să-și dirijeze precis impulsurile elementare pentru a nimeri fie și în secolul dacă nu chiar în anul dorit? Plecase prea devreme în această călătorie riscantă, fusese pe rând vasilisc și ghicitorul Rhino, hoț involuntar la Uppsala și zugrav de biserici sârbești, scrib în legiunea romană XIII Gemina care cucerea teritoriul dacic, martor al nebuniei cruciaților, asistase la înmormântări de faraoni și vorbise cu voievozi dunăreni, trecuse de la asin la elicopter și de la limuzină la quadrigă. Din toate câte puțin, adică mai nimic. Iar acuma se sălășluia pe furiș în sufletul său teama că nici nu va mai ști cum să se întoarcă în acea toamnă aurie din care plecase. Așadar va fi sortit sau să-și sfârșească zilele aici, printre acești medievali pentru care orice fleac este înțelepciune și oricare fenomen natural un fapt diavolesc, sau să colinde până la istovire spațiul-timp, mereu la împlinire și mereu ca un hoinar fără căpătâi și identitate (ah, el care era Indigo, fie și \ n...), până se va consuma substanța cea mai nobilă din existența sa.

Dar auzi din nou vocea lui Roger Bacon, care sfârșea tot despre el altă frază:

– ...a cercetat magia și ghicitul babelor, farmecele lor și ale tuturor magilor, ca și trucurile și iluziile la care se pricep scamatorii. (Vis râse în sinea sa de candoarea acestui bătrân prieten, în care paradoxul mai amesteca superstiția cu știința.) Cum însă onorurile și recompensele l-ar stingheri în munca lui experimentală măreață, el le disprețuiește î mai zise învățatul englez.

Vis se rușină. Bineînțeles că onorurile erau ridicule și inutile, iar recompensele nu ajutau pe nimeni să fie mai înțelept. Dar el nici n-a făcut

nimic altceva decât să se plimbe prin vreme, înainte și înapoi, fără nici un fel de rost.

Petru PelerinuJ puse mâna pe ivarul ușii. Dar n-o deschise, părându-i-se absurd sa intre tocmai acum la omul care în ciuda obiceiurilor lumii lui medievale, lăuda cu atâta patimă dezinteresată un ins despre care nu știa nimic. Vis împrumută de la Petru Pelerinul rușinea umilă a omului străvechi. Lăsă brațul în jos, încă nesigur dacă va intra sau nu, și își aduse iarăși aminte de fata zărită în anul acela care dansa ca o flacără pe comori. Și îi fu necaz, întâia oară în lunga sa aventură cronospațială, pe doimea necunoscutei atașate numelui său. Sau dacă acest n ar fi fost măcar între niște paranteze...

În clipa aceea Vis renunță la Petru Pelerinul.

O secundă (era prima secundă), crezu că zărește fata într-o cofetărie: era la fel ca atunci, mânca un amestec rece și semisolid din care instructorul nu le dăduse voie să guste, dar Vis gustase pe furiș, plăcându-i alimentul dulce și înghețat. Totuși, când intră în cofetărie acum, văzu altă fată și, după calendarul din perete, alt timp. Îl despărțeau de ea trei decenii, atât de puțin greșise de astădată! Vru să se așeze la o măsuță, dar două lucruri îl izbiră numaidecât: privirile oamenilor asupra-i și banii. El rămăsese Petru Pelerinul după haine și în buzunar avea bani britanici din veacul al treisprezecelea. Ieși îngândurat. Putea să dispară din nou, dar timpul în care intrase era prea aproape de anul căutat în preajma căruia i se păru că se simte bine. Văzu un gang gol, intră și își scoase îmbrăcămintea greoaie, rămânând tot în bluza și pantalonii lui de care nu se despărțea, iar hainele lui Petru și banii câștigați în numele lui vru să-i arunce acolo în gang, până când o idee nouă îl luminează: rămânând aici, îi vor trebui banii vremii. Și după un minut de nehotărâre, cu vechile veșminte pe braț, întrebă un trecător unde e muzeul de antichități. Ducându-se apoi într-acolo, se gândi că învățase până și cum să-și procure bani. Vai, cât de mult decăzuse!

Muzeul îi cumpără și costumul vechi și pumnul de monede medievale fără să-l întrebe nimic. Așa era mai bine. Scârbit, se întoarce în cofetăria știută și măncă absent înghețata în care-și dote seama ce căuta de fapt. Se uită în jur, ascultă conversații străine, ieși să umble pe străzi, privi cerul și orizontul marelui oraș în care poposiseră. Orașul era frumos, chiar dacă tot la suprafața pământului, încă în bătaia soarelui și a ploii, dar pe cerul lui zburau vehicule iuți, afișele anunțau aselenizări de oameni, lumea folosea

automatele. Și Vis înțelese că, blestemat să rămână cu acel sinistru \ n, el nu va mai putea fi aici vasilisc, Rhino din Creta sau Petru Pelerinul.

După o săptămână de umbrietă în care-și cheltui toți banii căpătați la muzeu, se hotărî să se ducă la un institut academic. Ajunse ușor și pătrunse greu, până când, sfâșiat de îndoieli și sfială, vorbi cu o somitate a matematicii. Spunându-i fățiș adevărul, somitatea zâmbi:

– Dacă sânteți autor de anticipații e mai bine să vizitați o editură literară. Numai dacă doriți sfaturi științifice, vă putem ajuta vestitul matematician, altminteri om foarte amabil, îl concedie cu destulă răceală.

Vis plecă să se plimbe amărât prin niște parcuri, stătu în fața unor havuzuri, șezu pe o bancă citind în lectură fotoconcentrată niște reviste uitate de cineva și mirând o bătrână cu viteza lecturii sale până când bătrâna spuse cuiva fără să greșească prea mult: „’Ăstuia nu-i prea arde de citit!?, apoi prinse curaj și se duse la o instituție pentru el incertă unde se declară naufragiat de pe o farfurie zburătoare, dar fu transportat numaidecât cu un vehicul alb la un sanatoriu de neuropatologie.

Așadar trebuia să dispară din nou, fiindcă lumea nu-i credea nici minciuna, nici adevărul. Și ca într-o beție întră iarăși în vechiul său du-te-vino prin timp, alungat parcă de un demonism neînțeles sau ademenit de cine știe ce himeră. Stătea cel mult câte o zi în fiecare secol unde nimerea și pleca turburat, oamenii considerându-l când hoț, când derbedeu, când filozof mistic, fugar cu vederi neadmise, nebun sau șarlatan.

Ajuns apoi fără veste în mileniul 100, omul acesta pentru care prezentul murise lăsându-l pribeag între viitor și trecut, nimeri rușinat într-o rezervație zoologică. O vreme se împacă și cu această situație ridiculă, fiindcă avea totuși fericirea să cunoască pe omul viitorului, perfect, el însuși nemaitemându-se că va trezi bănuiele, așa cum era amestecat printre animale. El, făptura fără nume de sub cupola străvezie a rezervației, nu se mai gândi la sentimentul demnității care pe un Petru Pelerinul l-ar fi răscolit dureros. Timpul însă trecea și minunata ființă a viitorului ale cărei fapte umpluseră lumea, încă nu i se arătă. Sau nu avea el mijloace s-o vadă? Înțelese că el, cel viitor, a ajuns antichitate. Și o stare necunoscută lumii sale îl năpădi biruindu-i până și voința. Vis se pomeni plângând, cum nu făcuse nici măcar Rhino din Creta.

După aceea, liniștindu-se, făcu un efort până la ultima limită și, înspăimântat sau aproape îngrozit de primejdia mare, izbuti să se destrame cu o secundă înainte de a muri. Se trezi însă spre mirarea sa chiar în orașul

și în anul în care mâncase neuitata înghețată. Nu avea de ales. își aminti totul și se duse la o editură propunând o carte de călătorii aventuroase prin spațiu-timp. I se ceru cartea, dar el minți că vrea să dea un manuscris curat. Nu se miră nimeni, ba i se puse la dispoziție o dactilografă și un contract. Șezu în fotoliul unei camere străine zece ore pe zi, iubindu-se sau certându-se cu dactilografa după orele de dictare. De la o vreme nici măcar nu se mai prefăcea că se uită în niște notițe imaginare, povestind de-a dreptul toate așa cum și le amintea. Manuscrisul fu gata. Cartea apărură. El era fericit că în fine se descarcase de adevăr.

Apoi se feri de lumea care-l căuta și de dactilografa care sperase să se mărite cu el. Se feri și de sine însuși. Un timp, cartea lui trecu neobservată până când cineva se trezi să-i închine un studiu, de la care se trecu rapid la organizarea unei sărbătoriri publice. Șezând derutat la prima parte a elogiilor, Vis se gândi o clipă să se stabilească în acest secol. Acum văzuse că diferența de concepții și de biostructură, destul de mică dacă nu vrei s-o observi, nu mai deranja pe nimeni. Firea lui ce părea stranie îl făcuse simpatic. Pe de altă parte se simți însă plictisit de veșnicele sale travestiuri și eforturi de acomodare. Călătorise prea mult și era în sfârșit sătul de atâta cronospațialitate. Și totuși trebuia să mai încerce odată să-și întâlnească fata dorită. Acolo, numai acolo avea poate să se stabilească definitiv. Și iarăși începu să guste plăcerea speranței de a deveni propriul său strămoș.

Aplauzele sălii îl treziră din reverie. Privi în jur și răsufă ușurat: se făcuse pauză. După douăzeci de minute, festivitatea reîncepu. El asculta flegmatic, acoperit de vasul mare cu trandafiri, și la un moment dat fu cuprins de silă și dor. Ezită o secundă, apoi se risipi în marea timpului, lăsându-și scaunul gol. Organizatorii se uitară buimăciți unul la altul, trimiseră să-l caute la bufet, în birouri, la toaletă, pe stradă...

Dar aproape în aceeași secundă el ședea pe malul mării, alături de fata lui, în mijlocul anului 2000, și începea să-i povestească istoria lui ciudată, iar fata îl săruta râzând cu voioșie de fantezia atât de cutezătoare. Așa gândea ea: o fantezie cutezătoare!

Lui Vis nu-i mai trebuia nimic. Avea totul, tocmai când crezuse că n-o să mai aibă nimic. Fata visată era lângă el.

lin spatele lor era nisipul, în față marea. Ascultând cu întârziere strigătul unui mare poet, clipa se opri în loc.

Dar în fața lor, din mare sau numai de lângă ea, ieșiră doi inși. Vis îi văzu și se cutremură. Auzi clar gândul primului dintre ei:

– Vis 91 077 Indigo, -|ⁿ> ai fost lăsat să te joci cât n-ai primejduit cursul istoriei.

– Sânt vinovat, gândi el.

– Ești vinovat! gândiră cei doi inși. Cele câteva obiecte încurcate de tine în timp sânt un joc infantil care nu modifică istoria. Cel mult sperie sau antrenează pe arheologi. Dar acum ești gata să produci un fenomen neîngăduit: vrei să fii propriul tău strămoș.

– Și ce s-ar întâmpla, dacă?... gândi Vis.

– Pleci, gândi al doilea dintre cei doi inși, pleci cu noi pe Planeta Exilului.

Vis se ridică în picioare apucând fata de mână.

– Desprinde-te de ea! îi ceru gândul primului dintre cei doi inși.

Cu voința înfrântă, Vis își dascălește mâna de pe mâna fetei. Marea vuia.

– De ce ești trist, Vis Indigo? îl întreabă prietenul, scurtându-i numele în chip intim.

– Preferam să pierd totul, dar să rămân o săptămână pe țărm cu ea.

– Da! zise prietenul. De aici ai să te întorci cândva pe planeta natală, în timpul tău, însă...

– Nu mă mai interesează! îl întrerupse Vis. Am greșit.

– De ce? întreabă prietenul.

Vis rupse un fir de iarbă. Zise:

– Dacă eram mai serios, mai tenace și mai informat, cu temperamentul meu aș fi putut să mă consacru cronoplastiei, dar nu am răbdare să corectez istoria și nici nu știu dacă e bine...

De la brontozaur la astronaut

(Postfață)

La începutul istoriei Pământului au fost și brontozaurii. Aceștia erau niște animale uriașe cu cap foarte mic. Brontozaurul ținea loc de om, de cămilă, de vultur. Brontozaurul nu știa că e brontozaur.

Vremea s-a scurs. Brontozaurii începură să fie reconstituiți de paleontologi. Au trecut asinii, quadrigile, birja, trenul, automobilele, avionul, racheta – toate pe niște drumuri mai noi. Apoi a venit un timp când s-a putut privi dinafară, văzându-i-se nimbul albastru. Pământul care a început să se scrie cu literă mare, fiindcă de acolo se zărea planetă. Măine, din spațiul mai îndepărtat, omul îi va surprinde numai lumina luată de la soare și poate că, recitind ecuația lui Einstein, va înțelege întorcându-se din călătorie de ce a rămas mai tânăr decât propriul său fiu.

Brontozaurul nu scria cărți: ele au început să fie scrise mai târziu de oameni. Genuri, curente, școli și modalități au urmat unele după altele, unele împreună cu altele, unele în dauna altora, însă citindu-se și unele și altele. Dar au rămas nu cele care alergaseră după gustul public, nu totdeauna consecvent în criterii, nici totdeauna profund ; au rămas cărțile care s-au chinuit să răscolească niște mari întrebări omenești, fiindcă literatura nu a fost niciodată simplu divertisment, nici parada documentară sau muzică de tobă. Scriitorul gândește, altminteri păcat de text! Uneori se gândește la viitor, și astfel intrăm în ceea ce s-a numit impropriu literatură de anticipație, deoarece, chiar dacă scriitorul construiește niște ipoteze care ulterior se confirmă, el de fapt a prospectat viitorul cu uneltele prezentului. Când un scriitor își poartă persoanele în condiții științifice sau tehnice neintrate încă în uz sau în lumi ipotetice din trecut sau de mâine, el este adesea confundat cu popularizatorii științei, uitându-i-se în primul rând temperamentul romantic. Iar termenul curent în mai toate țările, care izolează acest romantism într-un gen aparte (vai, științifico-fantastic!), acoperă o noțiune mult mai bogată. Unii scriitori sânt apti să gândească în fluxul acestui romantism, ei urând ce e vetust sau ce este conservator. Iar noutatea izbește oricum. Întâlnindu-l pe omul tradiționalist ea îl sperie. Sânt însă epoci când înnoirile se petrec atât de rapid și de intens în societate și în știință, încât, ca acum câțiva ani, până și Vaticanul este nevoit să-și planifice

trecerea misionarismului aproape direct de la asin la astronaut, imediat după reabilitarea atât de întârziată a lui Galileu.

Vorbim de scriitorii care cultivă un umanism polivalent, hrănit de conștiința că omenirea e capabilă să progreseze mult mai rapid decât o face în unele etape. Luându-și oamenii din anumite zone foarte noi, este foarte normal ca și recuzita să fie foarte nouă: la urma urmei nici chiar mătușile salvatoare din romanele lui Dickens nu trăiau în peștera din Neanderthal... Și de ce atâta mirare azi, când ieri încă cibernetica însăși a fost considerată fie idealism antiștiințific, fie emanație a diavolului! Azi, lumea începe să deschidă ochii mai lucid și să nu se mai tot înspăimânte de marile întrebări ale cunoașterii. Omul se deosebește de brutozaur și prin aceea că știe că e om. Numai brutozaurul nu știa că e brutozaur.

Nu trebuie să disprețuim niciodată tradiția, care ne hrănește perpetuu și global, dar să-i adăugăm de fiecare dată prețul gândirii noastre moderne, căci altfel ar însemna să ignorăm de pildă performanțele cosmonauticii fiindcă împăratul Traian umbla cu quadriga.

Se cam polemizează în jurul afirmației dacă literatura cuminte cu eroi standard, ultraaccesibili și care nu spun nimic, nu e cumva superioară literaturii îndrăznețe care spune foarte mult a fanștilor moderni, iar opera acestora din urmă (vorbim de cei care scriu într-adevăr literatură) e disprețuită, o să vă mirați! chiar de spiritul rozaceu al vreunui literat care, din lenea sau incapacitatea de a-și cunoaște secolul, compune în micul său atelier de confecții umbrite o pseudorealitate de un idilism mios și, în ultimă analiză, trivial, contrazicând progresul care totuși nu se afirmă niciodată prin semne de exclamare. De când a râs Cervantes de ridicula alură a cavalerismului, și mai sânt oameni care jubilează în fața isprăvilor unui Simon Templar, pasiunea sâmbetelor televizate...

Și totuși literatura (o vom numi deocamdată oricum, fantascienza, cum îi zic italienii, sau science-fiction, sau dacă vreți literatura de prospecțiune fantastică) aceasta își dobândește cu greu spațiul locativ în scrierile criticilor, poate și din cauza înțelegerii încă greșite a prezentei materialului științific, verificat sau ipotetic, în arhitectura ei, poate mai ales din cauză că orice literatură de fază eroică (și aceasta e aici situația) își are și zgura ei. Dar parcă numai ea are zgură? Pe lingă fiecare fenomen literar notoriu bântuie mocnind epigonismul. Totuși, două sau patru sau zece cărți proaste nu epuizează un sector în care criticul pasionat de datoria sa poate găsi una

sau mai multe cărți fundamentale. Trebuie să le caute. G. Călinescu redescoperise farmecul lui Jules Verne!

La maestrul genului nu sperie invenția științifică pornită din cel mai îndrăzneț gest romantic (Eggar Allan Poe, H. G. Wells, Jules Verne), însă la scriitorii mai noi, ea înspăimântă pe criticul preferind vânătorile liniștite ale lui Turgheniev. Dar acel critic e neatent la realitățile vremii și de aceea în galopul scrisului său uneori se încalcă două noțiuni ireconciliabile (tradiția și rutina) transformându-se, din om și cal, în centaur.

Ce este la urma urmei această literatură încât să împiedice omologarea ei cu literatura care are demult carte de meșter? Nu este vorba și în ea tot de om, de marile lui probleme, de filozofia și de ținta lui? Într-adevăr, ea se ocupă adesea de un trecut îndepărtat sau de un viitor îndepărtat, amândouă necontrolabile arhivistic. Nu se va împlini peste un secol sau un mileniu cutare fantezie întocmai? Poate, dar nu asta e important. Deși Jules Verne afirmase că „tot ce e în stare să imagineze un om, alți oameni vor fi în stare să înfăptuiască”, trebuie adăugat că ne va interesa cum a gândit, cum și-a închipuit viitorul sau trecutul acela un scriitor din perspectiva prezentului său. Poate aici stă și ciudata vrajă a lui Jules Verne de la admirarea căruia n-a abdicat încă nici o generație de tineri, poate că tot aici stă secretul forței magice a lui Wells. Din manie comparativistă, eroii celor doi ar putea nimeri sub scara pe care au urcat Pere Grandet, Emma Bovary sau Mășkin, dar am face o greșală fiindcă aceștia sânt alții, pe când eroii fanștilor moderni fac parte mai curând din lumea lui Hamlet și a lui Faust.

Literatura de prospecțiune fantastică folosind omul în zona gândirii științifice este totuși foarte variată, ea desfășurându-se de la romantismul social de anticipație al lui Jules Verne la romantismul de candoare caldă a lui Ivan Efremov sau de la filozofia de fabulă magică a lui H. G. Wells ori de fabulă satirică a lui Karel Capek la gestul polemic al lui Fr. Dürrenmatt, ca și de la satira sceptică a lui Aldous Huxley la imensa poezie alegorică a lui Ray Bradbury, la fantezia fascinantă a lui Poul Anderson, la ironia vertiginoasă a unor Lino Aldani, Stanislaw Lem și Andre Maurois, de la fabula socială a lui Alexei Tolstoi la substanța de puternic psihologism structurat pe semafoarele ironiei unor Isaac Asimov și Abe Kobo, până la gustul fantasticului amar al lui Jorge Luis Borges. Dar să nu uităm că părintele modern al tuturor acestora este Edgar Poe, care l-a alimentat se pare indirect și pe Alexandru Macedonski, unul din bunii precursori români ai acestei literaturi.

Reintrând în aria generală, trebuie să observăm că în cărțile contemporanilor genul devine tot mai plin de sulețe, iar aci ficțiunea științifică, luată cu tot agreementul ei documentar, este mai curând un instrument filozofic și ocupă mult mai puțin loc de detaliu decât descrierile de interioare la Balzac sau de artă militară la Lev Tolstoi. Iar acolo unde se face rabat filozofiei și abundă iar amănuntul statistic sau tehnic, nu mai avem de a face cu literatura, cum nu era literatură proza lui Xavier de Montepin sau a lui Grigorie Granda, ca să nu cităm decât defuncți.

Aceștia derutează uneori judecarea genului, căci uneori cităm încercări facile cu o recuzită fastuoasă compusă din astronave, paradoxul lui Einstein, viteze fotonice, câini care vorbesc, o fată limfatică extraterestră devenită Dedal, calculatori electronici făcând glume ieftine de estradă etc., clar dezbrăcând compunerile de costumația lor anticipativă, vom vedea că personajele cosmice nu rămân decât niște cow-boys stil Errol Flynn sau niște cavaleriști cărora abia le încap în casca astronomică mustața lui Taras Bulba. Dar nu această zonă cenușie, existentă în oricare literatură, definește esențialul. Dacă poposim lângă defecte, este pentru că uneori numai ele au fost luate în considerație, cum am mai amintit,

până la lectura cărților autentice criticului rupându-i-se podul. Și nimeni nu e vinovat, de vreme ce nici Dostoievski, nici Proust, nici Fauâkner n-au plăcut tuturor de la început. Zona cenușie a literaturii (aci se poate spune cu ironie, cum zicea G. Lanson: de vulgarizare științifică) prospectoare a viitorului este alimentată de oameni care socotesc a fi găsit o bună piață de desfacere pentru cunoștințele lor precare, fantazând o dragoste între pilotul cosmic Nik sau Vasile pentru ciberneticiană de bord Mimi sau Lu, primul însă nefiind decât un birjar melodramatic iar iubita lui numai o dactilografă de percepție comunală. Și atunci desigur că se va veni cu reproșul că totuși literatura cealaltă, măcar, când nu are vigoare într-o carte, este acordată cu realitatea înconjurătoare, vorbind de pildă despre emulația spirituală dintre șoferul Tănase și mulgătoarea Veta, aceasta din urmă dovedindu-și iubirea prin cei câțiva litri de lapte mulși de la Joiana în plus! Iar cartea neaducând volumul sufletesc al niciunuia din eroi, autorul începe să se justifice cu circumstanțe atenuante pentru tema sa majoră. Care temă?

Deasupra instinctelor dirijând reproducerea și conservarea tuturor spețelor (la om, chiar acestea sânt transformate psihic), omul are un instinct numai al său numit, de obicei metaforic, sete de cunoaștere. Este de fapt aparatul său intelectual veșnic nesaturat de informație. Sub acest unghi

trebuie privită orișice acțiune intelectuală a omenirii. Nu ne interesează descripția cavoritei sau a submarinului Nautilus, ne interesează zbuciumul spiritual care a creat niște oameni: pe eroul lui Wells, pe eroul lui Jules Verne. Iar aici avem de a face cu o prospecțiune în absolut.

Știința se oprește (și e firesc) la marginea posibilităților experimentale, iar literatura de prospectare a viitorului pe căile fantastice ale cunoașterii omenești trece dincolo de experiment. Eroii ei ireali însă verosimili de multe ori se confirmă ulterior, iar cauza este generozitatea încrederii scriitorului în puterile omenești.

Tot mai circulăm printre enigme ; altminteri viața n-ar fi interesantă: cine ar fi mulțumit să trăiască din rețete, renunțând la gândirea proprie? Primul drum spre dezlegarea enigmelor este fantezia, tot așa de necesară artistului ca și omului de știință, dacă primul nu vrea să rămână un modest imitator al suprafețelor realității, iar celălalt o simplă magazie de teoreme și statistici.

Și la urma urmei pregătim o epocă. Fiecare epocă pregătește altă epocă. Aceasta a noastră pregătește însă una care poate că nu se va compara cu nimic din trecut. Și cum vom bănuî pentru ce om se pregătește epoca aceea? Scepticismul Ecâesiastului nu ne mai convine demult, dar nu vom bănuî pe omul acela, pe homo futurus, privindu-l prin buclele beatnicilor sau printre picioarele jucătorilor de fotbal. Noi facem mașini care pot deveni autonome. Bradbury zice undeva că mașinile nu sânt decât niște mânuși goale, dar că eîe îmbracă o mână omenească ce poate fi bună sau rea. Vom face și roboți autonomi cu perfecționare independentă. Dar aici e și un pericol, pe care scriitorul fantastic I. Asimov îl anunță în formularea gravă și subtil ironică a celor trei legi pentru roboți: 1) robotul nu poate să pricinuiască vreun rău omului sau prin inactivitatea sa să admită ca omul să fie vătămat ; 2) robotul trebuie să se supună comenzilor pe care i le dă omul, în afară de cazurile când aceste comenzi vin în contradicție cu legea întâia ; 3) robotul trebuie să aibă grijă de propria sa securitate în acele cazuri când aceasta nu vine în contradicție cu legea întâia și a doua. Iată deci o psihosociologie a viitorului. Îndrăzneată? Da! Unii se sperie de asemenea îndrăzneli și preferă să stea în fața halbei de bere negândindu-se decât la autoturismul pe care și-l vor cumpăra.

Dar prospecțiunea viitorului trebuie făcută. Când cineva străpunge negura viitorului cu o rază a privirii, e asaltat adesea de o droaie de indivizi filistini care caută numaidecât o perdea s-o lase peste zare. Ei, care au

ascuns opera lui Democrit și l-au ars pe rug pe Giordano Bruno, nici măcar din ambiția celebrității cu orice preț care-l ispitise pe Herostrat. Și au oprit cumva omenirea în loc? Iată că nu.

Fantezia este un vehicul permanent bun. Lenin notase în caietele sale filozofice: „Abordarea de către inteligența (omului) a unui lucru individual, luarea de copii (– concepte) de pe acesta nu este un act simplu nemijlocit, de oglindire inertă, ci un act complex, cu caracter dublu, zigzagat, care cuprinde în sine posibilitatea desprinderii fanteziei de viață ; ba mai mult: posibilitatea transformării (și încă a unei transformări imperceptibile, de care omul nu este conștient) a conceptului abstract, a ideii în fantezie”.

Să revenim puțin. Ne sperie cumva impalpabilul câmp de observații care este fie viitorul îndepărtat, fie trecutul protoistorie, fie spațiul nemăsurat al metagalaxiei, sau tainele particulelor fără masă sau chiar cronospațialitatea? Dar de când zburase în Lună Icaromenip al lui Lukian din Samosata, de când contemplase Pindar o eclipsă de soare, de când a cercetat Lucrețiu structura atomică a lumii! Când arta operează cu sufletul omenesc, în definitiv e mai puțin important dacă eroul se hrănește cu chlorella sau cu porumb fiert, dacă zboară în spațiul interplanetar călare pe vultur sau în aeronavă ; important este cine e el și cum gândește.

Putem să ne întrebăm legitim de ce a apărut literatura numită odinioară de anticipație, fiindcă ea e cu mult mai veche decât Jules Verne, decât chiar Cyrano de Bergerac. La începutul organizării sociale, în fața pământului și cerului necunoscut, omul a pornit să cugete și, din lipsă de elemente logice și date documentare, să fabuleze cum putea. S-a născut o puternică literatură orală a fabulosului (Sumer, Egipt, India, China, Grecia, Yukatan) și treptat, pe măsura descifrării secretelor lumii imediate, literatura s-a scris și a urcat până la apogeul ei artistic dar în același timp și până la începutul retragerii în descrierea rafinat anatomică a detaliilor subsidiare cu care destinul cosmic al omului nu prea avea nimic comun. În vremea aceea, chiar foarte recentă, bunăoară starea de imponderabilitate era considerată capitol mistic, iar azi e o senzație cotidiană pentru orice cosmonaut. De aici încolo, o eră nouă demistifică multe în om și în mediul lui, iar întrebările intră în altă sferă, purtate de alte vehicule ale cunoașterii. Omul de azi nu mai e primitivul speriat de forțele anonime, ci un cercetător care are nerăbdarea de a pune marile întrebări și răbdarea de a răspunde la ele. Ceea ce încă n-a definit știința, el completează fabulând provizoriu, cu intuiția, în ficțiuni literare cu referințe științifice. Și e semnificativ că azi până și unii

scriitori angajați în cu totul alte compartimente ale universului uman simt nevoia măcar să sune clopoțelul exterior al epocii, măcar să salute cu niște urale naive pe primul robot, măcar să compare capsula spațială cu un cercel al Pământului. Fie și așa, deși Goethe, care nu avea la îndemână astfel de realități, l-a făcut pe doctorul Faust să scormonească lucrurile mai pe dinăuntru. Când ești în prag, nu știi ce e în casă, dar începi să-ți faci ordine în presupuneri. Între Ariei și Caliban e furtuna întrebărilor cosmice.

Iată, aș îndrăzni să spun că literatura de prospecțiune fantastică a viitorului tinde să se confunde cu o filozofie nouă a omului profilat pe uneltele sale în cosmos, și deci fantastul e un moralist într-un înțeles mai nou. Preferința pentru literatura cuminte a descriptivismului realității superficiale este confortabilă, dar depășită. Poate că această literatură e deocamdată un laborator. Dar efervescența reacțiilor lui atrage. Este în lume, din ce în ce mai evidentă, o mare pasiune pentru adevăr în acest flux general al acțiunii de cunoaștere. Și se pare că tot mai mult ficțiunile noastre de fantăști care încercăm, digerând mai întâi nu numai materialul științific contemporan ca atare, ci mai ales jaloanele lui filozofice, să prospectăm mirabilul suflet al acelui homo futurus care încă nu s-a născut, se apropie de un nou realism venit să înlocuiască în literatură interesul pentru platitudinea animalică din om.

Să ne mai uităm o clipă la cărțile marilor scriitori ai epocii moderne. Ciocnirile dintre oameni se petrec în case și familii (Balzac, Flaubert, Tolstoi, Proust, Thomas Mann), pe străzi (Dumas, Dickens, Zola, Twain, Gorki, Hamsun), pe câmpurile războaielor (Tolstoi, Remarque, Șolohov, Hemingway. Moravia), pe câmpiile agricole (Rebreanu, Reymont), în birouri (Gogol, Balzac, Zola, Dickens), în natură (Kipling., Tagore, Sadoveanu) sau în așa-zisele zone ciudate ale sufletului omenesc (Cervantes, Shakespeare, Goethe, Dostoevski, Unamuno, Proust, Faulkner, Joyce, Kafka). Asta pentru că oamenii acestor medii trăiesc despărțindu-se unii de alții prin garduri pe care mereu le dărmă și mereu le reclădesc, ca faimosul zid chinezesc, produs al unui efort sublim care însă n-a servit la nimic. Astăzi omul începe să înțeleagă tot mai bine că e unica ființă rațională a Pământului și că nu e unica ființă rațională din univers. Devenind în mod conștient un ins cosmic, el începe să trăiască tot mai puțin în case fixe, fiindcă mereu dorește călătoria, el nu va mai înjosi pe semenul său fiindcă își va face tot mai mulți sclavi electronici, nu se va mai lega de o

brazdă sau de un buduar fiindcă a și început să se desprindă din biosfera sa ca să cunoască astrele vecine.

Neliniștea și cercetarea sânt omenești, liniștit e numai fi listinul care e de fapt un brontozaur evoluat din greșeala pâna la darul vorbirii. Filistinul consumă, omul cunoaște, descoperă, crează. Am vorbit cu un amic ce credea că citind niște traduceri din Balzac îl va recompune pe marele romancier, devenind un Balzac. Eu îi spuneam de literatura de prospectare fantastică a viitorului, iar el mi-a răspuns: „Nu mă interesează ; eu îmi satisfac dorința de a ști despre viitor din broșurile de popularizare." Am remarcat că în cărțile lui Balzac pe care vrea să le imite mă plictisesc totuși abuzivele descripții de interioare și costume. S-a uitat lung la mine și după o pauză de tristețe rănită mi-a spus: „De ce vrei tu să-mi strici plăcerile cu care m-am obișnuit?"

V.K.

Note

{1}↑ Numele reale ale persoanelor pământești și extraterestre, uitate și readuse în mituri, aveau să fie convertite în forme varii de către popoarele sau triburile de contact, pe căi semantice când firești când stranii, și mult mai târziu — adică abia azi — vom avea de descifrat enigme, de rezolvat impasuri asupra aceluși timp dramatic, desfigurat de memoria confuză a timpului însuși. Încercând să restaurez niște amintiri zdrențuite, recomand așadar cititorilor să se mulțumească numai cu forma presupusă a numelor păstrate în safeurile vulcanice ale onomasticii străvechi. (V. K.)

{2}↑ Mărturisirile lui Enoh și ale altor persoane sânt incluse din textele mitice în arhitectura narațiunii noastre, întrucât ele pot fi mai mult decât legendă apocrifă sau poezie exaltată, de vreme ce nici vechile codexuri canonice n-au dorit să le cuprindă. Acest Enoh poate că a călătorit într-adevăr în niște lumi extraterestre!

{3}↑ Nu vom repeta pentru contemporanii noștri acest nume numai aparent complicat, fiindcă nu am dori să le ostenim memoria. Populația fiind imensă în toamna aceluși an, chiar așa existau opinii că sistemul onomastic e învechit. Am preciza doar că toți tinerii purtau la sfârșitul numelui litera n cu diferite fracții, în raport cu gradul de incertitudine asupra dezvoltării viitoare. Asta, desigur, până la maturitate.